

Miejska Biblioteka Publiczna
w Dąbrowie Górniczej

105 0 0001236 4

93/94 84
DAR

DKD

**MIEJSKA
BIBLIOTEKA PUBLICZNA
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ**

1236

KOMPUTER

914.45 A/x¹ ... /1450¹¹

5/285/94
DKD

W E N O.

WILNO

OD POCZĄTKÓW JEGO DO ROKU 1750.

P R Z E Z

J. I. KRASZEWSKIEGO.

—Dux Vilnam fundat et urbem,
Lithuanas inter, quae tantum prominet urbes,
Quantum inter reliquos noctis micat Hesperus ignes.
Dan. Hermannii Boruss. Stephaneidos.
Lib. I. 1382.

TOM IV.

Wydanie Adama Zawadzkiego.

WILNO.

NAKŁADEM I DRUKIEM JÓZEFA ZAWADZKIEGO.

♦♦-♦♦

1842.

Pozwolono drukować pod warunkiem złożenia po wydrukowaniu
exemplarzy prawem przepisanych w Komitecie Cenzury. Wilno 1841
r. 17 Listopada.

*Cenzor, Professor b. Uniwersytetu Wileńskiego
Radzca Kollegialny i Kawaler*

JAN WASZKIEWICZ.

SPIS RZECZY

W TOMIE CZWARTYM ZAWARTYCH.

Stronica

Jeszcze słów kilka Wydawcy	VII
Słowo Autora	XV

CZĘŚĆ TRZECIA.

Kronika Zakładów Naukowych. Oświecenie.

Ruch umysłowy. Biblioteki. Księgarnie.

Archiwa i t. d.

I. KRONIKA ZAKŁADÓW NAUKOWYCH

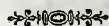
I. Szkoły przed wprowadzeniem Jezuitów i założeniem Akademij	3
II. Założenie Gimnazjum i Akademij	7
III. Zarząd wewnętrzny Akademij	14
IV. Nauki	17
V. Dysputy z Protestantami	21
VI. Dramata i dialogi	24
VII. Obchody — uroczystości	26
VIII. Dobroczynicy Akademij	27
IX. Bursy dla ubogich	—
X. Sławniejsi Nauczyciele Akademij	29
Przypisy	41

II. DRUKARNIE W WILNIE — XIĘGI i t. d.	—
I. Początki	61
II. Druki słowiańskie	62
III. Drukarnia Akademicka	64
IV. Daniel z Łęczycy	66
V. Kartzani	67
VI. Kmitowie	68
VII. Wolbramczyk	—
VIII. Sultzeri	—
IX. Pietkiewicz — Malachwiewicz	—

X. Drukarnia Zborowa	69
XI. Wierzejski	—
XII. Drukarnia XX. Franciszkanów	—
XIII. Druki Hebrajskie	70
XIV. Cenzura Xiąg	—
XV. Xiegaranie. Cech Introligatorski. Ceny Xiąg	71
XVI. Biblioteki	77
Bibloteka Akademicka	80
XVII. Akta i Archiwa	84
XVIII. Ruch umysłowy w Wilnie	87
Przypisy	105
III. KRONIKA BIBLIOGRAFICZNA	113
DODATKI	
I. Hozjusze	369
II. Medycy, Apteki	372
III. Malarze, Rzeźbiarze	373
IV. Napisy	374
V. Wojewodowie i Kasztellanowie Wileńscy	376
VI. Groby u Ś. Jana	378
VII. Szwedzi u Ostrój Bramy	380
VIII. Wykaz anegdotycznych wiadomości o Wilnie w Naramowskim	381
<i>z Metryk Litewskich</i>	
PRZYWILEJE. I. Króla Stefana r. 1579	382
II. Króla Jana Razimierza r. 1654. 3 Lutego	388
III. — — — r. 1654. 10 Marca	389
IV. Króla Zygmunta Aug. r. 1551	391
V. — — — r. 1552	394
VI. Króla Zygmunta III. r. 1589	396
VII. Króla Władysława IV. r. 1641	397
VIII. Prawo przedaźne Zwehy r. 1557	398
IX. Przywilej Zygmunta I. r. 1538	400

Rysunki.

I. Portret W. X. L. Witolda	do T. Igo stron. 89
II. — Stanisława Warszawickiego	do T. IVgo — 29
Plan Wilna po roku 1840, na końcu T. IVgo.	

NB. Portrety Króla Jagielly i W. X. Lit. Witolda zostały także odbite w dużym półarkuszowym formacie w całej postawie i zbywają się osobno. Cena każdego na chińskim papierze . . . kop. sr. 75
 — — na białym rygalowym . . . kop. sr. 50

JESZCZE SŁÓW KILKA WYDAWCY

o Rycinach do téj Książki użytych.

Owoż tom czwarty i ostatni HISTORJI WILNA składamy w ręce Publiczności, która z całego dzieła snadniej już o wartości jego i ważności dla dziejów miasta i kraju całego, zawyrokováć potrafi. Łatwo teraz poznać, ile mozolnych trudów poniósł gorliwy nasz autor, ile go żmudnej kosztowało pracy przejrzenie tylu zwietrzałych Archiwów, Bibliotek, rozlicznych dawniejszych i nowszych dzieł i rękopismów; jak pożądaną utorował drogę innym, którzy w tym celu poszukiwania swoje kierować zechcą, jak trafną dał wskazówkę do przejrzenia i zbadania zbiorów niezapelnie jeszcze przez niego wyczerpanych.

Piérwszykroć jeszcze to u nas z takim planem historii miasta pojętą, ułożoną i wysnutą została, piérwszykroć z tak różnych punktów na nią się zapatrywano, tyle różnorodnych względów objęto i zastanowiono się nad bytem politycznym, życiem wewnętrznym, obyczajami i zwyczajami domowemi, wyjaśniono stosunki różnych stanów, szlacheckiego, mieszczańskiego, rzemieślniczego, słowem, historii miasta na tak wielką skalę wypracowanej dotąd u nas nie było. A jakkolwiek wielu się znajdzie, którzy z autorem, jego sposób pojmowania przeszłości i tłómaczenia niektórych wypadków w dziejach kraju i miasta naszego niezupętnie podzielać będą, wszyscy się atoli zgodzą, iż on nakształt biegłego budownika, wystawił jakby gmach wielki, nie we wszystkich wprawdzie częściach wykończony, ale w którym i do którego inni łatwiej już dodawać i wykończać mogą. Wspomnim tu tylko, iż dzieło niniejsze wywołało dotąd dwa nader uczone i ważne, z mocną krytyką i cierpliwością wypracowane artykuły, co tyle ciekawych i mniej znanych szczegółów o mieście naszym zawarły, gdzie Archiwum, zwłaszcza Księgi Wileńskie, z taką znajomością rzeczy i tak gruntownie użyte zostało. Czcigodny anonim pomieścił szacowną pracę swoją w 22 i 23 Tomiku Wizerunków drugiej serji, i może nieco jeszcze o niektórych Kościołach i Cerkwiach Wileńskich w 24 i ostatnim Tomie tego pisma umieścić zechce. Artykuły te tyle światła na wiele ciekawych wypadków miasta rzucają, że następnie prawie ko-

nieczny appendix do dzieła naszego autora stanowić będą.

Autor ukończywszy ogromną i mozolną pracę, uiścił się z obowiązku swego; my też sumiennie staraliśmy się wywiązać z naszego, stawszy się wydawcami HISTORJI WILNA; jakeśmy zaś dokonali tego, niechaj Publiczność łaskawie osądzi.

Główném staraniem naszym było, czysto i poprawnie dzieło całe wydać, następnie ozdobić je właściwemi rycinami, na wynalezienie i wykonanie których żadnych trudów i kosztów nieoszczędziliśmy, wiedząc, że w tego rodzaju dziełach, ryciny, zwłaszcza w pewnych czasach i okolicznościach, nie są częścią i do zabawki tylko służącą ozdobą, ale ważnemi pamiątkami historycznemi, świadkami zamierchłej przeszłości kraju, dowodem już to gorliwości o wiarę ojców naszych, już zamięłowania ich w sztukach pięknych, już licznych nareście innych względów. Ależ to u nas codziennie znika najważniejszych pamiątek, albo ręką czasu pożytych, albo, co gorsza wandalską ręką ludzi niszczonych, a ślad ich nawet ołówkiem artysty nie schwycony, zaledwie, i to do niejakiego czasu, nie-dokładnie tylko w pamięci ludzkiej pozostaje.

Żałujemy, żeśmy więcej rycin w dziele niniejszém zgromadzić nie mogli, nie chcąc opóźniać wyjścia jego na świat i ceny nieprzystępną czynić; żałujemy nadewszystko, żeśmy w większej liczbie pomieścić nie byli w stanie, pomników i innych przedmiotów sztuki, dość obficie w naszej wspaniałej rozsiamyach

Bazylice, która całą niemal obecną świetność swoją, gorliwości niezłomnej, wielkiego i godnego następcy Protasewiczów, świętej i błogosławionej pamięci Jędrzeja Benedykta Kłagiewiczza Biskupa Wileńskiego winna, i Bóg wie jak długo jeszcze po nieodżałowanym zgonie jego w téj świetności się utrzyma... Postawieni wszakże zrządzeniem opatrzności w powołaniu, w którym jakikółwiek pożytek, ile słabe siły nasze pozwalają, dla kraju zdziałać, za święty sobie uważamy obowiązek, nie przestaniem na wydaniu tych pamiątek, które do dzieła niniejszego weszły, lecz da Bóg w nowym zbiorze samemu tylko zachowaniu onych od pyłu zapomnienia poświęconym, umieścimy w dokładnym, czystym i starownym przerysie i odbiciu, wszystko cokolwiek tylko, czy to świątynie Wilna, czy miasto same, czy cała Litwa dawna pomników, widoków, ruin, szczątków mytów pogańskich i zbroi w jakim bądź zakątku zawiera; portreta historyczne osób, równie w zbiorze tym przepomniane nie będą, o czém też wkrótce osobno Publiczność uwiadomiemy.

Pomimo wielu jednak trudności i kosztów, zdołaliśmy przy dziele tém pomieścić 20 rycin: już to portrety Królów—Wielkich Xiążąt, których panowanie mocniej na losy miasta wpłynęło, lub znakomitszych ludzi, którzy w dziejach jego ważniejszą grali rolę, już to widoki okolic, świątyń, grobowców, bram miejskich, zamków, i 2 plany, jeden z r. 1560 z atlasu Brauna zmniejszony przez autora, przy tomie pierw-

szym, a drugi najpóźniejszy na wielką skalę w dużym arkuszowym formacie, po roku 1840 wykonany przez Inżynierów jak najdokładniej z najdrobniejszymi szczegółami, wykazujący położenie ściśle wyrachowane wszystkich ulic, domów, gór i okolic miastu przyległych. Udzielenie planu tego tyle ważnego, (jakkolwiek późniejszego blisko o wiek cały od epoki, do jakiej autor dzieje miasta doprowadzić zamierzył), winniśmy uczynności samego Jaśnie Wielmożnego General-Gubernatora Wileńskiego General-Porucznika i Kawalera wielu Orderów Mirkowicza, który nam własnego exemplarza planu przedziwnie wykończonego i wykolorowanego do przerysowania pozwolić raczył. Piérwszy to raz jeszcze plan Wilna z późniejszych czasów wychodzi na widok publiczny, będzie on nader pożądanym dla tych nawet, co w Wilnie nie byli a chcieliby czytając ciekawą historję miasta tego, dokładniejsze o jego położeniu, obszérności i okolicach powziąć wyobrażenie.

Wszystkie ryciny do dzieła tego użyte, jakeśmy to już w przemowie naszej do Tomu Piérwszego upewnili, o ile tylko możność dozwoliła, noszą cechę autentyczności, wierności w przerysowaniu, i z pewnego pochodzą źródła. I tak: portret Kaspra Bekiesza, którego imię w naszym mieście tak popularne, nosi dotąd jedna z gór do samego miasta przytykających, umieściliśmy dopiéro po upewnieniu się o jego autentyczności u Hr. Ignacego Wołłowicza w Rzeczycy, który

nam olejnej trafnej kopji udzielił, oryginał sam z galerji ś. p. H. Sierakowskiego, w historyczne małowidła zamożnej, odziedziczywszy. Większa pozostaje w nas wątpliwość, wyznać to z żalem zmuszeni jesteśmy przed Publicznością, co do autentyczności portretu Witolda, jakkolwiek nosi on wszakże charakterystyczne cechy ubioru wieku swego. Nie można naturalnie wiedzieć z pewnością, czy, i jakim sposobem, pozostały gdzie zachowane prawdziwe rysy twarzy bohatera Litwy, ile, że sztuka rysownictwa w owych czasach tak jeszcze rzadką i niedokładną była, lecz w braku innych dowodów: gdy okazało się z porównania niedawno odkrytego, oczyszczonego z pyłu i wyrestaurowanego w galerji Nieświżskiej Radziwiłłów starożytnego obrazu Witolda, ze znajdującym się w Kościele XX. Augustjanów Wileńskich, zupełnie różnego pędzla obrazem przeniesionym z Brześcia Litewskiego, gdzie Witold Klasztor tego Zakonu fundował, iż w obu, zdaniem znawców i artystów, daje się upatrzeć podobieństwo, tylko, że Augustjański znacznie starszego bohatera przedstawia, a różnica stroju mała, prócz insygnium z wiszącym na łańcuchu smokiem na piersiach, którego w obrazie Nieświżskim niema, w tymże znowu ostatnim krzyżyk na mitrze nieznajdujący się w Augustjańskim, umieściliśmy kopję obrazu Nieświżskiego, jako nigdzie jeszcze nie przerysowanego, przekonani zresztą, że Wizerunek sławnego mocarza Litwy, choćby nawet w tradycyjném podobieństwie, wart aby był na widok publiczny wydany.

Udzielenie kopji trafnej kolorowanėj obrazu tego, zawdzięczamy Półkownikowi Mohuczemu, posiadającemu piękny zbiór sztychów i monet polskich.

Portret piérwszego znakomitego i gorliwego Rektora Kollegium Jezuickiego Śgo Jana Stanisława Warszawickiego, skopiowano z obrazu olejnego, znajdującego się w Obserwatorjum Astronomiczném Wileńskiem; znajomość rysunku, kolorytu, światła, słabego zdradzają malarza, ale rysy twarzy nader charakterystycznie są oddane. Pod nim też następny jest podpis łaciński:

A° 1693.

R. P. Stanislaus Warszawicki Societ. Jesu. Primus Collegij Vilnens. Rector, in quo iuventuti Lituanæ literis ac pietate excolendæ, publicas ipsis S. Stanislai ferijs Scholas aperuit. | Huic ante susceptum Societatis institutum, Regiæ Cancellariæ Regenti ac Ecclesiæ Gnesnensis Scholastico, cum plurima et Senatorium genus, et maximarum capax dignitatum ingenium offerrent, Rex insuper Episcopatum deferret, Omnia religiosæ humilitati et abiectiōni post habuit. Societatem A^o Christi 1567. A^o Etatis suæ prope | 40. Romæ. ingressus primitiui in Societate feruoris retinentissimus, Apostolici zeli exemplar omnibus quò ad Vixit, extitit. In Domo Professæ Romanæ degens, obitum Beati Stani- | slai Kostka velitus didicit. Religiosæ eius perfectioni iunctam doctrinam testatur, ab eo editus, typis Vulgatus, Dux peccatorum. et X. libri Historiæ Ethjopiæ, Cracouiæ deniq. | obsequio pestiferorum immortalis, die 3 Octobr. Anno Salutis 1591 Aetatis suæ 64, Religionis 24, Professionis, 4. Votorum. 17.

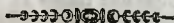
Ryciny do tego dzieła przydane, mieliśmy zrazu zamiar dać wykonać za granicą, gdy zakłady nasze litograficzne zagranicznym w trafności i delikatności odbicia dotąd jeszcze sprostać nie mogą, lecz zważywszy z drugiej strony, iż byłoby niejakiem upokorzeniem dla miasta naszego, żeby historia jego przez własnych artystów ozdobioną być nie miała, znalazłszy do tego nie-

poślednich zdolności gorliwego i pracowitego rysownika, który udoskonalenia litografij swojej, własnymi siłami w tak krótkim czasie dokonał, woleliśmy obejść się bez pomocy obcych, i pochlebiamy sobie, że chociaż ryciny nasze nie wyrównywają zagranicznym, lepsze są wszakże od wielu dotąd w kraju wydawanych.

Jeżeli światła Publiczność starania nasze mile przyjąć i ocenić zechce, będzie to dla nas za trudny około wydania tego dzieła podjęte słodką nagrodą.

Wilno 30 Kwietnia 1842.

Wydawca ADAM ZAWADZKI.

Słówko Autora.

DZIESIĘĆ lat upłynęło od czasu, jakieśmy zbierać materiały do pisma którego teraz wydaję tom ostatni, zaczęli. Dziesięć lat, w ciągu których, staraliśmy się ile naszej możliwości, kompletować zebrane wiadomości, porządkować je, błędy poprawiać, dziesięć lat, w ciągu których nieraz wyciągaliśmy rękę żebrząc prawie pomocy u tych, co ją nam dać mogli— a żebrząc napróżno.

Dzielo to jak dziś jest, my pierwsi to wyznaję, nie mogło być kompletném, niepodobna było ustrzedz się w niem omyłek i opuszczeń, choć Bóg widzi, jakieśmy pracowali aby ich uniknąć. Ale cóż? Byli tacy, którzy uśmiechali się patrząc na pracę i zamiast dopomódz jej, cieszyli się myślą— A! z naszymi materiałami, jakąż to napiszem recenzją!

I tak dla przyjemności ukąszenia, (które boleć nie będzie) pozbawili nas możliwości zbogacenia zbioru tego, wielu wiadomości, które mogli, przywiązując do nich imię swoje, udzielić.

Nie będziemy tu powtarzać, że *Wilno* kosztowało nas niewdzięcznej pracy więcej może,

niż warto; jednak jeśli ono i naszej myśli i oczekiwaniom czytelników nie odpowie, wina nie całkiem nasza, wina tych, do których listami, słowami, ukłonami napróżno modliliśmy się o pomoc.

Obrzydli samolubi, woleli mając przystęp do źródeł dla nas niedostępnych, obrócić je na własny użytek, na osobistą sławę promyk. Powieć, kto, pracowali, słuszna, aby z pracy korzystali, słuszna, alboż im kto pracę ich wydzielał, albożemy tych godnych i szanownych pomocników, którzy nas wsparli wiadomościami, imion tu niepodali?? Lecz niestety, u nas niema człowieka, co by najlżejszą ofiarę z siebie, interessowi powszechnego dobra zrobił! Wiadomości które pomieszczone w jednym zbiorze mogłyby wpłynąć na udoskonalenie go, na wyjaśnienie wyobrażenia o ogóle, rozpierzchnione zostaną po dziennikach, po pismach perjodycznych, gdzie ich nikt nie znajdzie, nikt szukać nie będzie.

Dopełniwszy co z nas było, jak najsumieniej, nieżałując pracy, przerobiwszy to dzieło kilkakroć, poprawiwszy go niezliczoną liczbę razy, spokojni żeśmy dopełnili przedsięwzięcia, jak tylko w okolicznościach naszych, było można, oddajem to dzieło czytelnikom; od sądu ich nic niewymagając, tylko jedną — Sprawiedliwość.

Pisałem w Gródku
Września 24 1841.

J. I. KRASZEWSKI.

CZĘŚĆ TRZECIA.

**KRONIKA ZAKŁADÓW NAUKO-
WYCH. OŚWIECENIE. RUCH
UMYSŁOWY. BIBLIOTEKI.
KSIĘGARNIE. ARCHIWA
i t. d.**

I.

KRONIKA ZAKŁADÓW NAUKOWYCH.

I.

Szkoły przed wprowadzeniem Je- zuitów i założeniem Akademij.

AKADEMJE Krakowska i Pragska, acz mogły w części posługiwać ku oświeceniu Litwy i wpływać na nią, dostępne wszakże były tylko małej liczbie dostatniejszych, lub mniejszój jeszcze ubogich których zdolności do nauk, zjednały opiekę jakiego Pana lub znakomitego w duchowieństwie Prałata; łożących na usposobienie dla siebie zdatnego na potém sługi, a czasem następcy. Ci którzy za granice Litwy wyjść nie mogli musieli na powzięciu tylko pierwszych nauk początków poprzestać; biorąc je od nauczycieli domowych lub przybylców, albo w szkołkach przy Kościołach parafjalnych, Katedralnych i farnych pozakładanych.

Rojalowicz powiada (1), że w nich zaledwie grammatyki uczono i jakkolwiek posądzić go można o dobrowolne dla podniesienia zasług nauczycielskich Jezuitów w kraju, poniżenie, prawdą jest, że prócz początków grammatyki: kantu, działań pierwszych arytmetycznych, więcej w nich nie nie dawano. Szkoła prawnicza Rojsiusa przy Kościele Ś. Jana, była rodzajem zapewne palestry prywatnej. Szkoła ta o której wspomina T. Narbutt, ledwie jest znaną pisarzom naszym, i brak sławy, dowodzi, że niewielkie z niej skutki były dla kraju.

Upředziło ją daleko założenie najważniejszej podobno w Wilnie, szkółki przy Kościele Katedralnym, datującej od najdawniejszych czasów; szkółki, na której utrzymywanie, miała Katedra wyłączny przywilej, tak że i inne zakładane bez jej wiedzy być nie mogły.

W r. 1513 Kapituła osobnym postanowieniem swoim, z łaskawości swój i osobliwego względu, dozwoliła od siebie założyć szkółkę przy Archiprezbiterjalnym Kościele Ś. Jana Plebanowi tamtejszemu, a to, wyraża postanowienie, aby mógł w niej do chóru i posług Kościelnych dzieci przysposabiać. Dozwolono w niej tylko dwudziestu dwóch uczniów utrzymywać nie więcej; dla tych miał mieć bakałarza, a uwagę zwracać szczególną, na takich coby rzucając naukę, w świat wychodzili. Jaka ostrożność, jaka oszczędność w tém udzielaniu światła ukazuje się! Jakby do tajemnicy jakiej przypuszczano dzieci do poznania głossek! Jak to dobrze maluje ważność owczesną nawet powierzchownego oświecenia, i monopolium, które z niego, jednój go klassie społeczeństwa zostawując, czyniono (2).

Gdy w r. 1539, niejaki *Artium Magister* Jerzy z Eyszyszek, zostający pod protekcją Wojciecha Gastolda Wojewody Wileńskiego, który za nim do Kapituły instancjując posyłał Sekretarza swego Jana Wiliamowskiego; — prosił o dozwolenie otwarcia prywa-

tniej szkoły dla *szlachty*;— Kapituła wzięwszy to na naradę *in occluso*; przewidując jakieś niebezpieczeństwa ztąd dla młodzi wyniknąć mogące, dozwoleń mu swojego odmówiła ⁽³⁾.

W r. 1557 ⁽⁴⁾ widzimy z rozporządzenia uczynionego względem porządku nabożeństwa w czasie Rocznicy Witoldowej, iż szkołka Katedralna, na trzy najmniej klasy podzielona była. Nauczycielem jej (Mistrzem) był podówczas Mikołaj Jelonek (*dictus Bartholomeus*), któren mszą miał śpiewać ⁽⁵⁾.

Dom dla szkoły zbudował przy Katedrze Marcin z Dusznik Kanonik Kapituły. Zarząd jej należał do prałata Scholastyka.

W r. 1567 ⁽⁶⁾ Zygmunt August, na drwa do tej szkoły nadał przywilej, wyznaczający pobieranie od każdego wozu idącego na targ z drzewem po jednym polanie, w Bramie Zamkowej, na Antokolskiej drodze. Przywilej ten dany po rusku, na imie Biskupa Walerjana.

Nie podobna dla zupełnego braku materiałów, określić jaki był sposób nauczania w tych szkołkach i jaki stopień nauki, do czego w nich mianowicie usposabiano dzieci; wszystko jednak mówi za tém, że nad pierwsze rudimenta, naukę śpiewu choralnego, ministrantury, rachunku początkowego, nie posuwano się dalej. Grammatyka języka łacińskiego, planem objęta być musiała: podobne szkoły mimo wyłącznego przywileju Katedralnemu Kościołowi służącego, miały wszakże, za pozwoleniem Kapituły, lub nawet bez zezwolenia, *abusive*, wszystkie prawie Zakony i Kościoły. Liczba uczniów utrzymywanych od potrzeby Kościołów zależała, niektóre po dwunastu ubogich chłopiąt do dwudziestu zawierały. Nawet po założeniu Akademii, a staranniejszém baczeniu na szkoły i szkoły, nieustaly te szkoły; trwały ciągle. Ślady tego po Rękopismach Klasztornych się znajdują. Lecz że głównym celem szkółek owych, było usposabianie chłopiąt do posług Kościelnych, pożytku z nich dla oświa-

ty ogólniej, nie było prawie żadnego; ci co się cokolwiek przyuczyli zostawali albo na zawsze przy Kościele, albo do stanu duchownego, gdy się w nich zdolności odkryły, pociągnięni bywali. Iluż to Biskupów, śpiewało na ławie między Pauperami!

Grecy przy monastérach swoich i wprzód i po założeniu Akademij, osobne mieli szkoły. Kilkakroć ich zabraniano i znów przywilejami nowemi utwierdzano.

Największa i najznacniejsza szkoła, była przy Bractwie Ś. Ducha, przy Monastérze tegoż imienia. Mieli też swój zakład naukowy protestanci, wyraźnie pomieniony w nadanych im przywilejach; między uczniami téj szkoły a Jezuickimi była ciągła waśń, jak między samemi szkołami ciągle współubieganie się. Protestanci nawet usiłowali na próżno, na większą stopę urządzić swoje Gimnazjum sprowadzając uczonych Niemców na professorów, usiłowali innych wyznań młodzież pociągnąć ku sobie, ale to im się nie udało, tylko z jednemi Grekami: przeciwko téj szkole protestanckiej, niejednokrotne były protestacje; wreszcie sankcjonował i uznał przywilej Władysława IV. Utrzymywała się więc, zasilając z Królewca nauczycielami, ale nigdy przy szumnych Jezuickich zakładach, świetną okazać nie potrafiła.

W r. 1588 Patrjarcha Jeremjasz będąc w Wilnie i nadając Stauropigją Ś. Ducha, dozwolił Bractwu założyć Typografię i utrzymywać szkołę.

Lecz tuśmy już sięgnęli mimowolnie czasów po założeniu Akademij; wróćmy jeszcze do tych, które poprzedziły wprowadzenie Jezuitów. Jasno dowodzi, brak zupełny nauki i pomocy do nabycia jéj w Litwie, okoliczność znacząca, że wszyscy ze stanu mieszczańskiego znakomitsi urzędnicy, prawnicy i t. p. sposobili się w Krakowie, a największa część Wojtów, Pisarzy na te urzędy przybywała ze stolicy Polskiej, gdzie łatwiej było nabyć nauki i praktyki w przewodzie sądowym. Z duchownych także niewielu spotykamy w początkach lat XVI w. swojaków, zajmujących wa-

źniejsze stanowiska. Z Krakowa do Padwy i Bononij najczęściej, tu począwszy nauki doskonalić się młodzież wyruszała. Akademje niemieckie, zaraz w początkach XVI w. poczęły być w podejrzeniu u duchowieństwa, lękano się ztamtąd zarazy, która w powietrzu prawie będąc, jak słabość epidemiczna wieku, propagowała się najmniej spodziewanemi sposobami. Z tejże przyczyny Praga już w XV wieku, Litwie zamknięta została i mało albo nie nie korzystano, z dobrodziejstwa Jadwigi. We Włoszech zaś, jak potem tak wprzód, mimo cząstkowych odstępstw i przypadkowych obląkań, Rzym swoim wpływem utrzymywał ducha katolickiego, stawiając przeciw ciekawej analizie reformy; zapal ciągle podniecany, nie mogący zstąpić do sfery, w którejby nań pragnienie rozbioru i rozumowania działać mogło.

Wspomnieliśmy wyżej o szkole prawniczej Rojziusa; takich szkół było i więcej zapewne. Jeśli dobrze pojmuję, w nich zapewne uczniowie praktycznie uczyć się musieli, jak rzemieślnicy terminując u majstrów. Taką była po części nauka prawa a raczej tradycij prawnych i sądowniczych, w oświecańszych nawet krajach. Podobnym sposobem kształcili się również i medycy po większej części, aptekarze, chirurzy etc. Uczeń przejmował się wyłącznie zasadami mistrza, którego był odbiciem lub kontynuacją, uczył się nieporządnie i przypadkowo, ale uczył się wszakże i wkrótce równie nie systematycznie, przelewał swą naukę w uczniów, którzy się do niego garnęli.

II.

Założenie Gymnazium i Akademij.

Biskupowi Walerjanowi Protasowiczowi należy się sława wprowadzenia Jezuitów i założenia Gymnazium

ich, które było pierwszym porządniejszym zakładem naukowym w Litwie. Wprawdzie, celem jego było, nie tyle rozszerzenie oświaty, ile zyskanie wojowników przeciw zdobywającej reformie; jednakże dostąpił razem obu. Niebędziemy się zastanawiać nad tē, jakie były nauki Jezuitów i wartość ich systemu edukacyjnego, to już wychodzi za zakres naszego dzieła.

Działo się to ostatnich lat panowania Zygmunta Augusta; gdy Jezuici weszli do Wilna i otwarli Gymnazium publiczne. Do panowania Stefana Batorego trwało tylko Gymnazium.

W r. 1570 założona szkoła Jezuicka, bardzo liczną zwabiła młodzież. Biskup Walerjan rozesłał okólniki po całym kraju oznajmujące o zakładzie nowym, o doborze nauczycieli z obcych krajów, wzywające wszystkich, aby dzieci swoje na termin rozpoczęcia nauk, dzień Ś. Stanisława Męczennika przysłali. Dwudziestu sześciu już nauczycieli czekało na mającą przybyć młodzież ⁽⁷⁾.

Okoliczności miejscowe zaraz w początkach dały powód do dysput publicznych, ledwie nogę w Wilnie postawili Jezuici, rozpoczęły się one i trwały potem nieustannie. Tak z powodu potrzeby obrony od różnowierców, jak przez konieczność wypływającą z ducha Zakonu, Gymnazium nauki wzięły od razu dążność wyłącznego zastosowania do religijnych sporów. Wszystko się zamknęło w Teologii, w Kontrowersyj, w subtelném argumentowaniu, do którego wprawiano, niemal od najpiérwszych klass. I język którego najwięcej uczono był łaciński, bo ten był bronią najpowszechniej używaną, narzędziem dysputy religijnej konieczném. Późniejsze okoliczności rozwinęły jeszcze, tę dążność i wyjawily ją jaśniej. Za to niebyło strony ściśle biorąc użytecznej, praktycznej w jezuickim wychowaniu młodzieży; sposobiono wszystkich na duchownych, a do życia praktycznego, nie prócz języka łacińskiego, nie dawano tym uczniom, którzy cale obcy przyszłemu swemu życiu, wychodzi-

li ze szkół.— Główném w szkołach Societatis Jesu, było usposobienie do stanu duchownego, o innych nie myślano wcale; a gdy nawet później zmusiła konieczność do względu na rozmaite przeznaczenia młodzieży, sposobiono ją niedbale, niesystematycznie, dla oka.

Taka dążność Gymnazium w początkowych nawet latach, jego istnienia nie uszła oka ogółu; i zajątrzyła protestantów, przeciw którym, rzecz można uzbrojono cały naród, wybór społeczeństwa. Pod względem religijném, ze stanowiska ówczesnego patrząc, Jezuici czynili co czynić byli powinni, uważając się naprzód, za obrońców wiary, a potem dopiero za nauczycieli. Tém to właśnie, co ich wychowanie czyniło niedostateczném, służyli najlepiej sprawie wiary.

Tym czasem Stefan Batory, nadawszy przywileje na Gymnazium, sposobił się z niego uczynić, dla większego rozgłosu na usilną prośbę starca Walerjana Biskupa, za pozwoleniem Kapituły Wileńskiej, wprzód wyłącznej oświaty szafarki i szkólek wszelkich nadzorczyni;— Akademią, erygując ją na wzór Krakowskięj i z nią w przywilejach równając. Opiszem tu słowy jednego ze współczesnych świadków, opór dysydyntów i walkę jaką wieść było potrzeba z niemi, nim przywileje na Akademią wyzyskane zostały. Protestanci wszelkiemi siłami, nadania ich bronili, przeciuwając w Jezuitach groźnych zapaśników przeciw reformacij, i przyszły a niechybny wpływ téj szkoły na kraj cały (8).

— „Rospuściwszy Król Litwę do domów, pisze Solikowski, sam bez żadnych tryumfów pojechał do Wilna, przekładając nad tryumfy dziekczynienie Bogu i dziecinne szkoły Wileńskiej powitania.

Tu, nim się wybrał na wyprawę Połocką, zamierzył sobie nadać przywilęj Akademij, gdyż za przykładem Stanisława Hozjusza Kardynała Biskupa Warmińskiego, Walerjan Biskup Wileński Professorów Jezuitów do Wilna był sprowadził, dla zakładu szkół,

nadał im place, domy, pewne dochody i Kościół Ś. Jana Chrzciciela. Szkoła ich dotąd potwierdzenia Królewskiego i tytułu Akademij nie miała. Za prośbą jednak przed Króla wniesioną przez Biskupa Solikowskiego, bo sam stary Biskup Walerjan, oddawna złożony podagrą i chiragrą nie wstawał, i za wstawieniem się Jerzego Chodkiewicza, Kasztellana Wileńskiego, Starosty Żmudzkiego, który nawróciwszy się z luterskiego wyznania gorliwym został Katolikiem; wedle życzenia Ojców Collegium, Król kazał Solikowskiemu przywilej napisać i przygotować. Co gdy się już stało, posłał Król tegoż Solikowskiego do Mikołaja Radziwiłły Wojewody Wileńskiego, dla nakłonięcia go, (gdyż on podówczas trzymał Wielką pieczęć Litewską), aby ją do przywileju przyłożył. Odpowiedział Radziwiłł że się wprzód musi ze swemi naradzić. A gdy to do nich doszło, przeszkody mnożyć się zaczęły. Wielu z nich albowiem mówiło, że wzniesienie Akademii i Collegium Jezuitów, przeciwne było ich przywilejom i swobodom, a do uciśnienia wyznań reformowanych dążyło. Z czém i do Króla przyszli prosząc, aby im ujmę w ich swobodach nie czynił. Na co Król i Kasztellan Chodkiewicz, silnie odpowiadając, okazali potrzebę i pożytek tego zakładu. Wyszli milcząc, ale nieprzekonani jeszcze, a Król posłał za nimi Jasińskiego Sekretarza swego Litwina Katolika, który powiedział Wojewodzie Wileńskiemu, że się dziwuje Król coby to za przywilej mieli niedozwalający im uczyć się i oświecać? jakie to jest prawo nakazujące im zostawać w barbarzyństwie, nieznajomości Boga i obowiązków swoich? niedozwalając im przypuszczać do siebie oświaty?

Mimo to powrócił Jasiński z niezapieczętowanym przywilejem, a Król posłał natychmiast po Eustachego Wołłowicza Kasztellana Trockiego Podkanclerzego Litewskiego. Ten gdy przyszedł, (a po łacinie nie umiał) powiedział do niego Król przez Jasińskiego, aby przywileje nadane Akademij Wileńskiej zapieczęto-

wał. Wahał się jeszcze i do drugich odwoływał, lecz sam Król zawołał.

— Albo niech pieczętuje, albo niech da pieczęć, ja sam ją przycisnę, ale mu jéj więcej nieoddam! Podkanclerzy przeleknięty i zawstydzony, uczynił jak Król rozkazał i tak przywilej zapieczętowany został.

Takim sposobem otrzymała Akademia pierwszy przywilej r. 1578, nastąpiła za tym 1579 r. nareście Sejmowy r. 1585 i Bulla Grzegorza XIII — utwierdzająca ją.

Kapituła widząc, iż z powodu ustanowienia Gymnazium, wszystka młodzież tam przejdzie do niego i pomniejsze szkółki upaść muszą, niewyjmując i Katedrałnej, na publiczném posiedzeniu jeszcze w r. 1572 w obecności Rektora Jezuitów ówczesnego X. Warszawickiego, zabroniła w Gymnazium wykładać rudimenta, nauki przygotowawcze ⁽⁹⁾.

Przywilej pierwszy ⁽¹⁰⁾ wzmiankuje, że w Akademij uczyć miano sztuk wyzwolonych, Filozofij i Teologij. Wylączono Medycynę i prawo cywilne. Zrównano ją témże nadaniem w swobodach i prerogatywach z Krakowską, uczniów wyjęto z pod wszelkiego Sądu i zarządu władzy świeckiej, sąd właściwy przed Kanclerzem Biskupem Wileńskim i Obrońcą wyznaczając. Na wzór także Krakowa, Biskupa Kanclerzem Akademij, uczyniono, Obrońcą zaś Biskupa Żmudzkiego. Bakałarzom, Magistrom, Licencjatom i wszelkich stopni młodzieży wychodzącej z Akademij, prerogatywy takie, jakie mieli Krakowscy nadano. Bulla Grzegorza XIII *Dum attenta* ⁽¹¹⁾.

Powtórny przywilej 1585 roku ⁽¹²⁾ nie wiele nas objaśniając, co do stanu Nauk w Akademij o której tylko wspomina, iż w niej zaczęto od wykładu Filozofij, a przystąpić mają do studjów Teologicznych; obszernie wymienia początkowe nadania Biskupa Walerjana, składające się z domów, placów i majątności; których wyliczenie znajdzie czytelnik w przypisach.

Początki Akademij, czynne były, gorliwe i świetne. Sprowadzeni, powiada Naruszewicz, nauczyciele z Włoch, Hiszpanij, Francij, wyścigali się z uczonemi dyssydentami, silili się zalecić Litwinom i pozyskać wziętość. — Rozpoczął się szereg nieprzerwanych dysput! Skarga drugi po Warszewickiego odjeździe do Włoch, Rektor, nadał jeszcze wyraźniejszą naukom, dążność wyłącznie religijną. Można śmiało rzec, że wszystko zamknęło się w Teologij i pomocniczych ku niej studjach; reszta uważana za podrzędną, tyle tylko uwagę zwracała, ile posiłkowała do osiągnięcia głównego celu. Walka religijna z dyssydentami, stała się żywiołem jedynym, nią oddychali nauczyciele i uczniowie.

Ten zapal ledwie rozruchy XVII wieku a potem wprowadzenie Pijarów i nowego systematu naukowego, zagrażającego metodzie Jezuickiej, ostudziły trochę⁽¹³⁾.

Mało pozostało materiałów dla przyszłego historyka Akademij Wileńskiej, a raczej historja jój, od założenia do skassowania Zakonu, zamyka się cała w określeniu charakteru i ducha instrukcij, metody jój, wspólnych Wileńskiej z innemi Uniwersytetami Jezuickimi. Odmiany, jakie w ciągu istnienia Akademij zachodziły, były niewielkie i nieznaczące; dotyczyły sposobu nauczania, porządku, nie zmieniały charakteru i ducha. Historja też, jakieśmy rzekli, gdyby ją kto chciał pisać ograniczyłaby się nomenklaturą nauk, biografią kilku znakomitszych nauczycieli, fundacjami dobrze życzących możnych, którzy na katedry i oddzielne studia fundusze przeznaczali; zresztą, cóż pisać, gdy od XVI do XVIII wieku, Akademia nie postępuje, nie rozwija się, nie odmienia z potrzebami wieku, a jeśli na pozór jaką reformę przyjmuje, to tylko dla oka ludzkiego, dla odgłosu i sławy. Walka nawet z Pijarami, wyprowadza tylko Jezuitów na śmieszne popisy, które odkrywają, całe ubóstwo, cały nieszczęśliwy stan instrukcij w najwyższej szkole krajowej.

Idźmy więc do fundacji i kilku faktów, które podobno całą historję Akademij stanowią. Zaraz w początkach, Radziwiłłowie ofiarują Jezuitom Drukarnię i zapisują Łukiszki, drukarnię, która w ręku Jezuitów, obmywa się z grzechu bo wprzód wybiła Biblią Brzeską, nim się ozwała listami Possewina i słowami wymownego Skargi, Łukiszki, które były pierwszym Zborem Ewangelików. Katolicy zachęcają i wspomagają Zakon, Kanclerz Albert Stanisław Radziwiłł, jeden z najgorliwszych opiekunów. — Wzrasta liczba uczniów i professorów, zakład się rozszerza, olbrzymieje, wybitnie zachowując pierwiastkowy swój charakter. Jest to Akademia walki.

W r. 1588 przerywają się kursa dla powietrza grassującego, młodzież się rozpierzcha, toż w r. 1625; lecz gdy znów uczniowie wracają, liczy ich już siedmiuset Akademia (¹⁴).

W roku 1642 szkoła duchowna Połocka Retoryki, przenosi się i łączy ze szkołą świecką Wileńską (¹⁵), nowy dowód na to, cośmy wyżej rzekli, i co pono dowodów potwierdzających, nie potrzebuje, że instrukcja tu, była wyłącznie religijna, sposobiąca na duchownych, bez względu na to, że większa część młodzieży, miała na świat inny powrócić. Dopiero w połowie XVII wieku, postrzegać się daje, chęć uzupełnienia Uniwersytetu innemi oddziałami, któreby miały praktyczną użyteczność i usposabiały do innych stanów. W r. 1641 dekretem Władysława IV, ustanowiony został oddział nauk lekarskich. Lecz skończyło się na ustanowieniu go, na dozwoleniu wykładania tylko. Brakło Professorów do niego, bardziej niż uczniów. Znacznie później, w sto kilkadziesiąt lat, gdy już Jezuitów nie było, około 1780 r. za staraniem Biskupa Massalskiego, sprowadzeni zostali professorowie z zagranicy, Katedry osadzone, gabinet anatomiczny założony i nauki wykladać się poczęły.

W trzy lata po dekreście Władysława IV, znowu ważne zostało ulepszenie, które jednak jak pierwsze

znaczenia realnego nie miało. Wbrew pierwszemu przywilejowi ekskludującemu Medycynę i Jurisprudencją; założył r. 1644 szkołę prawa Cywilnego i Kanonicznego Kazimierz Lew Sapieha, kosztem swoim fundusz na ten cel opatrując i dwóch nauczycieli z Ingolstadt sprowadziwszy⁽¹⁶⁾. W tymże czasie, fundował dwa kursa filozofij Mikołaj Zawisza⁽¹⁷⁾. Liczne prócz tego zapisy i dary Sapiehów, Radziwiłłów, Ogińskich i t. d. mnożyły fundusze i powiększały bibliotekę, darem Zygmunta Augusta założoną.

Przerwane nauki i rozpierzchnieni uczniowie w r. 1655 wojną i zajęciem Wilna, w r. 1661 dopiero powrócili na dawne stanowisko.

W r. 1741 na nowo potwierdzone przywileje Akademij, za staraniem Jana Fryderyka Sapiehy; przez Króla i Bullą Benedykta XIII, a to z powodu współzawodnictwa Pijarów, którego lękając się Jezuici, usiłowali niedopuszczyć im założenia szkół, utrzymując się przy monopolium instrukcyj, i napróżno go dowodząc.

W latach 1753. potem 1766. Elżbieta z Ogińskich Puzynina, założyła przy Akademij Obserwatorium Astronomiczne; zapisując na ten cel 6,000 zł.

Oto wszystko prawie, cośmy najpilniej badając, dowiedzieć się mogli z historij Akademij; nie taim że to zaspokoić nie może i wyglądamy szczęśliwszego, co bogatsze mając materiały, więcej w téj mierze objaśnić potrafi.

W r. 1781 nastąpiła częściowa reforma Akademij, zastosowana do potrzeb czasowych.

III.

Zarząd wewnętrzny Akademij.

Do Rancierza należały sądy nad wykraczającemi Akademikami, opieka nad całym zakładem, nadzór nad nim. Przed niego zapożyczano Akademików⁽¹⁸⁾.

Rancierzem był Biskup Wileński. Podkanclerzy z Rektorem, osądzili kiedy i jak lekcje zmienić się miały, odroczyć, kiedy uczniów rozpuścić wypadało. Do nich należało przyjmowanie przybywających, umieszczanie, ekskluzja innych ⁽¹⁹⁾.

Prefekt, powinien był mieć stopień Doktora lub Magistra Filozofij ⁽²⁰⁾ on miał zwierzchnictwo nad professorami, obowiązany był obchodzić szkoły czasem być przytomny wykładowi lekcji, uważać aby Nauczyciele przygotowani szli do klass. Taki nadzór ścisły tłumaczy się łatwo tém, że u Jezuitów w niższych klassach uczyli częstokroć bardzo młodzi, sami się jeszcze usposabiający duchowni. Było u nich przecucie metody Lancastra, bo częstokroć professor jedną tylko klassą stał wyżej od swoich uczniów, a już z niego starano się korzystać.

Professorowie, nad któremi nadzór tak był ścisły jak nad uczniami, jeśli nie surowszy jeszcze, byli początkowo w liczbie następującj.

Teologów sześciu, siódmy professor języka Hebrajskiego, filozofij pięciu, praw obójga czterech; siedmiu uczyło *humaniora* ⁽²¹⁾. Professorowie winni byli trzy lata przedmiot swój wykładać, zdawszy examini, dowodzący jakieś wyżej rzekli, że przynajmniej jedną klassą więcej umieli od swoich uczniów. Professorowie nie mogli należeć do Chorowój muzyki, do Missij, Katechizowania, aby to ich od obowiązków nie odrywało ⁽²²⁾. Że jednak zdarzało się częstokroć w początkach, iż pośpieszając korzystać z nieco usposobionych, zawodzono się potem na nich, postanowiono potem, aby przynajmniej professorowie Filozofij i Teologij, mieli stopnie uczone, koniecznie ⁽²³⁾. Dla utrzymania zaś Nauczycieli w gorliwości i czynném spełnianiu obowiązków, wyznaczono co dwa miesiące konsultacje ich, na których czytano reguły, zalecano pilność ⁽²⁴⁾. Prefekci bardziej jeszcze niż uczniów doglądali nauczycieli; na których opuszczenie

się i niedbalstwo, częste skargi w XVII już wieku czytamy ⁽²⁵⁾.

Doktoryzacje nie inaczej miejsce mieć mogły, jak za poprzedniem ogłoszeniem imion kandydatów Generalowi Zakonu, który był razem głową zakładów naukowych. W początku XVIII w., w r. 1711, w czasie zamieszek w kraju i utrudnionych komunikacji, Tamburini uwolnił Akademię Wileńską od tej formalności, aż do powrotu spokojniejszych czasów ⁽²⁶⁾.— Przybyłcy z Brunsbergi uczniowie, po odbytych tam examinach, dla otrzymania stopni w Akademii Wileńskiej, przyjmowani tu byli, bez nowego examinu.— W instrukcjach nauczycielom dawanych widać, jak bacznie uważano, aby ludzi świeckich mało do stopni posuwać i niemi z największą ostrożnością szafować ⁽²⁷⁾.

Co tydzień w Sobotę odbywały się w szkołach Dysputacje, od których nawet czas examinów nie uwalniał. Przed nabożeństwem tylko, i one i nauki wszelkie ustępowały; uroczystości kościelne, święta, obrzędy, przerywały klasy. Dysputacje Sobotnie odbywały się nawet w czasie rekreacji ⁽²⁸⁾. Były też dysputacje miesięczne w klasie Filozofii ⁽²⁹⁾, a co więcej dysputacje klas niższych z wyższymi, które za bardzo skuteczny bodziec do nauki uważano. Professorowie w takich razach mieli wolność zupełną i czas zostawiony na przygotowanie się do obrony przeciw argumentacjom przeciwników. Niekiedy przeradzały się te dysputacje w rodzaj igrzysk uroczystych, czego potem zakazano, wzbraniając przy nich, muzyki, strojów etc. Tezy tylko drukowane układano i rozdawano przytomnym ⁽³⁰⁾. Zwano też te dysputacje, deklamacjami ⁽³¹⁾.

Deklamacje, mowy, dysputacje otwierały także zaczęcie studjów Akademickich, oznaczały uroczystości; kończył się niemi rok szkolny. Professor Retoryki, zajmując katedrę, obowiązany był mowę z pamięci powiedzieć.— Uroczysta deklamacja odbywała się też, przed Wielkim Tygodniem, (na niej czytano

poëmata o męce Pańskiej) przy skończeniu roku i co dwa miesiące w Retoryce i Poëtyce. Zalecano tylko aby się odbywały bez żadnych wystaw, jak może być najskromniej (32).

Niepotrzebujem podobno dodawać, że najsrożej zabroniono i zakazano było, deklamacje wszystkie odbywać w innym języku, prócz łacińskiego; że mianowicie strzeżono, aby do nich nieużyto mowy krajowej. Jakie ztąd dla niej wypłynęły szkody, jak się duch jęj odmienił pod tą kulturą łacińską, jak szkodny powoli zaprowadzono zwyczaj amalgamowania jęj z łaciną — to wszyscy wiedzą.

Rozpoczęcie studiów i zakończenie odznaczały się uroczystościami. Examina roczne zosobna każdej klasy, jak najściślej odbywano (33). Postęp uczniów do klass wyższych utrudniano bardzo, obciążając sumienie nauczycieli, jeśliby niegodnych wyżej dla jakichkolwiek względów posunęli (34).

Kary szkolne na uczniów, jeśli lżejsze sankcjonował Prefekt, jeśli cięższe Rektor (35). Z powodu nadużycia kar cielesnych, określono w r. 1665, aby profesorowie od trzech tylko do pięciu plag wymierzać mogli. Prefekci za wielkie wykroczenia, i to za wiedzą starszych, posunąć się mogli od dziesięciu do piętnastu. Za przestąpienie tego prawa, sami nauczyciele chłostani bywali publicznie (36). Po chłości następowała kara więzienia (carcer) nareście wygnanie (exclusio) którém karano opuszczających bez przyczyny ważnej, trzy raz po raz lekeje publiczne.

Wakacje były większe i mniejsze — Po większych rozpoczynały się studia d. 1. Września.

IV.

N a u k i.

Niepotrzebujemy tu opisywać, metody Jezuickiej, powszechnie znajomej, ani urzządzenia instrukcyj, bo to

po wszystkich ich zakładach jedno było; wymienim tylko ze źródeł miejscowych, niektóre urządzenia szczególne.

W filozofij, pilnować się nakazano zupełnie Aristotelesa, o ile tylko mógł się pogodzić z nauką Kościoła. Zbudowanych tym sposobem z Aristotelesa i Chrześcijańskiej filozofij dzieł podręcznych wydawano mnóstwo ⁽³⁷⁾. Do Filozofij i Metafizyki kursu łączyła się lekcja Etyki, którą wykładał zwykle professor Metafizyki.

W Teologij obowiązującym był Ś. Tomasz ⁽³⁸⁾, którego tylko rozmaicie skracano, przerabiano i wykładano. Osobny Professor, wykładał Teologją kontrowersyjną, której słuchać byli obowiązani uczniowie wydziału teologicznego. Na ten oddział szczególną zwracano uwagę, a w nim sposobili się zapaśnicy, mający walczyć z hydrą reformy; do niego najlepszych przeznaczano Professorów częstokroć sprowadzanych zdaleka ⁽³⁹⁾. Tolletus, Balland, Hentsch w XVII w. służyli za podpory wykładu Teologij ⁽⁴⁰⁾. Często napadani o nauki Jezuiti, którym Dominikanie sami, zarzucali mnóstwo herezji i dowodzili ich; propozycje autorów Zakonu, wybierając i drukując; — pilnowali się i starali ściśle, aby nierozwinać się w niczem z nauką katolickiego Kościoła. Powtórzone były Indexa maxym zakazanych, dwuznacznych różnie się dających tłumaczyć, które omijano starannie, mianowicie w wykładzie teologij i tak zwanój filozofij, Bóg wie, ile na to imie zasługującej! ⁽⁴¹⁾

Lecz gdy tak usilnie zajmowano się wykładem teologij i filozofij, najmniej miano względu, na nauki ścisłe, Matematykę w ogólności, Arytmetykę nawet, której całkiem po szkołach nieuczono, uważając, ją za rzecz, z którą już uczniowie, z domów przybywali ⁽⁴²⁾. Stan też nauk matematycznych, jak się z tezes wydawanych okazuje, był nieszczęśliwy ⁽⁴³⁾. Zadawano w publicznych examinach klassom wyższym pytania, o kwadratach, sześciannach, regule trzech, postępach,

logarytmach, ułamkach dziesiętnych z algebry początkowej. Reguła trzech i działania z ułamkami dziesiętnymi były główną zasadą teorematów. Problema ostatecznie a zatem najtrudniejsze, zależało na wyciągnięciu pierwiastku przybliżonego z dziesiętnego ułamku (⁴⁴). Z Jeometrij, począwszy od rudimentów najpierwszych, kończono zadaniem kwadratury koła! To najlepiej maluje stan nauki. Ostatnie problema, było dowieść stosunku obwodu koła, do kwadratu średnicy. Za trudniejsze także uważano zamianę Trapezów na figury regularne, zdjęcie planu budowli (z nauki niewłaściwie Geodezją wówczas zwanéj), podział Trapezu na części zadane i t. p.

Przed XVII w. nieznajdziemy dzieła wydanego w Wilnie, w przedmiocie nauk ścisłych. Podobno pierwszym jest 1639 r. Oswalda Krüger *Centuria Astronomica*; lecz ileż tu najosobliwszych dziwadeł. Teorja Komet w tém dziele, jest gmatwaniną najosobliwszą bezsensów, jakich się kiedykolwiek rozum dopuścił; sądząc że władzy swéj używa doskonale. Teorja napomknięta przez Kepplera o żywotności ziemi i innych ciał niebieskich, niczem jest w porównaniu marzeń naszego Prusaka; jakkolwiek dziwaczna, da się pojąć i wytłumaczyć, gdy tu widzimy tylko jałowe wysilenie wykładu fenomenów, których najwidoczniej nauczyciel niepojmował.

Nauki matematyczne, a mianowicie Astronomja, podniosły się przez zakład Obserwatorjum, które Elżbieta z Ogińskich Puzyńska zbudowała i nadała. Pałowski w mowie pogrzebowéj, wyrzekł na grobie fundatorki, tę bardzo słusznie jéj należną pochwałę

Una mulier fecit confusionem genti.

Żebrowskiemu Professorowi Matematyki przyznają wstawienie się do niej i nakłonienie jéj do tego. Już w r. 1753 założyła ona Obserwatorjum, na trzecim piętrze Collegium Akademickiego, z dwóch wówczas

sał złożone, jedna nad drugą położonych, i z dwóch wież ku wschodowi i zachodowi obróconych.

W r. 1767 przed śmiercią swoją blisko, Xiężna dodała jeszcze 6,000 czerwonych złotych, na utrzymanie zakładu i sprowadzenie potrzebnych narzędzi.

Oryginal zapisu własną ręką Xiężnej uczynionego, z uproszonymi pieczętarami Djenizym Chomskim i Hilarym Rowalskim Czesnikiem Smoleńskim, datowany r. 1766 M. Grudnia 3 dnia w Łowiczu podpisany a w r. 1767 Mca Września d. 22 oczęwisto przez Xiężnę w Aktach Grodzkich Oszmiańskich przyznany został; i w Archiwum byłego Uniwersytetu znajdował się. Wizerunek fundatorki zdobił dawniej obserwatorium. Sprowadzono sextans od sześciu stóp, zrobiony przez Caniveta w Paryżu, lunetę południkową czterostopową, lunetę parallaktyczną czterostopową, kwadrans Ramsdena dwustopowy, trzy zegary sekundowe, lunetę achromatyczną z wielkim otworem od półczwartej stopy, dwie lunety achromatyczne od dwunastu stóp i t. d.

Obserwatorium osobnym przywilejem otrzymało imię Królewskiego, a Poczubutt, który w niem począł swe obserwacje w r. 1765, tytuł Królewskiego Astronoma. Jego staraniem około roku 1780 powiększono obserwatorium i narzędziami roboty Ramsdena Anglika opatrzone.

Nauka języków, oddział filologiczny (*Lit. humaniores*) daleko był bardziej od matematycznego strzeżony, pilniej miany na względzie. Potrzebowali bowiem Jezuici nauki języków, do missij swoich, nawracania, i z powodu ciągłych migracji swych członków z miejsca na miejsce. Jednakże sam sposób nauczania języków był zły; łatwo się o tém przekonać z pozostałych wydanych przez Professorów grammatyk. Cóż mówić o innych, gdy łacińskiego uczono z Alvara. Wejście Pijarów w szranki nauczycielskie zastraszając Jezuitów zmusiło ich do zwrócenia największej uwagi na naukę języków. Bali się bowiem, jak wyrażają listy Generała Zakonu zarzutu zasłużonego, opu-

szczenia się i niedbalstwa ⁽⁴⁵⁾. Zalecono najpilniej w XVII wieku (ku końcowi) zwrócenie uwagi na grecki i łaciński języki— Wykładano po klassach, prócz innych autorów Cyncerona i Wirgiljusza ⁽⁴⁶⁾. Na równi z językiem łacińskim pilnowano wykładu języków hebrajskiego i greckiego, jako potrzebnych także najpierw teologom, do wyrozumienia textu pisma świętego. Kazano też ⁽⁴⁷⁾ przysposobić nauczycieli języków Arabskiego i Chaldejskiego. Równie dla wprawy w języki, jak i dla zabezpieczenia się, od różnych wykładów tłumu słuchającego, dysputacje, tezy, pannygryki, pisano w językach obcych, mianowicie w łacińskim ⁽⁴⁸⁾.

Na początku XVII wieku ustanowiono katedry języków Litewskiego, Łotewskiego i Estońskiego; które uważano za potrzebne do Missij ⁽⁴⁹⁾ mianowicie usposabiano w nich kleryków, wedle myśli Wizytatora Jana Argenti, który o tém w r. 1614 wspominał, jako o projekcie do dokonania ⁽⁵⁰⁾.

V.

Dysputy z protestantami.

Do dysput jakeśmy wyżej rzekli, specjalnie usposabiano i zbrojono młodzież; do nich przygotowywały dysputacje klass z klassami, certamina sobotnie i miesięczne. Uważane one był, jako najużyteczniejsze zastosowanie i cel jedyny nauki ówczesnej Akademickiej. Stawiano biegłych dysputatorów i kontrowersistów, wyżej najlepszych nauczycieli, a główną rolę w zakonie grali, ci zapaśnicy. Szmiglecki dla swój biegłości w dysputach, szacowany i był ceniony wyżej innych uczeńszych i zasłużeńszych w Zakonie. Zaledwie przybyli do Wilna Jezuici, wzięli na siebie walkę z dyssydentami, którym dotąd nikt placu do-

trzymać nie potrafił; i potrafili jeśli nie zawsze zwyciężać, to przynajmniej nigdy się nie uznać zwyciężonymi. W r. 1570 już Jezuici mieli pierwszą dysputę z Wolanem, z której skutków, ogólnemi tylko słowy się chwali, tak że wiedzieć nie można, co na nią zaszło. Druga a bardziej głośna dysputa X. Smigleckiego w r. 1599 w czasie wielkiego dyssydentów zjazdu zapowiedziana o władzy Piotra i jego następców Papiężów, o sakramencie ołtarza; wzywaniu świętych, skończyła się na roztrząsaniu pierwszego tylko z zadanych artykułów i dała powód, do długiej polemiki pismiennej⁽⁵²⁾. Obie strony zwycięstwo śpiewały i obie wyszły niepokonane. Jezuici wszakże dowodzili, że X. Smiglecki, więcej niż trzydziestu protestantów przedysputował⁽⁵³⁾.

Dyspucie tej przytomnych było, mnóstwo osób znakomych obojego wyznania, a mianowicie dyssydentów naówczas zgromadzonych w Wilnie dla zawiazania sławnej konfederacji swój i na wyjeźdnym już assystujących ciekawej tej walce; do której z ich strony stawał X. Daniel Mikołajewski.

X. Marcin Smiglecki cztery lata dawał w Akademii filozofją, a dziesięć lat teologją polemiczną. Największym jego pismem jest traktacik o Lichwie, który osiem razy był przedrukowywany.

W r. 1619 miała miejsce śmieszne owa dysputa uczniów szkoły Ewangelickiej z Akademikami, dysputa na pięści i kije, w której ostatni sromotnie tył podali i pobici okropnie uszli z placu. Godne zastanowienia naśladownictwo starszych w młodzieży i koniec walki, malujący nienawiść wzajemną stronnictw.

Jezuici pokaleczonym uczniom wmawiali, iż ich Bóg ukarał za to, że prawdę jego bronić chcieli orężem, nie głową i językiem⁽⁵⁴⁾.

Dysputy później wyprawiano jak widowiska ciekawe, na przyjęcie przybywających Panów i Królów; ale niewinne i nie zajadłe, gdyż w nich rolę a katolicką, sami Jezuici grali. Kończyły się one jak pro-

cessa kanonizacji, na zarzutach słabych, silnie odpartych; po których słabo się broniąc *diavolo*, padał pod ciężarem oczéwistéj prawdy i uznawał się zwyciężonym.

Taką dysputę sprawili Jezuici Władysławowi IV. przy doktoryzacji Sarbiewskiego, takiéj Cesarz Piotr w r. 1705, słuchał w ich Collegium potem (55).

Lecz naówezas już dysputy stały się igraszkami i ważność swoją, znaczenie, użyteczność straciły. Te tylko które na piérwszym ogniu z dyssydentami odprawiły się, między 1570 a 1630 rokiem, za walki i zwycięztwa liczyć można.

Niepodobna zaprzeczyć, żeby ten sposób wprawiania się w kontrowersję, nie zaostrzał władz umysłowych, nie wzwyczajał do szybkiego pojmwania i natęgnionych odpowiedzi; — lecz razem zważmy ile to się zółci zbierało w téj wojnie, ile nawet fałszów bezkarnie w obieg dla pośpiechu rzucano, a przez wstyd popiérano potem. Bez rozmysłu i przygotowania na odbicie przeciwnika, gdy się albo zwyciężonym uznać, albo odpowiadać potrzeba było ileż to uszło odpowiedzi słabych, a nawet fałszywych. Narescie w sprawie religij, dysputy były rodzajem pojedynków bez korzyści, nie nawrócono niemi nikogo, jątrzone wielu, niewiem czy się znalazł jeden, któryby z nich wyniósł w duszy zaród pożyteczny. Obie strony wracały gorzej rozjątrzone niż wprzódy, nikt się nie przekonał, a niechęci osobiste wzrastały. Sprawa religij przerażając się w sprawę słów, sofistykowania, subtelności, nie nie zyskiwała; rozprawiano o niepojętych tajemnicach, których ludzie rozbiierać niepowinni, bo ich pojąć niepotrafią; a odkładano na bok i zapominało o duchu wiary objawionéj i prawidłach jéj praktycznych.

Gdyby przedrukowano dziś, co napisano z powodu i o dyspucie X. Smigleckiego z Danielem Mikołajewskim, mielibyśmy najlepsze wyobrażenie, czém były dysputy i na czém się koniecznie i niezbędnie koń-

czyły. — Nie w jedném Wilnie, trwał ten zapal do dysput, że innych nie zacytuję, odbywały się równie bezużyteczne z Arjanami w Lublinie ⁽⁵⁶⁾.

VI.

Dramata i dialogi.

Dramata i dialogi, rodzaj zabawy dozwolonej uczniom, odbywały się wedle stałych przepisów; służyły one za rodzaj uroczystego popisu przed wielkimi zgromadzeniami, w uroczystościach akademickich i t. p. Odprawiano je z wystawą i okazałością. Jezuici mieli na ten cel osobne, umyślnie urządzone Teatrum. Wszystkie dialogi, grano nieinaczej, tylko po łacinie.

Okolo r. 1694, grywano je zwyczajnie na Boże Ciało i na Ś. Michał, a w roku pomienionym skassowano ⁽⁵⁷⁾.

Zakazano także, deklamacje miesięczne i tygodniowe, przemieniać w sceniczne widowiska, jak się przytrafiało ⁽⁵⁸⁾.

Tak sami dawszy wprzód popęd do wystawnych owych igrzysk dla zachęcenia młodzieży do nich, Jezuici w końcu widzieli się zmuszeni, zakazywać ich dla wielu nadużyć i niepotrzebnie trwonionych kosztów ⁽⁵⁹⁾.

Z tych dialogów w początkach niewinnych, świętobliwych, potworzyły się potem zupełne komedje, czasem zmieniające się w uszczypliwe satyry, czasem wystawujące nieprzyzwoite miłości, a nawet, czego strzeżono się najbardziej, poczęto ich sobie dozwalać po polsku. W skutek zażaleń i zaskarżeń, w połowie XVII wieku drugiej ⁽⁶⁰⁾ przepisano aby dialogi grano jedynie w materjach pobożnych — z przedmiotów historij świętej, aby je poprzednio przeglądali i odczytywali starsi, a nigdy inaczej tylko po łacinie

dozwolali. Zakazano surowie dotykać w nich osób, wcielać w nie wyjątki z dawnych wolniejszych poe'tów, czasów pogańskich, satyry, bajki, allegorje i t. p. Uzbrojono je w konieczny cel moralny zakończający. Poëta, autor, nie wprzód zasiadł do pracy, aż myśl swoją poddał pod rozsadek starszych, po napisaniu dialogu, niosł go im powtórę. Od Professora, szedł rękopism do Rektora, od Rektora do Prefekta, a jeśli dialog grany być miał w obec Panów, dawano go do przeczytania tym Ojcom Zakonu, którzy ich znali i byli z niemi poufale, aby wyrzekli, czy w nich się co nie znajdzie mogącego obrazić. Nareście następowały próby w obec całego zgromadzenia, poprawy, ogładenia, odmiany, aż się dostatecznie przekonano, że dialog niewinny był jak baranek i wszystkie żądła mu odjęto ⁽⁶¹⁾.

Niewolno było do dramatów i dialogów przypuszczać kobiet; jednakże Jezuitów reguły, które się do okoliczności cudownie pochylać i zginać umiały, dozwalały przełożonemu, wielkiego rodu Panie, życzące grać rolę jakiej Magdaleny lub Cnoty Kardynalnej, dopuszczać, jeśliby widział tego potrzebę. Wszakże, i tak nawet, kobiety jeszcze oddzielnie od mężczyzn, występować miały na scenę ⁽⁶²⁾.

W miejscach publicznych, dialogi nie miały trwać nad dwie lub trzy godziny, prywatnie grane dwóch godzin nie przechodziły ⁽⁶³⁾. Professorowie niższych klass, niewyświęceni raz w rok dozwolone mieli półgodzinne dramata w swoich klassach, językiem krajowym (*vernaculo sermone*) około Wielkiego Tygodnia, z tekstu męki Pańskiej. Wprzód jednak przeglądali je Prefekci. Inne dialogi znowu w r. 1717 poznoszono ⁽⁶⁴⁾.

Powodem do ustanowienia dialogów i widowisk tego rodzaju, była myśl Zakonu trafiać przez oczy do duszy młodzieży. Dialogi były razem zabawą i rodzajem nauki a trochę nawet nabożeństwa. Były takie w których litteralnie klękali i pobożnie modlili się

wszyscy. Młodzież pociągały te igrzyska, ale jako praktyczna lekcja moralności, nie mogły mieć skutku. Często do śmiechu raczej, z rzeczy z których śmiać się nie godziło, pobudzały; i stawały się profanacją. Język łaciński kładł tamę powszechniejszemu ich zrozumieniu, a razem wykładom nieprzyjaznym pospółstwa; ale za tém szło, że były dla ogółu próżnym dźwiękiem bez znaczenia.

W rękopismach dawnych klasztornych znajduje się wiele dramatów grywanych różnemi czasy. Niektóre parafrazowały Mękę Pańską, inne wystawiały sceny z życia Świętych i t. p. Pomiedzy niemi znajdowały się pocieszne Intermedia, w których że musieli aktorowie być bardzo skromnemi, a chcieli bawić, szafowali grubiaństwem niesłychanemi. Znany jeden taki Dialog mistrza z uczniem, którego dziś przeczytać nie można, acz w nim nie nieprzyzwojnego niema.

Gdy Jan Kazimierz przybył z wyprawy Ruskiej do Wilna, pisze Rostowski, przyjmowali go Jezuici dramatem allegorycznym, cnoty jego i dzieła wystawiającym. Grano dramat włoski dla Władysława IV; ale ten sądząc z mitologicznój jego treści, nie Akademicy, ale umyślnie sprowadzeni aktorowie odegrywać musieli.

VII.

Obchody — uroczystości.

Do poprzedzających igrzysk dramatycznych, ustanowionych w celu trafienia do duszy młodzieży przez oczy, dołączyć potrzeba wystawne obrzędy, w dnie uroczyste Ś. Katarzyny patronki szkół i Świętego Stanisława Kostki. Rachowano na występowanie w processjach młodzieży, którój nawet zakazano formalnie uczęszczać, na obchody uroczyste innych Zakonów ⁽⁶⁵⁾.

W czasie processij Bożego Ciała, przebięrali się studenci za proroków, świętych i aniołów ⁽⁶⁶⁾, w dzień Ś. Katarzyny obięrali Króla i wprowadzali go uroczystie do Kościoła, z wielką pompą, wrzaskiem, przy odgłosach muzyki. Obrzęd ten zmieniono potęm w regularną processję, a Króla skassowano zupełnie ⁽⁶⁷⁾.

VIII.

Dobroczyńcy Akademij.

Począwszy od najpięrszego dobroczyńcy Walerjana Biskupa, wielka jest liczba osób, które późnię różnemi czasy, zapisywały Collegium Akademickiemu summy, folwarki, place, domy, biblioteki, aparaty kościelne i t. p. Radziwiłłowie oddali folwark Łukiszki i drukarnię, Lew Sapieha wiele także uczynił temu zakładowi ⁽⁶⁸⁾. Jan Fryderyk Sapieha, Ignacy Sadowski Starosta Słonimski, Jerzy, Stanisław, Miłkołaj Krzysztof Radziwiłłowie, Kazimięrz Xięże Czartoryski, Józafat Karp', Cyprjan Brzostowski (któren Akademij 50,000 złotych zapisał ⁽⁶⁹⁾ Sullistrowscy, Szembeki, Tyszkiewiczze, Wierzbicey, Wilczopolscy, Wisniewieccy i t. d.

IX.

Bursy dla Ubogich.

Najpięrszą była tak zwana Walerjańska, fundowana razem z Akademją, przez Biskupa Protasowicza w r. 1579 dla ubogich uczniów. Nadany jęj został dom murowany, w Wilnie na Ulicy Bernardyńskię położony, gdzie Bursarze pod zwierzchnictwem Seniora

mieszkać mieli. Seniora wyznaczał Rektor Akademij. Na utrzymanie uczniów, oddany przychód z dwóch domów kosztem Biskupa zbudowanych, położonych między Collegium, a domem Krawca Tomasza, na Ulicy Biskupiěj, także z magazynu wielkiego i t. d. Domy funduszowe, jako leżące w juryzdyce Biskupiěj, poddała fundacja wiedzy officjała i prawom Juryzdyki zwyczajnym.

Bursarze obowiązani byli co kwartał w Kościele Katedralnym, u ołtarza Ś. Krzyża odsłuchać mszy i odśpiewać żałobne nabożeństwo, za duszę fundatora. Tak był początkowy zakład téj Bursy ⁽⁷⁰⁾.

Bursa Ambrożjańska, założona została przez Xiędza Ambrożego Bejnarta Kanonika Wileńskiego, herbu Abdank, w domu na Ulicy Skopowěj, (gdzie kamień herbowny widział Niesiecki) ⁽⁷¹⁾. Zapisał na nią fundator, cztery tysiące kop litewskich (10,000 złt.) testamentem, (który zaginął w r. 1655). Exekutor testamentu kupił za to plac narożny w Ulicy Skopowěj (i Biskupiěj) w Juryzdyce Kapitułnej, i na nim dom drewniany pobudował. Bursa otwartą została 1619 roku. Później zapisał na nią jeszcze 10,000 złt. Stanisław syn Bartłomieja Bejnart, z warunkiem utrzymania dziesięciu więcej uczniów ubogich, w r. 1649 d. 23 Maja. Uczniowie ci (prócz innych) ćwiczyć się mieli w naukach wyzwolonych.

Na tenże cel zapisał jeszcze 5,000 złotych, X. Jan Kuncewicz Proboszcz Kaplicy Zamkowej Chodkiewiczowskiej i Kościoła Ś. Józefa Nikodema, testamentem swym w r. 1672, dnia czwartego Listopada; — także Jan Mieleszko, czynsz od 1,000 kop litewskich zapisał na bursę w r. 1605 trzeciego sierpnia. Zapis ten wcielono do Bursy Walerjańskiej funduszków ⁽⁷²⁾.

Bursa Korsakowska — fundowana testamentem Jana Mikołaja Korsaka Sędziego Ziemskiego Oszmiańskiego, Pisarza Skarbowego W. X. L., w r. 1618 d. 18 Maja. Zapisano na nią, w celu wychowywania ubogich szlacheckich dzieci, wieś Jasiew (w Zawilej-

STANISŁAW WARSZAWICKI -

Tom IV Stron 27:

W. Warszawicki

skiém) dom w Wilnie (na Skopówce) i sto kop groszy litewskich. Zarząd Bursy powierzony Kapitułе. Między innemi exekutorami wyznaczony Abraham Wojna Biskup Wileński. Oto jak się wyraża w swym testamencie, ten dobroczynny człowiek ⁽⁷³⁾.

— „Przypatrzwszy się, że na tym mizernym świecie, nie mało dziełek z narodu szlacheckiego, przez ubóstwo wychowania przystojnego, a zatém nauki w szkołach mieć nie mogą, którzyby dla chwały Bożej i pożytku kraju rość i ćwiczyć się mogli, czego ja krajowi życząc, a odpłaty zaś od Najwyższego spodziewając się, kupiłem wprzód w mieście Wileńskim dom, pod juryzdyką JW. X. Biskupa Wileńskiego, na ulicy Skopowej leżący i ten dom leguję i zapisuję na Bursę, która się ma zawsze nazywać Bursa Korsakowska, a tam w tym domu ma być zawsze ubogich studentów z narodu naszego litewskiego, przynajmniej dwódstu, to jest dziesięciu z familii naszej Korsakowskiej, a drugich dziesięciu z różnych domów cudzych, także z narodu litewskiego, którzy Bursacy, aby wyżywienie przy tém mieszkaniu mieć mogli nadają wiecznemi czasy na mianowaną Bursę Korsakowską i zapisuję imie moje własne kupione Jasiew.”

Kapituła w swój zarząd zajęła i majątek i Bursę, nazaczyła Prowizorów; rachunki z przychodów i rozchodów składano na Sessjach Kapituły. Majątek Jasiew w początkach tylko 900 złotych, w r. 1729 ledwie 1,100 złotych czynił dochodu. Kamienicę drugą kupił exekutor Abraham Wojna w r. 1622.

X.

Sławniejsi Nauczyciele Akademij ⁽⁷⁴⁾.

I. Stanisław Warszawicki dobrego urodzenia szlachci, mąż uczony. Od Grzegorza XIII Papieża do

Jana Króla Szwedzkiego Legatem był.— Piérwszy Rektor Akademij Wileńskij, sam biegły w językach greckim i łacińskim, starał się wielce, o postępy w nich młodzieży. Swieckim jeszcze będąc, przełożył z greckiego na łaciński *Αιθιοπικά*, czyli jak je później nazwano Miłostki Theagenesa i Charyklei, powieść Heliodora Emezyjskiego (w Fenicji) potem Triceńskiego (w Tessalij) Biskupa, i tłumaczenie swoje Zygmuntowi Augustowi przypisał. Wyszło w Bazylei r. 1551 z textem greckim ⁽⁷⁵⁾ — Umarł Warszawicki r. 1591.

II. Franciszek Zunier Hiszpan Ś. Teologij Doktor, wykładał w Akademij lat kilka Teologją. Sławny z uczoności nie tylko u nas, lecz w Niemczech także ⁽⁷⁶⁾.

III. Piotr Skarga Polak, Złotoustym lub Augustynem zwany, Kaznodzieja niedorównany. W czterech Tomach swych Kazan polskich, pisze Kojalowicz, (oprócz wydanych po łacinie); tak styl swój polski umiał odlać na wzór ojców Kościoła, że wszędzie zdajesz się ich widzieć w poważnej wymowie i gruntownej nauce. Był Rektorem Akademij, umarł r. 1612. (Patrz życie jego przez Aloiz. Osińskiego napisane).

Sławne jego było (prócz mnóstwa innych) wsiadane na wojnę Kazanie miane w Wilnie, które protestanci oszpeciwszy wydali pod tytułem: — Straszne i krwie pragnące Piotra Skargi Ś. J. Kazanie na zapytanie, jeśli się wiara heretykom dotrzymywać ma?—

Oto jak się wydając je tłumaczył ⁽⁷⁷⁾.

— „Wzbudzony jestem wielką przyczyną na wydanie Kazania tego, Bogobojny czytelniku, iż minister jeden heretycki w Szczecinie w Pomorskiej ziemi Daniel Kramer tak długie uszy mając, w Szczecinie słyszeć mógł, com ja na kazaniu w Wilnie w Litewskim Xięstwie mówił. Kto mu je odniósł na niemiecki język przetłumaczył, nie trudno się domysleć, iż taki jako on. Bo go Confederatem swoim zowie, to jest Kościoła Katolickiego i Króla P. N. M. nieprzyjaciół, nieżyczliwy Koronie téj, sąsiad zdradliwy, któryby rad nieprzyjaciele państwa tego, w którym sam

pokoju i dobrego mienia zażywa, na szyję naszą wsadził, gdyż tę życzliwość powinna dobrych poddanych, którą panu i Królowi swemu obrony i zwycięstwa od P. BOGA proszą i swemi go błogosławieństwami na wojnę żegnają, obrócił w ohydę i pośmiejch do ludzi, i spotwarzył słowa spokojne i prawdziwe i przydał czego nie było, jako się to z jego pisanja niżej pokaże. Mianować się potém może, ten słuchacz mój i tłumacz. Bo się jego wypis a cień mego Kazania w Toruniu zjawił i tam się rozpisował, a doszło się to, kto tamtaki z Torunia natenczas w Wilnie był, a słowa jego któremi to moje Kazanie szpeci, Śląską go polszczyzną wydają.

Nikt mnie o to Kazanie w Wilnie i we wszystkich Litwie nie przymówił, ani szemrał, i owszem wszyscy ojczyznę i Króla swego miłujący choć też i inszej religij ludzie, dziękowali, sam ten jeden na nie zabolął. By wždy je był napisał jakie było nic nie umniejszając ani przydając nie byłaby taka obraza, i gdyby był mnie o nie prosił, jabym mu je sam wydał. Lecz z przyjaźni wielkiej ku Królowi J. M. Panu swemu i ku nam Bogomodlcam jego, nie tylko słowa moje skrócił, wywrócił, spotwarzył, odmienił, oszpecił, ale je i na Niemiecki język przełożywszy, do takiego człowieka przesłał, który je pod prassę dał i większym jadem zgłozował i zelżył i po wszystkich Niemcach y Koronie tej w Prusiech zwłaszcza i Litwie rozniósł. Pokazał tém minister, nie tylko lekkie serce swoje i niemądre, prędko i jednemu niewiem jakiemu wierzące, ale jad swój na Kościół Boży. Jeden sam tytuł który Kazaniu memu dał, wszystką jego mowę na fałsz potępia, który taki jest. *Straszliwe y krwie pragnące Piotra Skargi Jezuitę Kazanie, na to pytanie. Jeśli się wiara heretykom dotrzymawać ma? o którym pytaniu i traktacie ani mi się natenczas sniło.* Co przydał i jaki wykład na mię i na czcigodny zakon mój i wszyscy niewinne braty moje położył, na końcu się kazania trochę przypomni. Niech je czytają

ci co mnie słuchali żywi i przedniejszy ludzie naszy, od Króla JM. począwszy, jeśli takie było, a jeśli co umniejszył z rzeczy samych, albo przydał, niech mi się wstydzic każą, abo niech rękoma swemi prawdę umacniając ono podpisują.

Co już uczynili i podpisy ich na końcu się położy. Nietakem się na to kazanie gotował, jakoby do ludzi pismem jawnym podane być miało, ale gdy potrzeba przydać nie i poprawiać nie każe. Czytelniku miły przyjmij za dobre zaniechałych tego potwarce, by to było na mojej osobie kłamstwa jego zostawały, gdyż mi potwarzy heretyckie radość w Bogu przynoszą, ale iż po wszystkich Niemcach kilkakroć już te książki wyprasował i bardzo Zakon mój i Jezuity wszystkie ile mógł zelżył. Milcząć się nie godziło. To Kazanie moje takie z łaski Bożej było i t. d.”

Skardze Wilno winno było zakłady niektóre dobroczynne, jako Bractwa Miłosierdzia, Mons pietatis, Ś. Łazarza, Przenajświętszego Sakramentu. Gorliwy obrońca wiary, osobiste swoje darowywał urazy. Mówiliśmy już jak przebaczył szaleńcowi, który go w ulicy łząc ścigał i skałczył. Protestanci, których smagał wymową swoją, wymyślali na niego baśnie niegodne, przypisywali mu kilka rozruchów w Wilnie, które z jego poduszczenia wyniknąć miały; lecz z ducha pism jego nie widać, aby innym orężem chciał walczyć, nad oręż przekonania.— Może być że palenie xiąg heretyckich, które z Biskupem Walerjanem dokonał, rozruchów będąc przyczyną tę wieść spowodowało (78).

IV. Jakób Wujek przed wstąpieniem do Zakonu, w Wiedniu otrzymał stopień Magistra Sztuk Wyzwolonych i Filozofij. W Zakonie już został Teologij Doktorem; biegły w językach łacińskim, greckim i hebrajskim. Uczył publicznie matematyki w Rzymie. Zajmował się wychowaniem Xięcia Zygmunta Batorego, na żądanie Stefana Króla. Pogromca Sakramentarjuszów, Trynitarjuszów, Arian nowych, z którymi wal-

czył pismami, w dwóch tomach polskich Kazań Postylle akatolickie zbijał. Był Rektorem Akademij. Umarł 1597 roku.

V. Garzias Alabianus, Hiszpan, wielce uczony, dawał Teologij w Akademij Wileńskiej. Był jej Rektorem.

VI. Stanisław Grodzicki, w Rzymie Doktorem Teologij został. Wstąpił do zakonu, natchniony powołaniem, z widoku uroczystości Ś. Stanisława Kostki. Powróciwszy z Włoch, tyle tu przeciw Reformie działał i pisał w Litwie, że go pospolicie Apostołem reformy zwano. W Wileńskiej Akademij kilka lat uczył Teologij, z wielkimi dla uczniów postępy i własną sławą. Był Podkanclerzym Akademij. Oprócz wielu innych dzieł pobożnych po polsku w większej części wydanych, napisał kilka tomów Kazań Łacińskich, których exemplarz otrzymawszy Kardynał Arcy-Biskup Kapui sławny Bellarmin i przeczytawszy, miał się użalać, iż tych kazań pod ręką nie miał gdy w czasie adwentu kazał do swoich owieczek. Umarł Grodzicki 1613 r.

VII. Wawrzyniec Nicolai z Norwegij rodem do Zakonu wstąpił ze stopniem Teologij Doktora, sławny z prac swoich w Belgij, Austrij, Morawach, Czechach, Szwecij, Danij, żwawy pogromca reformy. W Belgij pozyskał Zakonowi gwiazdę Teologów i światło Zakonu Leonarda Lessiusza. Wykładał Teologję w Wilnie; podeszły już w sześćdziesiątym roku kapłaństwa swego, umarł tu 1622 r.

VIII. Marcin Laterna, wysłuchawszy w Akademij Wileńskiej kursów Filozofij i Teologij, tu otrzymał stopień Doktora. Był kaznodzieją łacińskim Króla Stefana; po którego śmierci zostawał na dworze Zygmunta III i towarzyszył mu w podróży do Szwecij. Gdy chory nazad do kraju powracał, na morzu przez dyssydentów schwycony, jako Jezuita łżony, męczony i utopiony nareście w r. 1598 d. 30 Września.

IX. Justus Rabus z Krakowa. W Paryżu przez

Jana Malionata, na wiarę Katolicką nawrócony; człowiek głęboko uczony w różnych gałęziach nauk. Wykładał przedmioty rozmaite, w różnych miejscach, najwięcej w Paryżu. W Wilnie Retorykę i Teologją Kontrowersyjną — Wydał kilka dzieł przeciw Różnowiercom jako Antidiatrybe. Bibliją na język polski przekładał.

X. Marcin Smiglecki, rodem ze Lwowa, został Jezuitą w Rzymie r. 1581 gdzie się pilnie do nauk przykładał. Wróciwszy ztąd do Wilna, przed wyświęceniem na Kapłana, w Akademij tutejszj cztery lata filozofją wykładał; dziesięć lat Teologją potem. Tu otrzymał stopień Doktora Ś. Teologij. Biegły dyalektyk, uczony, i dysputator zręczny. Pisał wiele dzieł Kontrowersyjnych mianowicie przeciwko Arjanom. Rojałowicz powiada, że po owj sławnj dyspucie z X. Dan. Mikołajewskim, gdy jeden z reformowanych do domu powrócił i spytany, jakby mu się udało, przysiągł że Smigleckiego zwyciężył — ; zaraz się krztusić zaczął, i dusić. Ledwie odratowany, gdy znowu toż powtórzył, straciwszy dech, uduszony umarł. Logikę którą X. Smiglecki w Wilnie wykładał, wydał potem w Kaliszu; gdzie gotując dalsze tomy swj Filozofij, śmiercią zaskoczony, po długiej i ciężkiej chorobie, umarł r. 1618 d. 15 Lipca, mając lat pięćdziesiąt sześć. Bayle zaszczycił Smigleckiego krótkim artykułem w swoim Dykejonarzu krytycznym wyjawszy wiadomości o nim z Sotuela i Alegambe (79). Logika jego za granicą kilkakroć przedrukowana była i wzięta — Chwali ją Rapin (80) uważając za jednego z ostatnich komentatorów i wykładowców Aristotelesa (81).

XI. Emmanuel de Vega Lusitanus (Portugalczyk) Doktor Ś. Teol. wykładał ją długo w Akademij Wileńskiej. Wydał wiele pism przeciw reformowanym swego czasu, powróciwszy do Włoch z Litwy w późnym wieku, góraj 90 lat mając, umarł r. 1640, gdy ceniony być zaczął.

XII. Antoni Arrias. Hiszpan, Ś. Teologij Doktor,

wielce świętobliwy człowiek — Był Professore^m Teologii i kaznodzieją Króla Stefana. Umarł r. 1591 z wielką sławą świętobliwości, dla której w r. 1599 d. 3 Marca z miejsca powszechnego grobu Zakonników, za wiedzą zwierzchności, przeniesiono ciało jego do Kaplicy Bractwa Zwiastowania, w Kościele Ś. Jana i oddzielnie pochowane. Krzysztof Xże Radziwiłł grób mu z tablicą i napisem wzniośł r. 1609 ⁽⁸²⁾.

XIII. Richard Singleton Anglik. Ś. Teol. Doktor, mąż wielkiej uczoności, wykładał w Wilnie Filozofją i Teologją. Umarł tu r. 1602.

XIV. Michał Ortiz Hiszpan Ś. Teologii Doktor, młodzieńcem jeszcze do Transylwanij, na kolonją Klaudiopolitańską Jezuitów, formującą się dopiéro wysłany z Hiszpanij i wygnany potém zamtąd uczył w Wilnie Filozofij i Teologij. W r. 1605 Rektor Akademij, zarządzał nią chwalebnie — Świętobliwie zmarły w Nieświeżu w r. 1638.

XV. Fryderyk Bartsch Prusak. Ś. Teol. Doktor. W greckim i łacińskim językach biegły. Stopień Doktora w Akademij Wileńskiej otrzymał, w której potém został Rektorem i Vice-Prowincjałem Litewskim. Umarł w obozie pod Smoleńskiem, dokąd z Zygmuntem III udał się, jako spowiednik Królewski. Oprócz innych xiąg wydanych przeciw neodogmatykom, są jego nauki z Ewangelij Adwentowych i Niedzielných.

XVI. Jakób Ortiz Hiszpan, Ś. Teol. Doktor. Łączył w sobie prostotę wielką z wielką przebiegłością. Kilka lat wykładał Teologją w Akademij Wileńskiej, której był potém Podkanclerzym. Wprawny w rozwiązywaniu kwestij sumienia spowiednik doskonały; świadczyły o tém jego rękopisma przeszłe, które Rojałowicz, wyżej wielu dzieł drukowanych w tym przedmiocie, wynosi. Umarł w Nieświeżu.

XVII. Szymon Gos Mazur, Ś. Theol. Doktor, wykładał ją w Wilnie, według Ś. Tomasza z Akwinu, tak biegle, tak znakomicie, że za zdaniem starszych wysłany został uczyć jęj do Rzymu. W czasie Dokto-

ryzacji jego publicznej w Wilnie, przytomny był Zygmunt III.

XVIII. Jerzy Tyszkiewicz, z wielkiej w Litwie rodziny. Uczył się w Wilnie i tu stopień Doktora otrzymał. Wykładał Teologję w Wilnie, wydał pism kilka, sławny z świętobliwości żywota — Umarł w Wilnie 1625.

XIX. Jakób Bosgrawe Anglik, w Akademij Wileńskiej Matematyki Professor. Za panowania Królowej Elżbiety posłany do Anglij, wiele za wiarę swoją ucierpiał i już na śmierć z Edmundem Campianem skazany, za wstawieniem się Stefana Batorego uwolniony (ab anglica carnificina) z tej rzeźni, wrócił do Brunsbergi, gdzie umarł.

XX. Wawrzyniec Bojer Szwed. Poëta laureatus, uczył w Wilnie Poëtyki i Matematyki. Są jego poëzje łacińskie drukowane, jako *Carolomachia*, śpiew na zwycięstwo odniesione pod Kirchholmem przez Jana Karola Chodkiewicza nad Karolem Sudermańskim. Poëmat ten tłumaczony był na polskie.

XXI. Kasper Sawicki Litwin, urodzony według Bayla (z Bibl. Allegambe) 1542 roku w Wilnie. Wstąpił do Zakonu Jezuitów w Rzymie 1566 r. w 24 roku życia, odbywszy studia teologiczne. Uczył w Wilnie Teologij kontrowersyjnych, z wielką biegłością i nauką. Był prefektem Nowicjatu w Krakowie lat dziewięć. Z posłami do Moskwy udawszy się, trzy lata w niewoli tam wysiedział. Stary już został Prokuratorem Jezuitów w Rzymie, zkąd wracając do Polski; niedaleko Frankfortu nad Odrą umarł d. 19 Stycznia 1620 roku. Wydał pism wiele pod różnemi pseudonymami, pod własnym imieniem. Index materij w Biblij zawartych, bardzo użyteczny, ale nie dokończony.

Bayle wspomina „un dialogue en polonais *Cursoris et Nautae* in quo de violenta Gedanensium Monialium S. Brigittae per Haereticos facta proscriptione narratio instituitur.—” Pisemko to w oryginale nosi następny tytuł: Dialog abo Rozmowa Flisa z Curso-

rem, którzy w towarzystwie do Warszawy z sobą idąc to i owo sobie ochotnie powiedaia, aż ich miło słuchać, wydany przez X. Łukasza Linowskiego R. P. 1611 4to nielicz. kart. (Krakow z Druk. Andr. Piotrk. Jest to obrona Jezuitów obwinionych, o danie okazij zaburzeniom powstałym o Klasztor S. Brygitty. Inne dzieła Sawickiego, wydane pod imieniem Jana Gołubskiego cytuje Allegambe ⁽⁸³⁾. Bayle zbija i słusznie przyznawanie mu *Alloquiorum Osciconsium* Raspra Cichockiego, które za granicą zwróciły tym tylko uwagę, że autor w nich Erazma Rotterodama zaczął ⁽⁸⁴⁾.

XXII. Walenty Fabricius Ś. T. Doktor, kilka lat w Akademij Wileńskiej Teologij uczył. W czasie u-nij Weljaminowi Rutskiemu i Jozafatowi Kuncewiczowi do rady dodany, przez zwierzchność duchowną. Jozefata Kuncewicza, (błogosławionego), który po grecku i po łacinie nieumiał, uczył Teologij Moralnej i kontrowersyjnej po słowiańsku i po rusku; i tak go usposobił, że potem z najbieglejszemi się równał. Na Kaznodzieję Zygmuntovi III wybrany, powiada Kojalowicz, wszystkich talentem wymowy i darem przekonania przeszedł.

XXIII. Hieronym Stefanowski, uczony mąż sztuk i Filozofij Magister. Czytał w Akademij Wileńskiej kurs filozofij. Wydał kilka pism przeciw reformie. Umarł w Wilnie r. 1606.

XXIV. Symon Niklewicz Rusin, przed wstąpieniem do Zakonu Sztuk i Filozofij Magister w Akademij Wileńskiej. Uczył w niej Filozofij, był potem Rektorem Akademij, Prowincjałem Litwy, Rektorem powtóre. Wystawił w Wilnie wspaniały gmach szkolny. Umarł w Pułtusk.

XXV. Andrzej Nowak z Wilna. Sztuk i Filozofij Magister, wymowny i cudowną obdarzony pamięcią. Cztery lata uczył w Akademij Wileńskiej filozofij. Był Vice-Rektorem. Zostawił prawie ukończone dzieło o godniejszych pamięci rzeczach swojego wieku, z taką nauką i sztuką napisane, powiada Kojalowicz, że za

nie, sam godzien być policzonym między godniejszych pamięci swojego wieku ludzi.

XXVI. Matensz Bembus Ś. T. Doktor z wykładu Teologij i Ksiąg swych drukowanych sławny w Polsce; doktoryzował się w Wilnie.

XXVII. Wawrzyniec Bartilius Sztuk i Filozofij Magister, mąż świętobliwego żywota; biegły w literaturach greckiej i łacińskiej. Wykładał Filozofją w Akademij Wileńskiej. Umarł r. 1635 w Smoleńsku, Prowincjałem Litewskim.

XXVIII. Jan Grużewski Ś. T. Doktor. W Akademij Wileńskiej stopień Doktora otrzymawszy, uczył w niej Filozofij i Teologij. Był Podkanclerzym i dwakroć Rektorem — Pobożny i uczony. Wydał traktat o mistyczném połączeniu Boga z człowiekiem (trzy tomy). Umarł Litewskim prowincjałem 1646 roku.

XXIX. Konstanty Szyrwid Litwin, Sztuk i Filozofij Magister, w greckim i łacińskim języku biegły, równie jak w rozwiązywaniu zawitych kwestij Teologicznych — Emeryt Akademij Wileńskiej. Wydał słownik litewski i kazania Niedzielne.

XXX. Jakób Olszewski Ś. T. Doktor, wykładał w Akademij Wileńskiej Filozofją, Teologją Scholastyczną i Retorykę przez lat dwanaście. Był Podkanclerzym. Płodny, łatwy, jasny w swych pismach, wedle zdania Rojałowicza. Z Professora Teologij został Kaznodzieją w Kościele Ś. Jana, gdzie umiał pozyskać serca i oklaski słuchaczy. Zostały po nim Nauki i Kazania drukowane.

XXXI. Mat. Sarbiewski Ś. T. Doktor, w lirycznej łacińskiej poezji, zdaniem współczesnych i Urbana VIII, wszystkich swojego wieku przewyższył. Wielu go z Horacjuszem porównywało. Z Rzymu do Litwy wróciwszy uczył w Wilnie Retoryki, Filozofij i Teologij; niegorszy Teolog jak poeta. U Władysława IV (którego był nadwornym Kaznodzieją i Teologiem) w takim zachowaniu zostawał, że w r. 1636 od niego przy publicznym obrzędzie Doktoryzacji, pier-

ścien bogaty otrzymał — Po polsku jedno tylko wydał Kazanie pogrzebowe, Laska Marszałkowska.

XXXII. Mikołaj Kmiec, uczeń godzien mistrza, szczęśliwy naśladowca łacińskich poezij Sarbiewskiego napisał kilka pięknych łacińskich poematów które nie wszystkie drukowane, w części w rękopismach pozostały. Umarł młodo. Uczył poetyki w Akademij Wileńskiej.

XXXIII. Tomasz Fabricius Mazur. Sztuk i Filozofij Magister, wielkiej nauki, dowcipu i pamięci, uczył w Akademij Wileńskiej poetyki, Retoryki, Teologij moralnej, dogmatycznej i kontrowersyjnej. Raznodzieja sławny — Gorliwy pogromca akatolików. Umarł w Wilnie r. 1638.

XXXIV. Jan Biliński Mazur Ś. T. Doktor, sposobem wykładania gruntownym zalecał się. Uczył lat kilka Teologij, był Vice-Rektorem. Umarł r. 1638.

XXXV. Tu policzyć należy dwóch Kojałowiczów, obu Professorów Akademij i autorów dzieł użytecznych w przedmiocie historij i teologij. O nich i o ich dziełach wiadomości, znajdzie czytelnik obszernie w innych zbiorach historycznych i literackich. Powtarzać ich tu niewidzieliśmy potrzeby.

XXXVI. Aaron Alexander Olizarowski. J. U. Doctor, Professor Ordynaryjny Akademij Wileńskiej. Wydał w r. 1651 dzieło *De politica hominum societate Libri tres* (*Dantisci, Sumptibus Geor. Forsteri. 4. 330 i 30*), które surowy Braun (*Judicia* p. 161) uważa za echo Lipsiusza, Arvisiusza Schonbornera i innych pisarzy w tym przedmiocie.

PRZYPISY

DO KRONIKI ZAKŁADÓW NAUKOWYCH.

- 1) *Kojalowicz. Miscellanea tit. Gymnasia publica p. 113.*
Nescio, an alicubi in Magno Ducatu Lithvaniae, literae humaniores, ultra Grammaticam, ante adventum patrum Societatis Jesu. fuerint in publicis Scholis inventuti traditae.
- 2) *A. V. C. V.*— Anno millesimo 500 tredecimo. de Ecclesia parochiali die Martis xij Decembris. Quamvis antiqua Consuetudine Ecclesiae Cathedralis Vilnen. sit provisum et observatum ut videlicet nulla Ecclesia in Civitate Vilnensi sita praeter ipsam Cathedr. Scholas aliquas habeat, ad singularem tamen commendationem Ecclesiae Parochialis Vilnensis Venerabiles Dni praelati et Canonici Ecclesiae praefatae Cathedralis de gracia speciali consenserunt, admiserunt et statuerunt quod Plebanus Ecclesiae Parochialis Vilnae praedictae sex adolescentes, pro choro valentes et sedecim Scholares foveret et haberet, ita quod non plures. Eidemque Plebano presenti inhibuerunt ne aliquos lusores

vel superfluos seu excessivos. Et etiam illos baccalau-
reus Scholae pro tempore existens licentiauit seu qui
non regraciantes eidem de Scholis recesserint servare
aut fovere audeat sub Censuris Ecclesiasticis, et haec
ad adventu Rndssimi Dni Loci ordinarij servaverunt.

- 3) *Act. V. C. V.* 1539. Apr. 28. f. 118. Magni Georgij ad
eruditionem Scholarium particularem non admissio.
Item eodem die et Capitulo Nobilis Joannes Wilamow-
ski Notarius Magnifici Domini Alberti Gastołdi Pala-
tini Vilnensis tamquam nuntius missus una cum Ve-
nerabili Georgio de Eypyski Artium Magister in con-
spectum suae Rndae Dominationis ac aliorum Domi-
nor: de Capitulo veniens petijt, quatenus suae Domi-
nationes in aliquo loco privato scholarum nobilium
puerorum Instructionem et particularem eruditionem
eundem admittere, sibi que licentia dare dignarentur.
Et Dni volentes esse liberiores in votis suis remissis
foris eosdem..... et ipsum Georgium Magistrum de-
creverunt eundem non esse ad talem eruditionem pue-
rorum admittendum, huc non permitti, ne ex his po-
tissimum qui..... litteris operam dabant aliquod ma-
lum eveniat, per quod juventus posset depravari, tum
quod carissimi Scholastici in arce Vilnensi et Schola
S. Joannis Vilnae possent stare quod referendum ei-
dem comiserunt per Dnum Procuratorem Capituli.

4) *Act. V. C. V.* f. 177—1557 8br. 13.

- 5) Id. ib. Scholastyk miał mszę śpiewać — juxta antiquam
consuetudinem, salvo etiam antiquo solario — Do mszy
śpiewać mieli. — scholares secundarij et tertiarij Scho-
lae ejusdem Eccl. Cathedr. Viln.

6) 1567 r. Sept. 16. po rusku. *Arch. Kap. Wil.*

7) *Rostowski. f. 42.*

8) *Solikowski Comm. 123—126.*

9) *Akta Kapit. Wil.*

- 10) Przywilej Stefana d. 1. Apr. 1579 r. z Wilna datowa-
ny, dozwala wykładać Teologję, Metafizykę, Fizykę.
Logikę, wyjąwszy Medycyny i Jurisprudencij; dawać
stopnie Bakalarzy, Magistrów, Doktorów; Kanclerzem

stanowi Biskupa Wileńskiego, Protektorem Żmudzkiego. Toż w potwierdzeniu Stefana datowanym ze Lwowa d. 7 Lipca 1578 roku, które tak brzmi: In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei Memoriam Stephanus Dei Gratia Rex Poloniae. Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae Samogitiae, Kiioviae, Volhiniae, Podlachiae, Livoniaeque etc. nec non Transylvaniae Princeps: Significamus tenore praesentium quorum interest universis: Quod cum nobis esset expositum nomine Rndssimi Domini Valeriani Episcopi Vilmensis, ac Illustris Dni Georgii Radziwill in Olyka Ducis, et Episcopatus Vilmensis Coadjutoris, quod multum accederet ornamēti ac utilitati Magno Ducatui Lithvaniae, si privilegia Universitatis Collegio Societatis Jesu Vilmensis, a supra nominato Rndssimo Valerjano Eppo Vilmensi fundato, a sede Apostolica et nobis concederentur nimirum ut in eo Collegio Baccalaurei et Magistri Artium ac Philosophiae et Licentiati ac Doctores in Theologia creari possent, atque ita non solum indigenae minore suo sumptu curricula suorum studiorum perficerent sed etiam ex vicinis Haeticorum et Schismaticorum Provinciis, quae pravis doctrinis infici debuerat juvenus, eo confluerat, *essetque hoc veluti emporium ad Septentrionem, ad quod tanquam ad nundinas bonarum litterarum et fidei Catholicae hauriendae ex circumjacentibus regionibus studiosi convenirent.* Nos, quibus est exploratum quantum praedicta Societas fructum Juventute in litteris et pietate instituenda Republicae Christianae attulerit et qui nihil aliud magis cupimus, quam ut Regni nostri tempore quae ad Ecclesiam iuvendam et Rpublicae meliorem statum faciunt reflorescant, libenter Nos eo adduci passi sumus, ut praedicto Collegio, quantum in nobis situm est privilegia Universitatis talia concederemus, qualia in alijs Regnis vel provinciis Christianis quibusdam Collegijs ejusdem Societatis sunt concessa praesertim quod id sine ejusque praejudicio sit futurum et in Collegio Vilmensi neque in Medicina neque

in Jure Civili, sed in Artibus et Philosophia ac Theologia promotiones sint faciendae. Adjungimus insuper praedicto Collegio Vilnensi Societatis Jesu, damus ac liberaliter donamus omnes immunitates et praerogativas, quibus aliae Universitates et Accademiae gaudent et specialiter quibus Universitas Cracoviensis in Regno nostro a praedecessoribus nostris, Regibus Poloniae, est dotata, illud ac bona illius omnia ab omni onere cujusvis expeditionis bellicae eximimus, et immunitati Ecclesiasticae adscribimus. Scholasticos etiam qui ad studia venient, ab omnibus datis et theloniis Regni ac ditionum Nobis subjectarum et a Judicibus ac Judicijs tam civilibus quam Castrensibus, dum in studijs versabuntur, liberamus, Judicem autem illorum immediatum, ubi injuriarum accesserentur, Rectorem Collegij, vel in Rebus majoris momenti Cancellarium, vel Defensorem ejusdem Collegij constituimus. Pro meliori autem administratione et defensione Collegij praedicti Cancellarium illi Reverendissimum Dominum Valerianum Eppum Vilnensem, ipsius fundatorem, deinceps vero Episcopos Vilneuses pro tempore existentes, defensorem autem Reverendissimum Melchiorem Gedroic Eppum Samogitiae, deinceps vero alios Episcopos Samogitiae pro tempore existentes, perpetuis temporibus auctoritate Nostra Regia attribuimus. Quicumque vero litterarum studiosi in Collegio et Universitate Vilnensi Societatis Jesu ad quoscunque superius nominatos gradus, seu Baccalanreorum seu Magistrorum seu Licentiatorum seu Doctorum, promoti fuerint, illos eadem auctoritate ac praerogativis, quibus gaudent promoti in Accademia Cracoviensi, gaudere absque ullius contradictione ac impedimento volumus ac jubemus. Harum testimonio litterarum quas in fidem manu Nostra subscripsimus et Sigillo Regni Nostri muniri mandavimus. Datum Leopoli die septima Julij Anno Dni Millesimo quingentesimo septuagesimo octavo. Regni vero Anno tertio.

Stephanus Rex mpp.

(L. S.)

- 11) Bulla Grzegorza XIII. znajduje się w *Bullarium Romanum*. CII. pod datą — Romae apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicae Millesimo 579. tertio Calendis Novembris Pontificatus nostri Anno 8. Die 29 Sbris. Przedrunkowana przy Hist. Panow: Stefana Batorego przez Albertrandego wyd. Żeg. O'Nacewicza. (273 str.)
- 12) Przywilej Stefana 1578 r. 25 Sierp. dany zawiera w sobie nadanie początkowe Biskupa Walerjana, z rady Króla Zygmunta Augusta (jakoby) uczynione, także Stan. Hozjusza Kard. Commendoniego, Vincentego Portici Protonotar. Apostol. Bisk. Łuceńskiego. Nadanie to zawiera imiona pierwszych sprowadzonych Jezuitów, których wymienia tak: Fr. Sunier, Balthazar Hostorius (omyłka zamiast Hostovinius) Andr. Bocatius etc. Biskup Walerjan nadał — Dom w Wilnie murowany na Ulicy Biskupiej od Wojciecha Jasińskiego kupiony, z placem. — Plac do północnej strony tegoż domu przypierający od Wojciecha i Magdal. Strzałkowskich mieszczan nabyty, i dwa jeszcze domy obok, zakupione u Macieja z Kleparza Krakowsk. i jakieś Kaltharzyny (Cotricem) — Także plac dziedziczny Biskupa nad Wilją pod Zamkiem, opróżniony z budowli, na ogród warzywny lub inny użytek — Dobra Biskupiego stołu Miedniki z osadą Kamienny loch o 20 cha-tach, Beniańce o 10, Moskowce z 8ą, Pikciwny z 2a i nad Mereczem, Komonończe z 16 jeziozem na trak-cie do Trok (lacum) o trzy mile od Wilna na drodze do Kowna położoném Rynkonty zwaném, dla rybołow-stwa, ze wsią nad niem z 4 osady i 4 chłopami — To wszystko nadane za dozwoleciem i dobrą zgodą Kapituły. Dozwolono także bezpłatnego mléwa w młynach Biskupich mąki, i krup. Włączono dwie altarle Kościoła Parafialnego Myszagolskiego Radziwiłłowską i Bohdanowską z funduszami ich, za zgodą fundato-rów — Dobra Szyrwinty ze wsią i miasteczkiem, z o-sadą, etc. naprzód zastawą wzięte, potem okupione u Wdy Wileńskiego — Dworzyszcze w Wojew. Wi-

leńskiém, Powiecie Lidzkim, także nabyte. Żmuydki kupione z legatu P. Tilkowskiego — Kościół S. Jana Archiprezbyterjalny z Wikarjatem jego etc.

- 13) Potwierdzenia przywilejów Akademij Wilcuńskiej nastąpiły:

W roku 1578.

1579 i 1585. Także:

Constitutione Comitiorum anni 1635 — Non solum Academiae, sed omnibus in genere Societatis Jesu in Regno et M. D. Lithvaniae Collegijs indulta, in omni robore conservamus et praesenti Decreto confirmamus, roboramus et approbamus. Vilnae die 27 1639. Regni nostri an. VII. *Rostowski Appendix* f. 431.

Przez Jana Kazimierza w r. 1667.

Przez Jana III. Konstytucją 1676 r. (*Naramowski.*) Facies. f. 262. p. 11.

- 14) *Rostowski L. VII. 307.*

- 15) *Rostowski L. IX. 361.*

- 16) *Rostowski L. IX. 364. Mistolt. Niesiecki. T. IV. 30.*

- 17) *Kojałowicz. Miscellanea. 120.*

- 18) Akta Burmistrzowskie. N. XX. f. 315.

- 19) Ordin. pro Acad. Viln. 1672. 12 9br. *MSS. S. Raphael. f. 974.*

- 20) *Idem. Litt. Prov. ad Rect. Acad. datae Romae 20 Junij. 1722. per M. Aug. Tamborini. PP. Praefecti Scholarum dum hoc officio in Academia assignantur Philosophica laurea seu Magisterio Artium condecorantur.*

- 21) *MSS. S. Raph. Starowski. Kojałowicz Miscellanea. A et Ω de Incrementis studiorum per Polonos ac Prussos autoritate Ordini Philosophorum amplissimi publice discerent. M. Jacobus Voit et Joh. Sigism. Jungechut alias Nudicus de Roebern Elbigen. Lips. D. IV. Nov. A O R. 1723 litteris Breitkopf. 4. 56 str. p. 55. Preuschhoff. Univers. litt. etc.*

- 22) *MSS. S. Raphael. Memoriale P. Fabr. Bampf. Visit. 1645. Provinciali de sufficientia in litteris et aptitudine eorum, qui docturi sunt non ab uno aut altero, sed a*

pluribus et fidis informationem accipiat, tum ut ne cui fiet iniuria, tum ut aptae Scholae proficiantur.

23) *MSS. S. Raphael f. 315.* Litt. A R. P. Joan. Paul. oliva, ad Paul. Boehen Rect. Acad. Romae 17 Junij 1676.

24) *MSS. S. Raph. f. 989.*— Ad excitandam igitur Magistrorum alacritatem plurimum proderit si juxta regulam XVIII. Rectoris singulis alternis mensibus consultationes instituantur omnium Magistrorum, praesente Praefecto, in quibus primum aliquid, ex Regulis Magistrorum tam Communitus omnium tum proprijs singulorum ex ordine recitetur, animenturque Praeceptores ut sint vigilantes in officium suum intendant etc. etc.

25) *MS. S. Raph. f. 985.* Et quidem cooperit confusio facies nostras, quod cogamur, non absque rabore fateri, querelas praenominatas non multum abesse a vero, si considerando annorum classorum in Magistris nostris eruditionis famam, indefessum ac pertinacem laborem, seriam ad hoc docendi munus applicationem, si in comparisonem veniat moderna quorundam Magistrorum desidia atque negligentia conjuncta gravi inertia, immo ruditati extremae, in ijs quae spectant ad ipsa elementa Grammaticae, ut puteat saepe legere nostrorum scholasticorum et Magistrorum humaniora quoque studia tractantium epistolae ad ipsos superiores quae leguntur, nunquam, sine urendis orthographicis saepissime immo possim cum crassis solecismis et Barbarismis, unde sicut ex vero, personam tantum Magistrorum gerimus, non faciem, ita nil mirum quod cum nobis ipsis semitam non capiamus, nec discipulis nostris caeci ductores possimus monstrare viam — 76 f. 987. Ferent ignaram praesumptionem Magistrorum nostrorum ipsi quandoque superiores nostri et Scholarum praefecti, qui regulam de visitandis saepius a se scholis ita per nonusum antiquarunt ut jam plerique Magistri indignentur immo pro exploratoribus habent praefectos Scholarum, si quis eorum memor officij lectioni illorum intersit, et tamen

Regula jubet ut superior ipse saepius scholas visitet. Praefectos vero 15 quoque die singulos docentes audiat et observet an parati ad lectiones explanandas accedant notetque, utrum si ut Magistri diligentes et assidui profatus studentium tum in lectionibus tum in varijs exercitationibus studiosi, quod si fieret procul dubio pristinus Scholarum rediret decor. Proinde *praeter necessitatem famae nostrae conservandae* voluntas A. R. P. N. et munus quod gero arget me, et adigit ad commentendum quam possum maxime, magistris et praeceptoribus nostris ut se superius pendant serio et omni conatu ac diligentia ad laboriosum quidem sed multum lucrosam et perutile Ecclesiae Dei ministerium videlicet iuventutis institutionem quae (ut ait R. Mutius) est quidam Character et honoratum insigne tam proprium nostrae familiae ut non modo, nos ab alijs religionibus separet ac distinguat verum etiam illustrem nominis famam et opinionem conciliet etc.

26) *MS. S. Raph. Lit. Mich. Ang. Tamburini.* Quin tandem praesentes calamitosorum temporum circumstantiae admodum difficilem et incertum ad nos recursum praestant neque etiam pro decore Academicarum fuit, si Professores sublimiorum facultatum Doctoralibus laureis, insignati non sunt, ideo quidem V. R. permitto supplicibus praesertim praecibus Academiae Vilnensis permotus, ut quos ipse delegerit in Academia Vil. Professores, iisdem etiam Doctoratus insignia suscipiendi facultatem tribueri possit, quamdiu scilicet etc. etc. Roma. 1711. 11 Julij.

27) *Memoriale P. Fabr. Bampf. Visitat. 1645.* De externis qui confectis Bronsbergae studijs donari petunt laureis Academicis Vilnae sine alio praevio examinae, quam quod Bronsbergae subjirunt. R. P. Generalis se non refragaturum si Vilnensis Academia consensu fuerit eos sic admittere, alio quin cum jus examinandi quos promovet annexum sit plerisque Academicis Vilnensi id non videre adimendum. Cum vero parte 4. Const. Cap. 15 non permittantur sumptu ex ternis

promovendis ad gradum, nisi ad modum exigui etiamsi voluntarij sint, omnino ad litteram servanda constitutio ne et multo magis in alijs minoribus promotionibus ut quibuscunque in literis exercitijs etc. etc.

- 28) *Ordinata Adm. R. P. N. J. P. Oliva. 1672. MS. S. Raph. f. 974. sequ.* Septimana illa qua Metaphysici examinantur non censenda pro vacante a disputatione Sabbativa et Academica etc.—Tempore Vesperarum solemnum in quibus interesse omnes Academici debent, nunquam disputatur in Schola etc.—Disputationes Academicas nulla festa et recreationes concurrentes excludant, tam philosophorum, quam Theologorum nisi tum, quando incidunt ipsi dies festi, in diem etc.
- 29) *Id. MS. S. Raph.* Monstruas disputationes singulis mensibus Philosophiae Professores non omittant quae possent esse die sabbathi festo non impedito, etiam tum, cum aut binae recreationes, aut duo festa in hebdomada intervenient, qua tantum Sabbati disputationis exclusiva sunt etc.
- 30) *MSS. S. Raph. f. 426, 1029.*
- 31) Caeterum ad Concertationem classis inferioris cum superiore in Regula 33 praefecti Studiorum inferiorum praescriptum et cum fructu non contemnendo haecenus in Provincijs, usitatem irrepererunt annis non multum retro lapsis multae non tollerandae novitates, cum bellico apparatu ex exoticis clamoribus ac solemnitatibus praeterquam quod loco solidorum dubiorum ex comparatione unius Regulae cum altera proponi solitorum subintraverint triviales quaestiones, sano quoque stomacho nauseam moventes etc. *MS. S. Raph. f. 991. a. 1683.*

Academicae humaniorum Classium, a festo SS. Simonis et Thadaei ad festum Invocationis S. Crucis quovis festo exceptis Christi Dni. B. Virginis et S. Josephi ac S. Catharinae omnino fiant, Patresque Consultores inserruant praesidem Provinciae si omittantur. Declamationes vero per solas discipulorum perorationes a professoribus humaniorum literarum alterijs omni-

no mensibus ab Octobri incipiendo ad Majum inclusive instituantur etc.

- 32) *MS. Raph. Bochen. f. 993.* Ad initium Studiorum professor Rhetorices sive prior vice in aliquo loco docturus est, sive hic aut alibi iam docuerit, Rhetoricam, orationem ex memoria dicere debet. Idem praeter actum brevem ante Bacchanalia solemnem declamationem circa dominicam passionis curabit, et orationem de passione Dni similis declamatis solenniorum cum oratione v. poëmate de passione a professore poeseos habenda. Idem post gymnasmatum omnium tempus studiorum concludet. Declamationes a professoribus Rhetorices et Poeseos alternis mensibus habeantur, ab Octobri ad Junium inclusive, in his scenicae personae non inducantur, si quis contra hanc ordinationem antiquitus factam hoc memoriali renovatum egerit illum P. praefectus inferiorum Scholarum tenebitur P. Provinciali deferre.—Actus ante cinerales cum ex eo exigens sit fructus quia rarus solet esse aut nullus externus Auditor praecipue in minoribus Domicillis transferatur in primos Februarii dies, ubi nobilitas solet habere congressum breviterque exhibentur ne sit cum taedio. Quodsi hoc tempore alicubi eveniat impedimentum, potest, his actus omitti Academia tamen Vilmensis et Coll. Varsaviense curet hanc exhibitionem conservare etc. Barszez 1732. fol. 780.
- 33) 1672. *Ordinata R. P. Olivae.*
- 34) *MS. S. Raph. f. 993. Bochen.* Oneratur conscientia magistrorum examinatorum et praefectorum, ne indigni gradu Scholae ad superiores Scholas promoveatur quibuscunque intercessionibus etc.
- 35) 1672. *Oliva. MS. S. Raph. f. 975.* In iudicando puniendisque studiosis Superioris Scholarum professi, in gravioribus autem delictis. P. Rectoris Consensus requirendus, ut secundum ejus judicium pro merito delinquens puniatur.
- 36) *MS. S. Raph. f. 1008. Lit. P. Prov. ad Rectores. Me'*

tum P. Rectores N. et. N. conviventiae quae quidem immodum quo praefecti Scholarum et Professores plures centenis plagas inflixerunt dissimulerunt. Bene R. N. fecit, ut mihi relatum est, quod authores atrocis flagellationis exemplaribus puniverit, melius adhuc fecisset si eos non modo disciplina publica sed etiam incarceratione pernivisset, quod saepe adhuc executioni dare poterit, si aliunde atrocitati huic non facile cautum videtur. Cacterum R. N. deinceps in hac Provincia similibus excessibus praeavendis consultum est, etiam ex voluntate nostra (quamvis crederem quemvis facti barbariem abhorrere) interdicat gravissime, non modo propria, sed et aliena manu infligendam acerbiorum flagellationem seu verberationem. Quodsi correctionem delicti qualitas exposcat, hanc moderato et certo ictuum numero circumscribant, et nonnisi de superioris scientia graviores paenas, societati quae nomine non indignam; inferri sinat. Si quis vero deinceps indiscreto zelo abreptus compertus fuerit plagiarum numerum excessisse disciplina publica plectatur, si vero gravius id egerit, carcere puniatur, ne ut saepius jam illic contigit crudelitatis notam incurramus, committamusque ipsi, si non profecerit ut infamem hunc a Societate notam advertamque etc. etc. Haec est Epistola A. R. P. N. Generalis, cujus obtemperando voluntati de circumscribendo plagiarum numero, quamvis hic pridem iam est circumscriptus, statuitur. ne ullus ex Magistris et professoribus audeat delinquentibus discipulis plures infligere plagas ultra tres ad summum ultra quinque, nec licebit illis hunc numerum bis in die aut saepius in hebdomada iterare, ut statutum est a pia memoriae R. P. Cieciszowski 6. Febr. 1665. Patres vero praefecti, Scholar. pro extraordinaria culpa quae exclusionem non merebitur, non plures infligant plagiarum ictus quam decem ad summum quindecim, idque de licentia sui superioris. Quod si quis sive ex professoribus sive ex praefectis Scholarum, hunc plagiarum numerum excedere ausus fuerit, plectatur ex

mandato et R. P. publica disciplina et si id gravius fecerit, carcere puniatur.

- 37) Nostrique Philosophi unum sequuntur Aristotelem, ubi cunque illius doctrinarum, nisi a Catholica veritate dissidebit. *Claud. Aquaviva. Romae 14 Decembr. 1613 MS. V. Raph. f. 88.*
- 38) *MS. S. Raph. f. 84.*
- 39) *MS. S. Raph. f. 428. 1646. Vin. Caraffa* Duobus Professoribus Theologiae addatur tertius Theologiae controversae qui explicabit ex professo controversas materias singulis annis, quas eo anno Theologi Scholastici omittunt juxta Catalogum sequentem. Ad hanc tertiam lectionem audiendam obligantur Theologi omnes, et biennio praeterea ad Scripturam sacram secundo videlicet et tertio anno. Hebraeam vero audient primi anni Theologi S. Scripturae Professor omissis alijs magis immorabatur in ijs S. Scripturae locis solide explicandis, quae ad stabilienda Catholicae fidei dogmata, atque Haereticos confutandos faciunt, ut sic nostri Scholastici educantur e Theologia in Controversijs bene instituti quod in hoc Provincia adeo necessarium est.
- 40) *MS. S. Raph. f. 1034, 232. a. 1668.*
- 41) *MS. S. Raph. f. 995.* Ex lit. provin. ad Rectorem Acad. Vilu.— Sumopere commendatum PP. Procuratoribus ac per eos singulis Provincijs velle se dixit Adm. R. P. N. ut nostri homines abstinerent omnino ab ijs tradendis sententijs, quae laxiores et Censurae essent obnoxiae, docerent vero quae sanam doctrinam plane sapiant, quaeque communi doctorum calculo ac solidioris Sapientiae suffragio miterentur. Hunc pertinens addo exemplum ex literis eiusdem Adm R. P. N. datis ad me Romae d. 13 Jan. 1691. propositiones philosophicae legerunt PP. Revisores mei e quibus in primis displicent neque prout iacent in Scholis nostris docendas esse censent etc.
- 42) *MS. S. Raph. f. 1032.* De principijs Aritmeticae explicandis et in nostras inducendis Scholas cum adeo necessaria judicantur, cum alias ad nos scriptum est, ta-

meti, negavimus, alio tempore talem licentiam, tamen permitti posse judicio V. R. existimemus, ita tamen ne justa lectio et ex professo sit, sed ad necessitatis ratio habentur, quia nimirum incommodum est talia principia nesciri. (Claudius Aquaviv. a. 1614. 29. 400).

- 43) *Theses Mathemat. et Aritmet. communi 1756.*
- 44) Numero in hypothesis fractionum decimalium radicem propeveram extrahere.
- 45) *MS. S. Raph. f. 983. 984.*
- 46) Praefecti quoque Scholarum invigilant, ne intermittantur a professoribus explanatio Ciceronis Virgilij aliorumque authorum praescriptorum in ratione studiorum. *Christ. Łosiewski. 1711. MS. S. Raph. f. 598.*
- 47) A. 1681. JP. Oliva *MS. cit. f. 308. 309.*
- 48) Comedias et alias minores actiones in quibus nihil omnino nisi latinum permittendum juxta Regul. 58 etiam in intermedjis et argumento. *Memor. Bampf. 1645. f. 425. sequ. MS. cit.*
- 49) *MS. cit. f. 1063. a. 1621.* Academias illas linguarum Livonicae Esthonicae Lithvanicae a R. N. institutus spero valde utiles futuras ad Dei gloria cum salute, multarum animarum procuranda quamobrem R. V. pergat illas excitare et fovere. (d. 2 Jan. 1621).
- 50) *MS. cit. f. 269.* Memor. relict. a P. Joanne Argento Visit. 1614.— Urgetur ut in Seminarijs — Et quia tantopere est necessaria lingua Litvanica, Lotavica, Esthonica si quomodo sit aliquis qui linguas istas bene teneat, — aliquod exercitium instituendum.
- 51) O nauce języków greckiego i łacińskiego — Excerptum ex lit. R. P. N. Generalis. Berent. 15 Maj 1683. Ex ijs quae universam provinciam spectant, praecipue R. V. cura erit in erigendis et antiquo splendori restituendis literis humanioribus, cum Graecae linguae parilictum quod Junioribus apti Magistri non constituentur tum quod non revideantur a praefectis et peritioribus poemata, quae vel affiguntur publice vel recitantur a Magistris vel etiam imprimantur, ut non sine probro illorum notentur a legentibus errores *dicetur*

que disciplinarum istarum notitia, à Scholis nostris exulare et ad patres Piarum Scholarum recessisse.

Ita R. V. serio admoneo, quae in nostris constitutionibus atque in ratione studiorum de Cathedra haebraica et de lingua Graeca in singulis Classibus tradenda *pariter cum latina* praecipiant accurate sedulo atque ut ad usum omnino adducantur efficere. Quin vero de Arabicae et Chaldaee linguae professoribus pro conditione loci ac temporis constituendis agit S. P. Ignatius loco supra laudato, et earum nominatim linguarum peritiam voluit nuper SSmus Dominus nobis ap-
prime commendatam, seligat R. V. in Universitatibus vel majoribus Collegijs aliquem aut aliquos sive natura si-
ve asvetudine aptiores ad tale studium quod accepto privatim spatio temporis ungruo et librorum subsidio diligenter incumbant parati etc.

52) *Węgierski. L.I C.XVI.*

53) *Rostowski. L.IV. 201.*

54) *Just. Cordara. Hist. S. J. L. VI. f. 196.*

55) *Domowe wiadomości o W. X. Lit. 1771. 41.*

56) Naprzykład: Disputatio inter R. P. P. Discalceatos Ord. B. V. Mariae de Monte Carmelo et Joannem Statorium Arianum iterum Lublini in Polonia A.D. 1620. 5 Jul. habita etc. Cracov. 1621. 4. ap. Math. Andreov.

57) *MS. S. Raph. Lit. Visit. f. 1006.*

58) *1672. JP. Oliva. MS. S. Raph.*

59) *MS. S. Raph. Bochen. f. 993.*

60) *MS. citat. Carolus de Nojelle. ad Prov. Litv. 1684. f. 979.*

61) *Litt. Adm. Rd. Patris N. Gener. Caroli de Nojellae ad R. P. Prov. Lituan. MS. S. Raph. f. 979.* Al-
latae sunt nunc fere eodemque tempore ex diversis pro-
vincijs non a nostris tantum sed a principibus viris que-
relae. Dramata nostra, actiones theatrales ex quibus
olim magnus animorum fructus existebat plurimum iam
ab instituto nostro declinasse alicubi Ethnicorum poe-
tarum fabulas in publico theatro repraesentatas esse,
alibi amores et temocinia inducta; alibi sive sub idae

ali et ficto, sive sub historico honestoque argumto deductas mordaces Satyras, alibi ludicras et indecoras actiones vernaculo etiam sermone propositas fuisse. Etsi vero videtur mihi hæc mitius quam ad me perscribuntur accipere posse. Velim tamen omnium studia in id conniti ut ne umbra quidem principibus præsertim viris, ac Magistratibus obiciatur, qua similia cogitari vel fugi, ne dum nobis exprobari possint. Quere revoco primum in Memoriam ea quæ Regula Provincialis 58 et Rectoris in Rat Stud. 13 et 14 Sanctantur ut Maa Theatralis representationis deligatur sacra et pia, prius diligenter, examinetur decenterque et non nisi latino sermone exhibeatur. Tunc vere hic revoco ea quæ Regul. 12 Concion. præcipiuntur, ut quemadmodum hi, ita et poëta in suis dramatibus ab omni principum et Magistratum reprehensione absterneant. Quæ si acurate observentur quod mihi quidem de Superiorum vigilantia polliceri possum, non tantum ullus in Theatris nostris, locus veterum poëtarum figmentis, amoribus, satyris, ludicris, incomptis nostramque modestiam decedentibus actionibus, sed qui potissimum debet esse finis ac res etiam stimuli ad virtutis amorem spectatorum animis infigantur, quia vero in quibusdam provinciis laudabiliter quædam quæ ad omni scrupulum declinandum conferant, in usum consuetudinemque deducta esse. Intellego visum est illa huic quoque suggerere eorumque observantiam postulare. Primum sit ut poëta non prius operi constituendo calamus admoveat, quam propositum sibi argumentum adhuc indigestum Rectoris et Consultorum iudicio suo mittat, ut dispiciant, an Regulis respondeat, an loco, tempori, personis sit opportunum. Item vero ubi probam acceperit, illud in suos actus et Scenas digerat, digestumque denuo eorundem iudicio subiiciat seque ab iis divisi haud gravate patiantur.

2. Ut postquam propositum argumentum iam in versus et inter locutiones deduxerit id poëta Rectori con-

signet, qui postquam illa reviderit, praefecto revidendum committet. Quodsi coram principibus exhibenda sit actio, communicanda erit etiam patribus, qui illorum obsequiis sunt addicti quoniam universim erit non tam ad metri errores quae ratione hic praetereundi sunt, quam ad decorum attendere ne per incuriam irrepat aliquid, cuius merito postulari valeamus.

3. Ut post sufficientem citra studiarum morumque iacturam adolescentum exercitationem, actio tota nulla parte omissa coram Rectore et Consultoribus exhibeatur ad scitis patribus qui aulae addicti sunt, si ea principibus dedicetur, haec vero coram diusque-spectatoribus exhibeatur utputae tempus suppetat si quae improbata fuerint emendandi, haec etsi quae alia superioribus videbuntur temporum locorum, personarumque rationes postulare tanto, impensius curaturo confido, quando certius est actiones nostras, dictaque omnia abbreviari et per ante alta tempora exploratius per ejusmodi representationes materia sacras, arte elaboratas, sententijs graves, actione comptas et elegantes acres ad virtutem stimulos spectatorum animis impressos et eximium Societati nomen comparatum fuisse. Quae cum B. V. studio curaue committo, una me in SSma Sacrificia impense commendo. Romae 17 Julij 1634. Car. de Noyelle.

- 62) *MS. citat. f. 425, Memor. Fabr. Bampfi. 1645.* Ad dramata non sunt admittendae mulieres, quodsi aliquae quibus *ratione nobilitatis* minime negari possit, admittendae superiori videantur, hae non multae esse debent nec viris permistae, sed in separatis locis, quemadmodum Religiosam gravitatem decet, neque passim id faciendum, aut sine necessitate.
- 63) *Memor. post Congreg. Vilm. 1717. 5 Jul. MS. cit. f. 671.*
- 64) *C. Losiewski, 1717. MS. cit.*
- 65) *1672. MS. cit. f. 974, ordinata J. P. Olivae.*
- 66) *Summa processij 1625 r.*
- 67) *Ex proluxioribus P. Nostri 15 Maij 1683 (MS. cit. f.*

991). Item quod festo S. Catharinae ab Infimis istis classibus Reges e juvenis crenantur quos in templum tubis ac tympanis concrepantibus, in sede altiore ad eum finem erecta collocant, populoque spectandos, an ridentes praebent, atque interim devotionem erga divinam ridicula hujus generis scena impediunt, ejusmodi tubarum, tympanorumque strepitus adhiberi intelligo etiam a Congregationem Praefectis atque instrumenta ita faciant personare ac solvant, pecuniam exigi a Sodalibus cum offendiculo parentum quos ut et alios bellicus iste tumultus et non mansuetioribus studiis adhibendus offendit. Et quidem insolens ista et multis periculis obnoxia Regum e pueris creatorum pompa eorumdemque festo S. Catharinae in templum introductis, nulloque fructo neque devotione iuncta, cum strepitu tubarum tympanorumque aliorumque instrumentorum bellicorum, nec non et Theatrorum erectione tanquam prorsus ridicula et devotione et adverso opposita, ex nunc prohibetur, sub grandibus poenis P. Provinciali reservatis. Eidem pacnae reservantur Praesides Congregationum qui ausi fuerint deinceps tubarum tympanorumque strepitus in promulgationibus praefectorum adhibere et pecuniam a Sodalibus exigere, per quod tamen non tollitur substantia processionis devotae et modestae qualis olim in initio fuisse creditur in qua imago Divae patronae e Scholis ad templum ante utrasque vespas tum in sacro (in quo communicatio absolvi debet) processionaliter deducitur, praecedentibus iuxta Ordinem Classium studiosis etc.

68) *Niesiecki. IV. 30.*

69) *Gen. Domu Brzostowskich.*

70) *Archiw. Kapit. Wileńskiej.*

71) *Niesiecki, IV. 788.*

72) *Archiw. Kapituły Wł.*

73) *Archiw. Kapituły. Kojalowiez Miscellanea p. 120.*

74) *Noty o sławniejszych nauczycielach Akademij, wyjęlśmy w znaczniejszej części z Kojalowieza (Miscella*

nea, 121 sequ.), dodając do nich gdzieniegdzie wiadomości z innych źródeł wyczerpnięte.

- 75) Heliodor Biskup, autor *Aetiopiki*, tak wedle podania Nicefora (cf. *Vavassor de ludicra Dictione*, p. 149.) do dzieła swego był przywiązany, że gdy mu do wyboru dawano albo Romans spalić, albo zrzec się Biskupstwa, obrał ostatnie.— Zresztą w tej powieści Heliodora nic zdrożnego nie ma, bohaterka cnota wcielona, opisów lubieżnych prawie nie spotkać, a jednak wydało się wówczas tak gorszącem, że Kapłan to napisał!!
- 76) Per Austriam, pisze Kojalowicz.
- 77) Wsiadane na wojnę Kazanie, gdy niezwyciężony y Bogu miły Król Polski y Szwedzki Zygmunt III Pan nasz Miło. na konia swego do Inflant z wojskiem wsiadąć miał, czynione od Ks. Piotra Skargi Soc. Jesu Kaznodzieję tegoż Króla J. M. w Wilnie w Niedzielę po Narodzeniu Przeczystey matki Bozey. Roku Panskiego 1601 w Krakowie w Druk. Andrzej. Piotrkow. R. Pańsk. 1602. 4. str. 27. Typ goth.
- 78) Rostowski. f. 57.
- 79) *Sotuel. Bibl. Script. Soc. Jesu. Alegambe.*
- 80) *Rapin. Reflexion sur la Logique N. 8. f. 383.*
- 81) Logika ta wyszła w Ingolstadt 1618. 4. I. II. Tomy; i wiele razy przedrukowywana, nawet w Anglij. Wydał po łacinie:—De Zachariae prophetae pro Christi divinitate illustri testimonio, adversus Fausti Socii Anabaptistae Cavillationes. Vulu. 4. Nodum Gordium, seu de vocatione ministrorum Cracov. 1607.—Nova Monstra. novi Arianisimi. Nissae 1612. 4. Verbum caro factum seu de divina Verbi incarnatione natura, contra novos arianos. Cracov. 1613. 4. Refutatio vanae dissolutionis Nodi Gordii de vocatione ministrorum contra Johannem Volkelium ministrum arianum Cracov. 4. 1614.—De erroribus novorum arianorum Libri II. contra Valentinum Smalcium ibid. 1615. 4.—De Christo ve.o et naturali Filio Dei ejusque pro nobis satisfactione adversus Valentinum Smalcium arianum Lib. II.

accessit Responsio ad Refutationem C. errorum Smalcio obiectorum. ib. 1615. 4.—De Baptismo adversus Hieronymum Moscorovium Arianum Lib. I. ibid. anno 1615. 4. De ordinatione sacerdotum in Ecclesia Romana contra Jacobum Zaborovium calvinianum ministrum Cracov. 1617. De notis ministrorum Libr. II. contra eundem. 1617. Vana sine viribus ira Ministrorum Evangelicorum Coloniae ap. Ant. Boëtnerum. 1611. in 16. Refutatio Epicherematis missionem ministrorum Evangelicorum propugnantis 1613.

82) *Rostowski. Lib. III.*

83) *Alegambe* (f. 152. 153) cytuje inne dzieła Sawickiego, wydane pod imieniem Golubskiego. — Replica rumorum posnaniensium ab haeretico ministro per Prussiam sponsorum.— Triplica contra duplicam ministri Toruniensis.— Mirabilis concordia, seu potius verissima rabies Evangelicorum inter se contra Johannem Tiviecki haeticum.

84) *Lib. I. Cap. XIX. et XX.*

II.

DRUKARNIE W WILNIE — XIĘGI i t. d.

I.

P o c z ą t k i.

ZE przed rokiem 1553 nie było drukarni polskiej w Wilnie, zdaje się poświadczać w kronice swojej Łukasz Górnicki, który pod tym rokiem pisze: „Gdy Król Sejm zwołać chciał, aby się względem swego ostatniego małżeństwa naradzić, a czasu nie stało, żeby do Krakowa dla drukowania Sejmowych listów posłać się mogło, przyszło do tego iż pisane wszystkie być musiały—po czém wyjechał Król z Wilna.” Jest to dowód najlepszy, że w tym czasie brakło Wilnu drukarni polskiej, a przynajmniej chwilowie czynną nie była, chociaż z kądinąd wiadomo, że druki słowiańskie tu, jak po wielu innych miastach, poprzedziły polskie i łacińskie. Daniel Hoffmann utrzymuje także, iż w r. 1580 jeszcze nie miało Wilno żadnej dru-

karni polskiej ani łacińskiej. Ale fakta świadczą przeciw podaniu Górnickiego, a więcéj jeszcze przeciw dacie Hoffmanna; gdyż pierwsza książka polska w Wilnie zwykle przez bibliografów wymieniana, na rok 1555 przypada. Po niej zaraz kilka innych mamy znajomych. Świéżo zaś P. T. Narbutt (1) dał tytuły dwóch xiąg w latach 1533 i 1553 drukowanych w Wilnie u Andrzeja Lesciciusa (Leczyckiego) to jest Agendy i dzieła Reinharda Lorichiusa, tak więc pierwszym tu był ów Leczycki.

II.

Druki słowiańskie.

Pierwsza słowiańska drukarnia była Jakuba Babicza, u którego wyszedł w r. 1525 drukowany Kiryliżą Apostoł Ś. Łukasza (z domu uczciwego męża Jakuba Babicza, przez Franc. Skorynę. Wydaniu temu dają niektórzy r. 1522, drudzy 1525, mogło być powtórzone, jeśli w tém niéma omyłki—Rok ma być na stronie 14.)

Apostoł któren wedle Backmeistra miał wyjść w r. 1519, zdaje się omyłką przypisany Wilnu, gdyż wedle wszelkiego podobieństwa, wydany w Pradze. Jakub Babicz, jak z podpisu jego widać, był starszym Burmistrzem miasta Wilna. W pierwszym tym perjodzie działania drukarni słowiańskich, wychodziły same prawie pisma Franciszka Skoryny z Połocka. Jego Kannonik czyli Akafistnik, Psalterz i Czasosłowiec.—Potém nagle ucichają drukarnie i milczą nieczynne, aż do r. 1575—Bardzo być może, iż w kilkadziesiąt lat taż drukarnia Babiczów, przeszła i dostała się Mamoniczom.

Mamonicze których familja (2) zdaje się pochodzić z pod Mohylewa i podobno jest szlachecką, lub

tylko skutkiem uszlachcenia Magistratu nią została, ukazują się z drukarnią około 1575 r. po dłuższej przerwie. Mamoniczów wzmianki w Aktach miejskich nie znaleźliśmy z powodu, rozpierzchnienia dawniejszych xiąg, raz tylko wspomniany Kuźma Burmistrz Wileński, któren 50 kop groszy litewskich, zapisał Cerkwi Ś. Trójcy. U Mamoniczów wychodzą Ewangelje Oltarzowe i Psalterz, którego druk wielce jest chwalony. Kuźma i Łukasz Mamonicze zaopatrzają się zaraz i w polską drukarnię, z której wychodzi Cathemerinon, żalosny lament po śmierci XX. Słuckich w r. 1593. Panegoria w r. 1612 i t. d.

Z domu Mamoniczów, wychodzi w r. 1588 Statut Litewski po rusku (fol.) i po polsku (gock. dr.) w r. 1619.

Trzech Mamoniczów znajomych nam jest: Łukasz od r. 1592 do 1600 drukujący któren nosił tytuł Skarbnego W. X. L. (Prothesaurarius) i Starosty Dziśnieńskiego⁽³⁾; z nim Kuźma Burmistrz Wileński, nareście Lew tytułujący się Typografem Królewskim, syn Kuźmy⁽⁴⁾. Z Akt miejskich wiadomo, iż drukarnia Mamoniczów i dom ich, były w Rynku Wileńskim, przeciw Cerkwi Woskreseńskiej, obok domu Szpitalnego Kaletnikowskiego, przeciwko Solennikom.

Około r. 1621 znika drukarnia Mamoniczów ruska i łacińska; lecz są ślady, iż przeszła tylko do Bractwa Ś. Ducha, przy Cerkwi Stanropigjalnej tego imienia; z której zaraz w r. 1623 pierwszy druk — Nowy Testament, wyszedł, potem 1624 Służebnik Apollogia 1625. Biesiedy duchownyja 1627. Grammatyka Smotrzyckiego 1629. i t. d. Ta drukarnia, na której założenie, otrzymało dozwoleńie Bractwo jeszcze w r. 1588, od Patrjarchy Jeremjasza, ukazała się czynną, dopiero w drugim dziesiątku XVII wieku i wydawała do końca; a przynajmniej do drugiej połowy jego.

Bractwo unickie przy Monastérze Ś. Trójcy, założyło też, na przekór Ś. Duskiej, swoją drukarnię sło-

wiańsko-polską, z której wychodziły Służebniki, liturgiczne xiegi, wedle obrzędu Unickiego, pisma polemiczne i t. d.—Ku końcowi XVII w. druki słowiańskie coraz rzadsze ograniczają się xiegami niezbędnymi do służby cerkiewnej potrzebami. Nawet Zakonnicy Bractwa Ś. Ducha, drukują obrony swoje i polemiczne broszury od r. 1627 w większej części po polsku.

III.

Drukarnia Akademicka.

Naprzód drukarnia Akademicka, rzeczą i imieniem była Radziwiłłowską, ta to sama która, wielkim kosztem sprowadzona do Brześcia Litewskiego przez Mikołaja Czarnego, wydała sławną Biblją; potem przez syna jego nawróconego na Katolicką wiarę, początkowo oddana na usługi Jezuitom, z imieniem Radziwiłłowskiej, nareście zupełnie im ustąpiona przez tegoż Mikołaja Krzysztofa Xięcia Radziwiłła, o czém wspomina P. Skarga (5). Zwała się jednak czas jakiś Radziwiłłowską jeszcze. W tym czasie, jak dedykacja Skargi (1576) świadczy Wolan drukował w Łosku, a Biskup Walerjan wydał przeciw jego xiążce, reskrypt potępiający ją, z Wilna d. 1. Sierpnia 1574. Powodem potępienia były cytata z Berengarjusza i Zwingla—Xiążka ta przypisana była Biskupowi Walerjanowi, inne Stefanowi Królowi. Na te list potępiający także, wydał Antoni Possewin: „*Vilnae ipsa die Pentecostes.*” (6).

Jeszcze pod firmą Radziwiłłowskiej drukarni, wydały Akademickie prassy Skargi: *Artes duodecim Sacramentariorum.* (Viln. ex Typogr. et sumptibus Ill. D. Nic. Christ. Radivilij. 1582 (w dedyk.) 4. typ. antiqu. 4—24 i 41. pp. (7) *Siedem filarów* po polsku przeciw Wolanowi w r. 1582. (8) dysputy Emmanue-

la Vegi Jezuity — Ale te nie kosztem już Xiążęcia ⁽⁹⁾. Possewin drukował tu swój *Atheismus* 1586 ⁽¹⁰⁾. Jeszcze pod firmą Radziwiłłowską, ale nie kosztem jego wychodzą tu *Paradoxa* Christ. Varsevicij 1578, *Epicedia* na pogrzebie Walerjana 1580. W początkach XVII w. traci drukarnia miano Radziwiłłowskiej i poczyną się pisać Akademicką S. J. Zygmunt III. nadaje jej przywilęj, obostrzający kontrafakcje i przedruki, karą stu grzywien, w r. 1619. Podobny przywilęj otrzymuje jeszcze od Króla Michała w r. 1670, potwierdzony przez Jana III. w r. 1691. Na druk wyłączny Statutu, daje przywilęj Jan III. tegoż 1691 roku, na przedruk tegoż August III. W XVIII wieku, czasu wojen ze Szwedami, drukarnia na czas upada i podnosi się dopiero około 1760, na co nowy przywilęj otrzymuje.

Drukowali w Akademickiej drukarni:

Marcin z Kazimierza do r. 1576.

Jan Słęcki, może do r. 1580.

Daniel z Łęczycy 1592—94—1600.

Jakób Markowicz od 1592 do 1602, kiedy się wyniósł do Sejn i znowu potem do Wilna powrócił, bo w r. 1607, drukował niektóre wiersze J. Rybińskiego ⁽¹¹⁾.

Jerzy Nigellius (już w r. 1605. Ein gespräch von der Religion.)

Tomasz Lewicki 1606 (1605). Juszyński ⁽¹²⁾.

Jan Kochan. 1641.

Stanisław August potwierdził przywileje Drukarni Akademickiej — Po kassacie Jezuitów, w części tylko, oddał ją Biskup Kossakowski Seminarjum Ś. Jerzego, z kąd przeniesiona w części do XX. Missjonarzy, pod firmą Diecezjalnej; a nareście, zostawszy Uniw. Typografem, kupił ją Józef Zawadzki, którego kwitnącej później Typografij, stała się tylko ziarnem i nasieniem.

Wydania dawne Drukarni Akademickiej S. J. ceniono i za granicą z piękności papięru i druku; świadczy o tém Janocki ⁽¹³⁾. Doszłe do nas panegyryki z czasów

Władysława IV i Jana Kazimiérza, usprawiedliwiają staranném wydaniem, sławę druków Akademickich.

Jerzy Białłozor Biskup Wileński, podniósł drukarnią Jezuicką, której był dobroczyńcą.

IV.

Daniel z Łęczycy (*Lancicius*).

Drukował naprzód w Pińczowie, w drukarni akatolickiej, od r. 1559, a może 1557⁽¹⁴⁾ do 1560. Lewel⁽¹⁵⁾ pisze do 1561 roku, potem w Łaszczowie, w Nieświeżu jeszcze około r. 1576 może, lub 1578 nawet. Hojnemi ofiary Radziwiłłów znecony przeniósł się do Wilna, gdzie tylko drukarni Radziwiłłowskiej akatolickiej, został dozorcą, gdyż naówczas jeszcze i sam arjanizmu czy też ewangelickiej reformy był wyznawcą.

W r. 1581 w czasie zaburzenia z powodu palenia xiąg, na rozkaz Biskupa Walerjana, z myśli X. Skargi—powstałego w Wilnie, Akademicy na Zbór napadli i złupili jego drukarnią; a czeladnik typograf schronił się do Jezuitów, pewien dobrego przyjęcia. Uboży Daniel, wyzuty ze swego mienia, pozostał tylko przy kunszcie. Wspomagał go i podratował Jan Hlebowicz Kasztellan Miński Podskarbi W. X. Lit. i Radziwiłł. Oni kosztem swym wznieśli znowu i opatrzyli officynę nową. Ta Typografia nosiła firmę Radziwiłłowskiej, potem Hlebowiczowskiej. Zaraz po rozruchu wyszedł z niej *Hodaeperscon* (1582) na którym dopisano—*Typ. hic. Radivillonis Palat. Viln. per Danielem Lancicium*.

Około r. 1590, między 1594; syn Daniela z Łęczycy przeszedł u Jezuitów na wiarę Katolicką (Mikołaj Lancicius) i stał się sławnym ze swęj świątobliwości i nauki. On ojca także za sobą do Jezuitów prze-

ciągnął. Daniel już stary, drukował Jezuitom od 1595 do 1600 roku. (Syn jego Mikołaj, odesłany z Wilna do nowicjatu Krakowskiego, potem do Rzymu, rządził Prowincją Polską i Czeską, umarł w Kownie 1653 d. 30 Marca urodził się 1574. d. 10 Grudnia.) Tu przez Daniela drukowane ⁽¹⁶⁾ wyszły Jana Białuskiego *Łupieżę*, *Andr. Jurgevicij Quinti Evangelij Professores (apud)* Grodzickiego uszczypliwe przeciw akatolikom — *Prawidło wiary* (per). Widać że Daniel musiał mieć i swoją oficynę chyba osobną, bo niekiedy i *apud* na tytule xiąg jego postrzegać się daje; ale już drukował tylko samym Katolikom.

V.

Jan i Józef Kartzan (*Velicensis.*)

Jan Kartzan drukował wprzód w Łosku w Typografij Jana Riszki, do r. 1578. ⁽¹⁷⁾. Z Łoska przeniósł się do Wilna około 1581 (Piotrowski 1583. Lelewel 1574. 1578 Bandtkie) po rozruchu i złupieniu Daniela z Łęczycy gdy akatolickie pisma, coraz trudniej i niebezpieczniej w Wilnie było drukować.

Drukarnia Jana Kartzana tém się od innych odznacza, że w niej bez różnicy wychodzą pisma Katolickie i reformowanych — Possewina *Atheismi* 1586 i *Katechizm Ewangelicki* nakładem Jana Abramowicza Wojewody Smoleńskiego 1598. 8. — Tu wyszły Sudrowiusa Ministra Zboru Wileńskiego — *Nauka i utwierdzenie — Wykład modlitwy Pańskiej. Szturm pocieszny Smoleńska d. 13 Czerwca 1611 r. Baltazara Ozimińskiego.*

Po Janie, ukazuje się Józef Kartzan, zdaje się syn pierwszego, drukujący od 1612 do 1620 — Zięć jego Piotr Blastus Rimita.

VI.

Piotr i Jan Blastus Kmita.

Piotr Blastus Kmita, zięć Józefa Karcana, w roku 1600 miał dwie drukarnie, jedną w Lubczu, drugą w Wilnie. Wyniósł się z Wilna do Lubcza w r. 1623, a drukarnię swoją zostawił Janowi—U Jana wyszło *Compendium Demitrowicza*, owa wielka rzadkość, nie wiedzieć dla czego tak płacona.

VII.

Krzysztof Wolbrameczyk.

Krzysztof Wolbrameczyk od roku 1590 do 1594. W roku 1617 drukuje już w Zamościu. U niego wyszły *Okulary na Zwierciadło* przez Tworzydłę Proboszcza Ś. Trójcy w Wilnie—*Bellum quinti Evangelij 1594.* etc.

VIII.

Ulryk i Salomon Sultzerowie.

Bracia Ulryk i Salomon Sultzerowie około r. 1600 się ukazują, z tytułem typografów Królewskich. U nich wyszło jedno z pism głośniego podówczas Wolana.

IX.

**Drukarnia Malchera Pietkiewicza—
Wawrzyniec Małachwiewicz.**

W Drukarni Melchiora Pietkiewicza Pisarza Ziemskiego, drukował ten Wawrzyniec Małachwiewicz,

(nie Wasil jak go nazwał Hoffman omyłką ⁽¹⁸⁾ w r. 1598. Tu wyszedł *Clypaeus* albo Tarcz duchowna Grzegorza z Żarnowca, Katechizm 1598. Jaki był cel w założeniu téj drukarni (może propaganda reformy?) jak długo trwała i co się z nią stało, niewiadomo. Wawrzyniec Małachwiewicz wyniósł się do Panowiec na Podole.

X.

Drukarnia Zborowa.

Po zburzeniu Danielowskiéj, ukazuje się Zborowa, założona przez Wolana, około r. 1592. Już w r. 1600 nie musiała istnieć, a przynajmniej chwilowo nie była czynną, gdy Wolan pismo swoje drukował u Sultzerów (1600 r.)

XI.

Stanisław Wierzejski.

Drukował Stanisław Wierzejski w drukarni Pietkiewicza około r. 1598, zdaje się razem z Małachwiewiczem—Tu przez niego wyszedł polsko-litewski katechizm 1598.

XII.

Druk. Franciszkanów.

Przywilej pierwszy na nią dał Król Michał w r. 1670 ⁽¹⁹⁾ trwała dość długo, ale nie wiele czynna.

W r. 1752, według Rüstera ⁽²⁰⁾ mieli XX. Franciszkanie powtórnie założyć swoją Drukarnię, zapewne po pożarze 1748 i 1749, który Kościół i Klasztor dotknąwszy, drukarnią także musiał zniszczyć.

XIII.

Druki Hebrajskie.

Poczęto drukować po hebrajsku w Wilnie w XVII wieku ⁽²¹⁾ po r. 1618—O tym bowiem czasie piszący, autor Zwierciadła Korony Polskiej Sebastjan Miczyński wspominając żydowskich drukarni kilka, o Wileńskiej milczy ⁽²²⁾. Przywilej na druk hebrajskich książek w r. 1578 dany przez Stefana Batorego, służył tylko Lublinowi; o podobnym dla Wilna nie słyszeliśmy. Może być, że brak bibliograficznych wiadomości nas zawodzi, ale zdaje się, że nigdy Drukarnie Wileńskie hebrajskie, bardzo czynne nie były.

W r. 1780 Bernouilli, w podróżach swych ⁽²³⁾ liczy w Wilnie pięć drukarni Akademicką, XX. Pijarów, XX. Franciszkanów, XX. Bazyljanów, Exekucyjów Pruskich (?).

W r. 1640 wyszedł podobno pierwszy Kalendarz Wileński, później bardzo na swój czas dobre, wydał X. Jan Poszakowski S. J.

XIV.

Cenzura Xiąg.

W r. 1580 wydana ustawa dla drukarni przez Stefana Batorego, wszem w obec i każdemu z osobna, mianowicie magistratom miast naszych Krakowa Po-

znania i Wilna powiada, że nie się niéma drukować historycznego, z *interessem Rzpltej* związku mającego (ani sztychować) bez dozwolenia Cenzury. Chociażby się w tém nawet nie zdrożnego nie znajdowało, gdy tylko dzieło wyszło bez dozwolenia, ściągало karę wyznaczoną na paskwillistów ⁽²³⁾.

Cenzura Jezuitów ostro obwarowaną była. Ustanawiał Cenzorów Prowincjał ⁽²⁴⁾— z ludzi dojrzałych i uczonych wybierając ⁽²⁵⁾ i obowiązując ich sumienie, do ścisłego przeglądania xiąg ⁽²⁶⁾. Listy nawet przypisne czytać i na nie uważać obowiązani byli ⁽²⁷⁾— Ani oni o autorze, ani autor o nich nie wiedział ⁽²⁸⁾— Też Cenzurze podpadały, Kazania, Dramata, Dialogi, Deklamacje ⁽²⁹⁾. Każdej xiążki wydanej przez Jezuitę, szedł exemplarz jeden do Rzymu ⁽³⁰⁾.

XV.

Xięgarnie. Cech Introligatorski. Ceny Xiąg i t. d.

O dawnych xięgarniach w Wilnie, mało wiadomości mieć można.— Istniało już ich kilka w r. 1600, gdy Jerzy Radziwiłł, kazał je zrewidować, pozabierał z nich zakazane xięgi i spalił ⁽³¹⁾.

Xięgarze należeli do Cechu Introligatorskiego, który miał monopolium sprzedaży xiąg. W przywileju nadanym mu przez Jana Kazimierza czytamy: „Doniesiono że wielkie w rzemieśle ich (Introligatorów) teraz się znajdują nieporządki, a zwłaszcza gdy Heretycy JMP. Dyssydenci religij albo innych sekt do miasta naszego Wileńskiego wprowadzają xięgi Haeretyckie, po kramach sprzedają, gdy żydzi xięgi chrześcijańskie oprawują, gdy i innych wiele bezprawiów Introligatorom staje się co z krzywdą Bożą i szkodą mistrzów pomienionego cechu dźiać się musi. Chcąc

my tedy takie zniszczyć nieporządki, za prośbą i skargą tych pomienionych starszych i życząc aby w tym Cechu jako najlepszy był porządek, a zwłaszcza gdy tego Kościoła Bożego, ich samych i publiczny wyciąga pożytek. Dajemy ten przywilej nasz, aby się żaden *Kramarz* ani żyd, ani z dyssydentów nie ważył z xiegami handlować albo przedawać, luboby w Cechu był pod winą i utraceniem wszystkich xieg” Obory tego cechu odbywać się miały w dzień Ś. Mikołaja, dwóch starszych (tylko nie z dyssydentów)—Starsi spory wszelkie (oprócz kryminalnych spraw do Wójta idących) sądzić i załatwiać mieli.

„Xieg żadnych nie wolno nikomu wprowadzać z Dysydentów albo Herezji przedawać, albo Biblioteki otwierać, do miasta albo w mieście naszym Wileńskim, sub paena confiscationis.” Przywilej ten dany w r. 1664 w Wilnie, d. 8 Czerwca. Potwierdzony przez Króla Michała w r. 1670 d. 12 Kwietnia, a przez Jana III. 1676 d. 12 Kwietnia, aktykowany w Konsystorzu 1669 d. 5 Lutego (32).

Jakiemi były dawne xiegarnie Wileńskie, w różnych czasach, najlepiej pokażą spisy xieg w nich znajdujących się, które z Akt i Inwentarzy dawnych powymowaliśmy, w celu okazania rodzaju i liczby xieg przedawanych.

Xiegarnia Eljasza Tyll, w r. 1683 (33). Spis Xiegarni Eljasza Tyll Bibliopoli Wileńskiego—Mszal Rzymski drukowany w Kolonij fol. maj. w axamit czerwony i srebro pozłociste oprawny, należący do OO. Franciszkanów.—1146 Rozańców w Gdańsku kosztem Tylla drukowanych—Mundus Symbolicus sive Emblematicus. 13. Manipuli Hieremiae Drexelii S. J. Alwar. typ. Crac. Masrenae Orator—Centurio concionum Eustachij Ord. S. Dom. de Rosario: 4. Suada Civilis—Rhétorica Patri Suarae S. J. Scrutinium veritatis fidei Olivae—Młodzianowskiego S. J. fol. Razania pro Dominicis et festis. Gramm. Krakowska. (sic). Praxis pietatis. Kalwarya polska za Krakowem. Kate-

chizm polski—Ray do Zabawy—Czyścić—Officia de conceptione 24. Takież officia polskie. Winnica Chrystusowa pol. 12. Observationes Lipsij (do prawa Magdeb.) Hübneri Conciones sup. Evang. pro Dom. et festis. Conciones Pacuchetij de B. V. M. folio Legatio Chinensis cum iconib. po niem. Magnum speculum exemplorum 4.—Matka Bolesna—Process i Manifest Lubomirskiego Marsz. W. i Hetm. Kazania Makowskiego fol. I. II. pars. Kazania Starowolskiego pro festo B. V. M. fol. Tegoż pro Domineis. Ernesti Gueludij—De principibus Europaeis 8. Peroniana 8.—Instructio Sparelli 4. Panegyricus de Bianchi. 4. Conciones Pauli Olivae S. J.—Antiphonał. 4. Koronka Ramadulska 4. Paradisus animae Antverpiae 42. Starovolski in rem. Poloniae (sic) 24. Cibus quotidianus. 18. Enchiridion Theologiae pastoralis Bensfeldij 24. Meditationes Joan Buzei 24. Junius Juvenalis—Julius Caesar—Ductonius—Horatius Flaccus 8. Documenta sacra Joan Nitij 8. Conciones Jansenij. Sermo funebris Germiani. 8. Ejusdem Sermo de Exemplis. Officia B. V. M. Coloniae 12. ditto 32. ditto Antverpiae 24. Mendulla Teologiae Busenbaum 12. Historia Belgica Stradae S. J. 8. Ogród lilij duchownych 8. Wirydarz 8. Instrukeja X. Družbickiego S. J. 8.—Histor. o Gotfrydzie Królu Hierozolymskim i o zdobyciu ziemi Świętėj. Grono winne 18. Rozmowa Teologa X. Kojalowicza S. J. 4. Kazania Tiberjusza pod tyt. Gospodarz Hypomnena Rochowskiego 4. Listy Ś. Teressy 4. Hist. łacińska o Szeremecie 12. Praktyka dobrėj śmierci 12.—Ewangelie polskie 12. Observationes circa missas 12. Dasipodius 4. Ray duszny 8. Kazanie X. Sebast. Stryjewicza 4. Dyskursy panegiryczne X. Waler. Gutowskiego 4. Wykład snów.—Kazania Śkarbka 4. Kazania X. Sebast. Stawickiego 4. Kolendy X. Przetockiego 4. Kazan. X. Makowskiego na pogrzebie Korycińskiego 4. Kazan. na pogrzeb. X. Bisk. Krak. Gębickiego 4. Kazanie na pogrzebie Wielopolskiėj 4. Historia Rzymska 4. Hist. o Magiel-

lonie 8. Dzienniczek polski 32. Psalterzyk polski. Kazania Rychlewskiego—Synonima Krakowskie. Sen żywota 32. Ogród panieński.—Fabulae Aesopi. Koronki Bernardyńskie 24. Przeraźliwe Echo 8. Skarb duchowny 24. Lilja niebieska 24. (Xiegi niemieckie Artykuły wojskowe—Wesele towarzyskie. Komplementa 12). Psalterzyki. Katechizm Rozmyślenia—Polonia defensa contra Barclaium 4. Instructiones sacerdotum 4. Speculum David S. J. Floxus Romanus 8. Wieniec liljowy. Compendium ferculorum 4. Szkoła nabożeństwa 4. Brewiarz Antwerpski, Koloński—Rudimenta linguae graecae. Zmazanie defektów Oratora politycznego—Artykuły wojskowe—Zbior duszny. Ogród z lilij rajskich. Thomae Poplavii Franciscani. Tertulian. Horti floridissimi Rosae Capucini 4. Adventualium. Fenix Graeciae Nissenus. Świat naprawiony Odymalskiego. Sermones aurei Didaci Nissevij 4. Conciones morales Jacobi Marchantij 4. Lechias Alb. Jnes. Cornucopiae Horn in praedicabilibus—Epistolae Gaenar. Conciones Bernardi Fidalis—et Philippi Diez Dict. pol. german. Adagia Cnapij—Aristotelis de Caelo—Concion. Bonharbae. Phores Benedict. Ray zabawny—Fasciculus aureus Organa pietatis—Thesaurus sacrae supellectilis—Hortus Marianus—Thomas a Kempis. Palmae—Epistolae Ciceronis Janua linguarum: Co nowego—Concilium Tridentinum—Regiae Pellatium. Promptuarium Mansij. Hist. Rojłowicza. Hist. Fredry Engelgrave—Concordantiae Bibliorum—Reliquiae S. Francisci—Parnassus poëticus—Bignonij Encyclopedia—Sermones Barclai—Nuclei Basci (sic) Concion. aut. Calceo. Graduat—Oekonomja Ziemiańska—Orbis polonus Okolskiego, Kromer—Symbola Saavedrae fol. Piasecki, Hist. polon. Goreti Theol. (trzy xiegi ruskie) Conciones hyemales—Woyna domowa—Saxon polski—Zwierciadło polskie—Hist. polon. auth. Sulikovio. Speranza Inscriptionum Thesaurus.—Kancjonał zborowy—Ovidiusz. Korona cierniowa. Nowy testament po polsku—Krejel po niem.

Rozmowy duchowne S. Salezjusza. Fasciculi Mellifluarum—Róża rozkwitła—Jezus Syrach (niem.) Manuale precum. Żywot N. Panny (Ed. X. Radziwiłła) Paradoxus Eucharisticus—Krynica złota—Rószeczka różana—Elementa Elij Donati—Hist. niem. Szewer (sic) Proverbia (niem.) Elementa (niem.) Xiega Saturnalis (niem.) Xiega gospodarska (niem.) Arkadya (niem.) Tragedje Seneki. Palaestra Eloquentiae Massenij. Fenix Rethoricae. Medica Sylvij. Kwiatki historij. Satyr Barclai. Scrutinium Sacerdotale—Livius Patavinus. Rhetorica Rojałowicij. Vita divina Eusebij, Norimber. Agendy druk. w Wil. Manualium Seraph. Claudianus—Poetica Avancinnae (sic) Prosodia Smettij. Legacja Zbarazka. Valerjus Maximus 24. Jugum grave. Sarbievius—Vita humana Guzman. Gyges Gallus—Pamiętka P. Chrystusa. Cornelius Tacyt. Epigrammata Oveni. Vita Avancinnae—(sic) Perez Magia—Amicus fidelis—Lucan—Stanburpius—Annus angelicus 24. Katechizm luterski. Antologia—Szczęście i nieszczęście na wojnie. Ewangelje litewskie. Nauka do spowiedzi—Nauka o męce Chrystusa. Cato—Colloquium Puerile. Forteca Duchowna—Górnicki. Wizerunek nieprawdy Arjańskićj—Wieczność piekielna i t. d.

Okolo r. 1720, czytamy w Xiegarach Burmistrzowskich ⁽³⁴⁾ o Mikołaju Zur Xiegarzu—Xiegarnia jego spłonęła w r. 1748.

Ceny xiąg—xięgi po mieszczanach.

W r. 1668 d. 23 Julij w Inwentarzu rzeczy pozostałych po P. Kochańskim w domu za Ostrą Bramą, między innemi zapisany Statut Ruski stary poszarpany któren taxowano flor. 3. ⁽³⁵⁾.

W r. 1673 w Inwentarzu Kupca Grzegorza Tomkowicza czytamy: Saxon polski fl. 10. Kochanowskiego starego nie ceniono dla małej wartości ⁽³⁶⁾.

W r. 1677 d. 27 Sierpnia ⁽³⁷⁾ Xiązki po Pisarzu

Minkiewiczu. Ambrosij Calepini fol. fl. 12. Saxon polski f. 8. Xiega Decretalium Bonifac. fol. f. 12. Responsorium juris seu consiliorum fol. f. 15. Polityka Arystotelesowa polska fol. f. 8. Corpus juris civilis 4. Antverp. fl. 20. Baronjusz polski fol. fl. 10. Praxis bipartita de paenis ecclesiasticis 4. f. 5. Herologium principum 4. f. 6. Xiega Francisci Zacinii (sic) fol. fl. 6. Kronika Litewska Strykowskiego fl. 12. Xiega Concilij Tridentini. 8. maj. f. 6. Tabula Berti Geographi (?) f. 4. Xiega Petri Castalij 4. f. 2. Xiega Jodoci f. 3. Compendium Privilegiorum Fratrum Min. Mend. 4. f. 3. Praxis Episcopalis P. Piasecij 4. f. 5. Constitutiones Synodales Gnesn. Ecclae. 4. f. 3. Item fl. 3. Saxon Łaciński f. 10. Xiega Polianthea fol. f. 8. Theologia moralis Pauli Latonij fol. f. 15. Apophtegmata Gasp. Ens 4. f. 1. Cronica Regni Pol. lat. fol. bez pocz. i końca f. 2. Epitheta Ravisij 4. f. 1. 15. Ustawa Prawa Ziems. Koronnego 4. f. 1. Xiega Marci Antonii de Rpblica Christiana fol. f. 10. Xiega Joan Compegy (sic) f. 2. Traditio methodica utriusque juris fol. f. 8. Observationes Lipsij 4. f. 4. Biblia łacińska 4. f. 4. Homilia Passionis 4. f. 1. 15. Xiega Bovieri Compegij 4. f. 1. 15.

Xiegi po Stefanie Karasiu (Proconsul. Viln.) Kazania polsk. X. Starowolsk. fol. Saxon Łaciński fol. Xiega Żywotów ŚŚ. X. Skargi S. J. fol. naddarta. Kronika Polska Gwagnina, Kronika Strykowskiego. Biblja Wuyka. Postylla Starowolskiego. Rożaniec polski, edycij Połubińskiego, Orator polityczny fol. nieboszczyka X. Woysznarowicza Kan. Wil.—Trybunał Koronny sub titulo Siedmiu Splendorów po pols. fol. Andrzeja Lisieckiego. Kojałowicz Hist. Litvanica. Joannes Barclajus. Mówca Polski Jana Pisarskiego Practica Octaviani Vessy 8. Medulla Theologiae moralis auth. Raffeldio. Paradisus Magiofilli.

R. 1681. Xiegi po Sofronowiczu (38) Synopsis polskie—Strykowski, hist. polska taxowana f. 18. Xiega Scothi Andreae Anthopicum (sic) stara. De institu-

enda Ciceronis imitatione tax. gr. 10. Rhetorica pisana 8. Druga takż. Dialectica et Rhetorica Analysis pro Roscio Amerino tax. zł. 1. Generale artificium taxendae seu componendae cujusvis orationis Auth. Joanne Voëllio S. J. 8. gr. 10. Andreae Roxolani Soc. J. Lyricorum 8. gr. 15. Messyas polski 4. zł. 2. Xiega polska stara o Bóstwie syna Bożego gr. 10. Xiega ziarno gorczyczne 8. fl. 1. Godfred 4. stary fl. 1. Kazanie o gospodyni nieba i ziemi 4. fl. 3.

Xiegi po Gierkiewiczu Wójcie Wileńskim 1691. 14 Marca ⁽³⁹⁾ Konstytucje do r. 1650 i cztery osobne fl. 30. Statut fl. 10. Piasecki. f. 10. Herbarz Simoni Sireonii f. 30.

W r. 1698 d. 25 Sierp. ⁽⁴⁰⁾ po doktorze Udalriku Peter—zostało także xieg dosyć, jak i po innych mieszczanach wileńskich, po których Inwentarze zawsze wzmiankują mniej lub więcej xieg—Testamentami nawet często niemi umyślnie rozporządzano. Tak np. w r. 1741. Julij 28. Paweł Konstanty Macelewicz Pisarz Wileński, w części Ojcom Dominikanom w części na Ratusz ⁽⁴⁸⁾ zapisał swój zbior.

XVI.

B i b l i o t e k i.

Przed XVI wiekiem, próżnobyśmy w Wilnie i po całej Litwie Bibliotek szukali, prócz xieży bowiem, nikt albo bardzo mało kto naukami się zajmował. Składem początkowym, niewielkiej xieg liczby były Klasztory.

W Litwie one, dopiero w XVI wieku poczęły mieć biblioteki, które w pierwszych czasach drukarstwa trudne do zebrania, wielkich wymagające nakładów, rzadkie były i z małej liczby dzieł się składały. Nie przedź, aż w czasie powstania drukarni w Wilnie

(XVI w.) myśl bibliotek i czynniejsze niemi zajęcie urosło. Przed tém sami nawet duchowni obywali się, tylko nieodbitcie potrzebną liczbą xiąg, które często dla drogości przepisywane były. Innych prócz koniecznych, zaprzątieni nawracaniem, potém walką z reformowanemi, długo zbierać nie myśleli, duchowni. Nieodbitcie potrzebnemi były, prócz kosztownych i dziś za rzadkie uważanych Mszałów, psalterzy (zółtarzy) brewiarzy, Biblij, Officiów, horałów, piosnioxiegów i różnych Informacij ku odprawowaniu nabożeństwa służących, Xięgi Ojców Świętych jako: Świętego Tomasza z Akwinu (u Dominikanów) Świętych Grzegorza, Augustyna, Hieronima, Ambrożego, Chryzostoma, Tertuljana (te które pisał przed odszczepieństwem swém, mianowicie Apologetyka) wyroki Soborów, Koncyljów etc. etc. ⁽⁴¹⁾.

Za pierwszą Bibljotekę w Wilnie poczytać można xiąg kilkadziesiąt częścią drukowanych częścią pisanych, które Zygmunt I starym zwany, pierwszy uczuł potrzebę zebrać i na Zamku dolnym w Wilnie, chował. — Liczba tych xiąg ledwie siedemdziesiąt wynosiła, a z nich przeszło czterdzieści było po łacinie, dwadzieścia po rusku, kilka tylko po czesku i polsku pisanych. Były tam Biblje, xięgi liturgij i nabożeństwa, Kaznodziejów, żywotów świętych, elementów teologicznych, Albertus Magnus, Zielniki, Kronika Kijowską zwana, *Fasciculus temporum*, historia Trojańska, o Alexandrze Wielkim, Ezop łaciński, Statut polski, Kanony i wszystkie Xięgi Justynjanowe. Ten zbiór w krajowych xiegarniach nabyty, mianowicie w Piotrkowie, oprawiony był jeszcze starodawnym zwyczajem w adamaszek złożony i inne drogie pokrycia z klamrami ozdobnemi srebrnemi lub wyłaczanemi, wedle stopnia poszanowania, jakie xiążka wzbudzała i wartości jój pieniężnej ⁽⁴²⁾.

Ten zbiór początkowy ojcowski, syn Zygmunt August, usilnie starał się pomnożyć, dodając do niego wiele nowo-wydanych dogmatyczno-kontrowersyjnych

dziel. (W Bibliotece Akad. Wileńskiej z daru Zygmun. Augusta były między innemi: *Lombardi Petri Sententiarum textus per Capitula recenter distractus. Basil. 1513 — Enarrationes vetustissimorum Theologorum in acta quidem apostolorum et in omnes Pauli ac Catholicas Epistolas etc. 1545 Antverp. fol. Galatini Petri opus de arcanis catholicae veritatis. Basileae 1550 fol. etc.*)

Skupował także dzieła o sztuce wojennej ⁽⁴³⁾. Wysłał w tym celu Król za granicę Lismanina, Królowej matki spowiednika, ale ten z pieniędzmi powierzonymi mu osiadłszy w Szwajcaryi, więcej się nie pokazał. Od r. 1547 skupował Jędrzej Trycesius, po tém jego syn dla Zygmunta Augusta. Kupiono wszystkich xiąg 1293 i zapłacono za nie 2,202 złł. gr. 7½. Na kupno innych jeszcze w Frankfurcie dano było osobno przez Króla w r. 1557 złł. 2820 gr. 10. Koszt ogólny na xięgi widny z rachunków 5022 gr. 17½ co czyni (na stopę 1766 r.) złł. 50,225 gr. 25.

Dozór téj Bibljoteki powierzony był Łukaszowi Górnickiemu. Umierając tak niemi August rozporządził w testamencie.

— „Xięgi wszystkie nasze, które kolwiek na ten czas w ręku i w schowaniu Łukasza Górnickiego, a potym u kogożkolwiek będą, niechaj JMMowie dadzą do Collegium Jezuitów w Wilnie, których fundował Biskup Wileński Walerjan. Okrom graduałów, agend, mszałów, wiatyków, i innych xiąg ku pieniu i sprawie ceremonij kościelnych przynależących, te do kościoła Ś. Anny odkazujemy; aby tam były dane, chcemy. A iż onych xiąg które Jezuitom oddajemy jest nie mały i niepodły sprzęt, obowiązuje za nie OO. Jezuitów aby byli powinni każdą niedzielę i każde Święto do Kościoła Ś. Anny z Kollegium swego, jednego kaznodzieję dobrego i godnego słać, kazać i uczyć nauki i woli miłego Boga, wedle ustawy kościoła powszechnego —” ⁽⁴⁴⁾.

III.

Biblioteka Akademicka.

Ofiara Zygmunta Augusta stała się kamieniem węgielnym Bibljoteki Jezuitów Akademickiej; szacowano ten legat Królewski na 10,000 czer. zł. na ówczas ⁽⁴⁵⁾. Między innemi przeszła tu Biblia dedykowana Zymuntowi Augustowi przez Lutra, w axamit i srebro oprawna, którą tu oglądano, aż do wojny Szwedzkiej ⁽⁴⁶⁾. Wszystkie xiegi nosiły wycisk herbowy na okładkach z białego pargaminu i napis — *Monumentum Sigismundi Augusti Regis*.

Równy z zaprowadzeniem w Wilnie drukarni Akademickiej, Jezuici już własnymi, już łatwo przez zamianę nabytymi dziełami, czynnie Bibljotekę pomnażać zaczęli — Pomogły im dary i legata panów i duchownych. Po kilkakroć znajdujemy w rękopismach Zakonu powtarzane zalecenia, o jak najusilniejsze pomnażanie Bibljoteki i kompletowaniu jej starannem ⁽⁴⁷⁾.

Liczne dary ją bogaciły. Tak Kazimierz Lew Sapieha, którego Obojga praw oddział założył, znaczną swą bibljotekę rzadkością i ceną xiąg znakomitą, Akademij ofiarował — Liczba tomów tego daru niewiadoma. Chowano zbiór jego osobno, z dodaniem napisu na każdym woluminie *Bibliotheca Sapiehana* — Nad niemi umieszczono portret dobroczyńcy ⁽⁴⁸⁾.

Łukasz Krasnodębski Proboszcz Olszański zbiorem własnym, pomnożył znacznie Akademicki — Kazimierz Wojsznar (herbu Kot morski) Rancel. Wil. Scholast. Piltyński Proboszcz Ejsmuntowski, Rejent Rancell. większej Lit. i Sekr. Król., sam autor wielu xiąg ascetycznych (Niesiecki siedem dzieł jego wylicza) pieniężny zapis na pomnażanie coroczne Bibljoteki uczynił. Powiększona jeszcze darem Biskupa Brzostowskiego, który swój zbiór między Kapitułą i Akademją rozdzielił; — Także Ancuty (Macieja Józefa) ⁽⁴⁹⁾.

W czasie wojny 1655 roku Bibljoteka Akademicka

przewieziona została do Królewca⁽⁵⁰⁾; w części na miejscu, w części w drodze zabrana i zniszczona. Zabrane przez Szwedów później księgi, w wielkiej części, uwieszone zostały do Sztokholmu, gdzie na Zamku złożone, do panowania Karola XI leżały, za którego z pożaru nie wiele ich wyratowano.

Pozostała Biblioteka Akademicka, także w pożarze 1748 d. 11 Czerwca, nadwerężona znacznie.

Po Kassacie Jezuitów Biblioteki ich zwały się prawie wszystkie z Litwy, w jedną Akademicką; jako to Grodzieńska, Krozka i Słucka, złąd dopiero w r. 1816 (2200) przewieziono resztę. Inne Biblioteki pomniejsze Jezuitkie Wileńskie, złożone po większej części z dzieł w Wilnie wydawanych, pomnożone dubletami z Biblioteki Akademickiej, dostały się Ś. Rafała z Kościołem, Pijarom, a Ś. Ignacego, Seminarjum Diecezalnemu.

Do Akademickiej dokupiono wiele, na żądanie Gilberta, i innych Professorów. Król Stanisław August od siebie też niektóre ofiarował. Kupiony w Wilnie w r. 1777 zbiór po Bisio, a w Warszawie po Regimentsfelecherze Otto w r. 1792. Najwięcej ksiąg weszło dla dokompletowania medycyny i historii naturalnej.

W Bibliotece Akademickiej Wileńskiej znajdował się przedtém sławny ów Rękopism encyklopedyczny, zwany rękopismem Twardowskiego, który się dostał Bibliotece po Zygmuncie Augustcie i był w niej przykuty do muru łańcuchem, w odosobnioném miejscu. Leżał tak spokojnie od r. 1573 do 1620 lub 1630, lecz jakim sposobem potem przewędrował do Krakowa, niewiadomo. Opisuje tylko Naramowski, lubujący w cudach i powieściach cudownych, jakim sposobem zniknął za Bibliotekarstwa Ojca Daniela Butwilla⁽⁵¹⁾. Ten ciekawy, coby rękopism zawięrał, otworzywszy go czytać zaczął w Bibliotece, lecz usłyszawszy natychmiast w koło powstający okropny krzyk, stuk, wrzask ujrzawszy widma; ledwie miał czas zamknąć książkę i uciec na blizkie łóżko na którym oka nie zmrużywszy noc

całą, gdy nazajutrz z towarzyszami do Biblijoteki powrócił, Rękopismu nie znalazł. Ojcowie Jezuiti bardzo trafnie domyślali się, że jak niegdyś autora, tak teraz i dzieło djabli wzięli. Ścisła logika. Pokazuje się jednak, że je tylko przenieśli, lub w drodze zgubili, bo się znalazł znowu w Krakowie, na łańcuchu niewolnik⁽⁵²⁾. Rękopism ten jak wyjaśnia osobna o nim wydana rozprawa, nie jest wcale Twardowskiego.

IV. Może jedną z najznacześniejszych po Akademickiej, była Ojców Dominikanów od Ś. Ducha, która w pomyślnych czasach zakonu, nim ją także pożary wojny dotknęły, górą 6,000 tomów liczyła, dzieł łacińskich, włoskich i hiszpańskich — Zmniejszona bardzo pożarem 1748, w którym Klasztor cały pogorzał. — W Biblijotecznych salach Klasztornych, odbywały się dawniej obrzędy doktoryzacji i podanie głosi, że był zwyczaj u OO. Dominikanów Doktoryzującemu się, tron z xiąg wystawiać. Jakkolwiek myśl szczęśliwa i szczególna, ale xiążkom z tém nie najlepiej być musiało.

V. Bernardyńska do 4,000 xiąg licząca, mniej uszkodzona pożarami i napady. Mikołaj Jasiński naprzód Kantor, (z tym tytułem był na Synodzie Piotrkowskim) potem Proboszcz Wileński, swój zbiór OO. Bernardynom zapisał.

VI. Pijarska, którą wzniesli Wyhowski a najbardziej Dogiell⁽⁵³⁾ kosztem i pracą własną, kilka tysięcy xiąg wynosiła — Miała wielki zbiór Conciliów, wiele ascetycznych dzieł, pomocniczych do nauk matematycznych, architektury, sztuk i t. p. Było i kilkadziesiąt Rękopismów, najwięcej teologicznych traktatów, a między niemi i zbiory dość ciekawe wypisów w kancelarijach Sapieżyńskich poczynionych, aktów, listów i t. p. (*Sylvae rerum*).

VII. Karmelitów u Wszystkich Świętych, pomniejszona Biblijoteką Ś. Jerzego, po odebraniu Karmelitem tego Kościoła i Klasztoru w r. 1798 — Atlasy, geografje, asceci, teologowie i t. d. kilka tysięcy xiąg.

Miedzy Rękopismami dwa X. Mołczankowicza lewą ręką pisane, około r. 1745. Jeden po łacinie zawierający rozmyślenia na każdy dzień roku do Maja doprowadzony, blisko 2,000 kart folio — drugi 315 str. fol., ze zbiorom przywilejów Kościoła Ś. Jerzego. *Collecta munimentorum Conventus Vlnensis S. Mariae ad Nives etc. etc. per R. P. Andream Mołczankowicz copiata et manu sinistra scripta. A. D. 1745. die 6. Augusti.*

VIII. Biblioteka Karmelitów u Ś. Teressy nie wielka, były w niej Rękopisma do historii ich Zakonu w Litwie.

IX. Kanoników Regularnych u Ś. Piotra na Antokollu, co do ilości nie wielka także, ale do historii miejscowej, dzieł ważnych dosyć zawierała, Rękopisma Piotra Korkonosa i X. Samotulskiego.

X. XX. Augustjanów Pustelników, 300 dzieł tylko. Ztąd do Kowna przewieziona, powrócona w r. 1820.

XI. XX. Franciszkanów, dawna, ale nieliczna, pożary i wojny, w latach 1655, 1748 i 1749 ją dotknęły.

XII. Bibljoteka reformowanych, w ciągu samego jej zbierania się, rozruchy i pożarami w latach 1581, 1611 i 1639 uszkodzona. Nieodżałowana dla historii strata.

XIII. Żydowska Biblioteka (Beth - Hamedrasz) ze szkołą spłonęła w r. 1748.

XIV. Z prywatnych najznaczniejsza w Wilnie była Sapieżyńska na Antokollu, przez Józefa Stanisława Hrabiego Sapiechę Referendarza W. X. L. pomnożona. Küster⁽⁵⁴⁾ chwali ją bardzo i wynosi Meccenasostwo Sapiechy wysoce. Tu według Janockiego, miały się znajdować Rękopisma Kojałowicza — Fasti Sapiehani — Fragmentum 4 i cały Rękopism dzieła genealogicznego, tylko co poczętego drukować, a nieukończzonego dla prześladowań możliwych, którym nie dogodził wywody, niedość zapewne daleko i wysoko sięgającami.

XVII.

Akta i Archiwa.

Archiwa Magistratu Wileńskiego, bardzo uszkodziły wojny i zaburzenia krajowe. Przywileje XV wieku starannie chronione, w niewielkiej liczbie do nas doszły, akta zaś w tym czasie już poczęte, zginęły zupełnie do roku 1650, przez zabory czasu wojen.

W r. 1655 uniesione przywileje do Gdańska ⁽⁵⁵⁾, gdzie tylko oryginały ich przechowano akta zaś i reszta archiwum poginęła lub rozszarpana ⁽⁵⁶⁾. Akt Burmistrzowskich i Radzieckich dawnych śladu niema; a chociaż warowano zwrot pobranych traktatem Andruszowskim, gdy widać niedopominano się na radzie, pamiętek tych potem nieodzyskano.

Spaliło się znowu miejskie archiwum w r. 1706 d. 18 Maja ⁽⁵⁷⁾ z przywilejami, potwierdzeniem ich Augusta II. dwoma Metrykami przywilejów od założenia jego i wielą ważnemi dokumentami. Następnie w pożarze 1749 ⁽⁵⁸⁾ spłonęły przywileje Bractwa (Cechu) Kupieckiego, autentyki i kopje, potwierdzenia etc. a w r. 1781 przez obalenie Ratuszowej wieży nową poniosły klęskę.

Z tych powodów chociaż Akta Wójtowskie zaczynają się od r. 1491 (N. 1) ale te xięgi pozszywano tylko dla oka z urywkowych aktów (1491). Przedaż pola na Antokolu przez Janka Macowicza P. Piotrowi Złotnikowi. 1492. Temuż przez tegoż, venditio Curiae in Antocola.

Akta Burmistrzowskie Radzieckie także składane podobnie, niby się rozpoczynają od r. 1511, ale dopiero w r. 1660. istotne Akta idą porządnie wpisywane Do Roku 1750, jest ich wielkich tomów folio 31.

W Archiwum Dumy, osobno, różnej objętości, xiąg od 1661 do 1766 r. numerów 234,

Archiwum Kapituły, dziś złożone w dwóch salach nad Zakrystyą w Katedralnym Kościele, także

różnych losów doznawało. Niema śladu, kiedy się zbierać i formować poczęło. Akta pokazują się po r. 1502, przed tym czasem mało jest dokumentów, prócz przywilejów nadawanych Biskupom, Kościołowi, Kapitułom. Regestra Archiwum, chociaż niedostateczne, poczynają spisywać około r. 1600.

Są ślady, że wojny, rozruchy, przenoszenia z miejsca na miejsce, wiele uszkodziły ten zbiór najszacowniejszych pamiątek, i stały się dla niego przyczyną strat niepowetowanych. Pod rokiem 1592 jest protestacja Archidiakona, o zgorzeniu z domami, części Archiwum Kapituły.

W r. 1610 d. 14 Maja, straszny pożar, który w ciągu ośmiu godzin miasto zniszczył wszcząwszy się zrana niedaleko XX. Franciszkanów (59), spaliwszy Kościół Katedralny, z nim „— papiery, xiegi, munimenta „i całą metrykę dawną, w wielkiej skrzyni nad Bractwem we dworcu Biskupim” zniszczył — Protestacje zanosił z tego powodu pisarz Konsystorski.

W r. 1748 nowa klęska — Katedra — dom Wikanjuszów, kamienica przez Bychowca Kanonika, ledwie ocalały — reszta wyplonęła.

To były (z wojnami) przyczyny nieporządku i strat w Archiwum — Często też grassujące powietrze, od którego wszyscy uciekali z miasta, niemało się do opuszczenia i nieładu w niem przyczynić mogło.

W r. 1654 przeczuwając wojnę i w Wilnie zabezpieczonemi się nie sądząc, Kanonicy wysłali Archiwum Kapitułne za granicę, naprzed do Pruss z Kanonikiem Tyzenhauzem, ztamtąd do Austrij z X. Wollowiczem. Kapituła także rozbita tułała się po kraju; a z nią i jej munimenta, chroniły się kolejno w Braszewiczach, Dereczynie, Częstochowie, Warszawie, Krakowie, Lwowie. W r. 1656 Archiwum przeprowadzone do Zamku XXat Lubomirskich, ztąd do Lwowa wróciło, a gdy X. Prałat Archidjakon Mojariski strzegący go we Lwowie umarł, oddane pod dozór XX. Bernardynów Lwowskich i ztąd w r. 1659 przewiezione przez

Warszawę do Braszewicz, potem do Slonima. W r. 1660 Archiwum znowu zwrócono i umieszczono w Czystochowie u Przeora i Zakrystjana. W r. 1654 uczyniono protestacją o zaginionej części Archiwum. Na koniec w r. 1662 w Czerwcu Kapituła do Wilna po sześciu latach tułactwa wróciła, a za nią 1663 r. Kanonik Tyzenhauz i Młynecki Archiwum przywieźli. Prócz nieuchronnych szkód i strat z powodu takich podróży, zachodziły też skargi, że mający wstęp kilkakroć do Archiwów Kapitułnych Jezuitów, uszczerbek w nich uczynili, mianowicie w r. 1683 (d. 20 Maja) po Kanoniku Bejnarcie Prowizorze Bursy Ambrożjański, wiele zabrali papierów.

A jednakże niemożna zaprzeczyć, iż Archiwum Kapitułne, jest jednem z najgorliwiej strzeżonych i najzupełniejszych dzisiaj — Od dawna czując wartość tych pamiątek, których straż tylko powierzona sobie miała, Kapituła starała się o zachowanie ich w całości. Już w r. 1556 ⁽⁶⁰⁾ zaszło postanowienie, aby pod karą sześciu kop groszy, nikt z Kanoników Prałatów, Prokuratorów i t. p. oryginalnych przywilejów ze skarbcu nie wyносił.

Akta Kapituły od r. 1502 do r. 1753 obejmują tomów XXVIII. (Do roku 1825 wszystkich 51).

Pierwszy tom pisany na pergaminie, reszta na papierze, oto całkowite tytuły drugiego i trzeciego.

Actus VV Capituli Vilnensis ab anno 1533 a 31 7bris ad annum 1546 ad Maij 10 Nicolao de Lomsa Notario (200 p. f.) (z Indexem X. Bohusza).

Actus Venerabilis Capituli Ecclesiae Cathedralis Vilnensis sub Venerabilis Dominis Joanne Runiczkij et Joanne Virpkowski ejusdem Ecclae Canonicis et pro tunc ejusdem Capituli Procuratoribus per me Nicolaum Trojanum a Chroszniewicze artiū magistrum et authoritate Apostolica Notariū eiusdem quoq. Cptuli scribā actuari et inscribi caepta. An. Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo (ab anno 1550 ad

1560 (anno 1553 deficiente integro et anni 1554 Mensibus tribus) pp. 303.

W Archiwach Kapituły, oprócz przywilejów jej służących, chroni się wiele bardzo ciekawych zabytków. Same Akta są pomnikiem największej wagi; szczęśliwy kto z nich będzie mógł korzystać.

Metryki litewskie, początkowo złożone były w Wilnie. W r. 1607 zostały tutaj przepisane i Kommissja naznaczona z Deputatów po jednemu z powiatu, pod przewodnictwem Lwa Sapiehy, dla rewizji ich — Złożone były metryki w *Skarbcu Wileńskim*. W r. 1684, na schowanie ich, zajął Ogiński Kanclerz W. X. L. Kamieniec po Doktorze Perez, na Ulicy Szklannój, zwaną Tarnowską lub Tarnopolską ⁽⁶¹⁾. Tegoż roku d. 4 Grudnia, Król Kamieniec Tarnowską, od kwarter i innych ciężarów uwolnił ⁽⁶²⁾.

Przeniesione potem, do gmachów Jezuickich, przy Kościele Ś. Kazimierza, nareście, całkowicie ztąd zabrane.

XVIII.

Ruch umysłowy w Wilnie.

Nie będziemy już nie mówić, o mniemanej starodawniej Kulturze języka litewskiego, w którym X. Bohusz upatruje ślady dawnego, znikłego uprawienia, a nawet pismiennego użycia. Zdaje się iż języka formy, tak są zawsze w jego naturze, że nie dowodzić nie mogą, na stronę jego mniejszego lub większego ukształcenia. Nie uczeni i literaci, ale przedewszystkiēm gmin język wyraża i kształci, formy jego, natchnieniem, instynktem wynajduje, a raczej z niego wydobywa; literaci, pisarze, gotowy język kładną na papier, psując go potroszę i denaturalizując, potroszę co się zowie polerowaniem, przerabiają, potroszę mnie-

maném rozumowaniem przychodząc do poznania jego potrzeb, sprowadzają go na drogi nowe; najczęściej mu zupełnie obce. Doskonałość i zupełność form, nie dowodzi z przeszłości; bogactwo wyrazów chyba na oznaczenie pewnych przedmiotów, Kulturę dawną znamionowaćby mogło. Lecz i tu, zkład wnioskować znowu, gdy pomniki jeśli były, zaginęły, a zniemi ta część najprzedniejsza języka?

Przeto wszelkie domysły o przedchrześcijańskiej pismiennej, mniemaniej uprawie języka Litewskiego, na bok dla braku dowodów, odłożyć potrzeba, i do wniosków niczém niepotwierdzonych, odesłać.

Przez styczność Litwy z innemi słowiańskimi ziemiami, weszło do niej wiele ducha słowiańskiego w najdawniejszych już czasach, ducha, którego wpływ równoważył się w litewszczyźnie do XIII wieku, z wpływem germańskim. W tych wiekach tworzyły się pieśni opiewające uczucia młodociane, wymysły, mitologiczne, wypadki szczególne; a choć Litwa wojowała więcej, niż u ogniska domowego przesiadywała, pieśni wojenne są rzadkie, bo w boju zapewne nie czas je było tworzyć. Owe Jacwiezkie unieśmiertelniające pieśni, o których pisze Długosz zginęły razem z Jacwieżami, wytopionemi do nogi. Mała ilość innych też dawnych pieśni litewskich doszła do nas; a te które noszą cechy starożytne, opiewają albo tajemnice mitologij, albo weselne albo pogrzebowe obrzędy — Prócz pieśni prócz podań żadnych pomników z tych czasów — Litwa śpiewając bije się, a Rusacy piszą o niej nawiasowo, Polacy wspominają po Chronikach, nie z wielką znajomością rzeczy. Nareście chrzest wprowadza na Litwę cywilizację Polską, w kolebce jeszcze zostającą, nierozwiniętą, której stér w ręku duchowieństwa, będącego oświaty szafarzem i wyrazem najwyższym. Z założeniem Katedralnego Kościoła powstaje, przy nim szkołka, początkowo dla chłopiąt ubogich, przeznaczonych na usługi Kościelne. Najeżdżają do Litwy, z Polski, z Niemiec, ludzie uczeńsi, dla zajęcia ważniejszych

miejsc, na urzędy i prebendy. Przy nich, na posługach, w poufałym obcowaniu sposobią się przyszli duchowni, prawnicy, lekarze Litwini, z najuboższej klasy, ze stanu mieszczańskiego, ze szlachty. Bogatsi jadą po naukę do Pragi, do Krakowa, inni aż do Padwy, Bononij i Sorbony, po birety doktorskie, z którymi razem wdziewają suknie duchowne. Reszta, zrosła w boju, przywiązana do szabli, wychowuje się w polu, na koniu, harcując za zwierzem i wrogiem. Tylko obcowanie z duchowieństwem, stosunki ścisłe z Polską, a przez nią z Zachodem, polerują klasy wyższe i średnie, ociérające się o nie. Lud prosty zmieniwszy wiarę a mało co obyczaje, wielką część dawnych zatrzymawszy przesądów; przedstawia aż do XVI wieku, mieszaninę chrześcijańskich i pogańskich wyobrażeń.

W wieku XV i XVI nawet w Litwie (jak w wielu innych krajach) umieć pisać i czytać nie mógł każdy; xięża, prawnicy, pisarze z rzemiosła, braciszczowie zakonni używani na sekretarzy pod dworach, sztukę tę posiadali. Xiąg, prócz nabożnych prawie nieznano, potrzeby ich nawet nie uczuto; uczona tylko *ex professo* klasa, duchowieństwo — niemi się zajmowała i to niewiele. Do XVI wieku wieśniak pilnował roli, szlachcic szabli, duchowny xięgi i pióra. Medycyną i prawnictwem zajmowali się także duchowni, jakby dla tego, aby pióra w ręce laikom nie oddawać.

Początek zaraz XVI wieku zwiastował odmiany w tym porządku rzeczy. Wszystkich nagle zajęła kwestja emancypacji religijnej, reformy; obudziła uspięne umysły, zagnęła do nauki, stała się bodźcem do zajęcia umysłowego i uczyniła je dodatkowym zatrudnieniem klas wyższych, wyłącznym i koniecznym duchowieństwa sposobiącego się do walki, szukającego pomocników w młodzieży i panach. Musiano się otrząść z gnusnej obojętności, a mając przechylić do tego lub owego stronnictwa, poznać oba potrzeba było. Reformowani znowu rozesławszy swych apostołów, wyszukując prozelitów; tworzyli ich często z najgorliwszych

Katolików, niedość tylko ugruntowanych w wierze, jej znajomością. Ztąd duchowieństwo same niespokojne, o oświatę religijną, owiec swych, starać się musiało—Kwestja religijna, ziarno długiiej niezgody, zmusiła jednak niechybnie do oświecania się Litwę, dotąd ciemną; obudziła chęć poznamienia się bliższego z nauką o Bogu, teologją dogmatyczną i kontrowersyjną, przynajmniej z jej elementarnemi noćjami, i z historją — której przykładami podpięrały się obie strony, z językami powszechnymi, a raczej jednym językiem powszechnym (łacińskim) którego między sobą w walkach używali uczeni wszystkich wiar i krajów i t. d. Początkowe wyobrażenia, przepływały z razu w rozmowach potocznych, w obcowaniu z uczeńszemi i zasięwały się wzbudzając chęć głębszego rozpoznania rzeczy; aż gdy walka się srożyć zaczęła i objęła wszystkich i wszystko, poczęli jedni szukać w nauce środków obrony, drudzy sposób napaści, inni nasycenia ciekawości, podbudzonej powszechném zajęciem jedną sprawą. — Dysputy publiczne, Kazania polemiczne, nauki kapłańskie, rzuciły więcćj niż kiedykolwiek wyobrażeń w lud, któren nęciła nowością swą, zuchwałstwem, zakazanym owocem, reforma z drugiećj strony.

Lecz jeszcze brakło Litwie zakładów naukowych, duchowieństwo w małej i nieznaczającej liczbie, przybięrało sobie młodzież ku pomocy. Naród nie wiązał się w wojnę duchowną, obcy był jej i niepewien za którą pójść stronę, niepojmował pytania, nierozumiał ruchu, a co gorzej otwarte miał oczy na nowość—Niéma bowiem nic niebezpieczniejszego nad nowość śmiałą, podpartą imieniem reformy, sprostowania, ulepszenia; dają się nią nawet uwodzić silniejsi, bo człowiek z natury swój dąży ku doskonaleniu i prędećj gorszego się chwyci, niż czém był wytrwa. W późnym już chyba wieku potrzeba spokoju, zawzięty nałóg, ustala człowieka w raz przyjętych opinjach; zamłodu łatwo do głowy i serca, urokiem nowości przemówić i pięknobrzmiącemi uwieść go wyrazy.

Słowiańskie druki xiąg świętych i ich wykładów, ukazują się w Wilnie, jako poprzedniki walki i ruchu—Kilka xiąg polskich w przedmiocie teologii i filozofij moralnej, rozpoczyna szereg, tak później licznych i bogatych publikacij ascetycznych. Lecz jeszcze w początkach ruch jest mały i powolny, słaby. Dopiero wprowadzenie Jezuitów, założenie Akademij, napływająca młodzież do Wilna, rozpoczynająca się walka otwarta z reformą, nagle zmieniają, krzątanie się powolne, w gwałtowny bojowy zamęt. Skarga rozpoczyna wojnę z Wolanem. Za nim duchowieństwo, za przeciwnikiem jego, większa część magnatów. Bój po większej części w polskim języku się toczy, sypią argumentami, wymową, historją, nareście obelgi i paskwiliami na siebie. Walka wprzódby częstkowa, zajmuje i zwraca uwagę wszystkich, wszyscy się do niej mieszają i udział w niej biorą. Studenci ze studentami, profesorowie z professorami dysputują, między panami stosunki pokrewieństwa i przyjaźnie rwą się w imie różnicy wiary, lud bije się za nią po ulicach i na progu Kościołów. Xięgi coraz się stają gęstsze, niemi zawiązuje się łańcuch łączący Litwę ówczesną z innemi krajami, Litwę która jak inni, gdy występują z xięgą wartą zastanowienia powszechnego, pisze ją językiem Europy — łacińskim; i wrzuca w paszczę nienasyconą, XVI wieku, żądzą wiedzy i boju, otwartą. Sprawa religijna zajmuje wszystkich, i na głosy, dające się słyszeć z Anglij, Transylwanij, Niemiec głębokich, odpowiadają nieraz od Niemna i Wilij —

O tym czasie w Wilnie dają się jeszcze postrzegać i rozróżniać, dwie prawie odrębne cywilizacje, z dwóch oddzielnych źródeł oświaty wypływające, dwie literatury mało z sobą styczne. Jedna której źródło na wschodzie, a tłumaczem język Starosłowiański, druga zachodnia, łacińska, na teraz w walce zostająca. Wschodnio—greckie stronnictwo przyjmuje reformę jak pobratymcze wyznanie, do którego niema wstępu, owszem zdaje się ku niemu raczej, niż ku katolickiemu

skłaniać. — Pozostaje spokojne i niewpływa do walki; drukując swoje xiegi liturgij, modlitw i t. p.

Równy z założeniem Akademij i rozpoczęciem walki z reformą, zaszły w kraju nieopisane odmiany, co do stanu umysłowego i ukształcenia. Młodzież cisnąć się do szkół zaczęła, świeccy uczyć i uczonych wspomagać, udział brać nawet w ich praeach — lecz jeszcze świeccy działali tylko pod przewodnictwem duchownych — czytali przewracając szablą karty xiążki, pod skazówką xięży. Poczęły się formować biblioteki z xiąg pisanych i drukowanych, po klasztorach, po możnych domach panów. Prawo, teologja i filozofja — historja, wykładane w xieęgach popularnych, upowszechniać się zaczęły i monopolium światła, rozkruszać. Lecz jeszcze ten ruch, to zajęcie powszechne, nie może upowszechnić zarówno we wszystkich oświaty, bez której tak długo, przywykła się obchodzić Litwa — Duchowieństwo ówczesne Ruskie przeduniowe, mało ma nauki i nie czuje potrzeby jęj, pilnując się ściśle tradycij, zwyczajów i litery obrzędów. Trafiają się między niemi uczeni, lecz Terlecki na przykład, człowiek tak czynną grający rolę, potrzebuje przybrać sobie Pocięja za głowę sam będąc tylko ręką jego. Jozafat Kuncewicz, nieumie ani po łacinie, ani po grecku; a Jezuita Fabricius uczyć go musi Teologij Kontrowersyjnej po rusku. Przed niemi jeszcze Sylwester Bielkiewicz Skarbny Litewski, potem Metropolita, ledwie czytać umie. Ludzie nawet do wyższych podnoszeni dostojności, jak Podkanclerzy Wołłowicz, mogą nieumieć po łacinie. Wszakże już tylko w ostatnich latach XVI w. podobne trafiają się wyjątki; młodzież bowiem sposobi się i oświeca, mianowicie do głównej potrzeby wieku przygotowując, do walki z duchem reformy. Duchowieństwo zapasników wyzywa i sprowadza ze wsząd, akatolicy tylko z Niemiec. W Akademij Wileńskiej wykładają Filozofjā i Teologjā Włosi, Hiszpanie, Portugalczykowie, Angliacy. Godna także uwagi, iż piérwszy Rektor Akademij, jest uczonym hellenistą, a następea

jego Skarga, jenjalnym Raznodzieją, zbrojnym w wymowę, niepospolitą naukę i pojęcie najlepsze ducha wiary, której z przekonania, nie z obowiązku broni.

W r. 1582, jeszcze trwa walka Skargi z różnowiercami, mianowicie z Wolanem, rzucającym się na-przód nietrafnie pod opiekę Biskupa Walerjana, odepchniętym; ze zgrozą od niego, posuwającym się do Stefana Króla, którego mu Possewin zasłania; odzywającym się z Łoska, potem z Wilna już. W r. 1583 Kasper Wilkowski nawrócony, z przyczynami nawrócenia swego, a Wolan z xiegą o bałwochwalstwie Jezuitów występują, Andrzej Chrzastowski łączy się do nich. Wszystkie ukazujące się Jezuitów pisma, są orężami do wojny; każde z nich jest ostrym pociskiem na różnowierców — W r. 1585 Emmanuel Vega Portugalczyk Jezuita, wydaje swe pewniki o Sakramencie Ołtarza — *contra nostrae tempestatis sectarios*.

Grecy-słowianie, którzy w przeszłym roku wydali *Katechizm* (1585) teraz już występują z pracą o języku, która jakkolwiek ma na celu, ułatwienie zrozumienia xiąg świętych, jest już wyrobem literackim. Wiodoczny postęp postrzegać się daje w sposobie pisania, i liczbie xiąg Słowiańskich. Pierwszy raz Statut wychodzi u Mamoniczów (1586). Tegoż roku Possewin drukuje swoją *Moscovia*, Kołakowski poëzje ascetyczne, Emmanuel Vega najczynniejszy Kontroversista kilka traktatów, — Liczba pisarzy rośnie, wszyscy mieszają się do walki, Kanonik Jurgiewicz — staje przeciw Wolanowi. Wprowadzenie nowego Kalendacza, wyzywa *pro et contra* głosy wszystkich; nawet Grecy odzywają się zaczepieni odmianą i dotknięci — Wolan broni się ostro Jurgiewiczowi, któren zapalczywie nań następując, zniża się do osobistości, do wyrzutów podłego urodzenia, do potwarzy na Sudrowskiego, którego Katem mieni i t. p. Dysputy przerażają się w części w obelżywe poswarki i nieprzystojne łajanie — Tylko w pismach Skargi, nieodróżnisz tego, choć nieraz przeciwnicy nie żałujący Jezuitom za-

dnego rodzaju potwarzy, wywoływać zdają się wzajemność. Coraz ku 1592 latu rośnie liczba Kazań, panegyrików, pochwał pośmiertnych i t. p. wychodzi *Radivilius* Radwana, wiele nagrobnych pochlebstw. Naręście Koszutski 1593 wydaje tłumaczenie z Cyncerona, Bieniasz Budny xięgi o Starości.

Walka z dyssydentami chwilę przygasa. Oba jednak stronnictwa, każde w swojém obozie pracują — *Postylla Reja*, *Cathemerinon*, *Zwierciadło*, drukują się.

To ostatnie pismo, które kilka innych wzbudziło, zawierając opisanie historyczne odmian w obrzędach Katolickiego Kościoła, oburza Jezuitów. Świeże jeszcze ustanowienie Święta Bożego Ciała, staje się nowym powodem do walki, żwawszej i gorętszej niż kiedy. Jakby na przekór reformowanym, Jezuici ustanawiają, nietylko Processje wystawne Bożego Ciała, ale też Bractwo osobne.

Lecz tuż nadchodzi wielki wypadek, zwracający umysły w inną stronę; projektowana przez Jezuitów, podparta przez Zygmunta III, okolicznościami miejscowemi przyspieszona, Unja Brzeska gotuje się. Terlecki i Pocić już się nią zajmują. W r. 1595, wychodzi pierwsze pismo poczynające szereg polemicznych rozpraw w przedmiocie Unij—pod tytułem—*Unja* (po rnsku). Tegoż roku, w tę stronę już obróciwszy się Jezuici, wydają przeciwko Wawrzyńca Zizanij—*Rękol*. Patriarcha Alexandryjski 1596 drukuje swego *Orthodoxos christianos* w Wilnie, Zizańja Asbukę i Grammatykę Słowiańską, Melecjusz Smotrzycki *Θερον*. Na chwilę zapominają wszyscy o reformowanych, obracając się ku Grekom. Kazanie Jerozolimskiego Patriarchy Cyrylla, osobliwszym jest i pierwszym dowodem tego ruchu w Cerkwi; Zizania autor jego, czyni się dobrowolnie tłumaczem tylko, dla dodania wagi swojemu pismu. W r. 1597 ciągnie się taż walka, podtrzymuje ją *Apokryzys* Smotrzyckiego, *Synod Brzeski* X. Smigleckiego, *Philopatris* i t. d.

Urywki kilka pism i przeciw reformie wychodzi. Już też zjawiają się i utwory literackie poetyczne, bez oczéwistego związku z wojną religijną, z innych natchnień wypływające, skutki zajęcia się umysłowego, bez widoków utylitarnych. Takimi są *Jak-mużnik* poemata i *Konterfekt* starca, drukowane w r. 1597. Nim jeszcze zacznie się walka o Cerkwie, będąca dalszym tylko ciągiem boju o Unją; ostatnie lata XVI. zajmują dysputy z reformowanemi, a mianowicie X. Smigleckiego z X. Danielem Mikołajewskim. Godna także uwagi, iż gorliwsi, zwracają się ku pospolitemu ludowi, któremu w jego języku podają Katechizm (1598) a potem Postyllę Katolicką. Tymczasem śmiały Jurgiewicz, w miarę jak Jezuici górę biorą, głos z niemi coraz wyżej podnosi i drukuje *Quinti Evangelij Professores*. On jeden podobno ze świeckiego duchowieństwa, posilkuje w wojnie Jezuitów, reszta zdawszy na ich ręce obronę wiary, spoczywa.

Tak się kończy ten wiek XVI, którego początek widzieliśmy tak spokojnym, tak cichym, którego wprowadzenie Jezuitów i ich działalność ożywiła. Drukarnie, Biblioteki, Xiegarnie mnożą się; możni rzucają do nauk, Ryszkowie, Radziwiłłowie stają na czele stronnictw, mieszają do walczącego duchowieństwa. Rzecz dotąd niesłychana—świeccy Panowie—Kiszka Jan, Radziwiłłowie piszą; obok duchownych, obok ex professo stojących na placu, zajmują chlubne miejsca—na Indexach Papieżkich. Młodzież całkiem zmieniona; dawny jój zapal do wojny, do walk, zmienia się w chciwość nauki i oświecenia; chociaż w ręku jój walka umysłowa często jeszcze przeradza się w bójki uliczne i dysputy krwawe. Miasto Wilno z łona swych mieszczan, wydaje ludzi znakomitych, Hozjusz Kardynał, jest ich gwiazdą i chlubą największą. Na czele Magistratu stoi Augustyn Rotundus, prawnik i gorliwy Katolik. Ostatni pleban Ś. Jański autor sławnych Decyzij (Roizius) cudzoziemiec, sposobi młodzież na pra-

wników. W Kapitułach zasiadają Jurgiewicze, medycy, prawnicy i t. p. Całkowita więc zaszła odmiana wszędzie jak widzimy, w ciągu XVI wieku—łupina twar-
da z barbarzyńskiej Litwy zdarta na zawsze, w lat kilkadziesiąt. Jezuici swą przewagą, wracają kraj katolicyzmowi, kraj rozszarpany wprzód na siedemdziesiąt dwie wiary, i w tysiącznej części tylko Katolicki. Reforma straciła siłę, nie propaguje się już i tém samém cofa. Ostałki bałwochwaltwa, ledwo w tym wieku znikają na Żmudzi i głębszych Litwy zakątkach.

Duchowieństwo słabe za Augusta, wzrosło w siły i przewagę za Zygmunta III. ostatnie lata XVI wieku, wwdzają je na najwyższy szczybel znaczenia i wpływu.—W stanie mieszczańskim, oświata się propaguje; a Burmistrze, Ławnicy i Wójci obcowaniem z niższą klasą, wpływają na nią. Uszlachtenie Magistratu, zbliżając i równając go z szlachtą; staje się także środkiem ukształcenia mieszczan; ale ono rozdziela ich na dwie klasy odrębne, oddzielne, klasę urzędników i kupców ślachecką, i właścicieli pomniejszych, handlarzy, rzemieślników, niższą. Ta ostatnia daleko zostaje w oświeceniu od drugiej; chociaż i na nią wpływ wywierają przybywający cudzoziemcy rzemieślnicy, powracający czeladnicy wędrowni.—Z niemi wchodzą praktyki rzemieślnicze, zwyczaje cechowe, obyczaje nawet; a do języka nazwania narzędzi i wyrobów.

Wiek XVII. rozpoczyna się, zaczęta już w XVI. latach ostatnich walką podwójną Jezuitów i Unitów z Grekami, Jezuitów z reformą. Ostatnia nieco ochłodzona ustępuje miejsca żywej jeszcze i gorącej polemice o dogmata i posiadanie Cerkwi i Monastérów. Godne zastanowienia używanie w tej walce historycznych świadectw tak zuchwałe, że częstokroć wydziwić się nie można bezczelności z jaką całkowite fakta tworzą i całe dokumenta przerabiają, aby niemi podeprzeć się walczący. Inne pisma znowu jak wprzód przeciw reformowanym wymierzone, ostrzą się obelżywemi potwarzami i przybierają postawę paskwilów.

Kilka tłumaczeń w przedmiocie filozofii moralnej, wspomnieliśmy wyżej, teraz wychodzi trzecie podobno Piotrowicza z Lipsiusza. Sudrowski objaśnia modlitwę pańską, Mamonicze wydają Ewangelje ołtarzowe, Smiglecki przeciąga na piśmie swą dysputę z X. Danielem Mikołajewskim; roztrząsają Synodu Brzeskiego znaczenie—Krowicki Marcin Apollogja, Synod Akta swe 1602 r. drukują, nareście 1603, powtarza się wydanie (pierwszy to przykład po pismach X. Skargi) *Zwierciadła*. W tymże roku ukazuje się tłumaczenie z łacińskiego o *Przyjaźni*. Takie pisma jak te mianowicie, nie zależące od okoliczności czasowych, uważać należy za dowód kształcącego się smaku w naukach.

W r. 1604. wielki ruch w literaturze z powodu obrzędu wzniesienia na ołtarz ciała kanonizowanego Kazimierza Ś. i zakładu Kościoła pod jego imieniem. Akademia Wileńska z powodu tego wydaje panegyryki, poezje, rozprawy i t. p.

Wśród powszechnego zajęcia sprawą religijną—zajęcia, które się jeszcze następnego roku objawia wydaniem opisu poselstwa do Syxta IV, w celu Unij, także pierwszym niemieckim polemicznym traktatem tu wydany i objaśnieniami Miłuńskiego, na Xieęgę IV. Decretaliów—zwycięstwo pod Kircholmem, znajduje dwóch Śpiewaków, Chryzostoma Golniewskiego i Symona Slaskiego. Akademia ogłasza swoje własne pochwały—w Stephanomatach.

Wyraźne postępy na drodze ukształcenia, smaku, coraz więcej tłumaczeń z dobrych łacińskich autorów, tłumaczeń, z których jeszcze język obronną ręką niepokaleczony bardzo wychodzi. Łacina jednak pod opieką szczególną Jezuitów już puszcza korzenie, których chwasty wkrótce zagłuszą wzrost narodowego języka.—Przedruk w Wilnie *Zwierciadła* Rejowego, pisma na swój wiek wysokiej wartości i dla nas dziś nie małej ceny, znamionuje potrzebę xiąg domorosłych, nie cytuję już powtórnej edycji Lorichjusa i Koszutskiego, *O powinnościach*, filozofja praktyczna, upodo-

baną jest widocznie. Znakomite poemata *Carolomachia Bojera* (S. J.) zwiększa liczbę laurów Chodkiewiczowskich. Tegoż roku z łacińskiego, przetłumaczona i wydana przez Ejsymonta Jezuitę.

Tuż razem wychodzą; księgi liturgiczne nowe dla Greków, pochwały Lwa Sapiehy, Andrzeja Wolana tłumaczenie Filippa Mornai, przeciw Papieżom książki, dedykowanć Jakóbowi I. Król. Angielskiemu. Tegoż roku 1608 spolszczono dowcipne wymysły Wirgiljusza Polidora.

Sprawa Unitów z Grekami starowiercami, przed sąd publiczny w druku się wytacza, skarżą się uciśnieniu przed światem, pisma ich po polsku i po rusku wydawane, jeż są się cytacjami historij i przywozowaniem praw na swą obronę. Smotrzycki powtarza *Θρινον* i pisze *Exactesis*.

Za przykładem śpiewaków i historyków kircholmskiej bitwy, idzie opisujący wojny Jan Zamojskiego w Inflanciech; tłumacz Carolomachij, śpiewa Threnodję nad zgorzeniem Wilna w tym roku (1610). Przedrukują Bellarmina Apologję przeciw Jakóbowi I. Królowi Angielskiemu. Zważmy jednak że w znacznej już dosyć ilości wychodzących w roku pism, mała bardzo ilość oryginalnych, a z tych znowu mniej jeszcze takich, coby z natchnienia czystego, nie z okoliczności powstały. To też wszystkie ówczesne utwory, więć jako pomniki historyczne, niż literackie się cenia. — Ukazują się pienia na przyjazd królewski, kilka z powodu wzięcia Smoleńska, różnej formy pism.

W roku 1614. wychodzi pierwszy Statut polski — Jezuiti bronią jeszcze processij Bożego Ciała — Namysłowski wznawia walkę dogmatyczną, Walenty Bartoszewski śpiewa jak umie i może.

Wydanie Statutu powtarza się w r. 1616, pisma z okoliczności wesel, panegyryki coraz gęstsze — Drukuje się ostry paskwil na Tatarów Alfurkan; i oni z powodu wiary prześladowani cierpieć zaczynają. Nie

bez wpływu nawet i ta xiążeczka, bo w ślad za nią konstytucje odbierają im niektóre dawne swobody.

Ukazuje się znowu kilka pism w sprawie Unitów, nowy opis sławniej processij Bożego Ciała, przedruk Alfurkanu, grammatyka słowiańska i Statut—Literatura grecko-słowiańska w postępie widocznym, oprócz wychodzących gramatyk i liturgicznych xiąg, kilka dzieł pomnaża ją corocznie. Drukarnia Bractwa Ś. Ducha czynną się staje, drukuje po rusku i po polsku broniąc się napaściom (1621) zewsząd napadającym na staro-wierców. W ciągu tych kilku lat, Wilno brzmi tylko jednym sporem o Cerkwie z Unitami. Jezuitów przejmują i wyręczają, przez nich wyuczeni i usposobieni OO. Bazylijanie.

Z drugiej strony polemika z reformą, ustająca już, zwycięzka, znęca się nad pokonanymi—Oto naprzykład tytuł jednego paskwilla:—*„Relacya a oraz sup-plika Zboru Wileńskiego Saskiego do hern Martyna Lutra za prędykantem Burchardym, który roku 1623 (14 Oktobra) w Sobotę dla traktamentu gości swych protestantów, po kury łażąc, z drabiny spadł i szyję szczęśliwie złamać raczył.”* Otoż w co się obrócili i przerodziły dawniejsze dysputy.

Pobożne rozmyślenia, poëmata ascetyczne ukazują się w roku następnym, łacińskich dzieł liczba coraz większa i przeważająca. Drukują się dziełko Dmitrowicza historyczne, wcale nie wielkiej wartości, lecz dla jedynactwa swojego zapewne wzięte, a potem dla rzadkości przepłacane. Walka Unitów trwa, podżywiona sprawą o Plebanją Miadziolską. W r. 1626, nic nie wychodzi prócz przedruków i drobnych swistków, nie wielkiej wartości. Grecy ciągle piszą i rok w rok drukują—Rozmowy duchowne Makarego Egypskiego Patriarchy z jego żywotem, nową grammatykę Słowiańską Smotrzyckiego—Olszewski Jezuita, sławny Kaznodzieja, rozpoczyna wydawać swoje Kazania i mowy z okoliczności pogrzebów miane, Mat. Bambus rozprawy, Konst. Szyrwid litewskimi Kazaniami (1629)

usiłuje nakarmić zgłodniały lud, na któren tak mało zwracają uwagi. Na Apologję i pisma w sprawie o plebanję Miadziolską w trzy lata wychodzą odpowiedzi. Drukarnia Jezuitów najpłodniejsza ciągle się krząta i wydaje—Kojałowicz poczyną swój Herbarz, ale prześladowany od możnych, na czwartej formie ustaje. Nieodżałowana szkoda. Kazania pogrzebowe, pochwały, mowy, Nauki miane po Kościołach, sypią się w nieskończonęj liczbie—Nawał nieprzebrnięty paucyryków, próżnych rzeczy i myśli, pełnych słów i nadętych fraz, pełnych wymowy, podobnej do dźwięku rozbitych dzwonów. Tytuły dzieł przedłużają się, wyciągają, stają się wysmażone dziwaczne, niekiedy dziwactwem swym bezbożne. Widzieliśmy dawniej *Zwierciadło*, *Okulary* na nie, były *Lekarstwa*, *Plastry* duchowne; następują *odgłosy melodij*, *winne grona*, *laski marszałkowskie*, *Snopki Harmonje niebios i ziemi* i gorsze jeszcze nieco później. Igraszki wyrazów zastępują myśli; smak się psuje, allegorje mnożą do nieskończoności, język obarczony łaciną upada pod jej ciężarem, pokaleczony, poraniony, obłożony makaronizmami; ze szkół publicznych wypchnięty, owszem użycie jego za grzech w nich i nieprzebaczoną winę się uważa.

Ta tylko uwaga, co do postępu oświaty, nam się w tym czasie następuje, że łacina znacznie się upowszechnia i we wszystkich klassach popularyzuje; od duchowieństwa do szkół, ze szkół od młodzi do życia rodzinnego, od prawników, do klientów, przelewa się, wszystkiemi drogami wzdęta wypływa, język narodowy czyli przyjęty za narodowy głuży i staje się koniecznym warunkiem ukształcenia, konieczną formą myśli, nieco wznioślejszych. Uprawa rodzinnego języka zaniedbana zupełnie, lub za niepotrzebną uważana, gdyż łacina ma jej służyć wzorem.

Oswald Krüger Prusak pierwsze swoje dzieła matematyczno-astronomiczne wydaje w Wilnie, ale z nich widać, jak i ta gałąź nauk, chwastami zarasta. Odsu-

wają ją, zajmują się jeszcze wyłącznie teologją i tak zwaną filozofją; resztę uważając za podrzędną; nauka historij, języków, jako pomocnicze tylko teologii, pojęte, jako narzędzia służą.

Wśród panegyryków, któremi się rok 1634 i całe panowanie Władysława IV. odznacza, przedruk poëzij Twardowskiego, jest wypadkiem zastanawiającym. Jeszcze czynna drukarnia Ś. Ducha, wydaje modlitwy Codzienne i panegyryki pogrobowe wzorem innych.—Sarbiewski, jako mówca i poëta, Krüger jako matematyk, zajmuje drukarnię Akademicką.—Panegyryki co do liczby przeważające inne utwory, przedzielane rozprawami Krügera, traktatami teologicznymi panują do 1655. W liczbie dosyć znacznej dzieł wyszłych—*Obraz chrześciańskiego mocarza* (1640), *Compendium filozofij* L. Załuskiego, Gruzewskiego *Mystyki*, *Dioptra* (1642 po rusku) *Siedmiu Chodkiewiczów* i t. d. odznaczają się nieco, reszta mowy, pochwały, panegyryki, pochwały żyjącym, pochwały zmarłym, świętym, nie świętym, dzieciom, starcom, kobietom, nowożeńcom, wjeżdżającym, wyjeżdżającym, żeniącym się, chrzczącym, ślubującym—nawet mającym się dopiero narodzić. Pochwały, pochwały i pochwały! A! powie mi nie jeden dzisiejszy filozof,—żadnej negacji, sam pierwiastek dodatni w całej literaturze, co za bogactwo ducha!—Ale ta literatura dodatnia, powiedzcie mi co wydała, choć niczemu nie przeczyła?

Zastanawiają jeszcze w tym czasie, przedruk Statutu (1648) na którego przywilój po Mamonieczach otrzymała Akademia, *Ver luciscanum*, pomnik polyglotyczności zakonu Soc. Jesu; pierwsza książka prawna Benedykta de Soxo.

Wojna z reformą odzywa się jeszcze kiedy niekiedy, rzadziej jednak coraz, ale nad wszystko przeważają panegyryki bez liku—Wśród nich a raczej w nich, odzywają się coraz dziwniejsze tytuły, dowodzące skażonego smaku, przewróconych wyobrażeń o stylu—Czegoż w nich niema!—*Ogród różany dwu szczepów ró-*

ży hierychońskiej! Tyra wieczności — Controversia Trybunału niebieskiego pomiędzy żywotem doczesnym światem przemijającym i śmiercią nieużytą. Kojalowie w literaturze Jezuickiej, chlubne zajmują miejsca — Wojciechowi talentów i umiejętności języka którym pisał odmówić niepodobna; ale w historii jego czuć, że wprzód został Jezuitą, niż historykiem.

• Wilno zajęte, drukarnie rozbite — milczenie głucho od 1655 do 1661 roku. Z Akademickich prass jedno tylko znamy wyszłe w tych czasach (1657) pisemko i to panegyryk — drugie, o którym wiadomość nas doszła — pieśni pobożne po litewsku (1660).

Aż do 1664, sposobią się i przygotowują drukarnie — W tym roku powtórnie do Wilna przybywający Jan Kazimierz, witany *Andromedą* Pucitellego (po włosku) pochwałą Danquarta panegyrykami. Wycho-
dzą dzieła teologiczne officia i t. p. W r. 1668 *stara wiara* i zaraz: *Nowa miara stariej wiary* Barankiewicza (1670) — Polemika Greków z unitami. — Pierwszy raz i ostatni podobno, Wilna nazwisko użyte nieprawnie, do książki drukowanej w Gdańsku przez Leibniza, pod imieniem Jerzego Ulikowskiego Litwina.

W r. 1670, *Wóz duchowny do nieba na przejażdżkę* X. Bojma — próżnia w literaturze — całą czynność umysłową pochłaniają sprawy krajowe. Wiek XVII, zbliża się ku końcowi; ważne i w ciągu jego zaszły odmiany; wszystkie klasy przyjęły pewien polor cudzoziemski, przenarodowiły się w Francuzów, Niemców, Łacinników kosmopolitów, Włochów nawet — Język francuzki, włoski, niemiecki, łaciński, powszechniejsze się stały od własnego i krajowy w różnych jego częściach, pokaleczyły mieszaniną obcą, przeciwną jego naturze.

Chorobliwa jakaś cywilizacja bez imienia, bez charakteru, bez przyszłości, przyklepiła się na świeżo obnażonej z szorstkiej swój powłoki barbarzyńskiej Litwie.

Polemika ustaje prawie zupełnie, miejsce jój zaj-

muje, ta superfetacja wrzodowata, panegyryki, pochwały, roje conceptów dziwacznych—Obok nich drukują się w wielkiej liczbie Kazania łacińskie, traktaty, rozprawy o szczególnych dogmatach—Elger, Szyrwid pracują dla właściwej Litwy, ich dzieła przedrukowują się, co dowodzi potrzeby—*Xięga cudowna Onasławianiu Chrystusa Pana* wychodzi po rusku. 1681 r.

Mało dzieł historycznych zaledwie kilka ich zasługuje na uwagę, *życie Gąsiewskiego*, *Haracz* (1674) *Porażka Szwedów* (1681).

W r. 1687 Królewic Indyjski (!) tegoż roku przedruk *Idiotismów polskich z Kaliskiej Edycji*, wskazuje zwrót uwagi na nieszczęsny pogrzebiony język. Jako nieco szczególniejsze, zacytuję jeszcze z końca wieku—*Opis Ziemi Ś.* Bykowskiego i *Demokryta*, po polsku obie.

Zamieszki w kraju, wojna domowa, zaprzatają wszystkich i odrywają od literatury. Pierwszych lat XVIII w. kilka tylko książeczek wychodzi, w nich panegyryki i teologiczne rozprawy przeważają.—Akade. ja jak gdyby przeczuwała już, zbliżającą się przeciw niej reakcję opinii, wydaje i sobie panegyryk piórem Preuschoffa—*Wychodzą żywoty ŚŚ.* Kilkakroć powtarzają Jezuici, *życie Ś. Ignacego swego Patryarchy*—Ku 1750 latu, na którym nasza historia się opiera, Pijarzy się ukazują z nowym systematem wychowania młodzieży i opinię publiczną, długo niewolnicę Zakonu, na swoją przeciągają stronę. Przez nich idee francuzkie i literatura zaczyna mieć wpływ, nie zawsze zbawienny na naszą. Ukazują się zamiast dawnych z łacińskiego, gęste i coraz gęstsze, a nie bardzo sumienne tłumaczenia z francuzkiego, tłumaczenia historii, poëmatów, dramatów, powieści.—Nim przyjdzie do reformy zdrowej języka, psują go tymczasem jedni łaciną, francuszczyzną drudzy. Na tym stajemy z rokiem 1750.

PRZYPISY

DO ROZDZIAŁU O DRUKARNIACH, XIĘGACH. i t. d.

(1) T. Narbutt. Dzieje T. IX. 287.

Tu wspomnim o *Papierniach*.

Niewiemy czyli w XV, a nawet XVI wieku była jaka papiernia w Wilnie — Papier na jakim pisana była druga xięga Akt Kapituły od 1550—1560 nosi Herb Gdańska lub Elbląga. Później ukazuje się papiernia i fabryka kart do grania, ale to aż około r. 1665. Xięgi Wójtowskie (N. 1 od 1491 po 1665 f. 490. 1665. 26 7br.) wspominają o papierniku Smielewskim.

Na Zarzeczcu spaliła się Papiernia w r. 1748 w domu Dachnowicza patrona. Cena papieru i kart Wileńskich 1691 r. Réza pap. przedniego Wil. fl. 4. gr. 15. (Kiedy libra tureckiego zł. 1 gr. 15) Karty Wileńskie w Rachunk. Miejskich taxowano na fl. 1. gr. 7½ kiedy Wrocławskie tuzin fl. 2. gr. 10.

(2) *Bandtkie*.

(3) *Daniłowicz* *Dzien. Wil.* 1823. T. II. 6. 170.

(4) cf. *Służebnik* u Lwa Kuzmicza Mamonicza 1617. 4.

- 5) *Pro sanctissima Eucharistia. Vil. ex Typ. et sumptibus Illustr. D. Nicolai Christophori Radziwill, pisze w te słowa — „Nuper etiam novo beneficio et promovendae divinae gloriae studio. Typographiam, ut usibus Collegij serviat concessit, magnisque suis sumptibus restitutam sustentat, ut quae quondam seminandis servivit haeresibus, ad eas extirpendas et Catholicam veritatem promovendam converteretur. Vil. ex Coll. Soc. Jesu 12 Maj 1576.*
- 6) *Ingolstadii ex Off. Wolf. Ederi 1583. 12. p. 70 cytuje Bandtkie toż samo —*
- 7) *Bandtkie.*
- 8) *Tenże.*
- 9) *Excusum Vilnae in Coll. Soc. Jesu Typ. Nic. Chris. Radziwill.*
- 10) *Bandtkie.*
- 11) *Dyk. poëtow. II. 141.*
- 12) *Juszyński. II. 198.*
- 13) *Janocki. Nachricht p. 83. Jozaphatidos Kmicica opisując dodaje: Der Ort wo dieses Heldengeschichte bekannt gemacht worden, ist eben nicht so schwer zu errathen. Den man siehet schon aus dem Papier und Schrifften, dass es eines von dem fleissig und zierlich ausgearbeiteten Drucken sey, womit die Academie zu Wilda in den vorigen (XVII) Jahr hunderte, so wohl bey Iuu als Außländern sehr grosse Ehre eingelegt etc.*
- 14) *Bandtkie.*
- 15) *Lelewel. Xięgi Bibl.*
- 16) *Nie apud ale per.*
- 17) *Biblioth. Antitrinit. f. 51. i 101.*
- 18) *Hoffmann. 43. Lelewel. Bibl. Xięg dwoje.*
- 19) *Grzybowski. Skarb. R. XVII. 119.*
- 20) *Bandtkie.*
- 21) *Lel. Bibl. Xięgi. T. I.*
- 22) *Zwierciadło Korony Polskiej, nrazy ciężkie y utrapienia wielkie, które ponosi od żydów p. Sebast. Mi-*

- czyńskiego. 1618 2. wyd. Krak. Jędrzejowczyk. 4. (134 p.) 54.
- 23) *U Bandtkiego.*
- 24) *Pamiętniki do Hist. Panow. Stef. Batorego. MS. S. Raph. f. 1047.*
- 25) *MS. citat. f. 95.*
- 26) *MS. citat. f. 81. f. 302.*
- 27) *Ibidem. f. 112.*
- 28) *Ibidem f. 337.*
- 29) *Ibidem f. 675. Momoriale relict. post Congr. Viln. 1717 Ant. Szyrma. Nullus abhinc audeat sub gravi obligatione conscientiae scripta sua, ut Conciones dramata Declamationes et alijs commodare donare sine expressa facultate Provincialis.*
- 30) 1598. *Aquaviva MS. cit. f. 19.*
- 31) *Rostowski L. IV. f. 205 — Ejus jusso excussae Librariorum tabernae, reperti in illis hereticorum Ecclesiae obtractantium libri, excepti sunt inque rogum conjecti, quod facto admonerentur cives non cuilibet quidlibet legendi esse licentiam, itaque etc.*
- 32) *Aktykow. w Konsyst. 1669. X. Burm. Radz. XXXI. f. 763. Aktyk. 1743. 16 Oktobra.*
- 33) *Xięgi Burm. Radzieckie N. XVII.*
- 34) *Xięgi Burm Radzieckie XXVII. f. 167. 1720 d. 6 Marca.*
- 35) *Xięgi Burm. Radzieckie N. VII. f. 604.*
- 36) *Xięgi Burm. Radziec. N. IX. f. 1979.*
- 37) *Xięgi Burm. Radziec. N. XV. f. 215.*
- 38) *Xięgi Burm. N. XVII. f. 162.*
- 39) *Xięgi Burm. Radz. N. XXI. f. 216.*
- 40) *Xięgi Burm. Radz. N. XXII. f. 750.*
- 41) *Dzieje Bibliotek.*
- 42) *Spis Bibl. Zygm. I. na Zamku w Wilnie. Z Metr. Koron. w Aktach Lit. Volum XIV. f. 226. 229. 230. (oryg. 153). w r. 1510 —*
- Registr Knih Ruskich. Naperwej trefotob pargamenowy, knihi na pergameni Serbskoho jazyka — Knih Stychotej na pergaminie, a jewangeli 2. na papery, odno kry-*

to seroju odomaszkoju, a druhoje kryto czerlenoju odomaszkoju. — Kniha Otia na papery pisana, kniha letopisiec Kijewski, Kniha o mitarej trypestnee. Kniha o żytyi Jonowie Kalintyka — Kniha po wojnie z brañoje o praznicznych Knih 4. Kniha Trefetok a triwodeczwetnaja. — pirwoho czolowieka połujca.

— Kniha Proroka Jeremeja.

Kniha protoho a szestodenec wosem ostatny aperemia.

Kniha Swetoho Iwana Zlatowusta a czasosłowiec.

Kniha Czestia psaltyra.

Kniha czestia a priwodoposnaja.

Kniha po uczona posta a psaltyra prenoho.

Kniha Ukaz służyty a psaltyra.

Kniha czeteja.

Kniha posledowania Psalmow.

Kniha modlitwy Swietoho Kupryana.

Regestr Latynskich Knih.

Naperwej antyfonary 2 na pergamine, odyu otswiatny a druhi nedelny oba supelna, a druhija antyfonary 2 na pergameni odyu otswiatny a druhi nedelny ne dopisany oba. Knihi prawa Duchownoho. Knihi Statuta Koruny polskijej. Knihi — na imia herbar. Druhija Knihi pisanija — Knihi Optekarskija — Kniha Biblja pisanaja, a mszał wieliki pergaminowy pisany, a druhi mszał mały na pergameni pisan. Kniha isteria Lebardynka — Kniha fastykuły — Kniha Obiawie-

(*Objaśnienia. Bibl. xięgi.*) Antyfonarze dwa na pergaminie, jeden odświętny, drugi niedzielny, oba zupełne, drugie dwa na pergaminie jeden odświętny a drugi niedzielny oba niedopisane. Rs. prawa duchownego (może *Decretalia* ed. 1465. albo *Clementis papae quinti Constitutionum Codex. 1460*) Księgi Statuta korony polskiej (*Łaski 1506*) Księgi Zielnik i inne xięgi także zielniki. Księgi Aptekarskie — Księga biblji Rpm. a mszał wielki pergaminowy i drugi mszał na pergaminie — Mszał na pergaminie mały pisany Księgi Jakoba de Voragine historia Lombardica. Księga Wenera Rolenwinck fasciculus temporum. Księga Revelationes celestes S. Brigittae

nie Swietoje Brygidy—Kni-
hi o Trojeja. Knihi Jezo-
pust, Knihi Olexandreja.
Knihi Hororew Knihi Ma-
gnus Albertus Knihi fizo-
nomeja. Druhija Trojeja ot
Kniazia Hrehora.

Księga (Daresa i Diktisa)
Historia Trojana, Księga
Aesopus moralisatus cum
bono commento, Księga ge-
storum et praefiorum Alex.
Magni, Księga Horarium
1495? Księgi Albertus Ma-
gnus. Księg. Petrus de Al-
bano—Liber phissiognomi-
ae, Księga (Guido Colum-
nae) Historiae Destructionis
Trojae od X. Grzegorza.

Regestr Knihi szto Pan Jeho Milost w Petrykowe Kupil.

CesarSKI prawa, 6 Knihi. Insti-
tuta, dicit, vetus, dicit no-
vus. Kodyx. Inforecyatum,
volumin.

Cesarskie prawa 6. xiążek In-
stitucje — Digestum vetus
digestum novum, Codex In-
forciatum, Volumen.

Kazalnych knich dwij, Knihi
rozary, treby Mariiale. Su-
ma angelika — Psaltry z
wykładom, mszalik mały.

Kaznodziejskie xięgi, dwoje
xiąg Rosarium sermonum
(Bernardi de Bustis) trzecie
Mariiale (tegoż) Angelicus
de Clavasio—Summa dicta
Angelica. Psalterz z wykla-
dem, mszał nowy.

Brewilok. Almanach. Senten-
cyarum 3 knihi. Josefus z i-
storiami. Spiaklum Exem-
plorum. Dormi secure Ka-
zania. Bartolomivus o wła-
sności reczej. Kroniki wso-
ho sweta. Herbar Molot
zlostey. Vitas patrum. Dre-
wo bliskosty.

Joannis Reuchlini Vocabula-
rius brevilocus. Joan Re-
giomontani Almanach per-
petuum. Sententiarum 3
Xiążki. Josephus (Flavius
czy ben Gorion?) z historjami
Speculum exemplorum —
Sermones dormi secure de
tempore et de sanctis, Bar-
tholomaeus de Glanvilla An-
gelicus de proprietate rerum.
Chronicorum albo supple-
mentum (Forestixae) albo też
Epitome dictum. Herbarius
(Henrici Justoris) mollens
maleficiorum. Hieronimi
dictae patrum. Arbor con-
sanguinitatis.

Registr. Czeskich Knih.

- Napierwej Kniha Biblja, Kni- Najpierwej Księgi Biblja
la polnja srebrom okowa- Księgi polica w srebro oku-
na, Kniha Swietoho Jana ta, Księgi S. Jana Chryzo-
Zlatousto — Kniha Alexan- stoma. Księgi o Alexandrze
dreja Polskaja srebrom o- W. po polsku w srebro o-
kowana. prawne.
- 43) Deciusa Rachunki w spominają: *Della Castra meta-
zione delli Antichi Romani gr. 4 i De Re metallica Ge-
orgij Agricolaes zlt. 2. gr. 21.*
- 44) *Test. Zygm. Augusta. Pam. Warsz. 1819 N. 82.*
- 45) *Heidenstein Rein. Rer. Polonicar. (f. 4) nazywa tę
Bibliotekę fałszywie Bibliothecam Tikocinensem.*
- 46) *Naramowski. Facies. L. I. C. XV. IV. 279. Et lu-
therus etiam ipsa sua illi (Sigis. Aug.) Biblia dedicavit,
quae videbatur in Bibliotheca Collegij et Academiae
Vilnensis Soc. Jesu holoserico et argento compacta, us-
que ad bellum Joanni Casimiri Regis cum Suecis, et
Moschis habitum, quo tempore a Regiomontanis dum
illuc ob belli metum translata esset. Bibl. cum alia su-
pellectili crepta est, ut istius Collegij Acta tradunt. Ex
MS. Petri Dunin.*
- 47) *MS. S. Raph. f. 232 Quocirca quem admodum laudo
Provinciales et illiosque superiores qui biblothe-
cas nostras locupletant emptis et etc. J. P. Oliva. 1668.
MS. id. f. 687. Jacob. Hladowicki. a. 1700 Jan. 15.*
- 48) *Misztolt.*
- 49) *Janociana T. I. p. 21. Mathias Josephus Ancuta Vilnensis
Proepiscopus Georgij Casimiri frater major natus, a
Brzostoscio Eppo amatus imprimis est, et ad Consilia
arcana adhibitus. Ab ipsoque Augusti II Regis atque
Innocentij XIII. Pont. Max. concessione Eppatus sui
Coadjutor aditus, Brzostoyscio autem demortuo, Ancuta
a numero mortalium prius est exemptus, quam potuerit
Episcopatus regimen rite suscipere. Librariam supellec-
tilem suam, priscis Ecclesiae authoribus instructissimam
Georgio Casimiro fratri suo legavit, sub ea conditione*

ut curaret ipsam post fata sua Vilmensi Bibliothecae Academicae inserendam. Quam voluntatem ille, praestitit iustissime — etc.

50) *Naramovski.*

51) *Naramowski Facies. L. I. C. II. XXXI. 51.*

52) *Naram. loc. cit.* Ex ungue noscitur leo, vita ex opere. Quomodo vixerit magnus ille Tvardovius, quomodo perierit, probat illud opus eius magicum seu Liber conscriptus, inter multos Libros post fata Sigismundi II. a Successore Collegio Vilmensi donatos, attributus, de quo Pater Szpot in MSS. suis refert, audisisse ex ore Patris Danielis Butwiltunc Socij Bibliothecae Vilmensis Praefecti, et monstravisse sibi locum separatum, in quo catenà ferreà muro affixus hic fuit liber. Cum hic pater ex curiositate quid in eo contineretur apertum cecipisset legere, sensit illico circa se horribilem in Bibliotheca excitari tumultum, locum a genijs occupari, territus vix clauso libro ad vicinum bibliothecae offugit cubiculum, insomnemque toediosus traduxit noctem, sequentis diei diluculo cum societate alij, Bibliothecam adiit, librum, qui iam evanuit, non invenit, quo et a quo ablatus fuerit, sciri non potuit. Facile creditur cum suo abreptum authore iustas luere poenas.

53) *Amplam librorum copiam comparavit. Sim. Bielski. 49. 50*

54) *Küster. Gesamnte Nachrichten zur Ergänzung des preussisch Maerkisch, und Pohnschen Geschichte 1755 u Banlt.*

55) *Instr. do Alexego Michajłowicza.*

56) *R. 1661 30 Grudnia Dubiński f. 229. Protestacja. Traktat Andruszowski. Punctum VIII. (R. Pol. Jus public. a Nic. de Chwalkowo etc. 1654 — A 1667 Jan 30. (7175) — „omnia scripta publica, sienti et libri Castrensenses, Terrestres, Tribunalitij et Magdeburgenses, eorumque acta et libri Eccliarum tam Romanae quam Graece Vilnae et in alijs Civitatibus et in varijs locis Regni Poloniae et M. D. Litv. per hoc bellum accepti; quidquid eorum inveniri poterit tam privatorum quam publicorum praesertim a Districtibus et Palatinatibus*

tempore belli ad suam Czaream Majestatem cum promissione subjectionis et fidelitatis, Expeditorum (qui per praesentes Tractatus cassantur et annihilantur in perpetuum) nullos penes se retinendo restituere ac omnes collectos, summum intra sex menses, vel quam primum colligi possunt in confinia sua Czarea Majestas retinere mandabit prae monita S. R. Mte, per proprias literas, ut pro his omnibus recipiendis suum expediat Comissarium etc.

57) *Xięgi Burmistrz. XXV. f. 60. Protestacja.*

58) *Dubiński. f. 295. Protestacja.*

59) *Wiadomość z Arch. Kapituły.*

60) *Act. V. C. Viln. 1536. 8br. 8. f. 153.*

61) *Akta Burm. XVIII. f. 344.*

62) *Akta Burm. XVIII. f. 323.*

III.

KRONIKA BIBLIOGRAFICZNA.

STARALIŚMY SIĘ w następującym Spisie, zebrać wiadomości o wszystkiém co w Wilnie wyszło od zaprowadzenia druku, aż do 1800 roku wyłącznie; pewni jednak jesteście i wiemy to najpiérwsi, iż się znajdują xiegi niepomieszczone tutaj, o których wiadomość nas nie doszła. Jednakże jakkolwiek z natury rzeczy niekompletny, spis następujący użytecznym być może. Obejmując same w Wilnie wydane xiegi, ukazuje on czém się kiedy zajmowano, jaki był kierunek ruchu umysłowego. Ważniejsze też dzieła i wszystkie o jakich wiedzieć mogliśmy, obejmuje w sobie. Użyliśmy do ułożenia go wszystkich dzieł Bibliograficznych znajomych, dodając (z obszerniejszém wypisaniem tytułu) te xiążki, któreśmy na oczy widzieli sami, a o których Bibliografje nie wspominają; nie przemijając nawet panegyryków, mów, powinszowań, swistków najmniejszych, z jakimiśmy się spotkali.

Nie myślemy tu zachwalać własnej roboty, lecz życzym, aby tyle użyteczną się stała przynajmniej, ile znuć kosztowała nas pracy.

1875

BIBLIOGRAFIA.

1519. Апосполь въ Вильнѣ. (Backmeister). Zdaje się że ten Apostoł wyszedł w Pradze nie w Wilnie.
1522. Апосполь. Franciszka Skoryny; drukowany w Wilnie in 8. Przekład z Wulgaty. Według Bandtkiego jest to pierwsza książka słowiańska drukowana w Wilnie. Wyszła z drukarni Jakuba Babicza starszego Burmistrza *ślawnego i wielkiego* miasta Wileńskiego. Dodana do dzieła—Agenda.
1525. Апосполь или дѣянїя и посланїя Апоспольскїя. Przekład z Wulgaty, Doktora Franciszka Skoryny—z Połocka. U Jakuba Babicza—(Rok wydania na str. 14.) Notaty Prof. Łobojki. Zdaje się że to wydanie, jest jednem z 1522 r. cytowanem przez Bandtkiego.

1525. Канонникъ или Акаѳисникъ. Wydany przez Doktora Franciszka Skorynę z Połocka. 8. Bez miejsca druku i roku, wedle Sopiłkowa, miał wyjść w Wilnie.
- Псалпиръ, Часословець — Fr. Skoryny z Połocka — Bez wyrażenia miejsca druku i roku, wyszedł z powierzchowności wnosząc w Wilnie.
1533. Wyprawa duszy na tamten świat, i t. d. Agendka w językach polskim, łacińskim, litewskim i niemieckim 8. min. dr. łac. i gocki. Druk. w Wilnie r. 1533 in Typographia Andreae Lescicii, sumptibus S. E. D. D. L. Ordin. (*T. Narbutt. Dzieje. T. IX. 287*).
1553. Reinharda Lorichiusa Księgi o wychowaniu y cwiczeniu każdego przełożonego (sic) w Wilnie, u Andrzeia Leczyckiego R. P. 1553. 4. Dr. gocki. Tytuł ozdobny z drzeworytem i herbami. Przypis. X. Symon. Słuckiemu Lip. 8. R. 1553. (*T. Narbutt. ut supra*).
1555. Reynharda Lorychjusa Xięgi o dobrém rządzie i wychowaniu z łacińskiego tłumaczone przez Stan. Koszutkiego. Wilno. fol.
1559. „Simón Zacius Prossevicius Senior Ecclesiae Vilnensis edidit *Confessionem* suae Ecclessiae pro praedobaptismo Anno 1559 Vilnae impressam. (*Historia Reformationis. Polon. Lubie-miej p. 177.*)
1561. Elegia de Resurrectione Dni Nostri Jesu Xti. 1561. 4. Autor Marcin Gradowski przypisał

ją Mikołajowi Radziwiłłowi Wdzie Wileńskiemu W. Marszałk. W. X. L. Bez miejsca druku, zdaje się w Wilnie.

1575. Słowiańskie drukarnie znowu czynniejsze się stają po pięćdziesiątletnim odpoczynku:

Евангеліе на престо́льное. fol. 396. str. Drukował Towarzysz Moskiewskij Drukarni Piotr Tymofiejewicz Mścislawski. Exemplarz w Bibliotece Hrabiego Rumiańcowa. (*Notaty Prof. Łobojki*).

— Псалмирь—U Łukasza Mammonicza. fol. maj. 249 str. Jest to podobno wydanie też same, które Bandtkie na rok 1576 kładnie.

1576. Psalterz słowiański, według Bandtkiego; w istocie wyszedł w r. 1575. patrz wyżej. Bandtkie daje mu r. 1576 i str. 250 z dedykacją cytując te słowa: „Wo wsiemu powinujusia waszemu powieleniu miłostiwymu miłostiwu Pane Skarbny i Pane *Senowicarecki* (sic). W sławnym mieście Wileńskom prebywajucey w domu błahocestnych Mużej Kożmy i Łukasza Mammoniczow.” Druk bardzo chwali Sopikow. Exemplarz widział uczony X. Bobrowski i poprawił źle wyczytane „*Senowicarecki*” Powinno być „Zenowi Zarecki” Zenobi Zarzecki.

— O miłościwém lecie—Wilno w druk. X. Mikołaja Radziwiłła 1576. 4. str. nieliczbowane. Autor Jakób Uchański Arcy-Biskup Gnieźnieński.

- 1576. Pro Sacratissima Eucharistia contra Haeresim Zwinglianam ad Andream Wolanum Praesentiam Corporis Domini Nostri Jesu Christi, ex eodem Sacramento auferentem Petri Scargae Soc. Jesu, libri tres. I. De conversione substantiae panis et vini in substantiam corporis et sanguinis Christi, quam Ecclesia transsubstantionem vocat. II. De vera Christi corporis in eodem Sacramento altaris praesentia. III. De malorum in Ecclesia permistione et quod vere Corpus Christi in Eucharistia manducant. Vilnae ex Typogr. et sumptibus Illustriss. D. Dni Nicolai Christoph. Radivillii Ducis in Oliva et Nieswies M. D. L. Marsalci. A. D. 1576 cum fac. 8. 468 str. Przedmowy 22. Indexu 27. Typ. Antiqu. *Bandtke. Catal. Bibl. Coll. R. Varsav. Schol. Piar.* Toż dzieło przedrukowane przy Kazaniach przygodnych u Andrzeja Piotrkowczyka. Krak. 1610 r.**
- 1579. Christophori Varsevicij Paradoxa ad Stephanum Regem Poloniae. Vilnae Anno a Christonato 1579. Typ. Illustr. D. D. Nicol. Christoph. Radzivillii Ducis. etc. Joannes Słęcki excudebat. 4. 10 pl**
- **Assertiones Theologicae, de Vera Christi Ecclesia, ubi sit et quomodo cognoscenda, Disputandae in Vilaen. Soc. Jesu Collegio, sub vernam studioram instauratione die 11 Maij. A. D. 1579. Vil. Typ. Ill. D. D. Nic. Christ.**

- Radivilii D. in Ol et Niesviss M. D. L. Mar-
 salis, Joannes Słęcki 1579 excudebat 4. ark. 1.
1580. Wykład na modlitwę pańską którą pospolicie
 z łacińskiego pacierzem zowią przez Stanisła-
 wa Surodwiuszą z Ostrołęki, sługę słowa Bo-
 żego Zboru Wileńskiego. Mik. Radziwił. Woj.
 Wil. typ. goth. 8. min. A. G. u Jana Karcana.
- Nowy testament u Jana Karcana. *Bandtke.*
 - De vero et unico primatu Divi Petri Aposto-
 lar. Principis Sacro Sanctor. Ecclesiae Patrum
 testimonijs atque Occumenicorum Conciliorum
 decretis comprobato. Aut. Emmanuel de Vega
 Lusitanus S. J. Praesbyter. Vilnae Typ. et
 impens. Ill. Dni D. Nicolai Christophor. Du-
 cis Radivilis supr. M. D. L. Mareschal. A. 1580.
 4. (*Janociana III. 345.*— „Quod olim Nesvi-
 sij in Pr. Radiviliorum Biblioth. peregrinatori-
 bus doctis et illustribus tanquam cimelium prae-
 cipuum ostendebatur.” — Altera editio Romae.
 1640.
 - Dialogus de origine gentis et nomin. poloni.
 Vilnae, 1580 4. authore Varsevicio. (*Chody-
 niecki. Dykc. 1833. 1.*)
 - Christophori Varsevicij, Panegyricus ad R. Ste-
 phanum Vilnae Typis Illustr. D. Domini Nic.
 Christoph. Radzivil. Ducis in Olica et Nie-
 swież. M. D. L. Supremi Mareschal, etc, per
 Daniel. Lancicium A. D. 1580. 4.
 - Epicedia in funebres exequias Rnd. Valeriani

Epp. Vilmensis Collegij Soc. Jesu in eadem Lithv. Metropoli fundatoris conscripta ab eodem Collegio et Gymnasijs Vilmensibus. S. J. Vilnae Typis Nic. Radzivillii. Joh. Słeski excussit. 1580. 4. Auth. Hieron. Grajewski.

1581. Псалмирь. W Wilnie. (*Sopików*) niewiadomo z jakiej wyszedł drukarni, u Mammoniczów, czy gdzie indziej, pisze Linde.

— (Anton. Possevini) Responsiones ad viri cujusdam Pii septentrionalis interrogationes, qui de Salute aeternae comparandae ratione, ac de vera Ecclesia cupiebat institui. (Sine Nomine auth. sed confessus est auth. esse in *Apparatus Sacri. T. II. 153*) Vilnae typis Ill. D. D. Nicolai Christoph. Radzivillii etc. Supr. M. D. L. Marsch. 1581. 12.

Toż dzieło—Ingolstadij per Davidem Sartorium 1582.

Toż dzieło—1583. per Wolfgangum Ederum, z imieniem autora.

— Epistola Augustini Rotundi Mieliecki. J. V. Doctoris. Secr. M. Regiae etc. ad Illustrissimum et Rndum D. D. Georgium Radzivillum Ducem Olycensem etc. D. Gratia Episcopum Vilmensem, qua cuidam anonymo hacresim eidem Reverendiss. persvendenti respondet. Vilnae Typ. et Impensis Ill. Dni Nicol. Christophori Radivili Supr. M. D. L. Mareschalci etc. A. Dni M. DLXXXI. Martinus Casimiriensis.

Czacki cytuje Rpm Rotunda, mówiąc o karze na ojcobójców *O Lit. i Pols. Prawach T. II. 124. T. I. 5. (Trębicki).*

1582. *ОКПОИХЪ.* fol. Wilno. Wasila Haraburdy. (*Noty Prof. Łobojki.*)

— Siedm filarów, na których stoi nauka o Przenajświętszym Sakramencie Ołtarza postawione przeciw nauce Zwinglianskiej Calwińskiej, Jędrzeja Wolana y przeciwko pedagogiemy teraz po polsku wydanej iednego ciemnego Ministra, z ciemney drukarni; przez Xiędza Piotra Skargę Kapłana Soc. Jesu. Który to co po łacinie przeciw temuż Wolanowi dwakroć pisał dla pojęcia pospolitego po polsku zebrał. Z drukarni y nakładem Oświeconego Xięcia Mikoł. Krzysztof. Radziwiłła Najwyższego Marszałka W. X. Lit. Anno Dni MDLXXXII.

— *Septem Columnae*—toż po łacinie, t. roku. 8.

— *Artes duodecim Sacramentarium, S. Zwinglio-Calvinistarum, quibus oppugnant et totidem arma catholicorum quibus propugnant praesentiam Corporis D. N. J. Xti in Eucharistia contra A. Volanum, hujus haereticae pestis in Litvania Archiministrum, authore Petro Scarga. Praesbyt. S. J. Vil. 4. typ. antiqu. 424. i 411. Typ. Nic. Christoph. Radziwill.*

Inni dają tytuł: *Duodecim artes et imposturae Calvinistarum* 8. Wyszło toż dzieło w r.

1610 przy Kazaniach przygodnych u Andr. Piotrkowczyka.

1582. *Hodoeporicon. Moschicum. Christophori Radzivilionis Castellani Trocencis per Franciscum Gradovicum Vilnae Typ. Nic. Radivilonis ap. Dan. Lancicium. 4. (Autor Franciszek Gradowski.)*

— *Regulae Societatis Jesu. Vilnae. 12.*

1583. *Служебникъ, czyli Liturgja Boża z dzieł Bazylego Wielkiego Grzegorza Dwusłównego i Jana Złotoustego przełożony z greckiego, drukowany za błogosławieństwem Metropolity Onysyfora. 4. Bez miejsca druku, zapewne u Mamoniczów.*

— *Perła z Abakuka wyjęta i za Rolendę Janowi Hlebowiczowi dana w Wilnie u Jana Karcana. 4. str. 54. Przez Andrzeja Chrastoviusa (Chrzastowskiego.)*

— *Obrona pewności dusznego zbawienia, drukowano w Wilnie u Jana Karcana 4. str. 88. przez Andrzeja Chrzastowskiego.*

— *Przyczyny nawrócenia do wiary powszechney Sekt Nowokrzęzców, Samosateńskich, Kaspra Wilkowskiego Medyka Lubelskiego w Wil. nakładem i pracą samego K. Wil. R. P. 1583. 4. X. 1^{sza} str. 155. X. 2ª str. 95. Przypis Stephanowi Bathoremu. (Catal. Bibl. Varsav. Schol. Piar.)*

— *O powinnościach | wszech stanów ludzi, Mária*

Tulliu | sa Ciceroná Księgi troje na język polski | przez Stanisława Koszutkiego | przełożone y krotkimi | przypiskami ob | iasnione | k temu przydano żywot iego krótko zebrany | z różnych historików, iako skąd poszedł Ci | cero, co czynił za swego wieku, y iako żywota, swego dokonał | . A k temu na ostatku przydane są przypiski | dostateczne, które się znały w | tekście liczbą wedle po | rzędu swego | .

Drukowano w Wilnie u Jana | Karcánáz Wieliczki | Roku 1583. 4. Dr. gocki. Na odwrocie herb Chodkiewiczów, dalej epigramma na herb ten łacińskie Stanisława Grochowskiego.

Dedykacja Janowi Chodkiewiczowi od Jana Riszki Krajczego W. X. Lit. (bo jego nakład) dat z Lubcza 1576. Marca d. 13. stron siedem. na następnej, stronie—Marká Tulliusá Ciceroná Żywot krótko z Plutarchá z Appiana y z innych historyków zebrany (28 stron.)

Na następnej „Na troje Księgi Ciceronowe o powinnościach Ogdostichon polski podpisany S. G. (Stan. Grochowski). Kart numerowanych 199. Przypisy na trudniejsze miejsca str. 39.

— *Idolatriae Lojolistarum Vilmensium, oppugnationis, ad nova illorum obiecta responsio, nunc primum in lucem edita, auctore Andr. Volano Vilnae Typ. et sumptibus ejusdem Andr. Volani, per Joan Kartzanum. Velicensem. 1583*

4. Dedykow. Krzysztofowi Radziwiłłowi. Dedykacij kart 10. textu 46 stron.

1584. Obrona tajemnicy chrztu prawosławnego Chrześcianaństwa. Druk. Jana Karcana. 4. przez Andrzeja Chrastowskiego (Chrastovius.).

— Apologia większa, to iest obrona nauki prawdziwej y wiary starodawney Krześcianskiej, którey uczyli Prorocy, Krystus Syn Boży i Apostołowie Święci. Naprzeciwno nauce fałszywej y wierze nowey, którey uczy w Kościelech swoich Papież Rzymski, a którey swiegotaniem swoim bronią nowi Mniszy, Jezuitowie czarzni, y inszy im podobni. Napisana niegdy przez Marcina Krowickiego Sługę Kościoła Pana Jezusa Krysta ukrzyżowanego. A teraz znowu drukowana y na wielu miejscach rozszyszczona, y objaśniona. (Druk. w Wil. nakładem P. Stanisł. Ninińskiego. R. 1584. 4. 288. k. i rejestr.

— Andrzeja Chrastoviusa, siedém Kazań. Wilno 4. str. 119.

— Dziesięć wywodów dla których Edmund Kampionus wszystkie heretyki wyzwał w Anglii na dysputacją, około wiary, Listy jego i t. d. przez X. Piotra Skargę. Wilno Dr. X. Mik. Radziwiłła. 8. bez liczb. kart 64.

— Responsio Petri Liliae S. Th. Doc. et SRM. a Sacris ad cujusdam Nicolai Regii Germani Epistolam qui Chr. Varsevicii pro Christi fi-

de etsede oratione reprehendet. Vilnae. (*Lilia Petrus. C. P. Chodyniecki. II. 22.*) ap Joan Kartzanum. 4. 7½ ark. Przypis Alb. Baranowskiemu.

1584. Dziesięć mocnych dowodów, iż Adwersarze Kościoła Powszechnego, w porządnej o wierze Dysputacyéy, upaść muszą, Edmunda Kampiana S. J. z łacins. na polski ięzyk z pilnością przetłum. y potrzebnie wydane, z krotką sprawą iego męczenniczego dokonania y opisu Witakierowego. A przy tym na Antidotum Kalwińskie odpowiedź, y z Nowokrzęściami rozprawa, z strony przyczyn nawrócenia. Gasp. Wilkowskiego. R. P. MDLXXXIII. 4. 91 str. 5 Rej. Ded. Król. Annie Jag.
- Oratio gratulatoria ad Princ. Christophorum Radivilium pro Cancellarium et Campiductorem M. DL. tempore ingressus Vilnam habitus per. Andr. Volanum Vilnae 4. per. Daniel. Lancicium. (*Bibl. Ossolińskich.*)
- Simmonis Simonii Commentariola ad aliquot scripta Camillo Marcelli Squarcialupi Viln. Impr. per. Joan. Kartzanum. Velicen. 4. 1584.
1585. Капихизись или Наука всемъ Православнымъ Христіанамъ. fol. b. m. druku.
- Nowy testament u Jana Karcana. 8.
- Obrona pewności dusznego zbawienia przeciwko Papieskiej wątpliwości, przez X. Andr. Chrzastowskiego Pastérza Olszańsk. w duchu

cichości i miłości spisana. Dr. Jana Karcana 4. 88 str. i 4. Ded. Dorocie Samboreckiey Zawiszyney Marsz. W. X. L. (Osiński podaje datę 1583, Jöcher ma ją za fałszywą i r. 1585 przyjmuje.)

1585. Vitae et gesta pontificum Lutheranorum carmine elegiaco. Vilnae. Excudebat. Joannes Velicensis. 4. Dedykow. Ministrom Zborów Litewskich—per Michaël. Vartensem.

— Emmanuel Vega Lusitanus S. J. Assertiones Theologicae de augustissimo Eucharistiae Sacramento contra nostrae tempestatis lectarios, anno 1585. 4. (*Rostowski. 457. Catalog Bibl. Acad. Viln.*)

1586. Boha Błahaho blahodatiju, a za prezbno zitelej Stolicy Welikaho Kniażstwa Litowskaho hradu Wilny, sija Chramotika słowienskaho jazyka z hazofilakij sławnaho hrada Ostroha własnoje otczyny Jasnie Wielmożnaho Kniażati i Pana Konstantina Konstantinowicza Kniażeti na Ostrohu, Pana na Dubnie, Wojewody Kijewskoho, Marszałka Zemli Wołynskoj i proczaja z szczodrobliwoje jeho Miłosti łaski wydana dla nauczzenia i wyrozumienia Bożestwiennoho pisańja, a za pomoszczu Christowaju na nesmertnuju sławu narodu domu Jeho Kniażatskoj miłosti wydrukowana w mieście Wileńskom, w roku narożenia słowa i boha i spasa naszeho Jesusa Christa 1586 miesiaca Ok-

tiabra 8 dnia, na pamiat predobnyja matere naszeje Pelahei, a ot sotworenia swieta 7091. W drukarni domu Mamoniczów.

1586. Statut Welikoho Kniażestwa Litowskoho. W drukarni Mamoniczów 1586. fol. 554 str.

— Wóz niebieski albo Elegie o trzech cnotach teologicznych, y czterech kardynalnych, przez Stanisława Jaćwieża Kółakowskiego. Wilno 4. I. pl. (*Juszyński. 197.*)

— Evangelica et Apostolica Doctrina de divinisimo et tremendo Missae Sacrificio in theses digesta per Emmanuelem Vega S. J. in Acad. Viln. Prof. Excusum Vilnae in Coll. Soc. Jesu. Typ. Nicolai Christoph. Radzivil. 4.

— De principijs fidei (*Rostowski. f. 457*). auth. Em. Vega Lusitano.

— Moscovia. Vilnae in Litvania apud Joannem Velicensem. M. DLXXXVI. (Antonii Possevin) continet:

1. Commentarius de rebus Moscoviticis Lib. II.

2. Colloquia de religione Catholica publice ab authore habita cum Magno Moscoviae Duce.

3. Capita quibus Graeci et Ruthenici a Latinis discesserunt.

4. Scriptum ab autore traditum Magno Duci cum Angli mercatores Moscovia tum commorantes clam ei librum obtrusissent quo Pontifex Maximus dicebat esse Antichristum.

5. Acta Pacificationis in Conventu legatorum Ste-

phani I. Pol. Regis et Basilij M. Moscoviae Ducis.

6. Litterae ad eam rem pertinentes.— 12. 261. str. (u *Bandtkego* 248) Znajduje się w Bibl. Akad. Wil. Bardzo rzadkie. Przedrukowane w Colonij 1586 r. 8 w Antwerpij. 1587. po trzeci raz w Colonij z innemi dziełami 1587; czwarty raz po włosku 1595. Colon. (13. 4. Druk. 11. 300) numeracja na jednéj stronie, tytuły i liczbowania rozdziałów oddzielne. (*Bibl. A. Urbanowskiego.*)

1586. Emm. Vega Lusitani (*Rostowski* 457.)

De cultu et invocatione Sanctorum, contra librum Volani de Idolatria Jesuitorum. 4.

- Emm. Vega Lusitani—De vita et miraculis Lutheri, Calvini et Bezae.
- Emm. Vega Lusitani. De distributione S. Eucharistiae sub una specie contra Hussitas.
- Atheismi Lutheri, Melanchtonis Calvini, Bezae, Ubiquetariorum, Anabaptistarum, Picardorum, Puritanorum, Arianorum et aliorum, nostri temporis haereticorum Duo item libri pestilentissimi Ministrorum Transsylvanicorum cum thesibus Francisci Davidis adversus Sanctissimam Trinitatem refutati ab Antonio Possevino Soc. Jesu. Denique Antithesis haereticae perfidiae contra singulos articulos orthodoxae fidei— Vilnae in Lithuania apud Joannem Velicensem a. 1586. Sup. permissu. typ.

cursivis Sign. A—O. 14. arkuszy. Stefan Bondonius Siedmiogrodzianin przypisał Stefanowi Batoremu.

1587. O poprawie Kalendarza — Kazania dwoje, X. Stánislává Grodzickiego, Doktora, y Profesora w Akademijey Wilenskiej Societatis Jesu W Roku Pańskim 1587 — Pierwsze poście w Białą, á drugie we wtórą po Wielkiej Nocy Niedziele, w Kościele u S. Janá miáne, w jedno zebrane, A teraz przez autorá, przezyrzáne, y po trzecie wydáne — Omnia honeste et secundum ordinem fiant in vobis 1. Cor. 14. W Wilnie Roku Pańskiego 1587 4. Tyt. w obwódce, dr. gocki piękny. 45 str. a na 46. do Czytelnika „dodatek” — Niedokładnie opisano (41 str. pisze) u *Osińskiego w Życiu Skargi*, i u *Chłędowskiego* (44 str.)

— Apologia ad Calumnias et convitia sectae se false Jesuitas vocantis, per Andr. Volanum. Viln. 1587. 4. typ. Joannis Hlebovicii Palatini Trocensis per Danielelem Łancicium.

1588. Statut Wielikoho Kniażestwa Litowskaho ot Najjasnieszeho Hsdra Korolia Jeho Miłosti Žihimonta Tretieho na Koronacij w Krakowe wydany Roku 1588. Drukowano w wielikem mieście Wileńskom, w drukarni Domu Mamoniczów z łaski i priwilia Korolia Jeho Miłosti (folio Notat. Prof. *Łobojki*. Exempl. w Bibl. Hrab. Rumiańcowa.)

1588. *Mendacia et convitia evangelica Andreae Volan Lwowicensis, Secretarii, si Diis placet Magni Duc. Litvan. Vilnae 1588. 4. Przez Andrzeja Jurgiewicza Kanonika Wileńsk. przeciwnika Wolanowego nieustannego, cytowanego często w Apologij Wargockiego —*

1589. *O iednéy osobie w używaniu Sakramentu ciała Pańskiego, w Kościele Bożym zwyczajney. Kazañ sześć. X. D. Stanisławà Grodzickiego Societatis Jesu w Wilnie. Roku Pańskiego M.D.LXXXIX. Tyt. w obwódce. 4. typ. goth. Dedykacja Annie Jagiellonównie, wspomina autor jēj łaskawość na siebie. Datt z Akademijey Wileńskiej w Wielki Piątek. R. P. 1589 — Kart dwie. Do czytelnika, pisze tu że Kazania w druk podaje na żądanie X. Kardynała Radziwiłła (kart 2) Kazanie piérwsze do 27 inclusive, drugie do 46 — III. do 67. IV do 107. V do 145, VI do 162 i końca. Każde Kazania *Nauki Duchowne* dopełniają — Styl czysty i dobry.*

— *Stephano I. Regi Polon. morte praerepto Reipubl. lachrymae per Danielelem Hermannum Borussum. Viln. ap. Joan. Velicensem 4. Tegoż autora jest *Stephaneis Moschovitica* drukow. 1582 r. w Gdańsku, poemat, którego tylko dwie pieśni, pięknym wierszem łacińskim wyszły.*

— *Gratulationes Serenissimo Sigismundo III. Re-*

gi Poloniae etc. in optatissimo et felicissimo
S. R. M. suae Vilnam adventu factae ab Aca-
demia Vilnensi Soc. Jesu. Vilnae Typ. Ill.
Princ. Nic. Christ. Radziviłi. etc. — 4.
MDLXXXIX.

1590. Zwierciadło nabożeństwa Krześcianskiego w Pol-
szcze, począwszy od przystania Polaków na
wiarę Krześcianską aż do terażniejszego roku
1590. przez X. Szymona Teofila — 4. typ.
Goth.

— *Funebris landatio et Threnodiae Vilnae* — 4.
Na pogrzebie Jana Barszcza ucznia Akademij,
przez Professora Akad. Wil. Jerzego Dąbrow-
skiego S. J.

— *Andreae Jurgevicii Canonici Vilnensis, Respon-
sio ad famosum Andreae Volani contra sum-
mum Pontificem libellum, quem Apologiam
contra calumnias Jesuitarum falso inscripsit—
sine loco et anno.*

1591. Апостоль. fol. — Notaty Prof. Łobojki, Bibl.
Hrabi Rumiańcowa — U Mamoniczów. fol.
14. 259. z drzeworytem Ewang. Łukasza S.

— *Obrona Postylle Ewanielickiey X. Grzegorza
z Żarnowca. Drukowano (znowu) w Wilnie
R. Pańskiego 1591. fol. (Bibl. Akad. Wil.)*

— *Andr. Jurgevicii. Anatomia libelli famosi et
scurrilis Andreae Volani Lwowianensis. Apo-
statae et Praefecti Synagogae Calvinistarum
Vilnensis. Vilnae 4.*

1591. Andr. Jurgevicii. Quod Evangelici falso desua admirabili Harmonia gloriantur. 4.

— Dirae in Obstrectatores — Vilnae in Typogr. Volani 4. Jest to obrona Wolana przeciw Jurgiewiczowi który mu podle jego urodzenie i z bogacenie się spadkiem trzech żon wyrzucał.

1592. Prawidło wiary haeretyckiey to jest, okazanie iż wodzowie Kacersey, nie pismo S. ale własny mozg swoy za regule albo prawidło miary sobie mają.

A przytym pirwsza Centuria, albo sto jawnych falszerstw w wierze, z obrony postylli kacer-skiey od fałecznego proroka Grzegorza z Żarnowca wydanej, zebranych, przez D. Stanisława Grodzickiego. Theologa Societatis Jesu. 3. Regum 22. wystąpił duch (zły) y stął Panem (Bogiem) y rzekł, Ja go oszukam. Rzekł mu Pan. W czymże? go (oszukasz) Odpowiedział. Póydę a będę duchem kłamliwym w ustach wszystkich (fałecznych) proroków jego. I rzekł Pan. Zwiedziesz y przemożesz, idź a uczyn tak.

W Wilnie, w Drukarni Acádemiey Societatis Jesu. Przez Dániela Lencycyuszá: Roku Pańskiego 1592. 4. Dr. gocki.

Na odwrocie - uwiadomienie względem cytacji kart obrony Postylli Grzegorza z Żarnowca, w którym jest wzmianka, że ta wyszła w Krakowie — Dalej „Przedmowa do łaskawego czytelnika” Przyznaje w niej Grzegorzowi wiel-

ki talent, wymawia mu ostrość odpowiedzi przeciw X. Wujkowi i obiecuje stosownie od siebie go traktować „takim ługiem myć będę, jakiegoś sobie nácádził —” (3 karty) Datt z Wilna d. 21. Listop. R. P. 1591. Następnie treść pisma „Controwersye główne w tych Książkách są te :

Pierwsza—Jáko nam Bóg mówi na tym świecie czym iest Cap. 2. A do tego się éciągają wszystkie inne.

Wtóra o kościele, o którém w Cap. 3. 4. 5.

Trzecia, o piśmie S. Tá má w sobie Cap. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

Czwarta, o Antychryście i poczyną się w Cap. 12. a trwa aż do końca —”

Str. 236. Na 273 Zamknięcie — dalej omyłki i „Materye które w tych książkach przypadały —”

1592. Kazanie na pogrzebie Osw. Księżny JMPanicy P. Katarzyny z Tęczyna Radziwiłłowej Wdżiny Wil. miane w Kościele Tumskim Wileńskim, dnia 20 Julij R. P. 1592. przez Xiędza Stanisława Grodzickiego Theologa S. J. a przytém Trutinia Psychotopij przeciw temu Kazaniu przez Ministra Nadwornego wydanej. W Wilnie Druk. Akadem. S. J. 1592. przez Daniela Łęczycjusza 4. 111 str. (U Bandtkiego omyłką — to Kazanie przypisane Stan. Grochowskiemu?)

1592. Psychotopia Kazania na pogrzebie Xiężney Radziwiłłowej Wdz. Wil. mianego przez Stan. Grodzickiego S. J. — przez Andrż. Wolana Ministra Nadwornego.

— Sława na szczęśliwe zwycięztwo Oswieconego X. JM. Michała Radziwiłła Wojew. Wil. i Hetm. W. W. X. L., ze 24,000 Moskwy pod Kiessą porażoney d. 21 Oktob. 1578 przez Porucznika swego Jędrzeya Sapiehę Woiewodzica Nowogródzkiego Druk. w Wilnie 1592. (*Rognowicki. Życia Sap. II. II^a*)

— Wybranych zdań Teognidesa Megareńczyka, przez Stanisława Kółakowskiego Jaćwiza, przekład. — 1592. Wilno. Druk Daniela Łęczyckiego. 4. Wiersz niezły wcale, dzieło bardzo dziś rzadkie.

— Johannis Licinii Namysloviensis Silesij, Rector. Scholarum Dn. Kiszkae Castell. Viln. Anatomia et Oeconomia hominis Christiani. Vilnae 1592, polonice. (*Bibl. Anti-Trinitar. 94*).

— Johan: Licinij Namysłoviensis Brevis tractatio de disputatione Vilmensi, habita cum Jesuitis 4.

— Radivilias, sive de vita et rebus praeclarissime gestis immortalis memoriae Ill. Prin. Nicolai, Radivili Georgii filii Ducis in Dubinki ac Birżae Pal. Viln. etc. Exercituum M. D. L. Imperatoris fortissimi etc. Libri IV. Joannis Radvani Lit. jussu et auctor. M. D. Joan. Abramowicz in Worniany Praesid. Derpaten. Ca-

pit. Lidens. Vendens. etc. Addita est Oratio funebris generosi D. Andreae Volani Secr. S. R. M. et quorundam auctor epigrammata Vilnae Metropoli Litvanorum. Ex officina Joannis Kartzani снѣтъ 4. 21. ark. Epigrammata dodane są Jana Kozaka i Jana Rudzkiego Litwinów. Pismo to, za nieskończenie rzadkie, uważa Janocki (*Nachricht. I. Th. 84*).

1592. *Meditatio in Epistolam Divi Pauli Apostoli ad Ephesios, in qua universae fere Religionis Christianae Compendium discendum proponitur. Autore Andrea Volano. Vilnae, impensis Generosi ac Nobilissimi DD. Joban. Szweikowskii. In officina Jacobi Markowicii. 1592. 4. A. R. 5 i 3 kart przedmowy. — Datta — In praediolo meo Volano die 3 Junii 1584.*

— *Epistolae aliquot ad refellendum doctrinae Samosatenicæ errorem, ad adstruendam orthodoxam de divina Trinitate sententiam hoc tempore lectu non inutile ab Andrea Volano scriptae. Vil. In officina Coetus Evangelici Vilnensis. A. 1592. Impensis Gen. a Mag. Dni D. Johannis Schemoti 4.*

1593. *Псалтырь. U Łukasza i Koźmy Mamoniczów w Wil. 4. (Sopików T. I. 185) 222 i 136 pp.*

— *Marka Tulliusza Cicerona o powinnościach wszech stanów ludzi, Ksiąg troje, przez Stan. Koszutskiego przełożone i t. d. Wil. z Drukarńi Janà Kárcanà. R. 1593. Przypisane przez*

J. Karcana, Mikołajowi Naruszewiczowi Kasztellanowi Żmudzkiemu, z Wilna d. 22 Maja.

1593. Księgi o starości, Bienjasza Budnego, u Jana Karcana drukowane. (Patrz r. 1603).

— O czyscu Kazanie wtóre X. D. Stanisława Grodzickiego, Theologa Societatis Jesu 26 dnia Stycznia, miane w Kościele S. Janà. Przy pogrzebie Oswieconego Książęcia Je. X. M. Panà, Pànà Olbrychtà Ràdziwilà Xiążęcia ná Olyce y Nieswieżu, Márszałká, Stárosty Kowienskiego, Ràmborskiego etc. etc.

✠ W Wilnie z Drukàrnie (sic) Academiij Societatis Jesu Roku Pańskiego 1593.

Na odwrócie znak drukarni w ozdobach (I. H. S.) w koło niego napis— Turris fortissima nomen Domini Prov. 18. Dedyk. Oswieconey Księżnie Jey Mei Moiey Mciwey Paniey Paniey Annie Księżnie z Kurlandu, Radziwilowey W. X. L. Marszałkowey etc. (żonie zmarłego) 3 strony. Datt. z Wilna 20 d. Marca R. 1593. stron 100, na tejże po *Amen*. Omyłki — Dr. gocki.

— Cathemerinon Xięstwa Słuckiego z żalobliwym lamentem na pośpieszną śmierć Xiążąt Słuckich Gerzego, Jana, Siemona i Alexandra, ostatnich dziedziców. w Wilnie Druk Mamoniczów. 4. Autorem jest Stanisław Jaćwież Kółakowski, wydawcą Marcin Okuń —

— Alco sive in obitum Principis Alberti Radzivil,

Ecloga — Vilnae in off. Soc. Jesu 4. Authore Joan. Rakwie.

(Przedrukowano w zbiorze Poetarum polonorum Carmina pastoralia — 1779. Altemburgii. *W. Trębicki.*)

Wyszło z Drukarni Jezuickiej, wprzódby Radziwiłłowskiej, która służyła do odbicia Biblii Brzeskiej, a przez zmarłego ofiarowana Akademij.

1593. Threnodia in obitum Principis Alb. Radziwill. Typ. Acad. 1593. 4.

1594. Postylla polska, to jest, wykład prosty Ewangelii niedzielnych i świąt uroczystych, teraz znowu wydana w Wilnie u Jakuba Markowicza. 1594. fol. — Ta postylla jest Reya z Nagłowic. (*Bentk. I. 260*).

— Judicium albo rozsądek Księdza Mikołaja Issiory Proboszcza Oszmiańskiego w W. X. Litewskim, o Konterfekcie Jezuitów z Equesa Łacińskiego pod Maszką Prawdzica w Polski język przczynionym. U. Daniela Lencycyusza. r. 1594. 4. str. 105 (Przez Marcina Łaskiego).

— Wieczerza Ewangelicka w obronie száfunku wieczerzy Ministrow wypisana przez Księdza Marcina Tworzydła, proboszcza Kościoła Świętej Trojcy w Wilnie, wydana, przytym odpowiedź na Contradictie Ministrowskie, w Wilnie Daniel Łęczycki drukował. Roku Páńskiego 1594. (Tytuł w obwódce) Na odwrócie „Do

czytelnika Łaskawego”, zajmuje str. 3. Tu pisze — iż heretycy „zборы nowe zakładają, przeciw P. Chrystusowi piszą i t. d.” Wspomina o Grodzickim a na str. 2. wyraźnie pisze. — „Słuchaj mnie bracie Chrzastowski—” Na str. 3 „wszakeście się dawno na tę obronę zbierali, y goniliście się ze wszystkich stron, z Polski wielkiej y małej z Litwy y z inąd, aliż po wielkich grośbach, na ciebie przyszło (Chrzastowskiego)” a dalej: aleć służy ona przypowieść ruska — sierdzit, ále nie duż. —”

Na str. 108 kończy wieczerzą, na 109 zaczyna — O Contradictiach Chrzastowskiego. Rozmowa Dialektyki y Sophistyki. Na 111 Index Chrzastowij Stultitiarum, to jest mądrości Chrzastowskiego. Wszystkich str. 116. a kontradycij 30.

1594. Zwierciadło nabożeństwa Krześciańskiego w Polsce począwszy od przystania Polakow na wiarę Krześciańską aż do terażniejszego roku 1590 przez pobożnego męża X. Symonà Theopilà Zborów Wielko polskich czuynego y wierne-go Dozorcę napisane, w Wilnie u Jakuba Markowiczà. R. 1594. 4. ark. 5. Na odwrocie pod herbem Trąby. 12stowiersz śliczny. Dedyk. Do Janusza Radziwiłła Wdźica Wileńskiego, podpisał Jan Syciński z Birzanskiego Dworu. Chronologiczne wyliczenie zdarzeń i odmian w Kościele polskim — Xiązka zakazana, prze-

ciw Kościołowi Katolickiemu, trzy razy drukowana w Wilnie (*Wizerunki. p. IV. N. 3. 170.*)

1594. Okulary na zwierciadło nabożeństwa Krześcijańskiego w Polsce. 4. Kart. 37. Przez Marcina Tworzydłę Proboszcza Ś. Trojcy w Wil. Wilno u Daniela z Łęczycy — Bandtke pisze u Krzysztofa Wolbramczyka.
- *Bellum quinti Ewangelii, Andreae Jurgevicii Can. Viln. 4. (Hoffmann).*
- *Ode dicolos distrophos. Joannis Rakwic.*
- *Elogia in exequijs anniversarijs D. Alberti Radzivill. Vilnae. in officina Academ. S. J. 4.*
1595. Евангеліе полковое. Ewangelje z wykładem przez różnych świętych powszechnej Cerkwi Chrystusowej nauczycielów, na wszystkie niedziele i pańskie święta. Wilno w Drukarni Łukasza i Koźmy Mamoniczów 1595. fol. Przy-
pisane od Koźmy Szymonowi Woynie Kasztelanowi Mściśławskiemu—
- Унія, альбо выкладъ преднейшихъ аршыкуловъ ку зъ одпоченью Грековъ с Костеломъ Римскимъ належащихъ. У Вильни. Року Божего Нарождения 1595. За дозволениемъ Спаршыхъ. 4. str. 102 nieliczb. w Typografij Mamoniczów, charakterem skoropisnym, jak Statut

1588. Znajduje się w Bibliotece Kijowo-Pieczerskiej Ławry. (*Eugenjusz str. 136*).
1595. Kąkol który rozsięwa Stefanek Zizania w Cerkwiah Ruskich w Wilnie 1595. 4. str. 36. przez Szczęsnego Żebrowskiego Teologa Akadem. Wileńskiej.
- Marcina Smigleckiego S. J. O Bóstwie przedwiecznym Syna Bożego, Świadcstwo pisma Świętego, do trzech przedniejszych artykułów zebrane. w Wilnie 4.
 - M. T. Cicerona o Starości, tłumaczenie Bieńiasza Budnego, druk J. Karcana 4.
 - Paranympheus podany na wesele Pana Skumina Ssty Braclawskiego, Wilno Dr. Jana Karcana. Autor Jan Protasowicz —
 - Funebris laudatio et Threnodia — Wiérsz na pogrzeb Jana Barszcza. Vilnae 1595, przez Abrahama Romiatowskiego. (*Juszyński II. 137*)
1596. Ὁρθοδοξος κρισιανός. Vilnae 1596. Dialogus authore Meletio Pegas Patriarch. Alexandr. (*Smith. Th. Miscellanea. Londini. 1686. 8. p. 55*).
- Азбука Славенская съ Молишвами и крапкимъ Лексикономъ. соч. Лавр. Зизанія. 8.
 - Грамматики Славенская, сочин. Лавр. Зизаніемъ. 1596. 8. (Bez oznaczenia miejsca druku, najpewniéj w Wilnie) —

1596. Молишвы повседневны 8. (W Biblijot. Hrabi Rumiańcowa. *Notaty Prof. Łobojki*).
- Оренонъ. Melecjusza Smotrzyckiego. Bez miejsca druku.
- Псаломница. — (w końcu) Изобразися сѧ Псаломница въ Вильни въ лѣто опѣ созданья міра 7104 а опѣ рож. Христова 1596 мѣсяца юня 23. 8. 231 к.
- Казаніе Іерусалимскаго Патріарха Кирилла. Roku od stworzenia świata, a po Chrystusie 1596. (Kazanie Sw. Cyrylla Patrjarchy Jerozolimskiego o Antychryście i znakach jego, z rozszerzenia nauki przeciw herezyom różnym. 8. 107 kart. Z jednѣj strony w języku Białoruskim, drukiem kościelnym słowiańskim, z drugіѣj po polsku, drukiem gockim. Dedykowane Xięciu Konstantemu Konstantynowiczowi we chrzcie Bazylemu Xięciu Ostrożskiemu Wdzie Kijewskiemu. Sopików mnie- ma, że to dzieło nie jest Sw. Cyrylla, ale pseudo-tłumacza Białorusina Stefana Zizanja Dydaskała.
- De Zachariae prophetae pro Christi Divinitate illustrati testimonio, adversus Fausti Socini Anabaptistae cavillationes. Vilnae. Authore Martino Smiglecki S. Jesu. MDXCVI. 4. (*Sotuel. Alegambe. Bibl. Scrip. 17. 334*).
1597. Апокризисъ альбо отповѣдь на книж-

ки о соборѣ Береспенскомъ именемъ людей спарожитной Религій Греческой чрезъ Христофора Филалета. (Wistocie przez Melecj. Smotrzyckiego).

1597. Synod Brzeski przez X. Marcin. Smigleckiego S. J.

— Jana Protasowicza. Jalmużnik. Poëma o Jalmużnic, wyjęte z dzieła Juljusza Fulejusza i z innych autorów ascetycznych, objaśnione zdaniem starożytnych i przykładami (p. 30 dupl.) Vilnae 1597. 4.

— Konterfekt starego człowieka uczyniony, to jest dwa starcy, jeden narzeka na starość i jej doległości, drugi zaś pokazuje starości pożytki. 1597. 4. bez miejsca dr. Przez Jana Protasowicza, przypisane Kniaziowi Alexandrowi Połubińskiemu wujowi swemu.

— Jana Licynjusza Namysłowskiego Słęzaka do braciey ministrów Ewanielików. Dedykacja podpisana z Nowogródka, bez miejsca druku, ale bez wątpienia wyszła w Wilnie, jak inne pisma Namysłowskiego.

— Philopatris ad Senatum populumque Lithvanum A. D. 1597. 4. (Bez miejsca druku.)

1598. Katechizm álbo krótkie w jedno mieysce zebranie wiary y powinności Krzesciańskiej, z pasterstwem zborowym y domowym, z modlitwami, psálmami y piosnkami na cześć á chwałą Panu Bogu, a Zborowi jego zbudowaniu, te-

raz znowu z pilnym przejrzeniem y poprawieniem wydany. Nakładem Jego M. Pana Jana Abrahymowicza na Wornianach, Woiewody Smoleńskiego, Presidenta Derptskiego, Starosty Lidskiego y Wendeńskiego etc. w Wilnie w Drukarni Jana Karcana Roku Pańskiego 1598. 8. str. n. 1. 768. Na odwrocie herb Radziwiłłowski i wiersz. Ułożony Katechizm przez Stan. Sudrowjusza—Więcej tu pieśni (do 200) niż Katechizmu. (*Bentk. I. 253. Olof i Węgierski. 419*). Wydanie powtórne—Kiedy wyszło pierwsze nie wiadomo.

1598. Polski z Litewskim Katechizm wydany nakładem JMP. Malchera Pietkiewicza Pisarza Ziems. Wil. Wilno 1598. 1. A. 10 pl. Druk Stanisława Wierzeyskiego (w Drukarni Malchera Pietkiewicza).

— Nauka y utwierdzenie o tym z czym się ma pokazać y popisać przed Maiestatem Bożym człowiek Krześciański, niemocą złożony, aby nie był zawstydzony—Zebrana z pisma świętego przez Stanisława Sudrowiusa Ministra Zboru Wileńskiego. Drukowano w Wilnie u Jana Karcana. R. P. 1598. 8. str. n. I. 148. Jest tu zbiór 46 pieśni.

— Grzegorza z Żarnowca, Apokatazis. b. m. druku.

— Grzegorza z Żarnowca, Postylla. b. m. druku.

— Clypeus albo Tarcz duchowna z słów Apostoła Pawła Świętego urobiona i wzięta. W Wilnie,

w drukarni Malchera Pietkiewicza przez Wasila Małachwiejowicza 1598. 4. Karty nieliczb.
Pismo Grzegorza z Żarnowca.

1599. Unia albo Confoederacya Wileńska między Ewangelickie y Ruskie Kościoły. Anno 1599. Rpm. (Patrz T. II. tego pisma.)

— Dysputacja Wileńska z X. Danielem Mikolajewskim o jedney widomey głowie Kościoła Bożego. 1599. 4. str. 138. Przez Marcina Smigleckiego S. J. Filozofij Professora.

— Protestatio przeciwko niesłuszney chlubie tych, co za przyczynę disputacij X. Marcina Smigleckiego Soc. Jezu z Ks. Danielem Mikolajewskim Ministrem Ewangelii. P. N. J. Krystusa, o widzialney głowie Kościoła Bożego etc. etc. przed zwycięstwem tryumfuią. Przez X. Marcina Gracjana natenczas JW Pana Andrzeja Leszczyńskiego etc. Nadwornego Kaznodzieję wydana etc. w Wilnie (Łukaszewicz. *Wiad. hist. o dyssydentach. 1832. 193 str.*)

— Termin na protestacyą ministra iednego Ewangelickiego abo odpowiedź na czworaką rzecz przeciwko miejscu y władzy przedniey w Kościele Chrystusowym którą ma Piotr Sty y potomek iego Biskup Rzymski. przez X. Marcina Michajłowicza Żagiela Audit. Theo. w Akad. Wileńskiej S. J.

Tu es Simon, tu vocaberis ceptus.

Johan. I. v. 42.

Ty będziesz zwany opoka Petros. Petra.

Hic. in Epist. 2 ad Damascen.

Si quis cathedrae Petri iungitus meus est.

W Wilnie w Druk. Akad. S. J. r. 1599.

4. dr. gocki. K. i 1. karta.

1599. Łupieże martwe scryptus Mărcina Gratiàna a Ministrá, teras swiežo nazwanego protestacya, gdzie szczypie Dysputacyą wydaną X. Marcina Smigleckiego D. Th. S. J. gwoli Ministrowi y tym którzy Ministra znać chcą pokazane przez Jana Bialuskiego Audit. Theol. w Akad. Wileńs. S. J.

Judas Apo. in Epist. Cath. ver. 16.

Hi sunt murmuratores querulosi, secundum Desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superbiam. v. 17.

Hi sunt qui segregant semetipsos animales spiritum non habentes.

Drukował Daniel Lęczycki w Wil. 1599. dr. gocki. (T. II i c.)

— Postillo Catholicko, tay est iszguldimas Ewangeliu kiek wienos nedelos yr szwėtes per wi-sus metus, per K. Mikołaju Dauksza Kan. Mend. iż lėkiszko perguldita. Wilniuj. Drukarnioi Akademios Societatis Jesu. A. Dni 1599. folio. Ta postylla X. Mikołaja Daukszy Kan. Miednickiego, tłumaczona z polskiej X. Wujka, niezmiernie rzadka; znajdowała się w Bibl. Akad. Wileńskieję. Po Katechiźmie

1598, druga litewska książka drukowana w Wilnie.

1599. *Quinti Evangelici Professores antiquissimi et celeberrimi nullus et nemo. Qui in Ecclesia mathematica fugitiva, latè haute, in cognita et invisibili protestantium, usque ad Lutherum, Zwinglium et Calvinum latuerunt e tenebris cruti per Andream Jurgevicium Canon. Viln. Vilnae 1599. ap. Dan. Lanciejum. (Catal. Bibl. Acad. Viln.)*

Dzieła wydane w XVI. w. bez oznaczenia roku.

- Pisma Burcarda Franciszka (Superintenden. Zbor. Wileńsk.) zakazane bez wymienienia tytułu na Indexie Benedykta XIV. 1764 r. (69 p.) Zapewne wyjść musiały w Wilnie.
- Dzieła Mikołaja Radziwiłła, zakazane na tymże Indexie (p. 176). Jeśli tu mowa o listach do Lippomana; te nie w Wilnie wyszły, ale może na celu są inne, które i w Wilnie najspodobniej wyjść mogły.
 - Wykład Katechizmu Kościoła chrześcijańskiego przez X. Gilowskiego, przypisany Ostaphiemu Wołłowiczowi. Bez miejsca dr. i roku. 4. 392 str.
 - Wieża Dawidowa na teraźniejszą wojnę turecką. 4.
 - Kazania Grzegorza z Żarnowca — cytowane na

odwrocie tytułu pisma: Prawidło wiary i t. d.
Jeśli to nie Postylla?

- Ewangelik X. D. Stanisł. Grodzickiego S. J. 4. str. 33. Na końcu — w Wilnie w Drukar. Akadem. S. J. Są to dwa dialogi o nazwisku Ewangelików (*Wizerunki N. 3. 174.*)

1600. Евангеліе на престо́льное (ołtarzowe) съ поршретами Евангелистовъ напечатано спараніемъ и кошпомъ Лукаша Мамонича съ собственой его Типографіи. Вильна. 1600. fol. minori.

- Antirrhesis abo Apologia przeciwko Krzysztofowi Philactowi, który niedawno wydał Xiązki imieniem Starożytney Rusi religij Greckiey, przeciw Książkom o Synodzie Brzeskim napisanym w R. P. 1597 w Wil. przez Daniela Lanczyckiego R. P. 1600. 4. typ. goth. 230 str.
- Justa Lipsiusza o stałości Ksiąg dwoje, tłumaczenie Janusza Piotrowicza, nakład Józefa Korsaka, Wilno u J. Karcana. 1600. 4. 169 str.
- Stanisława Sudrowjusza Kaznodzieie Ewangel. Objasnienie Modlitwy Pańskiej Oycze Nasz. bez daty.
- Ks. Marcina Smigleckiego S. J. O jedney widomey głowie Kościoła. Wilno 1600. 4. (*Katalog Bibl. Pijarsk. War. 45.*)
- X. Marc. Smigleckiego S. J. — Rozsądek Katolicki. (bez pewnej daty).

1600. X. Marc. Smigleckiego S. J. Proca na ministry Heretyckie. (bez daty).

— Oratio ad illustres Radivillos et Chotkievicios (sic) A. V. (Wolani) Vilnae 1600. per Ūlicum et Salom. Sultzeros. 4. odnoszące się do ich zająć.

— Institutiones absolutissimae in graecam linguam cum annotationibus in nominum verborumque difficultates etc. Nicolao Clenardo auth. Viln. ex Off. Typ. Joan. Karcani— 8. 406 pp.

1601. Часословець.—UMamoniczów. (*Notaty Prof. Łobojki.*)

— Offiara Mikołaja Wołodkowicza, Annotacyi Nowego Testamentu Roku 1601. Marca 14 dnia wydana 4. 55 k. nieliczb. W Wilnie w Druk. Jana Karcana. Nakładem samegoż authora tych książek.

1602. Apologia id est defensio verae doctrinae et fidei antiquissimae 1602. 4. per Martinum Crovicium. Excudebat Joan. Markovic.

— Apollogia von Krowicki etc. übersetzt von Cyryak Moller, gedruckt zu Wilda in Littawen. beim Jacob Markowitz im Jahr Christi 1602. 4. alf. 2. ark. 9.

— Synodus Diocesana Episcop. Vilnensis celebrata Vilnae per Benedictum Woynam Episcop. Vilnen. 3. Martij 1602. Vilnae in Off. Aca-dem. Viln. S. J. 1602. 4. 8 pag.

1603. Zwierciadło nabożeństwa Krześciańskiego w Pol-

szcze, poczawszy od przystania Polaków na wiarę Krześciańską aż do roku 1603. Typ. goth. 4. str. nieliczb. 26. Bez miejsca dr. podobno nie w Wilnie, ale w Upicie nakładem Sycińskiego.

1603. Marka Tulliusza Cyserona Księgi o Przyjaźni drukowane w Wilnie u Janá Kárcaná. Nakładem tegoż authora (Bieńjasza Budnego) r. 1603 4. kart 24. dr. gocki.

1604. Apologia więtsza to iest obrona nauki prawdziwey y wiary starodawney Krześciańskiej, ktorey uczyli Prorocy, Kristus syn Boży y Apostołowie święci. Naprzeciwko nauce fałszywey y wierze nowey, ktorey uczy w Kościelech swoich Papież Rzymski, a ktorey swiegotaniem swoim bronią nowi Mniszy, Jezuitowie, czarńi y inszy im podobni napisana niegdy przez Marcina Krowickiego y na wielu mieysce rozszyszczona y obiaśniona.

Math. V. 32. Wszelki etc. Przypisano przez Stan. Ninińskiego Janowi Chlebowiczowi Karsztell. Mińskiemu. Typ. goth. 288. str. 31 list nieliczbow. ogół 638 str. 4. Na końcu Herb Wieniawa.—Drukowano w Wilnie nakładem Pana Stanisława Ninińskiego. R. P. 1604.

— Jacobi Gretseri S. J. Institutionum Linguae Graecae Liber I. Editio Sexta. Lib. II. ed. VI^a Vilnae ex typ. Jo. Karcani A. D. 1604.

8. 348 str. 22 nieliczb. 252 str. 2. nielicz.
(*Bandk.*)

1604. *Theatrum Sancti Casimiri in quo ipsius pro-*
sapia, vita, miracula, graphice proponuntur.
(*Et Theatridum*) 4. 123. 66. pp. Vilnae Typ.
Acad. S. J. 1604. Nakładem Lwa Sapiehy.

— *Lapis angularis aedis S. Casimiro Duci Lithva-*
niae etc. in Academia Vilmensi eulogiis ador-
natus 4. (13³) Vilnae Typ. Ac. S. Jesu. 1604.

— *Litotikon*—(*Rostowski Lib. V. 219.*)

1605. *Golniewskiego Chryzostoma* — *Pieśń nowa o*
zwycięstwie Polskim pod Kirchholmem pod wo-
dzą Chodkiewicza Bohatéra. 4. pag. Vilnae
1605. 4.

— *Poselstwo do Papięza Rzymskiego Syxta IV.*
od duchowieństwa y od Książąt y Panów Ru-
skich. 1476. 4. (Jij) Wilno. 1605. *Pismo*
niezmiernéj dziś rzadkości.

— *Pamiętka albo Columny niesmiertelności, Wiel-*
możnemu Panu Panu Janowi Carolowi Chot-
kiewiczowi Hrabi z Szklowa, na Bychowie,
Hetm. Najwyższ. W. X. Litt. Staroście Żmudz.
etc. etc. Wielkiemu Rzpłey miłośnikowi, szcze-
śliwemu nieprzyjaciół pogromicielowi, czyn-
nemu Oyczyzny obrońcy y stróżowi, dobremu
Hetmanowi, dobremu żołnierzowi y cnemu Ry-
cerstwu polskiemu y Litewskiemu, sercem smia-
łemu, prawicą dzielnemu, przewagą bystre-
mu, dzielnością niesmiertelnemu etc. z zwy-

ciężstwa nad Książęty Sudermańskim i Luneburskim, z ich Hetmąny Lynderzonem y Mansueldem, dnia 27 Septem. S. Stanisławowi dedykowanego Roku 1605 w Inflanciech pod Kirchholmem otrzymanego przez Symona Slaskiego Rycerstwu wszystkiemu życzliwego y powolnego sługę postawione (4, wierszem. Typ. goth. Karty nieliczb. Bez oznacz. miejsca druku).

1605. Ein gespräch von der Religion, zur Mittau zwischen Michaele Otto Becano S. J. und Paulo Oderborino Sup. in Curlandt, gehalten 1599 im Aug. gedrückt zur Wilda durch Georgium Nigellium (w Druk. Radziwiłłowskiej) A. D. 1605. 4. 5½ arkuszy.

— Stephanomata in honorem Insignium Adolescentium Petri Gracki, Graegorii Salicei, Athanasij Ciechanowicz etc, Vilnae typ. Academ. excudebat Thomas Lewicki 1605. Siedem obrazów na miedzi rznionych, z napisami i wierszami Stefana Sobockiego,

— Miłunski Mathiae S. J. Explanationes juris ecclesiastici Canonico-morales in Lib. IV. Decretalium de sponsalibus et Matrimonijs Vilnae Typ. Academ. S. J. 1605. 8. (*Bibl. Krzemieniecka.*)

1606, Dwie Satyr wesołych z krajów Litewskich. 1606 4. (Bez miejsca druku.)

— Zwierciadło albo kształt w którym każdy stan

snadnie się swym sprawom, jako we zwierciedle przypatrzeć może, przez Mikołaja Reyna z Nagłowic. Przedrukowano w Wilnie 1606 r. 4. 296 str.

1606. Reynharda Lorychiusa o Rządzie dobrym i wychowaniu, tłumaczenie Stanisł. Koszutkiego. Wilno 1606 r.

— M. T. Cyserona o powinnościach wszech stanów ludzi Ksiąg troje przez Stan. Koszutkiego przełożone, k temu przydano żywot jego i Księgi o Starości y o Przyjaźni Bieniasza Budnego. Wilno Dr. Jana Karcana. 1606. 4. dr. gockie. str. 199. i 42.

— (Wawrzyńca Bojera) Carolomachia Vilnae. Typ. Soc. Jesu 1606. 4. Wyszła pod nazwiskiem Zawiszy.

— Carolomachia Bojera z łacińskiego (o zwycięstwie pod Kircholmem Zygmunta III. nad Karolem Sudermańskim) w Wilnie Typ. S. J. 4. Tłumaczył Jan Eysymont. 13. arkuszy.

— Conciones (latine) Stan. Grodzickiego. S. J.— 8. (*Niesiecki. II. 312.*)

— Heliodori Aethiopica etc. tłumacz. polskie z tłumacz. łacińskiego Warszewickiego 8. Wilno (*Harles. Intr. in hist. Lin. gr. 11. 1. 342. ap. Jocher.*)

1607. Служебникъ. 4. W Drukarni Leona Mamonicza. *Linde.*

— Ku czei Jasnie Wielmożnemu Panu Lwowi Sa-

piezie Kanclerzowi Wielkiemu, Nauk wysokich Mecenasowi znamienitemu, w Wilnie drukował Jakub Markowicz. R. 1607. 4. Autor Jan Rybiński poëta laureatns. Dzieło bardzo rzadkie.

1608. Наука о сѣдми шайнахъ Церковныхъ. 4. (*Notaty Łobojki.*)

— Inventores rerum, albo Krótkie opisanie, co kto wynalazł i do użytku podał. w Wilnie u Jana Karcana. 1608. 4. Przez Jana Protasowicza, przypisane Januszowi Skuminowi Pisarzowi Lit. Rzecz wzięta z Wirgiljusza Polidora, dzieło rzadkie (*Juszyński.*)

— Caecitas et paena Ecclesiae, libellus Andr. Volani contra Pontificios. Vil. 8. (*Niesiecki. IV. 814.*)

— Jasne y dowodne pokazanie tak z pisma Świętego jako z starodawnych doktorów Chrześciańskich, że Papież który stolicę Państwa Rzymskiego opanował i w Rzymie mieszka, nie jest głową powszechnego Kościoła chrześciańskiego, jako on o sobie powiada i wielka część świata to iemu przyznawa, ale iż iest onym Antychrystem który wszystkie urząd od pośrednika naszego P. J. Chrystusa w niwecz obrócił, a niesłusznie uczyniwszy się Namiestnikiem jego, on sobie przywłaszczył. Wilno. 1608 r.

Dedykow. Krzysztofowi Zienowiczowi Wojewodzie Brzeskiemu przez A. W. bez wątpienia, Andrzeja Wolana, który w przedmowie to

swoje dzieło, tłumaczeniem z *Philippi Mornai Plessiaci* zowie. Zapewne nie z innego jak z tak nazwanego: *Mysterium Iniquitatis, seu historia Papatus quibus gradibus ad id fastigium enisus fit, quamquam acriter omni tempore ubique a piis contra intercessum asseruntur etiam iura imperatorum, Regum et principum etc. authore Phillippo Mornay Plesciaco, Marliano, Christianissimi Regis in Sacro Consistorio Cataphractorum Turmae Ductore, Salmuriensi Ditionis praeside, Domus Regiae Navarreae Praefecto etc.* Dzieło to wyszło Salmurij (w Saumur) 1611 i Londyni 1612. Pisał przeciw Mornayowi Leonard Coquaeus Augustjanin, bronił go Andrzej Rivetus. *Mysterium* dedykowane Jakóbowi I. Król. Angielsk.

Exemplarz tłumaczenia Wolana, był w Bibl. Akadem. Wil.

1609. Relacya y uważenie postępków niektórych; około Cerkwi Ruskich Wileńskich. R. 1608. y 1609. Wilnu wszystkiemu świadomych. — Bez miejsca dr. i roku 4. Siedém arkuszy — Rzadkie a dla historyka ważne pisemko.

1610. Θρηνον. π. ε. плачь Восточной Церкви на опскупление нѣкоторыхъ отъ древнаго греческаго исповѣданія и отъ повиновенія Папїріарху Конспанши-

нопольскому. сочин. Иеромонаха Мелепія Смотрицкого. Вильна. 4.

Toż samo albo i inne jest opisane u niektórych, pod tytułem :

1610. Theophila Ortologa (Melet. Smotrzyckiego) —

Θρηνοσ to jest lament jedyney Świętey powszechney apostolskiey wschodniey Cerkwie, z objaśnieniem dogmatów wiary. Wilno. 1610. 4.

— Tegoż — (Melec. Smotrzyckiego) Exactesis albo expostulatio. Bez oznaczenia miejsca druku i roku (*Katal. Bibl. Akadem. Wil.*)

— Woyny w Inflanciech pod Janem Zamoyskim przez Christ. Wołodkowicza Pisarza Ziemi Żmudzkiey. Vilnae. 4.

— Threnodia, albo żałośne pienie o zgorzeniu Wilna stolicy W. X. Litt. które się stało, dnia 1 Lipca 1610 Roku z wielkim żalem wszystkich obywatelów etc. przez Jana Eysymonta. (tłumacza Carolomachij Boiera).

— Bellarmini — Apologia pro responsione sua ad librum Jacobi Magnae Britanniae Regis, cujus titulus est. Triplici modo, triplex cuncus, in qua apologia reffelitur praefatio monitoria Regis ejusdem, accessit eadem ipsa Responsio iterum recessa, quae sub nomine Mathaei Forti, anno superiori prodierat. Vilnae 1610.

1611. Pienia wesołe dziątek, na przyjazd do Wilna Króla JM. tudzież Senatu y Rycerstwa. Mowa

po rekuperowaniu Smoleńska, JWWP. Chrystofowi Montwidowi Dorohostayskiemu Marsz. W. X. Lit. Wilno 1611. 4. 2 arkusze. Aut. Walenty Bartoszewski S. J.

1611. Szturm pocieszny Smoleńska d. 13 Czerwca 1611 roku, przez Baltazara Ozimińskiego. Wilno u Jana Karcana. 4.

— Caesaris Baroffi Mediolanensis J. U. D. Prototarii Apost. et Francisci Simonettae Nuncii Apost. in Polonia Secretarii Oratio in triumpho Sigismundo III. e Moſcovia post insignes victorias feliciter redeunti dicata.

Vil. per Petr. Blast. Kmitka.

— Nadgrobki dla Krzysztofa Paca Wdy Mińskiego. w Wilnie u Jana Karcana. 1611 4. Przez Sebest. Miczyńskiego (*Juszyński 296 II.*)

— Lekarstwo duszne człowieka chrześcijańskiego w chorobie. 1611 r. 12. Przez Samuela Dambrowickiego Raznodzieję Zborowego. B. m. druku.

— Rs. Piotra Skargi S. J. Wzywanie do jedney zbawienney wiary. Wilno. 1611. 4. U Józeſa Kárcaná.

— Allocutiones ad Georgium Janussium et Christophorum Radivilos. 4. 1611. ap. Petr. Blast. Kmita.

— Visitationis Apostolicae S. Ecclesiae Venden, et Livoniae constitutiones editae a Joan. Maria Belletto Visitatore Apostolico et impressae

jussu Otto Schenking Ep. Vend. (Dij) Vilnae
Joan. Karcan.

1611. Synodus Vendensis et Livoniae celebrata Rigae
per R. D. Ottonem Schencking Ep. Vend. a
1611 adstante R. D. Joanne Maria Belletto.
4. (K. 2) Vilnae. Joannes Karcan.

— Syrenes. Vilnae excudebat Petrus Blastus.
1611. 4. aut. Christ. Theod. Schoesser Rect.
Gymnasii Vilnensis.

1612. Paregoria albo utulenie uszczypliwego lamentu
mniemaney Cerkwie Wschodniej zmyślonego
Theophila Orthologa — w Wilnie w Druk.
Lwa Mamonicza. 4.

— Monodya oyczyzny żałobliwey po zeysciu wie-
czney pamięci Andrzeja Woytkowskiego. Wil-
no. Przez Walent. Bartoszewskiego Soc. Jesu.

1613. Parthenomelica albo pienia o Pannie Nayswięt-
szej w Wilnie. 4. ark. 6. Przez Walentego
Bartoszewskiego Jezuitę.

— Harmonia żałobna na pogrzebie JMP. Hara-
burdy na Swisłoczcu etc. dziedzicznego dzier-
żawcę po niegdy Pana JM. P. Michała Hara-
burdy Kasztel. Mieńsk. etc. syna podana od
uniżonego sługi Adryana Grawiniego Prusaka
Inspektora JMP. Jerzego Syna JM. nieboszczyka.
w Wilnie w Druk. Jozepha Karcana. 4. kart. 8.

— Trinauleum Constantinum, Constantiae Pol.
et Su. Reginae per Hieronym. Scherelle Ba-
rarum. Vilnae ex Kartzaneo Chalcographo. 4.

- 1614. Statut W. Księstwa Litewskiego od Nayaśnieszego Hospodará Króla JMci Zygmunta III. na Koronacyey w Krakowie Roku 1588 wydany, w Wilnie u Leona Mamoniczá Typografá. Krola JM. R. 1614 fol. Pierwsze wydanie polskie.**
- **Pobudka na obchodzenie nabożne świętości roczney tryumfu i pompy Ciała Bożego w Wilnie 1614 4. arkuszy 2. Przez Walentego Bartoszewskiego Jezuitę.**
 - **Razanie na pogrzebie Alexandra Kniazia Masalskiego Marszałka Grodzieńskiego w Wilnie w Typographiey Jana Kartzana. 1614. Przez Jędrz. Grądzkiego Ord. min. de Observ. 4 (*Niesiecki II. 302.*)**
 - **Razanie na pogrzebie Chryzostoma Chodkiewicza 4. Vilm. przez X. Jędrz. Grądzkiego. Ord. min. de Observ. (*Niesiecki III. 302.*)**
 - **Ochotna myśl przy zacnym weselu Krzysztofa Wacława Szemieta Rosieńsk. Skutomońsk Starosty i JOX. Zofiey Anney z Wiszniewca W. Woiewodzinney Minskiej przez Woy. Surowskiego. Wilno w Druk. Jozefa Karcana (Rok 1614 w Chronostychu) 4. 4 karty.**
 - **Stanisława Serafina Ingodyńskiego Nymfice (na wesele) Alexandra Chaleczkiego z Anną Magdaleną Woynianką Podkanclerzanką W. X. L. w Grodnie d. 29 Jan. 4. 6 kart. z Druk. Jozepha Karcana, wierszem.**

1615. **Goniec Panu Licyniusowi Namysłowskiemu, obrońcy Ewangelizmu Nowokrzeńskiego, na odpowiedź Refutacij Pana Mikuliczowey przez Matyasza Stanbulewicza. w Wilnie u Jozefa Karcana. R. 1615. 4. nieliczb. stron z tytuł. kartą 30. Dr. gocki. Polemika religijna.**
- **Threnodiae albo nagrobne plankty dziewięciu Bogów Parnaskich, Wilno 1615. 4. Autor Walenty Bartoszewski Jez. — Wyszło jak inne jego pieśni (Hoffman) u Karcana.**
 - **Mors Jesu Christi a Rhetoricae auditoribus deplorata. Vilnae ap. Joan. Kartzanum 1615. 4. Dialog o męce Pańskiej (*Juszyń. T. II. 139*) przez Jana Rutkowicza.**
 - **Epithaterica Modulatio. 1615. auth. Adalberto Święicki Canon. Viln. s. loco.**
 - **Kazanie X. Jędrz. Grądzkiego Ord. Min. de Observ. na pogrzebie Wincentego Wojny Starosty Inturskiego 4. (*Niesiecki. T. II. 302.*)**
1616. **Statut W. X. Lit. u Leona Mamonicza fol.**
- **Lament żałośny na pogrzebie Kopciówny, małżonki Jędrzeja Woyny. w Wilnie w Drukarni Leona Mamonicza 4. (*Juszyń. II. 337.*)**
 - **Stanisława Orłowskiego. Upominki trzech przedniejszych, cnot na wesele P. Olbrychta Raieckiego Pisarza Trockiego i Reginy Druckiej Sokolińskiej. w Wilnie Druk Jozefa Karcana 1616. 4.**
 - **Relatya prawdziwa disputacyey Nowogrodzkiej**

która się działa 9 Stycznia 1616 r. X. Michała Gradowskiego. Wilno. w Druk. Jozef. Karczana 4. 9 $\frac{1}{2}$ arkuszy.

1616. Alfurkan Tátárski prawdziwy na czterdzieści części rozdzielony który zamyka w sobie początki Tátárskie y przygnanie ich do Wielkiego Xięstwa Litewskiego przy tém iż w Wielkiem Xięstwie Lit. Tátárowie nie są szlachtą ani ziemiàninàmi ani Kniaziami, tylko Kozińcami Skurodubàmi y niewolnikami tego państwa. Do tego sposób życia, obyczajów, spraw wyprawy ná żołnierską, postępków y zbrodni Tatarskich. Nadto pokazuje się droga do pohamowania y uskromienia ich od tak znacznych excessów. Aby naród nasz Chrześcijański od tych bezbożników, iako nieprzyjaciół Krzyża świętego, dalszych krzywd i obelżenia rozbojów, naiazdów y stącyi wyciągania nie ponosił. Alfurkan ten Tatarom zgodny do czytania, ale też y do upamiętania, y poprawienia. Teraz nowo przez Piotra Czyżewskiego (któremu Assan Alejewicz Tátárzyn z Wáki Oycà zabił) zebrany y do druku Tatarom wszystkim gwoili podany, w roku 1616. 4. Dr. gocki. 83 str. Patrz o tém, w artykule o Tatarach. Pismo złośliwe przeciw Tatarom.

1617. Служебникъ. Nowe wydanie kosztem i nakładem Lwa Sapiechy Kanclerza W. X. Lit. w drukarni Lwa Rozmicza Mamonicza. Wilno. 4.

1617. Часословъ, u Lwa Mamonicza.

- Nadgroda za Kazanie Kaznodziei mienionego Nalewaykowskiego Bractwa Wileńskiego, które miał Łachwin Czerniec ostatniego Julij r. 1617, 4. przez Jana Alexandrowicza Masłowskiego. Bez miejsca dr.
- Pamiątka Mikołajowi Radziwiłłowi przez X. Jana Alandę S. J. 1617. (*Siarczyński*).
- S. Aureliusza Augustyna Bisk. Hipponensk. Ksiąg pięcioro — Rozmyślania — Mowy Tajemne. Broń duchowna. O skrusze serca. O marności swiata. Teraz nowo z łacinsk. jęz. na polski według pewniejszych Exemplarzów przełożone y paragrafami Rozdziałów oznaczone przez Piotra Kazim. Tryznę Star. Bobrowskiego w Wil. Dr. Akad. Soc. Jesu 4. 156 str. Ded. Zofij z Kielca Chodkiewiczowey Wdz. Wil. H. W. X. L.
- Żaloba Sowita albo Palas (Pallas) z utraty wizerunku dobrej gospodyni żalosna etc. na dzień pogrzebu stadła zacnie urodzonego JP. Olbrychta Rakowskiego Kaszt. Oekonoma Wiskiego y Małzonki iego JP. Sophiey Pacowny Rakowskiey, u Leona Mamonicza 4. 6. kartek. (*Band. Hist. dr. II. 261.*)
- Szczęśliwość z błogosławieństwa umieraiających w Panu, nad zacnym ciałem Jey M. P. Maryanny Litwicowy Zawiszyney Podkom. Kowieńskiej etc. w Zeymach na Kazaniu pogrze-

bowym wyrażone przez X. Samuela Dambrowskiego Raznodzieię Augustańskiej Confessyi. w Wil. Dr. Jozefa Karcana. 4.

1617. Obrona iedności Cerkiewney abo Dowody którymi się pokázuie, iż Grecka Cerkiew z łacińską ma być ziednoczonà, podane do druku za roskazaniem Przewielebnego w Bogu Oycá Jęgo M. Oycá Jozefa Wielaminà Rutskiego, archiepiskopa Metropolity Kiiowskiego, Hálieckiego, y wszyskiey Rusi w Wilnie prxez (sic) Oycá Leona Kreuse Archimandrytę Wileńskiego Roku 1617. w drukarni Leoná Mamonicza— (Tyt. w obwódce) typ. goth. 4. Do Czytelnika karta 1. str. 116. po nich *Rzecz* opuszczona do Rozdz. 1. Części III. o Krzcie Rusi, (karta 1.) Propozycje o pochodzeniu Ducha S. (1.) urwano na wyrazie: „w liście do Serapiona mówią, że iako —” Rejestru karta 1. Omyłki szkodliwsze tak poprawisz. (str. 1).

1618. Трєбникъ. 4. (*Notat. Łobojki.*)

- Dowody processyi nabożney w dzień przenajświętszego Ciała Bożego Chrystofowi Słuszece ofiarowane w Wilnie. 1618. Przez Walentego Bartoszewskiego Jezuitę, 4. arkuszy 3.
- Alfurkan, wydany powtóre — (*Czacki*).

1619. Melecjusza Smotrzyckiego Grammatyka Słowiańska.

- Statut W. X. Litewskiego od Nayjasń. Hospodara Króla JM. Zygmunta III. na Koronacyey

w Krakowie r. 1588 wydany. A teraz po *drugim* raz, polskim językiem do druku podany etc. etc. Cum gratia et privilegio S. R. M. Wilno w Druk. Leona Mamonicza J. K. M. Typografia. R. P. 1619. folio.

1619. O biesiadzie Karczemney i skrzypkach. Wilno 1619. przez Walentego Bartochowicza (sic) (*Siarczyński*) zapewne Wal. Bartoszewskiego S. J. ?).

— Regulae Societatis Jesu Vilnae. 24.

— Obsequium gratitudinis ab Apolline Crosensi Joanni Carolo Chodkiewicz Palat. Viln. 1619. 4. (auth. C. M. Sarbiewski. S. J. (*Niesiecki. IV. 39.*))

1620. Верпоградъ душевный, сичѣчь собраніе и сочиненіе молиштвъ исповѣдательныхъ и благодарственныхъ, блаженной памѣти инока Фикарія Святогорца. Вильна, съ Типографіи Монастыря Сошествія С. Духа. 4.

— Выкладъ на опче нашъ, переложено съ Греческого на Рускій языкъ Архимандритомъ Леонтіемъ Карповичемъ. 4.

— Казаніе на честный погребъ отца Леонтія Карповича Епископа Володимерскаго и Берестенскаго, Архимандрита Виленскаго чрезъ Мелетія

Смоприцкаго. Вильна, 4. (*Notaty Prof. Łobojki.*)

1621. Грамманика альбо сложеніе письмена жишящимъ ся учииш. Словенского языка младолѣтнимъ опшрогапомъ. Въ Вильнѣ. (*Łobojko.*)

— Postylla Polska Samuela Dambrowickiego Kaznodziei Zborowego (Wilno 1621. fol. (*Auszpurska.*))

— Verificatia niewinności y umysłnych po wszystkiey Litwie y Białey Rusi rozsianych żywot y uczciwe cnego Narodu Ruskiego o upad przyprawić zrzządzonych nowin, pod Miłościwą Pańską y Oycowską naywyższej y pierwszej po Panu Bogu Narodu tego zacnego zwierzchności y biegu wszelkiey sprawiedliwości obronę, poddane chrześcijańskie uprzątnienie. Bez miejs. i roku. 4. 12 ark. dr. gocki. Na końcu podpisani Zakonnicy Monasteru Bratskiego Wileńskiego S. Ducha. R. 1621. Wystawiają prześladowanie ponoszone od Unitów, przywołując na swoją obronę przywileje Królów, listy Zygmunta III. Żółkiewskiego Krzysztofa Zbarskiego, Andrzeja Lipskiego Bisk. Łuckiego. Dziełko ważne dla historij pociągnęło za sobą długą dość polemikę. (cf. przedmowę do pisma *Examen obrony.*)

1621. *Sowita wina* — Pismo polemiczne wydane z powodu Verificatij, przez Unitów.
- *Obrona Veryfikacij.* — Pismo wydane przez staro Rusinów.
 - *Examen Obrony*, to iest, odpis na skrypt — *Obrona Veryfikacij* nazwany, w którym się zgromadzenie Wileńskie zeyścia S. Ducha justyfikuje, że niepopadło na *Sowitą Winę* sobie zadaną, wydany od Zakonników Monasteru Wileńskiego S. Trójcy. (4). Drukowano w Wilnie w Drukárni Leona Mamonicza Roku Pan. 1621. kart numerowanych 51. Dr. gocki.
 - *Officia pro Octava Conceptionis B. M. Virginis ordinatum ex Octavario Rom. pro usu Diocesis Viln. Vilnae MDCXXI. 4.*
1622. *Уставъ Церковное око. folio (Łobojko.)*
- X. Jakuba Hasiusza *Kazanie na exequie JWP. Mikołaya Bogusława Bratoszyna Zenowicza z domu Deszpotów, Kasztelana Połockiego miane w Smorgońskim Kościele w Wilnie w Dr. Leona Mamonicza. 4.*
 - *Eliasza Morochowskiego. Paragoria albo utulenie uszczypliwego lamentu w Cerkwi Wschodniej. w Wilnie 1622 4.*
- Niewiem czy to czy inne dzieło wspomina Niesiecki pod tytułem:
- *Odpis na skrypt uszczypliwy Zakonników Cerkwie odstępney S. Ducha (przez Anastazego Sielawę Przełożonego Monast. S. Trójcy Ba-*

- zylj.) 4. Vilnae 1622. (*Niesiecki. IV. 78. 79.*)
1622. *Sacra Lithothesis in prima templi Collegii Crowsensis a Chodkiewiczio fundati inchoatione. Vilnae. 4. Cas. Sarbiewski. aut. (Niesiecki. IV. 39.)*
1623. Новой Заѣтъ съ Псалпиромъ вновь переведенный и изданный брагскомъ Виленскаго общественнаго Монастыря, при Храмѣ Сошествія Св. и животоворящего Духа, правиславія Греческого 8. (*Łobojko*) Przypis Fiedorowi Sapiezie Podkomorz. Witebsk.
- Kazanie na pogrzebie Jana Karola Chodkiewicza przez X. Karola Czarlińskiego Bernardyna, Wilno 1623. 4. 5 ark.
- Relacya a oraz Supplika Zborn Wileńskiego Saskiego do Hern Martyna Lutra za Predykantem Burchardym, który roku 1623 (14 Oktobra *Zaluski*) w sobotę, dla traktamentu gości swych protestantów, po kury łażąc z drabiny spadł y szyję szczęśliwie złamać raczył. W Wilnie. 1623. 4. (arkuszy 3. 22 kart *Zaluski.*)
- „Więcey pisze Juszyński (11. 449) można sensu znaleźć w wierszach, na ścianach domu warjatów pisanych.”
1624. Службникъ 4. (*Łobojko*).
- Gloria S. Ignatii fund. S. J. Vilnae. (auctore Nicol. Lencicio 1624.) (*Rostowski 451*) 18. (*Bibl. Akad. Wileńsk.*)

1624. *Modus devotus celebrandi cum fructu sanctissimum missae sacrificium Compositus, a Petro Justinello S. J. ex Italico idiomate in lat. traductus. Vilnae 1624. 16.*

— *Francisci Sitanii Zamoscensis, Ordin. S. Francisci. Poematum variorum Libri IV. Vilnae 1624. 8.*

1625. *Smotrzyckiego—o wierze.*

— *Compendium albo Krótkie opisanie Królów Polskich Demitrowicza. Wilno, u Jana Blast Kmitty—Tak rzadkie, że Biskup Wesel 50 dukatów je zapłacił.*

— *Apollogia (sic) że Rusi Unitom niegodzi się odstępować od swojego obrządku i przechodzić do obrządku łacińskiego bez osobliwszey dyspensy S. Stolicy Apostolskiej.... w czasie sprawy o Parochią Miadziolską w Konsystorzu Wileńskim łacińskim agituiącej się—Bez miejsca dr. i roku. Zdaje się że w Wilnie, około tego czasu wyszło.*

1627. *Беседы (духовныя) преподобнаго опца нашего Макарія Египетскаго многими помиинками наполненныя о надлежащемъ Христіаномъ доскональствѣ, о котораго спарашия повинни, съ живощемъ Макарія Египетскаго и Макарія Александрийскаго писаннымъ оиъ Палладія Епископа Каппадокійскаго, переведены съ греческа-*

го иноками общежительнаго Монастыря Церкви Сошествія Пресвятаго и животворящего Духа. Братства Церковнаго Виленскаго, православій Греческаго. 4. (*Łobojko*).

1627. Około tego czasu drukowano w Wilnie (od 1627 do 1679) Pieśni nabożne Jana Herbiniusa rodem z Byczyny.

- Olszewskiego Jakuba S. J. Kazanie na pogrzebie Samuela Paca.
- Olszewskiego Jakuba S. J. Kazanie na pogrzebie Anny Radziwiłłowej.
- Compendium manuale Controversiarum de fide et religione. Vilnae.

1628. Josaphatidos sive de nece Josaphat Kunciewicz Archiep. Polocensis Ritus Graeci, pro Unione et Sancta Sede Apostol. Romana Vitebscii a caesi Libri tres. — Illustr. D. Antonio Sancta Crucio ad Sigism. III. Pol. Regem Nuncio Apost. a F. Josaphat Isakowicz Ord. D. Basilij Magni, Dedicati. — Vilnae. 8. 95 pp.

Dzieło to Jezuita Scherer (Henryk) przypisuje niesłusznie podobno Mikołajowi Kmiciowi, chociaż tenże Scherer, podaje śmierć Kmiciu na r. 1622, to jest rokiem przed Ś. Jozafatem. Patrz o Kmiciu *Alegambe Bibl. Scrip. S. J.* 353. *Janocki Nachricht.* 1. 83.

(z wielkimi pochwałami) *Niesiecki 526. Rostowski. 449.*

Inna edycja poematu tego Typis S. R. M. Conv. Poczaiovien. O. S. Bas. M. 1748. 4. 40 str. w 1 stronę numerów. W przedmowie autorem uznają Isakowicza.

1628. *Casimiri Sarbievii Soc. Jesu. Lyricorum Libri III. Epigr. Lib. I. Vilnae. formis Acad. S. J. 1628. 12. 247 pp.*

1629. *Псалмирь*, przedruk z wydania roku 1581. 32.

— *Грамматика Словенская сочиненная Иеромонахом Виленскаго Братства, попомъ бывшимъ Полоцкимъ Епископомъ Мелетіемъ Смогрицкимъ*, 8. (Drugie wydanie? albo tylko omyłka Bibliografów?)

— *Historia o obrazie P. Maryi Żyrowickim przez Teodozego Borowika Bazyljana w Wilnie Dr. OO. Bazyl. 4. Dedyk. Konstancij Król. Pol. Arcy-Xieźnie Rakuskiej typ. goth. A. 9. 4.*

— *Punkty Kazań od adwentu aż do postu litewskim językiem z wytłumaczeniem na polski przez Ks. Konstantego Szyrwida, w Wilnie Druk. Akad. S. J. 1629. 4. 383 str.*

— *Antidotum przezacnemu narodowi Ruskiemu albo Warunek przeciw Apologię jadem napelnionej, którą wydał Melety Smotrzysky, nie-*

słusznie Cerkiew Ruską Prawosławną w niej pomawiając Haeresią y Schizmą, dla niektórych Scribentów, w porywezą przygotowany y podany przez Wielebnego w Chrystusie Oycę, Andrzeia Muzyłowskiego Protopopę X. Sluckiego y Kopyłskiego. Drukowano 1629. 4. druk gocki str. 48 liczbow. i dwie nieliczbow. (Bez miejsca druku).

1629. Wizerunek szlacheica prawdziwego w Kazaniu na pogrzebie And. Bobole Podkom. Koron. wystawiony przez X. Mat. Bembusa S. J. teraz odnowiony w Wilnie R. P. 1629. 4. 5 arkuszy.

— *Compendiosa praxis difficilium casuum conscientiae in administratione sacramenti poenitentiae crebro occurrentium, in III partes distincta. Vilnae 1629. 12. Authore Reginaldo Valerio S. J.*

1630. Rochmanowicza Krzysztofa. Mauzoleum wiersz na śmierć Biskupa Eustachego Wollowicza. Wilno. Dr. Akadem. S. J.

— Odgłos słodkobrzmiącej melodyi i Boga nieśmiertelnego w ludzkiem ciele cierpiącego, Historya tragiczna przełożona z Gwilhelma Stanihursta przez Krzysztofa Zawiszę Wojewodę Mińskiego.

— Około tego roku — *Clavis linguae Litvanicae authore Const. Szyrwid S. J. (Rostowski. 457.)*

— Kazimierza Kojałowicza S. J. Herbarz szlachty litewskiej — „Vilnae hoc opus excudi caeptum,

neque confectum et absolutum est, cum tantum quatuor plagulae typis impressa sunt, fol. (*Jos. And. Żalucki, program. Litter. 30* . Był to herbarz litewski, nieukończony z przyczyny prześladowania jakiegoś familij, które pretendowały zacniejszych wywodów.

1630. *Institutio Sodalitii Vilmensis SS. Josephi et Nicodemi inscript. Facula ardens. authore Joan. Jachnowicz S. J. (Rostowski 448).*
- Joan Jachnowicz S. J. *Libellus Praecatorius pro Sodalitate Vilmensi Corporis Christi (Rostowski 448.)*
1631. Grono winne pod zodyakiem Sapieżyńskim na pogrzebie Krzysztofa Sapiehy, przez Ks. Jakuba Olszewskiego. (27 Nov. 1631 r.) 4.
- Żałoba po śmierci Najjasniejszey Konstanciey Król. Polsk. W. X. Litewsk. Anny Ks. Rakuskiej, w Kościele Katedralnym Wileńskim r. 1631 wystawiona przez X. Jakuba Olszewskiego S. J. Viln. Typ. Acad. S. J. 4. 11 ark. (L³.)
- X. Jakuba Olszewskiego S. J. Kazanie na pogrzebie Białozora.
- Panegiryk etc. Panegyricus seu Tabella etc. (po łacinie i po polsku) *Tabella votiva S. Casimiri, ob beneficium vitae conservatae, in qua ejus, vita, mors, triumphus, eodem metro describuntur, quo ipse olim B. V. Mariam coluit (nempe ad imitationem Psalmodiae Casimiria-*

nae: Omni die, die Mariae et) VII plag. Vilnae
Typ. Acad. 4. Authore Bartholeo Cieszyński.
Cancellar. Vilnen. Paroch. Caunense.

1631. Oratio qua nomine Collegii Vilnen. Antistitem
Vilnensem Abr. Woyna excepit Mat. Casim.
Sarbievius S. J. 1631.

— Honor SS. reliquijs exhibitur. Oratio habita
Vilnae. 1631, à Math. Casim. Sarbievio S. J.
Zdaje się że w r. 1634 nie 1631 patrz Niesie-
ckiego?

1632. Księga przez Unitów wydana, przeciw Synopsis
staro Rusinów w r. 1632. (Świadczy *Obrona*
ich z r. 1702 fol. (A²).

— Snopek Nayiasniejszego Zygmunta III. Króla
Polsk: i t. d. 30 Kwietnia ach! od śmierci po-
żęty, przez X. Jak. Olszewskiego związany.
Vilnae Typ. Acad. 4. dr. gocki 19 ark.

— Ks. Jakuba Olszewskiego S. J. Harmonia nie-
bios y ziemi na szczęśliwą elekcją Władysława
IV wyprawiona. Wilno.

— Prawa y przywileia wyznaniu uniackiemu Ru-
skiemu nadane. 1632. fol. Druk Bazyl. Monast.
S. Ducha i Bractwa S. Trójcy.

— Synopsis. Wydana przez staro Rusinów. Wilno
1632. (*Eugenjusz 159*).

1633. Tytuł po tytułach znaleziony—na pogrzebie Pani
Gryzelli (inni piszą Bryzelle) Wodyńskiej Sa-
pieżyney Marsz. W. X. L. przez Ks. Olsze-

wskiego S. J. Wilno. Typ. Acad. S. J. 4. 5 arkuszy.

1633. Constitutiones Synodorum Diocesis Vilmensis diversis temporibus celebratarum jussu etc. Abrahami Woyna Ep. Vilmensis editae. Vilnae 1633. 4. 7½ ark. Układał Mateusz Pogrecki. „Die Sammlung, pisze Janocki (*Nachricht II.* 33) ist eine der allermerkwürdigsten—” Mat. Pogrecki był Doktorem Ohojga Praw i Protomatrjuszem Apostolskim.
- Jasonis Eulimenites fabula in funere Eppli Varmiensis. Vilnae Typ. Acad. S. J. 1633. 4. Authore Thoma Klag S. J. Prof. Theolog. in Alma Acad. et Univ. Vilmensi (mortuus 1664)
 - Laurea Academica Joannis Żarkowski. Vilnae.
 - Andr. Rozenwald S. J. Laureae Academicae Scr. R. Pol. Vladislai IV. Lyrice poësi. Vilnae (*Recusae Romae Rostowski. 454*).
 - Illustriora Theoremata et problemata mathematica ex Opticis. Geometria, Astronomia, Sphaerae Elementari, Computo Ecclesiastico in Academia Vilmensi publice praelecta, authore Osvaldo Krygier Soc. Jesu. Joan Rudomina Dusiatki publice tuebitur. Vilnae. fol. (*Rostowski 451*) Dzieła Oswalda Krygier Prusaka wychodziły w Wilnie między rok. 1618 a 1640. (*Alegambe Bibl. script. S. J.*)

Na téj to Xiążce Krygiera, dopisał sławny Broscius w Krakowie.

Ex omnibus aliquit proponunt, ex toto nihil. Quidquid id est timeo Danaos et dona ferentes. (*Bentk. Hist. Bibl. Jagiell. 62.*)

1633. Deductio S. Casimiri in Mausoleum, ipsi a Sigismundo III. Rege Pol. Vilnae extractum; per Joan. Rywocki Soc. J. (*Niesiecki. III. 927*).
1634. Липургаріонъ си естъ Служебникъ. 4.
- Jakuba Olszewskiego S. J. Tryumph przeznaczéy konwokaciey Wileńskiey PP. Senatorów y posłów etc. etc. po zwycięstwie Władysława IV 24 lutego 1634 wystawiony w Kościele Kathe-dralnym Wileńskim in 4. 6 arkuszy w Wilnie w Druk. Akadem. S. J.
 - Kazania albo Tytuły różnych lat, różnym osobom wystawione. 1634. przez X. Jakuba Olszewskiego S. J.
 - Tryumph przesławney Akademii Wileńskiey S. J. tegoż J. Olszewskiego S. J.
 - Zbiór rytmów Twardowskiego — w Wilnie przedrukowany.
 - Sarbiewski. M. C. (S. J.) Honor Sanctorum reliquiis Vilnae exhibitus. Oratio soluta. Vilnae 1634. 4. (*Niesiecki IV. 39*).
 - Donum nuptiale Adamo Kazanowski, Supremo Regni Dapifero et ejus Sponsae Elizabethae Słuszcanka Palatinide Minscensi, ab Anti-quissima Musarum Matre Mnemosyne oblatum

per Rđum Benedict. Piotrowicz Philosoph. Profess. Vilnae 1634. fol.

1634. Panegyricus Invictissimo Poloniae et Sueciae Regi Vladislao IV Moscovitico Vilnam urbem debellatis hostibus, recuperatis provincijs, pace constituta ingredienti, per Stanislaum Florianum Obryński in Alma Vilnensi Acad. Soc. Jesa Philosophiae Auditorem totius Academiae nomine dedicatus A. MDCXXXIV. Vilnae formis Acad. S. J. folio. 24 str. w obwódkach o dobných, na pięknym papierze, wielkie słowa, ale tylko słowa! Zapewne ten sam panegyrik wspomina *Niesiecki T. III. 393.*

— Zamek nieśmiertelney Chwały dwanaście bram ná kształt Naywyższego Niebà máiący w który Wielmożny Pan Jego Mość P. Adam z Kazanowa Kazanowski. Stolnik Koronny Stàrostà Borysowski, Kozienicki, Rumoński etc. etc. Jasnie Wielmożnego Pana Jego Mości Panów Alexandra Słuszki Woiewody Mińskiego Stàrosty Rzeczyckiego etc. etc. y Jasnie Wielmożney Pàniey Jey Mości Pàniey Zophiiey Zenowiczowny Słuszczywey Woiewodzinéy Mińskiej, Rzeczyckiey i Starościney—Córkę, Jey Moć P. Elizabethe Słuszczankę Woiewodziankę Mińską, Rzeczycką Starościankę oblubienicę sobie od Naywyższego przeyrzaną y dáną szczęśliwie wprowadza przez Alexandra Waleriana Wysockiego Auditora S. Theolog. in alma Aca-

dem. Vil. opisany y Ichmościom PP. Oblubieńcom ponizenie ofiarowany. Vilnae Typis Academiæ Societatis Jesu fol. typ. goth. Na odwrócie rysunek wyobrażający dwanaście bram z napisami, w środku których rycerz stojący na wieży trzyma pochodnię i herbową Chorągiew. Następuje proza do Pana Stolnika Koronnego — W tym historia domu Kazanowskich jest po krótkce, tak ułożona iż w 6 bramach starożytnym bohaterom odpowiadają 6. Kazanowskich w drugich. Następuje opis tychże Bram wierszem. (F) Kończą dwa prognostyki z nowych Xiężców. (Bez roku, ale w 1634)

Tegoż autora druk. w Jewiu.

Niebo gwiazdeczne Jasnie Wielmożney familiey Jch Mościow PP. Słuszków w którym nowa y szczęśliwa troiaka Constellacja, zá przyrzeniem, zrzádeniem, y błogosławieństwem Naywyższego swiatá sprawce i świat Litewski y Polski oświeciła. Kiedy Jasnie Wielmożny Je. M. P. Alexander Słuszka Woiewod. Minski Starosta Rzeczycki, y Jasnie Wielmożna Jey MP. Zophija Zienowiczowna Słuszczyna Woiewodzina Mińska Stároscina Rzeczycká námilszą córkę Jey Mość Pannę Helizabete Woiewodziankę Minską Starośćinę Rzeczycká zá Wielmogo Páná Je. Mści Páná Adama Kazanowskiego Stolnika Koronnego Borysowskiego etc. etc. Stárosty, fortunnie wydaie, od Ale-

xandra Waleriiana Wysockiego S. Theologiey w sławney Acc. Wilen. Auditora. w Roku 1634 dnia 25 Junij ofiarowane. Wiewiu Drukowano. fol. typ. goth. Na odwrocie niebo herbami zarysowane.

Potém Oratia do JM. P. Słuszcianki. Następują wiersze (D.)

Niebo gwiazdeczne JW. familiey JM. PP. Słuszków w którym nowa y szczęśliwa troiaka Constellacia, zá przeyrzeniem, zrzádeniem błogosławieństwem Naywyższego swiátá sprawce i swiat Litewski y Polski oswieciła. Kiedy JW. JM. P. Alexander Słuszká W. Minski S. Rzecz. y JW. JMP. Zophiia Zienowiczowna Słuszczyzna W. Minska S. Rzeczy. námilszą córkę JM. P. Helizabethę Wdziankę Mińską Stscinę Rzeczycką, za W. P. JM. P. Adama Kazanowskiego Stolnika Koronnego Borysowskiego etc. etc. Sty. fortunnie wydaie, od Alexandra Waleriiana Wysockiego S. Theologiey w sławney Acc. Wilen. Auditora. W Roku 1634. dnia 25 Junij ofiarowane. Wiewiu drukowano. fol. typ. goth. Na odwrocie niebo herbowne (D.) wierszem.

— Panegyricus Invictissimo ac potentissimo Vladislano IV. Poloniarum Regi ob Cives servatos et hostes domitos oblatus in nuptijs Illustrissimi Dni Adami de Kazanow Kazanowski Supremi Regni Poloniae Dapiferi Borissovien. Kozie-

nicen. Rumonen. Capitanei, cum Illustrissima Virgine Elizabetha Słuszczanka Palatinide Minscensi. Vilnae die 25 Junii Anno 1634. A Nicolao Grodziński S. R. M. Secretario. Vilnae Typis Academ. Soc. Jesu. A. MDCXXXIV folio 17 str.

1635. Молитвы повседневныя оиъ многихъ Святыхъ оицевъ собранныя. Вильна. 1635. 8. (Łobojko).

— Laska Marszałkowska ná pogrzebie Jasnie Wielmożnego Pána, Jego Mci Pa Jana Stanisława Sápiehi Marszałka Wielkiego W. X. L. Słomniskiego, Błudzińskiego, Márkowskiego etc. etc. Starosty. W Wilnie w Kościele S. Michała Pánien Zakonnych S. Klary fundowanem y nádanem, od sławney pámieci P. Leona Sápiehi Woiewody Wileńskiego Hetmana Wielkiego Wielk. X. Litewskiego wystáwiona przez X. Mácieià Kázimierzà Sarbiewskiego Societatis Jesu, Dziekaná Theologicae et Philosophicae Facultatis y Świętey Theologięy Professora w Wileńskiej Akademiei teyże Societatis Jesu. 4. Dr. gocki. Dedyk. Kazim. Lwowi Sapiezie Pisarz. W. X. L. Grodzieńsk. Wołpieńsk. Luboszańskiemu etc. etc. Staroście pod datą 1635 r. w Wilnie 21 Julij. Str. 5 dedyk. Epigraf 1. reszty 76 nieliczb. Jedyne pismo polskie sławnego poëty, ulane w zwykłych wiekowi formach, polszczyzna dobra.

1635. Echo żalu na głos lamentującego po nieopłakaney śmierci patrona swego, w Bogu Przewielebnego Oycy JM. Józefa Bobrzykowicza Episk. Mscisławsk. Orszańsk. i Mohilewskiego, Archimandryty Wil. odzywające się w kongregacyi studentów SS. Konstantyna y Heleny, przy Cerkwi Ś. Ducha w Wilnie drukowano w Czerwcu, roku 1635.

- Discurs nabożny z kilku słów wzięty o wysławianiu Nayśw. Pan. Bogarodzicy Maryey. 4. Wilno. Typ. S. J. 1635.
- Oratio de S. Casimiro, Vilnae. Authore Sigismundo Lauxmin. (*Rostowski 451*).
- Osvaldi Krygier S. J. Arithmetica Typ. Acad. Soc. Jesu.

1636. Zbiór uchwał Synodu r. 1634 d. 13 Listop. przedrukowany w roku 1636.

- Osvaldi Krygier S. J. Catoptrocaustica, sive Specula ustoria.
- Osvaldi Krygier—Parelella horoscopas sive de cetione tormentorum.
- Mat. Casim. Sarbievius S. J. Oratio in translatione corporis D. Casimiri Vilnae.
- Mat. Casim. Sarbiewski S. J. Oratio ad Vlad. Regem cum in Acad. Vilmensi insignibus doctoris Theologiae ornaretur.
- Duo panegyrici de gestis Sigismundi III. fol. Authore Joan. Rywocki S. J. Typ. Academ.

1636. Icon votorum in nuptijs Vladislai IV. cum Coecilia Renata. Vil. fol.
- Theatrum gloriae Vladislao IV ab Alma Academia Viln. S. J. ex tructum et consecratum A. MDCXXXVI. fol. Powtórzony w dziełku—Plinius Polonicus. f. 111.
 - Florilegium in quo heroica et lyrica poesi celebrantur decora familiae Chodkiewiczorum et Pacorum. Vil. 1636. Aut. R. Tom. Pogrzecki S. J.
 - Campus Martis et Palladis. Vilnae Typ. Academ. S. J. 1636. fol. Antor Bogusław Słuszką Podst. Nadwor. Lit., z okoliczności wesela Jana Chodkiewicza i Zofij Pacówny.
 - Monumentum gloriae D. Alberto Vladislao Radziwiłł. 1636. vita defuncto excitatum et illustratum Fratribus D. Sigismundo Carolo et Alexandro Ludovico Radzivilis dedicatum a Collegio Nesvisensi S. J. Vilnae. fol.
 - Arma Catholica pro traditionibus et purgatorio contra Anti-Bellarminum Amesij protestantis. Vilnae (*Rostowski 454*) authore Joan. Rywocki S. J.
 - Tegoż Jana Rywockiego Panegyrici XI de Rebus gestis Vladislai IV. R. Pol. Vilnae 1636.
 - Joan. Rywocki S. J. Panegyricus in funere Alb. Radzivillii Prin. Castell. (Czy nie ten co wyżej pomieszczony pod tyt. *monumentum gloriae??*)
 - Łukasza od S. Franciszka. Dom mądrości po-

bożney y pobożności mądry w życiu Wieleb-
nego sługi Boskiego Józefa od Matki Bożej
Kalasancjusza z niektórych autorów zebrany
w Wilnie MDCXXXVI. 4.

1636. Stancykiewicz Jacobi. Exegis festi vitatis Pascha-
lis. Vilnae. 36.

1637. Часословъ. (*Łobojko*).

— Triumphalis Socii etc. Panegyrik na Koronacyą
Cecylii Renaty 1637 r. w Wilnie przez Mik.
z Ciechanowca Ryszkę Zgierskiego Wojewodę
Mścisławsk. (*Nies. II. 524.*)

— Spes altera Russiae post Magnum Josephum
Velaminum Rutzki. Raphael Korsak Kiiovien-
sis Halicensis totiusque Russiae Metropolita.
Vilnae 1637. folio. Authore Const. Casim.
Rajecki (*Wpistocie Tom. Porzeckiego S. J.*
Niesiecki III. 680).

— Calendarium Romanum— Osvaldi Krygier S. J.

— De sumptione S. Eucharistiae sub utraque spe-
cie. Vilnae 1637. fol. Authore anonymo (*Luc.*
Zaluski. S. J.)

1638. Липтургаріонъ. 4. (Trzecie wydanie, *Łobojko*).

— Officium S. Casimiri Confessoris M. D. Litva-
niae Patroni ab Urbano VIII in diocesi Vil-
nensi per Octavam recitari concessum, Vilnae
MDCXXXVIII.

— Zieniewicz Andreas S. J. Plausus Apollinis et
Musarum Poesi Heroica. Vilnae typ. Acad.

— Joan. Rywocki Soc. Jesu. Laurentalia Rigen-

sia contra Praedicantem haereticum. Viln. 8.
(Przypisywane X. Kuhn Soc. Jesu) (*Niesiec.*
III. 927.)

1639. Summa processyey Wilenskiej w dzień chwałebney uroczystości Ciała Bożego, od Akadem. Soc. Jesu R. 1639. sporządzony.

— Pogonia żałobna Symeona Samuela Sanguszka u grobu zostawiona przez X. Andr. Hączała Mokskiego S. J. 1639 4. (G.)

— Centuria Astronomica. In Alma Academia et Universitate Vilmensi Societatis Jesu ab Alberto Dybliński Physicae et Matheseos auditore publica disputatione proposita. Vilnae Typ. Acad. Soc. Jesu. A. D. 1639. Pismo to przypisują Oswaldowi Krygier S. J. Dedykacja Jerzemu Ossolińskiemu na Tęczynie Podkanclerzemu Koronnemu (8 min. 182 str.) Astronopja pomieszana ze śmiesznyemi hypothezami, które dobrze charakteryzują ten czas pasowania się przesądów z potrzebą pojęcia i wyrozumowania wszystkiego—Oto naprzykład wyjątek—,,Cometae in aëris regione constituti praenunciare et causare possunt, pestes animalium, sterilitatem terrae et alia hujusmodi, hi enim tam diu accensi ardent, quamdiu suppetit materia ad combustionem apta, quae ubi consumpta fuerit, manente materia crassiore et terrestri extinguitur Extincto cometa materia illa crassior et terrestris, suo nativo pon-

de consumpta viscositate, quae illam sursum elevabat (?) decidit et aërem terramque opplet, unde impuro aëre reddito, morbi et terra sicis exhalationibus oppletâ, sterilitas terrae timeri potest.”—I wolano dumać nad najdzikszych wymysłów pytaniami, niż regularnie, porządnie naukę zgłębiać; wolano zadawać uczniom podstępne kwestje np. Quamdiu mundus durabit? niż uczyć ich rachować i myśleć.—Zapewne téj to Centurij jest tłumaczenie w Bibl. Tolstoja—pod tytułem:

Sotnia astronomskaja, jeże jest sobranaja w kratkosti na łacińskim jazykie w Wilnie, nyneże nowie prewedesia w Carstwujuszczem wielikom hradie Moskwie lieta 1707 i prepisasia na oboich dialektach—Wo hrazhdanskoj Typografij, tszczeniem Wasila Kiprianowa (Skoropisnyj podlinnik na 174 listach.)

1639. Elogia Jagellonum, Poloniae, Hungariae, Bohemiae Regum. Vilnae 1639 per R. Thom. Pogrzecki Talko (herbu Dąbrowa) S. J. Umarł on w r. 1631. na usługę zapowietrzonych.

— Elogia Austriacorum Imperatorum carmine. Vilnae 1639 fol. Tegoż Pogrzeckiego, który był także kontynuatorem Rocznych dziejów Barońjusa.

— Aeternitas Scrennissimorum stirpis Jagellonicae Regum in Vladislao IV. orbi expressa etc. cum Vilnam Lithvaniae Metropolim, cum Re-

gina Caecilia Renata Austriaca, ingrediretur.
fol.

1639. Florae Lukiskanae amoenitas, authore Joan. Chondzyński Masovita S. J. 1639 (*Rostowski Lib. VIII. 388. app. 445.*)

— Joan. Rywocki S. J. Beneficentia Regis in conferenda Theologo et Concionatori suo, patri Mathiae Casim. Sarbiewski i Soc. Jesu laurea Theologica. fol. Viln. (*Nies. III. 927*).

— Joan. Rywocki S. J. Paraenesis ad Ministros Calvinianos de spiritu privato ad Synodos non admittendo. Viln. 8. (*Niesiecki, III. 927.*)

— Joan. Rywocki. Monumentum gratiae testificationis, quod Vladislao IV. Academia Vilmensis S. J. in memoriam beneficii, nuper sibi literisque exhibiti in animo erexit. Vil. fol. 6. ark. (*Azali nie toż co, Beneficentia regis?*)

1640. Obraz Chrześcijańsko-politycznego mocarza, w Wilnie 1640 r. O tém dziełku wiemy tylko z opisu rękopismów Biblioteki Tołstoja w Moskwie, w której był Manuskrypt tłumaczenia pod tytułem: Obraz christiano-politycznoho wladietielia perewod inostrannaho soczinenia, izdannaho w Wilnie 1640 hoda. — Rękopism z początku XVIII w. na 142 kartkach z allegorycznym wyobrażeniem.

— Modlitwy wnętrzney droga krótka y bezpieczna z łacińsk. Tomasza a Jezu Karmelity Bosego. w Wil. w Druk. Ś. Trójcy OO. Bazyłjanów 8.

1640. Jana Zdanowicza. Wiersz na pogrzebie Połubińskiego 4.

- Kalendarz stary w którym jawny i oczywisty błąd okazuje się około święcenia Paschy. w Wilnie 4. Autor Kassyan Sakowicz Mnich Augustinianin.
- Woyciecha Wiiiuk Kojalowicza. O Rzeczach do wiary należących i t. d. 4.
- Cienie żałobne po iasných promieniach (wierszem) Na pogrzebie Katarzyny z Sokolińskich Kiszczyny Wdziny Połock. 4. 1640. Wilno. Autor Melch. Sawicki Wda Brzeski Teolog. Doktor. (*Niesiecki. IV. 44.*)
- Jana Surwitá Akademika Wileńsk. Smutne sceny przy żałośliwój posłudze Anny Olryńskiej. W Wilnie Druk. Bazyłjanów.
- Jan Malina, Kaznodzieja, wyznania Auszpurskiego wydał: Porządek obrzędów Kościoła Augustańskiej Konfessyi. w Wilnie 4. (Umarł w Wilnie r. 1672.)
- Compendium totius philosophiae—Authore Luca Załuski S. J. (1673 Vilnae defuncto.) 4. (*Rostowski. 458.*)
- Gratiae saeculares Summis pontificibus, Regibus etc. et protectoribus Soc. Jesu, in hoc M. D. Lithvaniae ab Alma Academia et Universitate Vilmensi ejusdem Societatis exhibitae. (Authore Alberto Wijuk Kojalowicz) Vilnae 1640. 4. 140 pp. Zawiera 1. Opis ceremonij

obchodu stulecia od ustanowienia Jezuitów, (któren i w Rostowskim po części się znajduje 2. Mowy dziękczynne do Papięża Królów Polsk. do Biskupa Walerjana, do Kanclerza owczesnego, dobroczyńców — Dziełko dziś bardzo rzadkie.

1640. Gratulatio Illustr. Mfco Dno de Magna Kończyce Mniszech. Vilnae Typ. Acad. 4. per Dnum Stephanum de Grabie Wilgostowski.

— Viginti Laureae per Dnum Joannem Zenowicz Philos. Auditorem in Alma Acad. et Univ. Vilnensi 4. Dedykow. Władysławowi IV. (Jest tu XII od łacińskich.)

— Orator Extemporanecus. Michaëli Radaw S. J. (*Rostowski. 454.*)

— Casimirus Kaczyński. Prima laurea philosophica, seu Ode Metaphisicae auditoribus promotionis die oblata. Viln. Typ. Acad. fol.

1641. Новый Заѡѣтъ господа нашего Іс. Христа. въ немъ же и Псалтырь; ново издася въ пользу всимъ, найпаче же православнымъ, трудолюбіемъ иноковъ общежительныя обители Сочествія пресвятаго и живошворящаго Духа. въ Вильни року 1641. 8. 4. 104. 4. 450 ó 27 pp. Ded. Alex. Ogińskiemu. (*Strojew.*)

— Литургаріонъ 8. Wydanie czwarte (Łobojko).

1641. Mszał Wilński Unjacki, 1641 r. cokolwiek różniący się w Liturgij od innych, Mogiły Kijewskiego i Lwowskiego. Mszały i Trebniki Mamoniczowskie, jak widać z Synodu 1647 potwierdzone były do użycia Klerowi Unickiemu, do wydrukowania nowych.
- Trzy wieże od Stefana Grudzyńskiego wystawione przy pogrzebie X. Andrzeja Hącza Mokrskiego S. J. pochwalone. Wilno 1641. 4.
 - Tryumph na dzień chwalebny Jacka Świętego Wielkiego Patrona y Apostoła Polskiego y W. X. Lith. i t. d. przez X. Pawła Ruszla. Domin. w Wilnie Kazaniem ogłoszony. Za rozkazaniem starszych do druku podany A. D. 1641. 4. arkusz i 98 str. Ciekawe pisemko.
 - *Phaenomena seu aspectus felicissimi Syderum Janussi Tyszkiewicz in primo ejusdem ingressu in Palatinatum Viln. observata. tol. Vilnae (F²) Alberto Izdebski authore; Juszyński przypisuje to Andrzejowi Zienowiczowi.*
 - *Joannis Gruzewski Soc. J. Ultima et maxima hominis mutatio, sive de mystica cum Deo unionem eaque admirabili, et de duplici dispositione ad eandem tribus libris explicanda. Vilnae 1641. 4. Wyszedł tylko Liber I^{us} authore R. P. J. Gruzewski. S. Th. D. 496. str. i 20 Regestru. (Vilnae Typis Acad. Imprimebat Joannes Kuchan. a p. nativ. Chris. 1641.)*
 - *Cyllenides Catholicus, anno à proscripto Vil-*

na Calviniano delubro, immediate sequente.
M.DCXXXXI.

1641. Parentalis splendor Catharinae Pothociae. an.
1641. (*Rostowski. 458.*)

— Joannes Młodzianowski. Theoremata de Oculo. Vilnae in 36.

1642. Диоптра альбо зеркало и выражение живопа людскаго на семь свѣтъ, переведено съ греческаго Випалиемъ Изумномъ въ Дубиѣ. Издание Второе исправленное и изданное иноками Виленскаго Братства. 12. (*Łobojko.*)

— Wyprawienie osoby, którą od Boga wziął Janusz Skumin Tyszkiewicz Wda Wil. przez Alex. Dubowicza Archimandrytę Wil. w Druk. Monastéru Wil. 4.

— Wspaniałego wjazdu Krzysztofa Chodkiewicza Wojewody Wileńskiego Pompa przez Alexandra Jakuba Wodoradzkiego opisana. Wilno 1642. fol.

— Septem Chodkiewicz Heroes, exercitus Litvanici Duces Isl. ac M. D. Chr. Chodkiewicz, ad capescendos palatinatus Viln. fascēs Vilnam ingredientem suis sub tentorijs gratulatione excipiunt. fol. H²) 1642.

— Gratulatio honoris Christoph. Chodkiewicz Pał. Viln. fol. Vilnae 1642 per Petr. Casim. Lacki (*Niesiecki III. 8.*)

1642. Ad laetissimas sub ingressum in sedem Metropolitanam Illustriss. Rmi Dni Antonii Sielava Archiep. Połocensis Metrop. Kiioviensis, seu acclamationes. Echo Saphica 1642. Vilnae in Typogr. P. Basilianor. S. Trinitatis per Gilasium Woyna. Ord. S. Basilij.

— Antiquitas praedicatorum Ordinis in Magno Ducatu Lithvaniae eiusque in Provincia Poloniae independentia, una cum rationibus eorum, qui nunc in eo sunt conventum, in suam quam semper habuerant provinciam restituendorum Authore R. P. Fr. Petronio Kamieński S. Th. Magistro Priore Vilnensi et Vicario nationis Lithvanicae praedicatorum Ordinis Vilnae in Off. Typographica Patrum Basilianorum ad aedem SS. Trinitatis A. D. 1642 4. ark. 3½.

— Bivarius Chalecianus sive duo manipuli liliorum. Vilnae.

— Meditationes in Evangelia authore Mart. Hincza S. J. (*Rostowski 447*).

1643. Przyczyny porzucenia dyzunii przezacnemu narodowi Ruskiemu podane przez Teodora Skuminowicza 4.

— Głos Pański z Ewangelii Adwentowych z nankami i stosowném do Nayswiętszego Sakramentu przygotowaniem wydany 4. Kazaniej X. Marcina Hinczy S. J. (*Rostowski 447*).

— Tyara wieczności Katarzyny Radziwiłłowej. 4. Vilnae. Typ. S. J. przez Augusta Wituńskie-

go (czy nie Bernardyna? który stawał przed Kommissją w sprawie Zakonnicy S. Michalskich kilka lat wprzód).

1643. Pochodnie na ślub Hrehorego z Trojan Piotrowa Piotrowskiego z Anastazyą Tryznianką. Wilno w Druk. OO. Bazyl. Ś. Trójcy, kart 10. przez Jana Pawińskiego Teologa Wileńskiego.

— Winszowanie godowe i wizerunek szczęścia przyszłego—przez Razim. Szczukę Rogalskiego.

— Plausus nuptialis Magnifico Dno Adami Wolan Judici Osmianen. filio et Mcae Catharinae Krzykowska Vexilliferi Vlnensis filiae 4.

— Poczapowski Joannes — Universa Meteorologia 12.

— Optimum Severiae et patriae augurium. Typ. Academ. Vita. Authore Alb. Murzynowski. S. J. (*Rostowski. 452*).

— Novae Hierusalem fax nova ingentem Christi gratiarum Thesaurum in Samogitia per Illustr. ac Rndiss. Dn. D. Georgium Tyszkiewicz Vigilantissimum pastorem suum, gordianis in montibus nuper absconditum peregrinis revelans coram invisente Calvariam Illustrissimo Domino D. Casimiro Leone Sapieha Mareschalco Curiae M. D. Litv. Słonimensi, Volpensi, Luboszanenski, etc. etc. Gubernatore facta, nec non accensa eidemque Illustrissimo dicata a Nicolao Bardowski nobili Samogita Philoso-

pho vulgata. Vilnae fol. (R) O nowo założonej na Żmudzi Kalwarij.

1643. Primitiae honorum B. Jozephato Kuncewicz Archiep. Połoc. 4. 1643. Wil. Auth. Melch. Sawicki Wda Brzeski T. D. (*Niesiecki. T. IV. 44.*)

1644. Требникъ. 4.

— Krótkie powtórzenie niektórych náprzedniejszych części Chrześciańskiej wiary podług porządku Katechismowego przez jedną zącą osobę Xiążęcą zebrane, a teraz świeżo z niemieckiego ná polskie przełożone przez X. Marcina Rexa Kaznodzieię Augustaańskiej Confessiey w Goyciniszkach, a nakładem y kosztem Wielm. Pániey JW. P. Zuzanny Nonhartowny Jerzyney Litaworowey Chrebtowiczowey Kasztellanowej Żmuidzkiej etc. w druk podane. R. Pańsk. 1644. 4. typ. goth. 218 pp. Bez m. druku, ale pewnie w Wilnie (*W.*) *Trębicki*).

— Punkty Kazań w post wielki ięzykiem litewskim z wytłumaczeniem na polski przez Konst. Szyrwida Th. S. J. Wil. Dr. S. J. 4. 259 str.

— Thesaurum Rishkarum familiae fol. Vilnae. Auth. Alex. Jakobo Wodoradzki. (*Niesiecki. IV. 565.*)

— Panegyricus funebris Alexandro Episcopo Vilnens. 4. per Michael Mazowiecki S. J. (*Niesiecki III. 234.*)

— Nicolai Casimiri Białkowski Theorocentrica

sive Mathematicae de punctis et centris considerationes. Vilnae.

1644. Disquisitiones Ubiquisticae, Typ. Viln. S. J. autore Thoma Clagio Varmiensi (*Rostowski. 445*).

— Titulus monumenti magnis manibus perillustris Domini Alexandri Woyna Capitanei Poivrensis, Chpheidanensis etc. Tenutarii Aulici S. R. Maiestatis erectus a Michaela Badowski Theol. artium et Philosophiae Magistro. Illmi Eppi Vilnensis Capellano. Vilnae Typis Acad. S. J. Anno 1644 4. 14 kart. Dr. gocki.

— Joan. Bapt. Ferraris, Senensis. S. J. Orationes ex Edit. Veneta 1644. Vilnae, sine anno. 16.

— Joan Gruzewski S. J. De ultima et maxima hominis mutatione, Pars II. De fortitudine et justitia 4. (*Niesiecki. II. 322.*)

— Fastigium. Panegyrik pod imieniem Kazimierza Paca Ucznia Retoryki w Akad. Wileńs. wyd. (*Niesiecki III. 543.*)

1645. Srodki wielce zbawienne, których kto szczerze zażywać będzie, ten żywota pobożnego i świętobliwego, a potem w niebie wiekuistego dośtąpi. Wilno. 8. (Iwiersz różnicy życia światowego) przez Pawła Simpliciana Spowiednika Zakonnica.

— Kazanie na pogrzebie JWJP. Theodora Tryzny Wdy Brzeskiego Wołkowysk. Błudzeńsk.

etc. Starosty miane w Cerkwi S. Trójcy Zakon. S. Bazyl. 1645 przez X. Alexiusa Dubowicza Archim. Wileńsk. etc. w Druk. Monasteru Ś. Trójcy 1645. 4. (9³) dr. gocki.

1645. Wesele przy weselnym akcie Michała Karola Radziwiłła. 1645. fol. (od Akademij przez Michała Lwa Filipowicza Obuchowicza) Typ. Acad. S. J. (*Niesiecki. III. 395*).

- Razania albo tytuły różnych lat różnym osobom wystawione. w Wilnie 1645. 4. powtórne wydanie Kazań X. Jak. Olszewskiego S. J.
- Kalendarz Katolicki przez Kassjana Sakowicza. (wydanie drugie).
- Compendium Ethicae Aristotelicae. Vilnae (authore Alb. Rojałowicz S. J. (*Rostowski. 449*).
- Demonstratio Catholicae Ecclesiae ex certis prima origine notis Typ. Viln. Authore Lauxmin Sigism. S. J. (*Rostowski. 451*).
- Sigism. Lauxmin S. J. Praecepta Artis Rhetoricae et Praxis Oratoria, primum editae Brunsvbergae, deinde Vilnae. (*Rostowski 451*).
- Ludovici de Ponte S. J. Compendium seu brevium absolutissimum, omnium meditationum Vilnae 8.
- Rojałowicz Albertus S. J. De vita et moribus Laurentij Bartilij S. J. 12. Typ. Acad.
- Sarbiewski Math. Casim. S. J. Scipio Marschalcalis in funere Joan. Stanisl. Sapieha etc. ex-

hibitus polonice a. 1635 latinitate donatus a P. Alberto Cieciszewski S. J. (Prof. Philosoph). Vilnae.

1646. Полуставъ Великій, часы на праздни-
ки, пропари, кондаки. Вильно. (*Ło-
bojko*).

— Ogród różany dwu szczepów wonnéy róży Hierychuntskiey. Wilno 1646. Autor: Valerianus Lithvanides (Kamiński) (*W. Trębicki*).

— Polonia pacifica inter augustas nuptias Vladislai IV. Poloniae et Sueciae Regis et Ludovicae Mariae Principis, panegyricae illustrata atque ab Academia et Universitate Vilmensi oblata, anno 1646. Vil. fol. min.

— Petri Justinelli, Modus devotus celebrandi cum fructus sanctissimum missae sacrificium. Compositus a Petro Justinelli S. J. ex Italico idiomate in lat. traductus. Ed. 2. a. 1646.

— Joannis Bucelleni S. J. Officina Epithetorum, apellationum et nominum propriorum Vil. Typ. Acad. 12.

1647. Rozmyślania o tajemnicach wiary naszej żywocie y męce Pana Jezusowey y Błogosławioney Maryey Panny Stych Bożych y Ewangeliach przypadających z naukami dostatecznemi około nich y około rozmyślaney modlitwy przez Ludwika Pontana zebrania P. Jezusowego po hiszpańsku naprzód wydane potem po łacinie przez iednego tegoż zakonu Kapłana na koniec na

polski język przetłumaczona (w Wilnie w Dr. Ak. S. J. R. P. 1647. Sześć części, paginacja mylna do str. 181).

1647. Joannis Reyter. *Iris seu colores apparentes* 16.

1648. Statut W. X. Litewskiego fol. Typ. Academ. Soc. Jesu.

— O uważnym a rozsądnym obraniu iedney prawdziwey chrześcijańskiej wiary theologa z politykiem rozmowy, gruntowne iasne a wszystkim tak niekatolikom iako Katolikom potrzebne przez Mikołaja Heliasza Woynę Orańskiego. Phil. Dok. SS. Theol. et Ill. Audit. Za pozwoleniem starszych do druku podane R. P. 1648. w Wilnie Dr. Akad. S. J. str. 134. 4. dr. gocki. (Kojałowicza w istocie).

— Pobożne Panię w Wielmożnym Jego Mości Panu P. Stanisławie Pacu Staroście Preńskim, Dworzaninie Pokojowym JK. M. przez W. Oycę Jozaphátá od Nayswiętszey Pánny Przeorá ná ten czas Karmelitów Bosych Klasztoru Głębokiego, na Kazaniu pogrzebowym w Kościele Wileńskim tychże Oyców w roku 1643 12 Ołtobra, wystáwione a przez Urodzonego Jerzego Rewkowicza do druku podane. Z dozwoleńiem Starszych — w Wilnie w Druk. Akad. Soc. Jesu. R. 1648. 4. dr. gocki. Dedyk. z tytułem k. 3. reszty 15.

— Konsyderacye podane Panom disunitem około

niektórych ich nauk przeciwnych wierze S. Katolickiey. Przez Jana Kreczmera.

1648. *Ver Lukiscanum* in foł. ark. 3. Ciekawe dziełko w Polsce, przez Polaków napisane, pisze Przybylski, a imieniem S. J. w Wilnie drukowane w r. 1648. Są to poëzje wielojęzyczne na przyjazd Władysława IV i Ludwiki Maryi, do Łukiszek. Zawiera Sielanki łacińskie i dwie polskie, dytyramb łaciński i epigrammata w XVIII językach, właściwemi im charakterami drukowane; po francuzku, łacinie, grecku, włosku, hiszpańsku, niemiecku, flamandsku, słowiańsku, litewsku, polsku, rusku, węgiersku, angielsku, szkocku, czesku, irlandzku, syryjsku i łotewsku. Exemplarze dziełka tego, rzadkie jak białe Kruki, dodaje Przybylski.

- *Relaeya sprawy na Sądach relacyjnych przed Władysławem IV. w Wilnie odbytey etc. Unitów z Grekami.* —
- *Benedicti de Soxo. Claves Juris Academicis Vilnensibus porrectae. Vilnae. 12. 12 ark.*
- *Oculus ratione correctus, id est demonstratio ocularis, cum admirandis de Vacuo, a peripathetico Vilnensi per demonstrationem rationis rejecta. Vilnae Typ. S. J. 8. 6 $\frac{1}{2}$ ark.*
- *De fonte venenato doctrinae Lutheranae et fonte salubri Catholicorum. Vilnae Authore Carolo à Kreitz S. J. (Rostowski 450) (Niesiecki. II. 713).*

1649. Kazanie na pogrzebie Zofij Laskowskiej przez
Rs. Michała Giukiewicza S. J. —
- Herbowia Lilia na niesmiertelną ozdobę grobu
P. Anny Pacowny Wollowiczowey Pisarzowey
Ziems. Wilensk. przez Wawrzyn. Raźm. Ga-
wianowskiego Mackiewicza. Wilno Dr. S. Troj-
cy OO. Bazyłjanów fol. 3. pl.
- Cienie żałobne po iasných promieniach. w Wil-
nie 4. przez Melchiora Herbu Cholewa Sawi-
ckiego Wdę Brzeskiego, na pogrzeb Kiszczy-
ney Wdziney Połockiej.
1650. Wiersz na pogrzebie Połubińskiego przez Jana
Zdanowicza.
- *Miscellanea rerum ad statum Ecclesiasticum
in Magno Litvaniae Ducatu pertinentium, col-
lecta ab Alberto Wiinik Koiałowicz Soc. Jesu
S. Theolog. Doct. Almae Universitatis Vilnen-
sis Procancellario et Ordinario S. Theolog.
Professore vulgata. Superiorum permissu. Vil-
nae Typis Academicis A. D. MDCL. 4. 128
str. Bardzo rzadkie, zawiera :*
- I. Życia sławniejszych osób stanu ducho-
wnego w Litwie.
 - II. O cudownych obrazach.
 - III. Hist. wyznań katolickiego, grecko ru-
skiego i ewangelickiego w Litwie.
 - IV. O Biskupstwach.
 - V. O Klasztorach i zakładach duchownych.
 - VI. O szkołach i dobrodziejach.

1650. Casim. Koiałowicz S. J. *Institutionum Rhetoricarum Partes II*. Typ. Acad. S. J. (*Rostowski 449*).

- *Libellum de miraculis SS. Angelorum ad aedem S. Michaelis Nesvisii 8*. Vilnae Typ. Acad. Per Joan Alandam S. J. (*Rostowski 443*).

1651. Евангеліе. fol. (Łobojko)

- *Controversia Tribunalu niebieskiego między żywotem doczesnym, światem przemijającym y śmiercią nieużyta na pogrzebie Jm. Marcibelli Hippoliti Wodyńskiego r. 1651. 4. 3 $\frac{1}{2}$ ark. Dc. OO. Bazyl. Ś. Trójcy.*
- *De rebus anno 1648 et 1649 contra Zaporovios Cōzacos gestis Alber. Winiuk Koiałowicz. Vilnae. Typ. Academ. Superior. permissu. 4. Wydane potém w Królewcu r. 1653 i Elblagu w r. 1655, 4. Rzadkie.*
- *Rationes septem ob quas sacerdotes saeculares obligantur ad vitam cum maiore virtute ducendam. Viln. (Rostowski 447).*
- *Praxis Jubilaei certius consequendi. Vilnae. Authore Gregorio Schönoff S. J. (Rostowski 456).*
- *Fausta inter publicos applaunes congratulatio sub auspiciis ex bello Zaporoviano reditum primumque in sui Capitaneatus Orsensis felicem ingressum Ill. Dn. Casimiri Leonis Sapieha. Procancellario Orsens. Volpens. Lubosanens. etc. Capitanaei e voto Divae Claro—*

Montanae debitae gratitudinis ergo nomine
Coenobii Częstochoviensis Vilnae luci publi-
cae die 15 Dec. exhibita anno Virgin. partus
1651. Vilnae Typis PP. Basilianor. ad aedes
SSS. Trinitatis fol. W dedykacij podpisany.
Fr. Joan. Dion. Łobzinski in Monte Claro
Częstochoviensi Ordinarius Praedicator. 7 ark.
z wizerunkiem monstrancij na drzewie rznietym.

1652. Jana z Chokier— O odmianach państw. Wilno
1652. (przez Andrż. Rudominę S. J.) (*Rostow-
ski 454*). Jest to tłumaczenie xiążki jego *De
Regum regnorumque mutationibus ac interitu*.
4. z włoskiego. W przedmowie jest życie Ru-
dominy męczennika w Chinach — (*Niesiecki
III. 908*).

1653. Woyciecha Wiiiuka Koiałowicza S. J. O nie-
których różnicach wiary które między Katoli-
kami i Ewangelikami zachodzą Teologa z mi-
nistrem rozmowy w Wilnie. 4.

— Sigismundus Lauxmin S. J. Mowa na pogrze-
bie Stanisława Dziewałtowskiego Podstol.
Kowieńsk. Vilnae (*Rostowski 451*).

— Fasti Radiyiliani. Gesta illustriss. domus du-
cum Radzivil. compendio continentes, auct.
Alb. Wiiiuk Koiałowicz S. J. Vilnae Typ. Ac.
S. J. 4. 14 arkuszy.

1654. Institutionum Rhetoricarum (Pars prima et secun-
da) autore Casim. Wiiiuk Koiałowicz Soc. Je-
su. olim rhetoribus proposita, nunc vero a Ca-

simiro Dowmont, grato Discipulo ad usum discipulorum in lucem edita A. D. 1654. 12. (N. 6.)

1654. Kładniem tu, choć nigdy drukowany nie był, ale w tym roku napisany w Wilnie: Rpm.

Elogia Episcoporum Vilnensium Auctore P. Petro Wiliuk Kosiłowicz S. J. in Alma Universitate Vilnensi ejusdem Societatis, tunc Eloquentiae, deinde Logices, Ordinario Professore, Anno MDCLIV. E codice Illustr. Comit. Sapieha Coadjut. Eppatus Vilnen. describenda — *Specimen Catal. Codic. Manuscr. Bibl. Zalusc. 1752. 4. p. 85 N. CCXXI.* Kopja dawna w Bibl. Akad. Wileńsk.; z tej druga u Prof. Łobojki.

1655. (Wzięcie Wilna, drukarnie milczą lat kilka.)

Excidium Lithvaniae 4. Kazanie Jana Kaźm. Maliny i tegoż pieśni: Lament żałośny i t. d. Cztery hymny pokutne z powodu zniszczenia miasta Wilna wyszły (1. pl.) w Królewcu.

Sigismundi Lauxmin. Epitomae institutionum linguae graecae. Vilnae. (Wyjść musiało przed wzięciem Wilna.)

- Roberti Bellarmini S. J. *Doctrinae Christianae copiosa explicatio. Vilnae Typ. Acad. S. J. 8.*

1657. *De laudibus Ladislai Romar Judici Osmianensis. 4. authore Alberto Milewski Masovita S. J. (Rostowski. 452.)*

- Około tego czasu wydał w Wilnie X. Kazimierz

Godfryd Obryński Ord. Min. Kustosz Wileński, poemata łacińskie w V. Xiegach (*Niesiecki.*)

1660. Jana Jaknowicza S. J. Pieśni nabożne po polsku i litewsku—(umarł Jaknowicz mając lat 79 w r. 1668.) Czy w Wilnie drukowane? czy gdzieindziej?

1664. Virgilio Puccitelli. Landromeda. Favola drammatica rappresentata in musica alla Real presenza delle MM^{ta} di Polonia et Suezia. In Vilna 1664. 12. Autor tego dramatu Puccitelli był Sekretarzem i dworzaninem Władysława IV. używany do różnych posług, jeździł i do Francji, gdy sam J. Kazimierz uwięziony został.

— Joannis Casimiri Elogium auctore Baltazaro Danquart S. J. Vilnae (*Rostowski. 446.*)

1666. Parodia genialis de immaculata Conceptione. Vilnae—Auctore Valentino Białowicz Litvano.

— Meta felicitatis, quam Paulus Joannes Sapieha, Comes in Bychow Palatinus Vilmensis Suprem. M. D. L. Exercituum Dux, morte attigit a Casimiro Alexandro Naruszewicz Referendario M. D. Litt. Almae Universitatis Vilmensis nomine dicata. Vilnae 1666. fol.

— Joannis Bucelleni S. J. Officina Epithetorum, appellationum et nominum propriorum. Viln. Typ. Academ. S. J. 12. (Ed. Altera:)

1667. Epinicion dum sacrum corpus B. Josaphat Archiep. et Martyris Vilnam ab exilio invehere-

tur. Vilnae 1667 Authore Valent. Białowicz Litvano.

1667. Valent. Białowicz. Ode longiuscula de B. Stanislao Rostka. Vilnae 1667.

— Officia Sanctorum Francisci Xaverij, Thomae de Villanova, Bernardini Senensis, Petri Nolasci, Francisci Salesij, Andreae Corsini, mandato Alexandri VII. Breviario Rom. apponenda, impressa Romae nunc recusa Vilnae 4.

1668. Stara wiara albo iasne pokazanie, iż ci co w dizuniej trwaią, starey wiary nie mają przez X. Benedykta Pawła Boyma Theologa S. J. Vilnae Typ. Acad. S. J. 4. 114 str. Na to dziełko wyszła odpowiedź pod tyt: Nowa miara starey wiary przez Barankiewicza w Nowogródku Siewierskim r. 167... drukowana.

— Rym polski o dzieciątku Chrystusie, i N. Panie przez Stan. Skorobohatego S. J. Wilno. Typ. Acad.

— Officia Sanctorum quae desunt in breviariis pro usu Cleri in diocesi Vilmensi.

— Panegyrici heroum. Casim. Kojałowicz S. J. (12. v. 8.)

— Cynthiae Hlebovicianae decora. Vilnae. Authore Valent. Białowicz, S. J.

1669. Acta Synodi Dioecesis Vilmensis.

— Specimen demonstrationum politicarum pro eligendo Rege Poloniae Georgii Ulicovii Lithvani (Gottfr. Guilhel. Leibnitz) Vilnae 1669—

(Gedani—pro duce Neuburg). Jedyny to przykład imienia Włna użytego na zaslonienie innego miejsca.

1669. *Lilium divi Casimiri natali carmine celebratum* fol. Vil. Authore Valent. Białowicz S. J.
 — *Odae variae in Coronatione Michaëli Regis.* Authore Valentino Białowicz.
1670. *Theologia Chrześcianańska abo Nauka o tajemnicach wiary Chrześcianańskiej, podzielona na czterdzieści i iedną lekcją etc. z cudzoziemskiego ięzyka Katechizmu Archidyecezyi Mechlińskiej etc. przełożona. Przydany do tego iest Wóz do nieba na duchowną przejazdzkę od X. Benedykta Pawła Boyma S. J. Wilno 8.*
 — *Ludi litterarii in Nuptijs Michaëlis Regis Poloniarum M. D. Lithv. nec non Serenissimae Eleonorae Archiducissae Austriacae ab Universitate Vilnensi vario ingenio et spectaculorum genere dati, atque ijsdem Serenissimis Majestatibus ab eadem Universitate dedicati.* fol.
 — *Dłuski Mathaei. Practica Prudentiae politicae et militaris in CCXLVI axiomata congesta.* 16.
1671. *Skarbnica Niebieska z dawna y temi czasy iasnicy otwarta przy obrazie Bogarodzice Maryey Panny w Kościele Michała Świętego w Wilnie Pánien Zakonnych Zakonu Franciszka Świętego fundacley Sapieżyńskiej, codziennemi, iawnemi, autentycznemi, cudami ubogaconá ku pociesze duszney wiernych Chrystusowych ná*

swiat wydaná. w Wilnie. w Druk. Oyców Jezuitów. Roku Pańs. 1671. 4. Typ. goth. Dedyk. Theodorze Sapieżance Naruszewicowey Podkancl. W. X. L. przez Konstancyą Sokołińską Z. F. S. przełożoną. Piękny herb Sapichów otoczony literami T. S. W. W N. P. W. X. L. L. P.P. W. L. S. Karty nieliczb. (H²) 4.

1671. Marcina de Roa S. J. Czysciec albo stan dusz w czyscu cierpiących, przetłumaczony z łacińskiego przez Simona Wdziekońskiego S. J. 12.

— Xiędza Pachomiusza Ohilewicza—Ecphonemata Liturgiey Greckiey, tudziesz Harmonia albo krótkie pogodzenie różnic w obrzędach między mszą Ś. Rzymską a Liturgią Grecką. 4. 22 ark. Dr. Monast. Ś. Trojcy OO. Bazyłjanów.

— Suppetiae militares ex divis polonae litvaneeque gentis tutelaribus, nec non sanctis militibus, scriptae ab Andrea Młodzianowicz S. J. (b. m. dr. ale w Wilnie) 4.

— Imago Divorum Praesulum, magnorumque Ecclesiae actorum, post fata superstes sive Georgius Bialkozor Cancellarius Universitatis Academiae Vilnensis parentati encomijs celebratus. fol.

— Vexillum Radvanum Nicolai Vladislai Judycki Castellani Novogrodensis. etc. Fundatoris Collegii Nesvisiensis S. J. erectum atque ab eodem Collegio representatum. fol.

1672. *Evangelia toto anno singulis dominicis et festis diebus in Livonia Lotavis perlegi solita, ex lat. in Lotavicum idioma translata per Georg. Elger S. J. Vilnae 18.*

- *Officia propria Sanctorum recitanda partim de praecepto, partim ad libitum quae in hunc libellum congesta sunt, ad omnium commoditatem juxta Decreta Innocentij X, Alexandri VII, Clementi IX et Clementis X. Romae MDCLXXI. deinde Vilnae 1672. 4.*

1673. Między tym, a 1738 rokiem wychodziły tu pisma niektóre Jerzego Hampe Raznodziei Augustańsk. Konfessij, których tytuły niewiadome.

- *Pamiętka krótka braciey Koadjutorów S. J. świętobliwie zmarłych z różnych teyże Societatis Pisarzów zebrana, na dni całego roku rozłożona, ku zbudowaniu żyjących do druku podana przez X. Woyciecha Wiłuk Kojałowicza Soc. Jesu. Za pozwol. przełożonych. 4. Vilnae Dr. Ak. S. J. R. P. 1673. 4. 420 str. Przedmowa do braci Koadjutr. str. 3. dr. gocki w obwódkach. Rejestr str. 9. Na odwrocie protestacja iż wedle r. 1625 i 1634 Dekretów nowych świętych za świętych podawać nie będzie, tylko życia ich jako świętobliwych historją zbiera.*

- *Artykuły woyskowe zebrane z rozkazania JMP. Michała Kazim. Pacy Wdy Wil. Hetm. W. W. X. L. w Wilnie Druk Acad. S. J. fol.*

1673. Ziarno gorczyczne gorzkiey męki najsłodsze-
 Zbawiciela Chrystusa Jezusa, nabożnemi roz-
 myślaniami rozarte, octem y żółcią tegoż Pana
 zaprawione, a na posiłek nabożnym ludziom
 podane przez X. Jana Andrzejkiewicza S. J.
 Dr. Akadem. 4.

— *Conciones spirituales ex latinis germanicis et
 polonicis translatae in idioma lothavicum addi-
 tis pluribus.* 18.

1674. Haracz to jest opisanie wierszem dwuletnich
 prac woyska polskiego pod Chocimem w roku
 1672 i 1673. W Wilnie. 4. 103 str. Typ.
 Academ. przez Jana Szczepana Sliźnia, inni
 piszą przez Szymona Slaskiego, co być nie
 może, bo w r. 1605 wyszły jego kolumny, a
 przypuściwszy że je wydał w 20 r. życia, miałby
 89. Trudno aby tak było.

— O żywocie i cudach Stanisława Kostki z Zakonu
 zebrania P. Jezusowego Księgi dwie napisane,
 po włosku przez X. Daniela Bartola a potem
 przez X. Woyciecha Tylkowskiego tegoż Za-
 konu tłumaczone. Dr. Akad. S. J. 1674. 4.
 Dr. gocki 235. str.

— *Memoriale sciendorum a Confessarijs e varijs
 collectum ac permissu Superiorum in lucem
 editum.* Vilnae. 12.

— *Ilias oratoria, authore Thoma Seligmacher S.
 J.* Vilnae 36.

— *Triplex Martis Palladis Virtutis Gentilitijs JJ.*

Bonaventurae de Niedzielsko Madaliński Episcopi Plocensis Vomeribus exulta, atque a Karnkoviano Plocensi S. Jesu Collegio, grato calamo adumbrata. fol.

1675. Dźwięk Marsa Walecznego z walney expedycyi Chocimskiej y z otrzymanego w r. 1673 nad Turkami zwycięztwa na sławę odważnemu Rycerstwu Korony Polskiej y W. X. L. a na pobudkę do męstwa y odwagi przeciw głównemu nieprzyjacielowi całego Chrześcijaństwa innym Szlachetnym mężom p. X. Matheusza Ignacego Kuligowskiego Plebana Brzozowskiego Art. et LL. et Phil. M. rythmem w roku 1675 wygłoszony polskim abo chocimskiej expedycyi opisanie wierszem — w Wilnie w Druk. OO. Franciszkanów fol. A. R. (*Bibl. Ossolińskich*).
- Kazanie X. Kazim. Wiliuka Kojałowicza S. J. do ludu na Wielki Piątek miane (o Męce Pańskiej) Wilno Dr. Akad. S. J. R. P. 1675 4. 238 str.
- Icones symbolicae Vitae et mortis Beati Josaphat Martiris Archiepiscopi Polocensis expressae et perillustri DD. G. Stanislao Sapieha Palatinide Polocensis Capit. Borissovien. oblatae ab Andr. Młodzianowski S. J. Viln. Typ. Acad. 4. 19 ark.
- Rituale Sacramentorum juxta decreta Synodi Petricoviensis Vil. 12.
- Theologia ecclesiastica, in qua materiae omnes

quae in ecclesia a concionatoribus et catechistis tractari solent et debent, ordine digestae stilo populari, clare, succincte explicantur. Opus uniuersum Eternae sapientiae Matri Dominae suae clementissimae dicavit P. Sigismundus Lanxmin Soc. Jesu S. T. D. Vilnae Typ. Acad. 4. 494. pp.

1676. Bieg etc.—Panegyricus in adven. Pinsci Elizabethae Dolsciae pocillatoris Litvan. consortis. 2 pl. 7br. 1676.

— Samuela Leskiego—Prawdy Wiary Katolickiey na pismie Świętym ugruntowane. 8. (*Katalog Bibl. Piar. War. 48.*)

— Stanislai Szczygielski. Adorea Mariana sive uisitatum Ecclesiae canticum Salve Regina 18.

1677. Dictionarium trium linguarum in usum studiosae iuventutis, autore R. P. Constantino Szyrwid S. J. Vilnae Typ. Acad. S. J. 8— Rodzaj wokabularza.

— Trumpas mokslo Krikszczioniszko surinkimas nuog Roberta Bellarmino etc. Viln. Typ. Academ.

1678. Relikwie Emmanuela Eustachiego Brzozowskiego przy pogrzebie ogłoszone przez Michała Woyniłowicza Przeora Dominikanów. Wil. Typ. Franciscanor. 4.

1679. Prawda Katolickiey wiary y na pismie y słowie Bożym ugruntowana, na polski przetłumaczona.

Viln. Przez Samuela Leskiego S. J. (Wtóre wydanie.) (*Niesiecki III. 72.*)

1679. Leges et statuta Congregationum Virginis, quae in Coll. S. J. institutae sunt. Vilnae. 24.

— M. T. Ciceronis. Epistolarum ad usum studiosae iuventutis selectarum Lib. IV. Viln. Typ. Acad. S. J. AD. 8.

1680. Exercitium pietatis Vilnae 24.

1681. О послѣдованіи Іисусу Христу переводъ съ Латинскаго 8. (Exemplarz w Bibl. Mosk. Duchown. Typogr. Łobojko).

— Porażka Szwedów przez Lwa Sapiechę. Wilno. Przedrukow. 1681. (*Kognowicki*).

— Karola Głinoieckiego. Rozmiar troiaki laski Marszałkowskiej Alexandra Hilarego Połubińskiego przy akcji ekzekwialnym w Kościele Ciackowickim. Roku 1680 okazany. 4. (*Bibl. Akad. Wil.*)

— Liber perothicus de commendatarijs Regularium praelatis: in quo commendatorum Monasteriorum gravissima incommoda et praelatorum Commendatariorum in Religiosos non absoluta sed circumscripta Jurisdictio clarissime demonstratur, editus a Reverendissimo DD. Stan. Szczygielski Abbate Trocensi Ordin. S. Benedicti. Impressus Vilnae apud Franciscanos. 4. 200 str. Bardzo rzadkie, znajduje. w Bibl. Akad. Wil. (*Janocki Nachricht II. 99.*)

1682. Modus et ordo boni regiminis in Dioecesi
Tom IV.

Vilnensem introducendi sanctitus ab Illmo Rndo et Exc. DD. Nicolao Steph. Pac Dei et Ap. Sed. Gr. Ep. Viln. SS. Dni nostri Innocentii Divi Prov. Papae XI praelato Domestico et utriusque signatura gratiae et Justitiae Referendario etc. Viln. Typ. Acad. die 13 Febr. 1682. 4. (*Janociana III. 233.*)

1682. Conclusiones Canonicae de sponsalibus et Matrimonijs, proposuit Joannes Justinoni. Vil.
- Reguly Societatis Jesu. 16.
 - Regula et Constitutiones fratrum praedicatorum Vilnac.
1683. Teophila Orthologa (Melecjusza Smotrzyckiego). Fundamenta na których łacinnicy jedność Rusi z Rzymem fundują, odpowiedziami Cerkwi Wschodniej wywrócone. (B. miejsca dr.) 4.
- Szczygielskiego Stanisława. O żywocie i cudach Ś. Benedykta przez etc. 4.
 - Dictionarium polono-latino-lottavicum. Opus posthumum RP. Georgii Elger. S. J. Vilnae. 8. min. 674 str. (Umarł Elger w Dyneburgu 1672. *Keppen.*)
1683. Illustriora theorematum et problematum Mathematica in Academia Vilnensi publice praelecta. fol.
- Vilna sedes Ducum Metropolis Litvaniae, arx literarum a Gedimino M. Duce M.DL. condita Anno 1321. cujus felices ortus Ludis Metagymnasticis in scena exhibiti, ibidem anno 1683

- a Perillustri ac Nobili Juventute Academica. 4. str. 2. (P. Venceslaus Narmunt). (*Wizerunki*).
1684. Modi LX. sacrae orationis variae formandae a P. Cas. Wiliuk Roiałowicz Soc. Jesu. Th. doctore Viln. Typ. Acad. 8. 460 str.
1685. O żywocie i cudach Św. Benedykta przytym Ś. Scholastyki, Ś. Maura, Ś. Placyda, żywoty z łacińsk. przełożone przez X. Stansł. Szczygielskiego.
- Synodi diocesis Vilnensis, acta, constitutiones et decreta. 4.
 - Litteras Pastorales ad Concionatores Diocesis Vilnensis, die 23 9br. 1685 polonice conscriptas publicavit Alex. Michael Kotowicz Vil. Typ. Academ. 4. (*Janoc. III. 179.*)
 - Montrymowicz Gasparis. Problemata cum adjunctis et universa philosophia fundamentis, publicae disputationi, pro suprema Philosophiae laurea proposita. 4.
1686. Summarysz cudów i łask znakomitszych N. P. Maryi Studentskiej w Grodzieńskiej Kongregacyi pod tytułem Annuntiationis. Wilno Typ. S. J. 4.
- Druzbickiego, Nauka o przygotowaniu się do śmierci z przydatkiem xiążeczki—Śmierć świętobliwa. 8.
 - Assertiones canonicae de regularibus ad religionem, disputationi propositae a Casim. Kuśtowl.

1687. Królewic Indyjski w polski strój przybrany 1687 r. przez Mateusza Kuligowskiego. (Approbata z Wilna, b. m. dr.) (*Trębicki.*)

— Idiotismi polonici seu voces polonicae quae de verbo ad verbum reddi nequeunt sed periphrastice reddenda sunt. Ex edit. Caliss. 1682. Viln. Typ. Acad. 12.

1688. Droga do domu. Wilno. *Katal. Bibl. Akad. Wil. I. 775*).

— Jana Andrzejkiewicza. S. J. Ziarno gorzkie i gorzkie męki Najsłodsze Zbawiciela Chrystusa Jezusa etc.

— Buinowski Michaelis. Ratio Status eligendi. Vilnae.

— Pacis foedera hospitali super mensa Ducali sanguine Volstinici Magni Ducis Litvaniae olim conscripta et morte Consignata a Leone Vlodimiriae principe modo vere sub fortunatis auspicijs Perill. ac Mgn. D. D. Fortunati Zamoyiski Venat. terrae Łomżensis ludis antecederalibus in scenam data a Perill. Oratoria facultate Academ. Viln. S. J. A. D. 1688 mense Febr. 4. str. 86 (P. Gralewski exhibuit) *Wizerunki.*

1689. Devotio hebdomadaria ad S. Josephum. 18.

1690. Ustawy Synodalne Dyecezyi Żmudzkiej. Wilno. 4.

— Collectanea Constitutionum Synodaliū Diocesis Samogitiensis. Viln. Typ. Acad. S. J. 4.

Wydał Kazim. Pac Bisk. Smoleński, potem
Żmudzki. (zmarły r. 1692).

1690. Nic. Casim. Białkowski. Theorocentrica sive
Mathematicae de punctis et centrīs considera-
tiones. Viln.

— Memoriale sciendorum a Clericis. Viln. 12.

— Epitome Institutionum Societatis Jesu. Viln. 8.

— Capua post Campaniam in Crapula absorptis
cum tabe liquidis, Siceram, et geminam Li-
teram involventibus, olim litvano Annibali Ca-
simiro Skirgeloni, Kijoviensium ac Trocensium
Duci, post felices cum Barbaris et feris con-
flictus, ad luctuosam luxum innovata, nunc
demum ante cineralibus ferijs, in monimentum
triumphalis fugae, certantibus super mensas
Tricongii Praetorianis, Sceniea erectione, in
theatrāli Umbria reproducta a Tulliana Palae-
stra Univers. Viln. Soc. Jesu. anno Salut.
in amaro Calice mortem extinguentis. 1690
V. Kalend. Martias f. k. n. 2 (*Wizerunki*).

1691. Modzelewskiego Zacharjasza, Węzeł święty,
albo świętobliwy, żywot wielkiego sługi Boże-
go Aloyzego Lanuza S. J. 4.

— Victor et victus Vincentius Corvinus Gosiewski
Sup. M. D. L. Thesaurarius et Campi Mare-
schalcus etc. a Sam. Węslawski Joan. Casim.
Notario M. D. L. et Cubiculario representa-
tus atque inter suas revolutiones victicia et

- victa Regna Poloniae Litvaniae et Moscoviae
nunc primum in lucem producuntur. 4. 55 ark.
- Fascia seu arctissimum humanae voluntatis cum
divina vinculum. 16.
- Manuale sciendorum a Parochis aliisque Sacra-
menta administrantibus Vilnae (Ex manuali
Parochorum excerptum) 18.
1692. Леипоиргиконъ си еспѣ Служебникъ—
съ начала шипомъ изданъ съ Друк.
Св. Тройцы въ Вильни ж. ж. ч. в. (1692)
fol. Dedyk. JOX. Karol. Stanisł. Radziwillo-
wi na Ołyce i Nieswieżu przez Cypriana na
Wielkich i Małych Żochach Żochowskiego
Metrp. Kijewsk. (i wsieja Rossij) — Naczelna
rycina rytowana przez Tarasiewicza.
- Radivilias czyli o życiu i cnotach Mikoł. Radzi-
willa X. 4. Wilno 1692 (sic) u Jana Karcana
(Juszyński).
- Breve directorium Concionatoris Apostolici au-
thore Balthazaro Danquart S. J.
1693. Trybunał obywatelom Wielkiego Xięstwa Li-
tewskiego na Seymie Warszawskim dany, Ro-
ku tysiąc pięćset osmdziesiątego pierwszego
(Herby) wprzód w Warszawie Roku Pańskiego
1648 przedrukowany, a teraz Cum gratia
et privilegio S. R. M. w Wilnie w Drukárni
Akadémickiey Societatis Jesu Roku Pańskiego
1693. fol. 30 str. na końcu wyrazy:
„za wolą y rozkázaniem Jásnie Wielmoż-

nego Pána Jego Mości Pána Leona Sapiehi,
Kanclerza Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ten
Trybunał jest wydrukowány. Do łaskawego
Czytelniká.

Porządek Sądów głównych znowu się wydać
Dla tego, Exemplarzów dawnych iż niestać.
Nie przeto żeby miało tu być co nowego
Lecz tylko dogadzaiąc potrzebie każdego.
A co się zaś na brzegách, y nizey przydało
Przyimi wdzięcznie, y popraw, jeśli się zda mało.
Y używaj szczęśliwie, broń sprawiedliwości
Dając prawny na sądzie odpór ludzkiej złości.

Stanisław Gałska.

1694. Breve directorium Concionatoris Apostolici
authore Balthazaro Danquart S. J. Ed. altera.

1695. Полуставъ содержащій въ себѣ дне-
вично и нощную службу по преданію
и чину церковному. 8. (Łobojko).

— Jana Januszowskiego. Nauka umiérania Chrze-
ściańskiego, także jako Konającego P. Bogu
oddawać, czego natenczas pilnować trzeba. 4.

— Czyszcic abo stan dusz w czyscu cierpiących
sposoby ratowania i wdzięczności przeciwko
dobrodzieiom, pożytki z uczynności ku zmar-
łym na żywe spływające przez X. Marcina Roa
S. Soc. J. po hiszpańsku wydany, z hiszp. na
włoski, z włosk. na łaciński, z łacińskiego na
polski język świeżo przetłumaczony i do druku

podany przez X. Simona Wdziekońskiego S. J. Wil. Dr. Akadem. 8. 245 str.

1695. Zacharyasza Modzelewskiego. Nowy Cnotchrześcijańskich przykład, albo żywoty niektórych sług Bożych z najmniejszego Zakonu S. J. szeroko od rozmaitych autorów opisane, a krócey zebrane i na polski język przełożone.

— Balthazar extra Babylonem in Vandalia Marchio Durlacensis in Sacrilega Deo dicati calici profanatione redivivus, pari exitiu, dispari exitu, manu divina, e vita proscriptus, atque ab Ill. Perill. ac Mgof Palaemonio — Tulliana Juventute Almae Acad. ac Univ. Viln. S. J. ad spectaculum in umbra theatri Bacchophilis calices Liber: Patris expleantibus reproductus, Anno Calicem Salutis ad mensem crucis propinante divino in carne humana conviva 1695. fol. k. 2.

1696. Peregrynacya prawdziwego opisania ziemi świętey, Betleem y Jerozolimy etc. etc. naprzód w r. 1509 łacińsk. językiem wydana, a polskim roku 1595 i ponowiona 1696. 8. min. Przypis. Maryi Kazimiérze. Dr. gocki. Przez X. Ant. Bychowskiego Prowincjała Bernardynów W. X. L.

1697. Filii Mariae, eorumque obligatio per Joan. Britium. Vilnae. 4. (*Catal. Bi. Piar. 44*).

1699. Demokrytśmiészny, albo śmiech Demokryta Chrześcijańskiego z tego świata, na trzy części życia

ludzkiego wieku rozdzielony, z przydatkiem ku końcowi herbów (ex re tamen) męstwem, mądrości i inszą oyczyźnie przysługą nabytych przez X. Mateusz. Ignac. Kuligowskiego Archidyak. Bakowsk. Dziekana Wołkowysk. rytmem polskim wydany w r. 1699. W Wilnie. Dr. Soc. J. 4. 320. str. (Doskonały Demokryt, co śmiejąc się ze świata, pisał o herbach!!!)

1699. Manifest Bogu, światu y oyczyźnie przez Jasnie Wielmoznego J. Mości Pana Kazimiérza Pana Hrabie na Bychowie Zasláwiu y Dąbrownie Sapiehę Wdę Wileńskiego Hetm. W. WXL. do powszéchney wiadomości podány Roku 1699 fol. (H. sign.) Tłumaczenie się że nie był powodem wejścia obcych wojsk do kraju—cytuje wiele listów oryginalnych, do historij posługujące pismo.

- Balthazaris Danquart S. J. Breve Directorium Concionatoris.
- Thomae Młodzianowski. Scientia Sanctorum nosse mori, pauculis praeceptis comprehensa et digesta a quodam patre S. J. Vilnae 8. Typ. Acad.
- Opus miserentis Dei sive Historia de origine, meritis et Sanctitate pontificij Ordinis Canon. Regul. S. Mariae Demetris de Urbe de Paenitentia B. B. M. M. cui praefixa est panegyris Illustrissimi Excellentissimi ac Revndissimi DD. Constantini Casimiri Brzostowski Episcopi Vil-

nensis etc. etc. cum dedicatione operis et Vita Venerabilis Servi Dei Jacobi Przyrowij auctore Silvestro concessio Rodkiewicz in Alma Univer. Crac. Phil. Doct. et Prof. Universi Ordinis ejusdem, ad Generalatum Eminentissimi Principis Celsissimi Ill. et Rnd. DD. Michaëlis S. R. E. Cardinalis. S. R. J. Principis. Comitis in Radziejowice et Kryłów Radziejowski Archiep. Gnesn. Legati nati R. Pol. et M.D.L. Primatis primique principis auspiciatissimum, in Capitulo Łowicensi A. D. 1692 d. 4 Nov. Autoritate Apostolica celebrato, Commissario Gnli Electo superiore Kurklen-si, ejusdemque foundationis Procuratore luci publicae data. A. D. 1699. Orbitatis luminum sacrum Anno Secundo. Vilnae Typ. Acad. Soc. J. cum perm. Superior. 4. (N.)

Dzieła wydane w Wilnie w XVII wieku, bez oznaczenia roku.

- Spisanie krótkie praw, przywileiów swiebod y wolności od Królów Polskich i WXL. narodowi Ruskiemu nadanych, accedit Supplementum Synopsis albo zupełniejsze obiasnienie krótkiego spisania tudzież manifestatio prawdziwa progressu sprawy z Rewelacją nieomylną innych jeszcze processów strony zuniowanej przez Obywatelów Koronnych y W. X. L. Kollegiey Starożytney Greckiey. s. l. et anno.

- *Censura Livonica in qua continentur causae, ob quas Livones Carolum Sudermaniae Ducem relinquere debent.* (W pierwszym dziesiątku XVII w.) Wyszło w Wilnie u Salomona Sultzera (*Hoffman.*)
- *Samuela Dambrowskiego Kaznodziei Ewan. Luters. w Wilnie. Mowa o szczęśliwym skonaniu człowieka Chrześcijańskiego, dyskurs pogrzebny na pogrzebie P. Hieron. Ryda z Poznania z pisma y z Doktorów Kościelnych spisany. 4. u Józefa Karcana.*
- *Alber. Stan. Radziwil. Discurs nabożny z kilku słów wzięty o wysławianiu Najsświętszej Panny Boga Rodzicy Mariey 4. Wilno S. J. (Rzadkie) (Katal. Dupl. Puławs.)*
- *Marcus Antonius de Dominis, Arcybiskup Spalateński swego zwrócenia się z Angliey radę przekłada z rozkazania J. O. w Chrystusie Ojca y Pana JM. X. Eustachiusa Wollowicza z Bozey łaski Wileńskiego Biskupa z łacińsk. na polsk. przetłumaczone y do dr. podane.*

Mortuus erat et revixit, perierat et inventus est.

Luc. 15. 32.

Umarł był y ożył, zginął był y nalezion iest.

u Luk. 15. 32.

S. a. w Wil. w Dr. Akadem. S. J. dr. gocki (sign. G.) 4. (Trębicki.)

- *Apollogia pro Illustrissimo Celsissimo Principe Janussio Duce Radivilio Sacri Romani Im-*

perii Principe, Duce Birsarum et Dubincarum etc. quondam Palatino Vilmensi et Exercituum Mgn. Duc. Lithvaniae Supremo Generali— (Bez m. i roku) 4 min. (H³). Zdaje się dr. Akad.

- Thomae Młodzianowski—Recollectiones ad methodum N. N. Ignatij. (*Bibl. Ak. Wil.*)
 - Paraphrasis in prosam verus Jesus Socius. V. P. Gasparis Drużbicki S. J. Viln. (s. l. et anno).
 - Ewangelie po polsku i litewsku. 8.
 - Josephi Monsheim S. J. Theologia dogmatico-speculativa in praeceptionibus publicis tradita. (Kat. Bibl. Pijar. cytuje ⁽³⁶⁾ dwa Tomy, Tractatu 3 et 8.)
 - Nullitas Vilmensis professionis. fol.
 - Michael Mniszek. Universa Philosophia. Vil.
 - Decisio controversio iuris a Josepho Konstantynowicz disputationi propositae praesidente Alex. Aarone Olizarowski SS. Can. O. P. Vil.
 - S. Szczygielski. Responsio modesta ad cujusdam quinquaginta singularia juris patronatus Regum Poloniae quae in Ordine Regularium procacitur divulgavita.
 - Łosiewski Christ. Plinius Palemonicus magnus e Litvana Societate orator. T. I. 8.
 - Decora lilieti Paciani. p. Tom. Dygoniae S. J. Panegyryk. (Niesiecki T. III. 541.)
-

1700. Odpowiedź na częste owo pytanie gdzie to napisano jest? Katolicka prawdziwa y grunto-
wna, Dyssydentska fałszywa albo płocha, po
wielu łacińskich edycjach polskim językiem
wydana. 18. 268 str.

— *Resolutio Canonico-Theologica dubiorum quo-
rundam quae circa suspensionem indulgentia-
rum et facultatum per Bullam Jubilei Univer-
salis passim recurrere solunt et scripta a P.
Andrea Krüger S. J. 8.*

— *Postanowienie generalne Stanow W. X. Lit.
wieczne y nigdy nienaruszone, ná zjeździe wal-
nym wojewodztw y powiatów pospolitym ru-
szeniem pod Olkinikami uchwalone Roku Pań-
skiego 1700. w Drukarni Akad. Wil. Soc. Je-
sn. fol. (P²).*

Na odwrocie rota przysięgi JJOO. JJWWiel.
JMPP. Senatorów Dygnitarzy, Urzędników,
etc. na dotrzymaie tego wiecznego y nigdy
nieporuszonego prawa. Daley po wstępie (A²
odwr.) Ubezpieczenie granic W. X. L. Roty
przysięg woyska (C²) *Declaratio paenarum con-
tra oppressores wolności (D)* gdzie Sapiehowie
z całym domem wymienieni—Tu wspomniono
że Sapiehowie przez Kata w Wilnie exkomu-
nikę palili—Wwiedli wojska obce w kraj i t.
d. Daley: Assekuracja Gnlngo Pułkownika
y naznaczenie komissarzów. (E) *Circumstan-
cya dóbr Xiężniczki Neyburskiey. Summy skar-
bowi słołowemu JKM. należące. (F) Ordyna-*

cya Poczty WXL. (Odebrano poczty od J. Szreytera, pod pozorem że je Sapiehowie przeymowali i oddano Kasztell. Trockiemu). Na to podatek podwodne. Approbatio Laudi Gnlis. Inwentarz dóbr Duchownych y Ziemskich. Kwity. Adherenci przeciwney strony — Obwarowanie krzywd y pretensij Wdztw etc. Trybunał — Zniesienie Actorum Tryb. Skarbow. Artyleria. Amnistia. Restitutio Jana Szreytera ad pristinum statum. Gratitudo Krzyszt. Deszpota Zenowiczowi Marsz. Oszm. Naznaczenie Rezydenta przy Królu. Rekompensa postrzelanych — Specyfikacja onych. Securitas Executionis Sancitorum -- Podpisy Woiewództw etc. etc. Do historij.

1701. Punctum juris Canonico legale de feriis, disputationi proposuit Alexander Żebrowski.

- Tetrachordium tragicam passionis mortisque Salvatoris ac Domini nostri Jesu Christi Veri Dei et hominis pro salute humana inhumani-ter ab hominibus passi. Historiam resonans ac concordem quatuor SS. Evangelistarum harmoniam intentum in tetraphonam id est 1. In Elenchum seu Compendium gestorum Christi a resurrectione Lazari 2. In textum genuinum SS. quatuor Evangelistarum Passionem Domini describentium cum annotationibus ad margines. 3. In quaestiunculas quasdam et responsiones eundem textum explanantes. 4. In meditationes, considerationes et pios affectus erga Jesum crucifixum et dolorosissimam Ma-

trem ejus, divisum. Quae omnia tam ex Sacra Scriptura et SS. Patribus, quam varijs S. Scripturae Commentarijs atque approbatis authoribus. A quodam Diocesis Vilnensis Praesbytero collecta, a sede Ordinaria approbata. Typ. Acad. usui publico consecrata. Vil. 4. Pars I. II et III 721 pp. nielicz. 17 P. IV. 242. pp.

1702. Obrona monastyrá Wileńskiego Cerkwi Przenajświętszey Troycy y zupełná informacya przez Wielebnych OO. Bazylianów Wileńskich Vnitów przy teyże Cerkwi zostaiących, na przyszłą dá Bóg Generalną tegoż Zakonu przypádaiącą Kongregacyą sporządzona y do druku w roku 1702 podána, z objaśnieniem jak dąwno, y przez kogo Cerkiew Wileńska S. Troycy fundowana iest; jakie *ab antiquo* nadanie miała y co za przyczyną że one zá Dizuniey utraciłá. Y na iákich potym Dobrach ciż Oycowie Bazyliani ufundowani są. Żeby się pokazało; iż niesłusznie tytuł Praelatury Archimandryey ná ten Klasztor był wnoszony; y że Królowie Ich Mość nie są żadnemi tego miejsca fundatorami y Collatorami. A zátym którzykolwiek na wolny Klasztor, y ná dobra Ziemskiemu prawu podległe, à merè Zakonnikom fundowane Przywileia ad male narrata cum absoluto Dominio wyprawowali, wielką krzywdę temu miejscu s czynili, y wolną Ele-

keyą w obieraniu starszego, abo tytularnego Archimandryty gwałcili. fol. ark. 7. (G²) (*Bibl. Linowska. Trębicki*).

1703. Mądzelewskiego Zacharyasza. Chwalebne sług Bożych z najmniejszego S. J. Zakonu dzieła szeroko po łacinie opisane, a po polsku sumowane. Wilno. 4.

1704. Wiara prawosławna, pismem Świętym, Soborami, Oycami Świętymi mianowicie greckimi y Historyą Kościelną przez X. Jana Aloyzego Kuleszę S. J. Theologa objasniona od przyjetey Unii Boga z człowiekiem r. 1704. w Wil. Dr. Akad. 4. Dr. gocki 342 str.

Bentkowski kładnie rok pierwszy wydania jój 1707. drugiego 1747. Jest to omyłka, bo jak z liczby kart widno, wydanie 1747 równą ma z wyd. 1704. Edycij 1707 roku niebyło, a 1747, odświeżona tylko kartką tytułową.

1705. Prawdy wieczne w naukach potrzebnych wyrażone kwoli tym osobliwie co Cwiczenia duchowne albo Rekollekcyje według przepisu S. Ignacego de Lojola Fundatora Societatis Jesu odprawują, zebrane i objasnione przez X. Karola Rosignoliusza Societatis Jesu, z włoskiego na polski język przetłumaczone Roku Pańskiego 1701. Teraz zaś w roku 1705 na wielu miejsc poprawione y po Edycyi Warszawskiej z przydatkiem nauk duchownych S. Filipa Neryusza y S. Franciszka Salezyusza przedruko-

wane. Vilnae Typ. Acad. 4. 326 str. ku końcowi got. lit.

1705. Ustawy, przywileje y nabożeństwa Kongregacyi na cześć N. Maryi. w Wilnie. 16.

— *Corona australis in polo Poloniae inter tergemina diademata augustissima constellatione refulgens, sive Sereniss. e stirpe augustissima austriaca Reginar. Poloniae immortales virtutes ethicis, politicis, historicis, observationibus orbi in cultum, principibus in exemplum, propositae per Vladislaum Turley Equitem Litvanum Notar. Castrens. Palatin. Trocensis. Vil. Typ. Acad. S. J. 4. (W istocie Mich. Suffczyńskiego S. J. Theologa XX. Radziwiłłów).*

— Mathias Mitunski S. J. *Explorationes juris Ecclesiastici, Canonico morales, in Libr. IV. Decretalium, de sponsalibus et Matrimonijs in lucem publicam datae. Vilnae 8.*

— Samuela Rabina. Traktat błąd żydowski pokazujący, naprzód z arabskiego języka na łaciński, a teraz świeżo na polski przez pewną osobę przetłumaczony, Wilno 4.

1706. Legacya do Turek Krzysztofa Zbaraskiego (za Zygmunta III) przez Sam. ze Skrzypney Twardowskiego Typ. Ac. S. J. 4. (Przedruk z wydania r. 1621 w Kaliszu).

1707. Universitas Vilmensis Jagiellonica Bathoreana,
TOM IV.

laurearum florida. Vilnae Typ. Univ. folio—
Zatuski i Janocki — Ten ostatni pisze że to
 jest — Specimen historiae Academiae Vilnen-
 sis — Autor Jan Antoni Preuschoff. Prof.
 Philosoph. Perypatet.

1707. Regula Instituti Petrini seu praxis quotidiana-
 rum exercitationum sacerdotis et Curatoris ani-
 marum ut rite, ac meritorie fiant, ex Sacra
 Scriptura et SS. Patribus desumpta auctore
 Carolo Andrea Basso Theologo, oblato prae-
 posito Burgii Tritij. Olim edita nunc ingra-
 tiam Cleri Saecularis recusa A: Dni. 1707
 Cura et impensis Perill. et Rndiss. Dni Ludo-
 vici de Kozielsk Ogiński Canonici Viln. Prae-
 pos. Bobroyscensis. Constantiae dein Vilnae
 Typ. Univers. S. J. (III. 414 pp.) 12^a.

— Quadriga sacerdotum ad coelum sive praede-
 stinatio sacerdotalis, per quatuor novissima ju-
 giter expensa, authore Michaële Rychalski.
 Vilnae 12.

— Officium S. Ignatij. Vil. 16.

— Genealogia domu Ogińskich od Akad. Wil.
 wydana, na blasie sztychowana. (*Niesiecki III*
416).

1708. Ratio implorandi opem S. Ignatij Lojola. Viln.
 16. Tytuł tej książki rozmaicie wypisany w ty-
 tułach znajduje się: *Oratio implorandi opera*
S. Ign. a nawet *S. Ignatii Ratio implorandi*
opes.

1708. *Ideaе gloriosi Christi Athletae S. Ignatii de Lojola*. Viln. 8. (*B. V. P. 125.*)
1709. *Portret wieczności, tłumaczenie z łacińsk. z Nadasiusza przez Piotra Wollowicza S. J.* Wilno 4.
- *Żywot i cuda Sw. Jana Bożego przez X. Kazim. Kudzińskiego, przedruk. w Wilnie.*
- *Axiomata Christianae Philosophiae ex Italico Joan. Bapt. Manni latine reddita, ab Aegidio Estrix, Utroque S. J. Sacerdote. Vilnae typis Acad. S. J. A. D. 1709. 24. pp.*
- *Conviva dolus ad geniales Bacchi mensas tristi mortis mero tractatus in Abdulgano Syndae Principe doloso, in cratere ulteri fata propinante, olim Indiarum orbi, a Nemese divina propositus, nunc demum antecinerali dramate a Perill. ac Magn. Oratoris Palaestra Acad. Viln. Soc. Jesu. repraesentatus anno D. 1709 die 9 Febr. f. k. 2. (R. P. Ladisl. Dauksza) Wizerunki.*
1710. *Zbiór wiadomości potrzebnych pannom Zakonnym, zebrany z Bulli Papieżkich i do druku podanych przez X. Bisk. Wil. Konst. Brzostowskiego. Typ. Acad. S. J. (Przedrukowany potem kosztem Pawła Xawer. Brzostowskiego Kanon. Wil.)*
- *Henninga Jakóba Kaznodziei Wyzn. Auszp. Niektóre piesni polskie.*

1710. Brzostowski Const. Eppi Vil. Epistola Pastoralis. 4.
1711. Circus flaminus sanguinis Illustri virtutis ac meritor. Olympia acturis honoribus in stadio grandibus vestigijs gentilitiae Soleae. Ill. Exc. et Rv. Domini. Domini Joannis Nicolai Zgierski etc. In primo in Cathedram suam ascensu votis applaudentium animorum celebratus a Collegio Crosens. S. Jesu Viln. Typ. Univ. fol. (R.) str. 19.
- Officia divina propria Soc. Jesu recitanda, ab ejusdem Sacerdotibus degentibus in Polonia. Viln. 8.
1712. Dictionarium trium linguarum in usum studiosae iuventutis auctore R. P. Constant. Szyrwid e Societate Jesu. Quarta Editio recognita et aucta Viln. Typ. Acad. S. J.
1713. Homilia albo Kazanie przy publicznym akcie uroczystości Kanonizacyi S. Piusa V. Papięza miane w Wilnie 4.
- Dictionarium trium linguarum etc. auth. R. P. Const. Szyrwid e Soc. Jesu Quinta editio recognita et aucta. Viln. Typ. Acad. S. J. 8. str. 462. 4.
- Florilegium piarum meditationum seu facilis modus meditandi. Viln. 12. Auth. Nicol. Lancicio (*Chodyniecki*).
- Milunski Mathiae S. J. Discursus ascetici de regia vita S. Ignatii fundatoris S. J. et de Sa-

pietiae domo, in duas partes distributi— 4.

1713. Institutiones christianae pietatis seu parvus catechismus Catholicorum. authore R. P. Patre Canisio S. J. Theologo. Katechizm Katolicki przez W. X. Piotra Kanizyusza S. J. Kapł. y Teol. napisany Viln. Typ. Acad. 8. 3 $\frac{1}{2}$ ark.

1715. Pytania Grecko-Ruskie odpowiedziami SS. Ojców z Ksiąg Cerkiewnych wybranemi rozwiązane, staraniem iednego prawowiernego Kapłana. etc. Вопросы Еллино-Россыйски опивѣшми Святыхъ отецъ оиъ Книгъ церковныхъ избранными и пр.

12. B. m. dr. ale zapewne w Wilnie. 221 str.

— Lilia z ciernia śmierci tryumfująca albo Kazanie na exequiach Jasnie Wielmożnego JeMśc Pana P. Michała Kazimiérza Paca Woiewody Wileńsk. Hetmana Wiel. W. X. L. etc. etc. miane w Warszawie R. 1682. przez X. Balcera Danquarta S. J. Theol. na żądanie wielu ludzi zacnych, cnocie owey heroicznej y sławie niesmiertelney życzliwych do druku podane. Viln. Typ. Acad. S. J. fol. (sign. E). Do historij jego życia ciekawe.

— O postępowaniu w doskonałości i cnotach przez X. Roderycyusza. Część 1. 2. 3. Wil. 4. (Czy nie tłumacz. Łąckiego?)

— Maeror in Mero affuso sanguine temperatus, olim Persiae Regne, inter Regiarum mensa-

rum hilaria plura simul Principum suorum plangenti funera, e Cratere Medicati Meri a Monarcha Aba propinatus, nunc demum ab Ill. Perill. Praenob. ac Mgnf. Oratoriae Facultatis Juventute in Viln. Soc. J. Acad. antecinerale dramate adumbratus anno exhilarantis Orbem nata Salute Dei 1715. 2. Mar. f. k. 2. (Labor P. Boguslai Gizbert S. J.) *Wi-zerunki*.

1715. Wzywanie do pokuty obywatelów Korony Polskiej y W. Ks. Litewskiego przez X. Piotra Skargę Soc. Jesu. (W Krakowie naprzód r. 1610, potem w Warszawie r. 1688, teraz zaś toż wzywanie do pokuty z dozwoleń zwierzchności duchowney świeżo przedrukowane w Wilnie, w druk. Akadem. S. J. 4. gocki i kursywa. Dołączona przestroga z Dziejów Kość. Baronjusza z pod r. 828 wyjęta.
- Kander liljowy kwitnącej Bramy przy rozkwitłej uprzejmych serc przyjaźni JW. JP. Krzysztofa Konstantyna Paca etc. y oraz JWJP. Barbary Ogińskiej etc. aktowi weselnemu applaudującym wstawiony rytmem od obligowanego sobie Koll. Akad. Wilen. S. Jesu.
- Roma in flore flos par regnorum reginae Romae in vicario Regiae Maiestatis Lilio Illu. Dni D. Christ. Const. Pac. Supr. Maresch. Trib. M.DL. ejusdemque Ducatus Notarij Capit. Caudensis etc. sociantis aeviterno floridissimi con-

nubij foedere Illustriss. Dn. D. Barbaram de
 Kozielsk Ogińska Castellanidem Vitebscensem
 inter nuptialium sertorum flores, simul cum
 aemula Romuleis triumphis triumphali porta
 ac integra florentis Imperii Romani Gloria ef-
 florescens Romano-Palaemonij Orbis applausi-
 bus, nec non academicae Universitatis Viln.
 S. J. vernantibus in floridos applausus pennis
 celebrata floris nazareni Anno 1715 Viln. Typ.
 Univ. fol. (sign. H²).

1716. List szlachcica polskiego, do swego Konfiden-
 tá w Litwie mieszkającego, z pod Warszawy,
 dając swoje zdanie, o manifestacie czyli remani-
 fescie Jasnie Wielm. JPana Sulistrowskiego
 Chorążego Oszmiańsk. Marszał. Konfeder. W.
 X. L. przeciwko manifestowi nie dawno wydá-
 nemu J.W.JM. P. Pocięia Kaszteláná Wil. He-
 tmana W. W. X. Lit. pisany Anno 1716. m.
 Oktobra VI dnia fol. sign. 1. (35 str.) Bez
 miejsca druku.

- Mercurius Sarmaticus Orationes Georgii Osso-
 liński Ducis Comitiss a Tęczyn. Viln. (mów
 sześć.)
- Arent Tobiae S. J. Studiam polemicum pro
 doctrina Catholica susceptum in gratiam stu-
 diosae juventutis Catholicae ex zelo apostolico
 ad Parochias et missiones A catholicis vicinas
 aspirantis per interrogationes et responsiones

- digestum. Vilnae. P. I. 197. P. II. 325 P. III. 147 pp. Appendix pro Graecis Cath.
1716. Alexander super mensas debellatus in Alexandro Rege Scotiae, inter solennes Regiarum mensarum epulas et hilares choreas, horrore, e tristi Mortis saltu, prostrato, orbi quondam exhibitus, nunc denno ab Ill. Perill. Praenob. ac Magnifica oratoriae Facult. Juventute in Acad. Viln. Soc. Jesu. Ludis antecinerualibus in theatrum deductus. Et a principe Pacis nato 1716. die 22 Febr. fol. k. 2. (*Wizerunki.*)
1617. Pamiątka szczęśliwey śmierci niektórych Zakonników S. J. częścią męczeńską koroną, częścią żywota świętobliwością znacznych.
- Kazanie o błogosławionym Józafacie Arc. Pol. męczenniku.
 - Alphonsa Roderici S. J. O postępowaniu w doskonałości y cnotach chrześcijańskich tłumaczone przez Balt. Danquarta S. J. Część I. II. III. IV. Wilno. 4.
 - Aureum Regum pomum Deo Ecclesiae et Patriae Sacrum Illm. de Przebendow Przebendowsiorum prosapia coronarium in Ill. Rno. Et Excell. D. D. Joachimo de Przebendow Przebendowski Dei et Apstleae Sedis Gratia Eppo Luceoriensi et Brestensi etc. Luceoriae Ducum et Antistitum Pulcheriae Urbis et Orbis iudicio datum pulcherimae atque sub auspicatissima pontificij honoris initia, ad gustum orbis

Sarmatici porrectum, ab obligatissimo nomini et honori sui Antistitis Ducali Radiviliana Pincensi Soc. Jesu. Col. An. Viln. Typ. Ac. S. J. fol. 20 kart. (*W. Trębicki.*)

1717. Decreta, Sanctiones et Universa acta Synodi Diocesanae ab Ill. Ex. ac Rev. Dno D. Const. Casim. Brzostowski Dei et Apost. Sedis Gratia Eppo Viln. Sanctiss. D. Nostro D. Clementi Divina Providentia Papae ejus nominis XI. praelato, Domestico et pontificii solij assistente anno Salutis 1717. sub diebus 3 4 et 5 Mensis Febr. in sua Cathedrali Ecclesia Vilnae celebratae et per me Alex. Joan. Żebrowski S. Theol. et J. U. D. praesentis Synodi Secretarium connotata. Vil. Typ. Acad. 4. 157 pp.

1718. Zarzuty dyssydenckie około wiary i na nie odpowiedzi katolickie spisane przez Adalberta Talkowskiego S. J. 8. przedruk. 99 str. i 2 kart.

1719. Dni skarbowe albo dni skarbu wiecznego Króla należące, dni świątecznymi kazaniami ogłoszone pod skarbowe klucze oddane JWJMP. Michałowi Kazim. Kotłowi Podskarb. W. y Pis. Ziem. W. X. L. Markowsk. Plungiansk. Krasnosielsk. Staroście od X. Ant. Szyrmy S. J. roku zakrytego Skarbu w ciele ludzkim 1719 w Wil. Dr. Akad. fol. 1098 str.

— Taryfły rozmaite względem monety polskiej i Litewskiej, iako też y pogranicznej sporzą-

dzione R. 1719. 12. (Jest i wyd. Krakowsk. 12. str. 174 u Domin. Sierakowskiego.)

1719. Ancuta Georg. Casim. Referend. M. D. L. Cano. Viln. — *Jus Plenum religionis Cathol. in Regno Pol. et M. D. Lith. jure praetenso dissidentium in supplici libello et supplemento privilegiorum ad comitia generalia congregatis ordinibus praesentato demonstrans, nullam dissidentes habere capacitatem activae et passivae vocis, in Regno Pol. et M. D. L.* (Typ. Acad. 8. 306 pp. — Pismo to na podany memorjał na Sejmiki r. 1718 przez Dyssydentów było, odpowiedzią. Janocki wymienia duplikę Dyssydencką pod tytułem: *Prodromus*. Choć autorem pisma *Jus plenum*, mianują Ancutę, w Katalogu jednak Bibl. Uniw. Wil. dopisano: Auctor hujus operis P. Stanislaus Sokulski S. T. D. Praefectus inferiorum Scholar. Acad. Viln.

— Tullius Sarmata Illustr. Comes Petrus Dunin. Palat. Calissiensis Crusvicensis Vratislaviensis Capitaneus — *Inter faecundos calices Harpocrates faecundos inter gemitus olimpis disertior Translata e Rostris in Ducalem Oginscior. Portam periodo In applausum perspicillissimae absque respectum aspectu iustitiae Ill. D. D. Martini Michaelis de Kozielsk Oginski Vitebscen. Castel. Tribunalis M. D. L. Marschalei Boriso-vien. Przewalscen. Babinovic. et Captim nec non*

Ill. Perillustr. ac MM. DD. Palemonium Tribunal Deputator Judicum facunde pro aequitate perorans et antecinerale Theatro a Perillustri Magnifica ac Pernobili Coll. Dunino-Potociani, Uniechowskianiq. S. J. utriusque Eloquentiae Juventute attentiori in scenam propositus auditori ac a perorante in carne humana verbo 1719 12 kal. Martii Vilnae Typ. Ac. S. J. (3 karty fol. z tyt. argum. i dedyk.) (*Trębicki.*)

1719. Quaestiones et responsa eruditorum pleraque ad moralem doctrinam et institutionem pertinentia auctore N. Joanne Kraus Soc. Jesu. reimpress. Viln. Typ. Acad. S. J. 16. (Przeszło 170 str.) (*Catal. Bibl. Piar. 268.*)

— Festum ecce primae Classis, imaginibus principum regumque Poloniae solennissimum et serenissimum impensis munificentissimis perillustis, Mgn. Dni D. Martiani Josephi Dąbrowski Succam. Wiłkomir, legati ad Comitia Regni, moecoenatis amplissimi institutum politicis dogmatibus philosophicis assertionibus adumbratum propugnandi ab erudito ac Gnso D. Anton. Kostrowski AALL. et Philos. Baccalaureo Metaphysices et Ethices auditore, praeside R. P. Carolo Bartolt S. J. AAAL. et Philo. Doctore, nec non in Alma Acad. et Univ. Viln. ejusdem Societ. Ordin. Metaph. ac Ethic. Prof. Philosoph. Facultatis Seniore

A. D. 1719 Mense — die— Typ. Acad. 4. 147 pp. Dedykacja długa do Dąbrowskich, zdążyła się do herbarza—zresztą wykrzykniki i pochwały na *imagines* Królów aż do Augusta II.

1720. *Evictio Themidis et Minervae in Capitali Mauritaniae capitis causa olim ad capitolini areopagi stateram fundata ab orbe in septicoli urbe approbata, nunc vero regali brachio ab Ill. D. D. Joanne Tyzenhaus Maresch. Trib. Palaemonij Palat. Mscislav. Cap. Cupiscen. Pienianen. etc. in Principe Palaemoniae gentis urbe, inter augustales Almae Univers. S. J. legum relaxationes confirmata. A. D. 1720. Kalend. Aug. Viln. Typ. Univers. Soc. Jesu fol. k. 7. (Wizerunki.)*

1721. *Aspekt Xiężyca w pełni dziedzicznych splendorów między trojakiemi włóczyniami herbowemi Marsa polskiego, na Sařmackim niebie, obserwowany podczas tryumfalnych applauzów aktu weselnego JWJP. na Zamoysciu Zamoyskiego etc. y JMP. na Zbarażu y Wisniowcu X. Elż. Korybutowney Wisniowieckiej etc. przy głównych y życzliwych polskiego świata apprekacyach od Apollina Pińskiego Soc. Jesu poëtyckim rymem opisany, Wilno.*

— *Hastae fulgurantes in splendore lunae ad faestivos hymenaei soles Ill. ac Excell. D. D. Michaëli in Zamoscie Zamoyski etc. et Cels. Ill. D. Elisabethae in Zbaras et Wisniowiec Princ.*

Korybutowna Wisniowiecka etc. serenissimos dies celsissimis neo sponsis augurantes, inter publica privataque utriusque gentis vota geniali pro spectaculo praesentatae ab oblig. Radivil. Pinscensi Coll. S. J. Typ. Acad.

Oba te panegyry. razem połączone (sign. (R.)

1721. Stadiodromus orthodoxus. Vil.

1722. Rok skarbowy dzieł pańskich niedzielnymi Kazaniami ogłoszonych do dnia skarbowych albo świątecznych kazań dołożony a w pełne dzieł pańskich ręce JWJP. Maxymil. Franciszk. z Tęczyna Ossolińsk. Podsk. Nadwor. Koron. Sandomirsk. Chmielnick. etc. Sstyj; pokorną poufałością oddany y między lata do usług wielkiemu domowi obligowane policzony od X. A. Szyrmy S. J. R. Nierozdzielonych skarbów Boskich (Colos. 2. r. 3. in quo omnes thesauri etc.) naturze ludzkiej udzielony 1722. w Wil. Dr. Akad. S. J. 678 str.

- Strzeżę nieśmiertelney sławy na terminie śmiertelności! w Kazaniu wystawione przez Jerzego Barszcza S. J.
- Stella e crucis firmamento Empyrium ascendens caelum Dominicus Catzo in Regno Firoximensi Ill. Natalibus orbis in lucem datus, amore magis quam morte Christo commoriens in Cruce, astris illustrior inter eclipsato, emorientis Salvatoris dies lugubri compatiens spectatoris pupillae theatri Astrolabio demonstra-

tus, ab Ill. Perill. Magn. Palaestra Oratoria Almae Univers. et Acad. Viln. Soc. Jesu A. D. 1722. Quinto Kalendas Aprilis. fol. k. 2. (R. P. A. M. *Wizerunki*.)

1723. Sekret pobożności z utajonych cnót SS. Fundatorów Zakonnych wyczerpniony a pod skoligowanym prześwieatnych domów splendorem JW. Ogińskich na wzór chrześciańskiemu życiu Kaznodziejskim stylem wydany Wil. 4. Autor Adam Naramowski S. J.

— Medytacje nowym i doskonałym sposobem na każdy dzień roku rozłożone i na święta znamienitsze, przez Mik. Łenczyckiego S. J. (*Niesiec. Chodźniecki*).

— Kazanie na pogrzebie Macieja Ancuty Bisk. Wil. przez Jerzego Barszcza S. J.

— Droga do zbawienia, przez rozumne rozporządzenie życia doczesnego wedle oświecenia i powołania Boskiego, wyprostowana przez X. A. Swirczyńskiego S. J. 12.

— Uwaga prawdy Katolickiej rzymskiej, niewinność i nieuwagę dyssydenckich błędów okazująca z łacińsk. 8. 110 str.

— Officia divina propria S. J. recitanda ab ejusdem Sacerdotibus degentibus in Polonia. 8.

— Flaminia inversae Romae amoris scilicet divini triumphantium inter flammās Christi Athletarum Pauli Ignatij et Xaverij magnis olim patefacta triumphis, celeri eorundem calcaneo

superata, nunc vero inter tristes, extinctis, in Ara crucis, ignis consumentis ferias; in Lit-tavo Latio maesto spectatori ad scenices ignes, lugubri stylo indigitata ab Ill. Perill. Prae nob. ac Mgn. Academ. Oratoria Palaestra Vil-nen. Soc. Jesu anno venientis Dei ignem mit-tere in terram 1723. 13tio Kalend. April. fol. k. 2. (Opus P. Mich. Berzanski) *Wizerunki*.

1724. Życie wielebney Małgorzaty Alakok Zakonu od Nawiedzenia N. Maryi Panny zwanego, które z rozkazu swego spowiednika własną ręką na-pisała 8.

- Facies rerum Sarmaticarum etc. per Adam. Naramowski S. J. AA. LL. et Phil. in Alma Univ. Viln. Doct. A. D. 1724. 4. 336. Ta pierwsza część wyszła w Warszawie, kładziemy ją tu dla tego że druga do niej wydrukowana w Wilnie 1726 r.
- Historia Illustriss. domus Sapiehanac Auctore An. Aloy. Misztolt S. J. Typ. Univ. 4. 203 pp.
- Hercules Aonio verior Ausonius erepta clava, et vita, sub signo crucis triumphans, marte primum, tum morte victor, divus Gallicanus martyr, a fugaci Scythia, et perfuga Christi Juliano geminatis laureis cumulatus inter lu-gubres Golgothaei Ferias Trophaei ad tragicas umbras deductus a Palaemonio-Tulliana Palae-stra Univ. Viln. Soc. Jesu anno Dei hominis, adversos Principatus et potestates, in semet

- ipso triumphantis 1724 sexto Idus April. fol. k. 2. (Opus P. Szpungiański) *Wizerunki*.
1725. Pamokslas Krikszezioniszkas, trumpay iszgulditas. Wilniuy (przez jednego z Zakon. S.J.)
- Macieja Karwackiego S. J. Grammatyka Grecka 8. (*Hist. język. Łacin. 104*).
- Jerzego Barszcza S.J. Nowelato z pryncypalnym dniem imienia Jezusowego dni święte i swietne mające, przy prymicjalney powtóre oñierze JX. Piotra Połubińskiego Prałata i Proboszcza Kat. Wil. Krótkim ogłoszone Kazaniem.
- Kiersnickiego Atanaz. Ludwika S. J. Klucze do skarbu serdecznego, z roczną pensyą niedzielnych Kazań. 4.
- Konwokacya etc. Carmen gratulatorium Palatinatus Polocensis Stanislai Denhoff Campiduci Lithvaniae. 4. Pl. Viln. (*Zaluski*).
- Cithara in luctum versa Montignio Hornensi comiti feralis, quis lethi in laeto praenuntia modulo, tristesque in dulci harmonia resonans lessos, inter hilares vero carnisprivij ferias; tragico eventu a Celsiss. Ill. Perill. ac Mgnt. Juventute Palaemonio—Oratoria Univers. Acad. et Coll. Viln. Soc. Jesu in antecinerali dramate reanimata, anno Citharae primo animatae, ac domum suis luctibus humanos luctus sedantis. 1725. fol. k. 2. (R. P. Rossowski) *Wizerunki*.
- Caesar ex utroque divinus amor, in gemellorum fratrum cordibus divisum exercens Imper-

rium, gemino olim innocentiae ac martyrij in
ijsdem redimitus diademata, nunc vero sub lu-
gubrem Regii dolorum per spineam Coronam
inaugurationem, theatrales ad umbras, a Cels.
Ill. Perill. ac Magn. Palaemone — Oratoria
Juventute in Alma Univ. Acad. Viln. Soc. Jesu
publico Gediminij Orbis cultui repositus anno
Regis Regum in humana Carne solium occupań-
tis 1725 d. 24 Mar. fol. k. 2. (Opus Ladisl.
Kossowski S. J.)

1726. *Facies rerum Sarmaticarum in facie Regni Po-
loniae, Magnique Ducatus Litvaniae primo (et
secundo) Libro Expressa per R. P. Adam. Ignat.
Naramowski S. J. AA. LL. et Philos. in Alma
Univ. Viln. Doctorem. Vilnae Typ. Acad. S.
J. 4. Dedyk. Stanisł. Donhoffowi (sic) z jego
portretem — 336 i 668 str. — Po większej
części anegdotyczne.*

- *Elogia regibus Poloniae Archieppis et Eppis tam
in Regno Pol. quam in M. D. Lit. omnibus et
singulis quotquot fuerunt. Viln. 4. aut. Adam.
Naramowski Soc. Jesu. (Niesiecki. T. III. 339)*
- *Alphonsi Roderici S. J. O postępowaniu w do-
skonałości i cnotach Chrześciańskich na polski
język przetłumaczone przez X. Tomasza Łąc-
kiego Wiln. Część 1 i 2. T. I.*
- *Elogia Kanclerzów, Marszałków i Podskarbieh
przez Ad. Naramowskiego (?) 4. (Czy nie to
co wyżej.*

1726. *Aurorae Solis Sarmatici ministri status etc.*
per Adam Naramowski. 4. 110 str.
1727. *Regni sacra fames olim inter venenata dapum
bellaria, crudicre mortis bolo, in Edelpo
Anglorum Regis filio, per Leonellum Claren-
tiae ducem ad minime secundas mensas exsa-
tiata, nunc demum inter hilares carnisprivij
ferias eventu tragico ab Ill. Perill. Mgn. Pa-
leamonio-Tulliana Juventute, Almae Acad. ac
Univ. Viln. S. J. acte antecinerali in scenam
data anno nati in domo panis Dei hominis 1727
die antecedanea Convivales Lyaei ferias 22
Febr. fol. k. 2. (Wizerunki.)*
1728. *Lubomirskiego Stanisława. Zbawiennych srod-
ków Xiążeczki święte y genjuszowi polityczne-
mu służące, z łacińsk. na polski ięzyk transfor-
mowane. Wiersz o niedościgłych tajemnicach
Boskich. Przysłowia polityczne. 8. Tłumacze-
nie Mich. Sliźnia. p. 332.*
- *Sposób zabiegania pomocy S. Ignacego Lojoli,
doswiadczonego w powietrza chorobach i wsze-
lakich potrzebach patrona. 12.*
- *Czerniewskiego Ant. Strzały Jonaty, słowa Bo-
skie w niedzielnych Kazaniach przez drukarską
innotescencyą polskiemu swiatu kommuniko-
wane. 4. 352 str.*
- *Joan. Nadasij. Hebdomada meditandae aeter-
nitatis magistro divino amore etc. 16 (Ryth-
mica meditatio).*

1728. *Juris (aliquid) brevem notitiam juris Canonici continens. Viln. Auctore Jacobo Staszewski S. J.*

— *Rhodus intra lares Ill. Chaleciorum Domus tot solibus quot praeclariss: nominis haeredibus splendidissima; ad theatrales umbras cum Ill. Demetrio Chalecki Thesaur. M. D. L. geminisque ejus natis. Christoph. Palatino Novogrod et Alexandro Lidensi, nec non in Comitijs generalibus Varsaviae ordinis Equ. Maresch. ac Judice designato ad Tribunal. Fisci, sub auspicijs Ill. Perill. ac Mgn. D. D. Casim. Comitis in Chalec Chalecki Capit. Rzeczyen. Daniłowien. Stacynen. Uchlovien. Kontorovien. etc. etc. Judic. Deput. ad Trib. M. DL. Scenico apparatu ludis metagymnasticis remonstrata ab Ill. Parill. Mgnf. ac Praenob. Juventute Acad. et Univ. Viln. Soc. Jesu. a. 1728. Kalend. Aug. Vil. Typ. Acad. k. 12 i 6.*

1729. *Cztery rzeczy ostateczne człowieka, to jest Novissima, z których dwie pierwsze X. Raderus, a drugie dwie X. Jan Missius po łacinie napisali. 12. per Anonymum przedrukowane.*

— *Portret wieczności nieskończoney. 4. tłumacz. z łacińsk. Jana Nadastego Węgrzyna przez X. Piotra Wollowicza S. J.*

— *Traktament feralny Zbawicielowi Panu od złościwey Jerozolimy i niebożnych grzeszników*

wystawiony, albo kazania postne na dyscyplinach niedzielnych, w Kościele Warszawskim miane przez X. Jana Franciszka od Ś. Józefa (Włockiego) 4.

1729. Exhorty postne o męce Pana y Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa niegdys miane przez Wieleb. X. Piotra Truchonowicza Soc. Jesu. za staraniem tegoż na pożytek dusz y serdeczną kompassyą nad cierpiącym Zbawicielem Królem bólów, do druku podane w Wil. w Dr. Akad. 4. Typ. goth. 294 pp. Kazania te zgorszyć dziś mogą, tak są dziwnie pisane, doskonale smak wieku malują.

— Jezus. Marya. Jozef. Joachym. Anna. Nauka Chrześcijańska katolicka Rzymska prawdziwa, w Wil. Dr. Ak. arkusz (Katech. dla pospolitych ludzi).

— Mysli albo reflexye chrześcijańskie rozłożone na wszystkie dni całego roku przez X. Nepuc Soc. Jesu — tłumaczył Tomasz Piotrowicz.

— Joan. Włocki a S. Josepho Schol. Piar. Conciones habitae sub tempus suppremi Tribunalis M. Duc. Litvan. fol.

— Conciones in Cathedra Vilmensi de Mysterijs passionis habitae tempore quadragesimae 4. (Joan Włocki).

— Conciones sex quadragesimales Varsaviae in templo Piaristarum antea habitae 4. Viln. (*Vitae Piar.* 39).

1729. Aurea libertas praetextatae aetatis, Custode remoto inter profusa hilaria, dissoluta, olim in Edgardo Scotiae Principe absoluto vitiorum Dominio subjecta, vindice demum praedominante Nemese ferreis vinculis limitata et fame edomita, nunc denuo a Palaemonio—Tullianis Palaestritis Acad. et Univ. Viln. Soc. Jesu, ludis antecinerilibus in Scenam reproducta anno universum orbem in libertatem Filiorum Dei asserentis Salvatoris. 1729. fol. k. 2.

— Jupiter alite tectus, Romulea gentis assertor Tarquinius Priscus Imperatoriae aquilae alis, inumbratus, apertoque olim marte, ad dapsiles liberi Patris mensas, opulentissimis instauratis, ludis, tectos fraude dolos detegens: nunc vero sub umbra Magnarum alarum Radivilianae aquilae, justioris scilicet Littavi orbis Jovis statoris, Cels. Prin. SR. J. Mich. Casim. Radziwiłł Praefecti stabuli, ac Marsch. Trib. M. D. L. Praemisl. Krzycevien. Capit. patefactus a Cels. Perill. Ill. ac Magnf. Juventute, Athenaei Novogrod. S. J. Anno a tecto mortalitatis velamine immortalis numine MDCCXXIX. Viln. Typ. Univ. fol. k. n. 16. (*Wizerunki*).

— Fulmen belli hostes patriae in ictu oculi feriens, Tartarorum copias noctem Polono Polo minantes ad Tartara deturbans, gloria nominis et

meritorum fulgore Ill. filius tornitruī Jacobus
 Niezabytowski debellator hostium felicissimus,
 sub potentissimo arte, et marte primo Sarmati-
 ci Areopagi institutore Stephano Batoreo
 Rege Poloniarum secundissimo, in signo Pro-
 avitae Crucis de hostibus sub soleam missis
 triumphans: nunc vero sub fortunatissimis aus-
 picijs Ill. D. D. Boguslai in Niezabytow Nie-
 zabytowski Capit. Propoyscen. Colonelli S. R.
 M. Pedestris Militiae. Judicis deputati ad tri-
 bunal. M. D. L. theatrales umbras serenans,
 ac Ill. perill. Magn. et Praenob. Gēdiminio—
 Academicae Juventuti Universit. Soc. Jesu.
 Metagymnastici Dramatis metam in Avitae ge-
 minis crucibus signatae sole statione designans.
 A. D. 1729. Kal. Aug. Viln. Typ. Univ. S.
 J. fol. k. 12. i k. 2. (*Wizerunki*).

1730. Utarczka świętey sprawiedliwości justum contra
 iniquitatem adversae partis wszczynają rebel-
 lium przez oyczystego starożytney prozapiey
 Lwa etc. JW. Janowi Dowoynie Sołłohubowi
 Marsz. Tryb. Gł. W. X. Lit. Pulkown.
 Woysk JKM. W. X. Lit. Łowczemu w WXL.
 Podkom. Gostyńskiemu, Komunikuie się An-
 no 1730. Na proëmium podpisał się Bazyli
 Denisewicz fol. b. m. dr. parę arkuszy nędz-
 nych wierszy.

— Cellarij Descriptio Regni Poloniae, edid. Aug.
 Gudicanus. 12.

1730. Joan. Włocki Schol. Piar. (a S. Josepho) Con-
ciones habitae sub tempus supremi Tribunalis
M. D. Lith. fol.

— Około tego czasu wychodziły pisma Aureljana
Chryszkiewicza Pijara. (*Vita Piar.* 51.)

— *Signum magnum in parvo licet, fortunatissimo*
tamen, quia in tertium jam saeculum maximas
Universo influente gratias Zyroviciano Maria-
nae Iconis Phaenomeno exortum inauguratri-
ce Dextera Ill. Excell. et Rnds. D. D. Atha-
nasij in Szeptyce Szeptycki Dei et Sanctae Se-
dis Ap. Gr. Archiep. Metropol. Kijev. et to-
tius Russiae. Eppi Leopoliensis, Haliciensis,
et Camenecensis, Kijevo-Peczariensis, Unibo-
viensis etc. etc. Abbatis Coronatoris Mariani
ad publicam felicitatem demonstratum atque
in Magno primorum polono-palaemonii poli-
siderum lumine humili svadâ adoratum die so-
lennissimae Inaugurationis 19 Sept. anno quo
Vera Del Mater Virgo Corona Vr zyroVVICIIIs.
Vilnae Typis Univ. Soc. J. W dedyk. podpis.
Heraklius Lisanski O. D. B. M. Congr. SSS.
Trin. S. T. D. S. Congr. de Propag. fide A-
lumnus Missionar. Apostol. (E²) fol. Z Chro-
nostychu rok 1730.

1731. Alexand. Bekanowski. Quaestiones theologiae
canonico morales.

— Scheller. De latina ortographia quaedam. 8.

— Signaculum supra cor Litvaniae in Univ. ac

Acad. Charactere a Coronato Sarmatiae Capite Stephano I. positum, inter theatrales ignes ab Academica Congregatorum manu in eodem Univers. actu metagymnastico reseratum, anno Unionis Hypostaticae Humanitatem consignantis. 1731. Kalend. Aug. fol. k. 2. (P. Wazgird) *Wizerunki*.

1732. Jakub. Baldego S. J. Sen żywota ludzkiego wierszem łacińskim napisany a od jednego z Zakonu Soc. Jesu rytmami polskimi wyrażony (tłum. Kaspra Drużbickiego) 4.
- Alex. Bekanowskiego S. J. Questiones Theologicae Canonico morales ex materijs de septem sacramentis SS. Canonum Conciliorum et SS. Patrum autoritate firmatae, per casus factos non fictos explanatione. 4.
- Iter trium dierum in solatium peregrinantis, a saeculi curis paululum respirantis animae institutum. 18.
- Natalis Antonij. Thesaurus Copiosarum Indulgentium tum personalium, tum animabus purgatorii applicabilium a summis pontificibus concessus Soc. Jesu. 18.
- Historia poëtica ad faciliorem poëtarum et auctorum intelligentiam a R. P. P. Gantruche Gallice conscripta post septimam editionem Latine reddita ab uno ejusdem Soc. Typ. Coll. Acad. Viln. S. J. 12.
- Sacra fames inter profanas dapes a divis mar-

tyribus Joanne, Antonio et Eustachio usque ad consummationem vitae tolerata, ad triduanum Carnisprivij mensas Carnivorae ingluviei in scenico apparatu opposita ab Ill. Perill. ac Mgn. Oratoria Juventute Acad. Viln. Soc. Jesu. A.D. M.DCC.XXXII. fol. k. 2. (P. Obrąpalski) *Wizerunki*.

1733. Nauka PP. Dyssydentów z nauką starodawnego Kościoła zniesiona przez X. Jana Poszackowskiego Soc. Jesu, dedyk. JMP. Tomasz. Wolanowi Cześnikowi Oszm. Druk. Wil. Akad. T. I. 4. 12 ark.
- W. X. Mikołaja Lancycego (Łęczyckiego) Soc. Jesu. Xiega duchowna piętnasta o urządach tych braci Koadjutorów, których przyjmują do Zakonu na posługi domowe, lub na codzienne ręczne i o zacności ich stanu, przez X. Winc. Wollowicza S. J. tłum. 4.
- Polak sensat w liście, w komplementach polityk, humanista w dyskursie, w mowach ståtystá, náprzykład dàny szkolney młodzi od Xiędza Woye. Bystrzonowskiego S. J. za pozw. star. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 8. (93)—Wielkie głupstwa, pisane nie mędrszym językiem od rzeczy.
- Fama polska publiczne stany i młódź szlachezną informująca z pozwoleniem stárszych p. X. Kazim. Wieruszewskiego Soc. Jesu ogłoszona P. P. 1730. znówu z drukar. umbr. pu-

bliczn. światu podana. Wil. Dr. Ak. 8. 182 str. Godne Polaka sensata.

1733. Alpha matheseos arithmetica Theorica et practica in usum Tyronum Matheseos Acad. Viln.

— Katechizm albo Nauka o wierze, Nadziei, miłości, Sakramentach y powinnościach sprawiedliwości chrześcijańskiej—zebrana p. W. X. Tom. Łackiego S. J. Theologa a po zeysciu świętobliwym authora wydana R. P. 1733. Dr. Ak. 533 str. Reg. 20.

— Lusus in feria desinens, olim in aula londinensi cum animorum motu exhibitus, nunc pro actu antecinerali in scenam reassumptus a Perill. Oratoria Juventute Univ. Viln. Soc. Jesu anno Dni 1723. 16 Kalend. Martij. fol. k. 2. (Mart. Brzozowski) *Wizerunki*.

— Ars lucis et umbrae, truncata pro imaginibus manu D. Joannis Damasceni, in regno Clarissimi Senatoris, in cremo profundissimi Asceetae, utrobique divini Poetae, olim per vitae suae lineamenta expressa, nunc pro Idea Academ. Juventuti aestivo postgymnasmate, in Scenam data, ab Ill. Perill. ac Mgnf. D. Poëticae facultatis auditoribus in Acad. Viln. Soc. Jesu. A. 1733. Kalend. Aug. fol. k. 2— (*Wizerunki*.)

1734. Director Animae quotidianus. Vil. 16.

— Prolusio Academica in Anniversaria Studiorum Instauratione dicto in Alma Academia et Uni-

versitate Vilmensi per P. Casimirum Wierzbicki Prof. Rhetorices in eadem Universit. An. 1734. Cal. Sept. 4.. 3 ark.

1735. Balthazaris Francolini S. J. Tirocinium theologicum ex Edit. Romana.

— Precationes ante et post missam dicendae. 24.

1736. Forteca ręką Boską wystawiona, na obronę sławy ludzkiej, to iest życie śmierć i czczenie Ś. Jana Nepomucena z łacińsk. tłum. 8.

— Życie Ś. Jozefa Kalasantego przez Łukasza Rosoleckiego Pijar. 4. (*Vitae Piar. 69.*)

— Głos Pastérza Jezusa Chrystusa, wzywającego owieczki do owczarni swojej, albo nauka Katolicka praeliminarna, która podaje sposób w powszechności rozeznania prawdziwój religii chrześcijańskiej od nieprawdziwej i zmyślonej z druk. prassy świata ogłoszony przez X. Jana Poszakowskiego S. J. 4. 226 str.— Wyszły tego dzieła w latach 1736 i 1737 pięć części. (T. I. 426 str. i 4 kart.)

1737. Poszakowskiego Jana S. J. Głos Pastérza (patrz r. 1736) Części ostatnie.

— Tegoż. Rozdział światła od ciemności albo Nauki Katolickiej od Protestanckiej o Eucharystij, ile iest ofiarą y sakramentem y że PP. Dyssydenci żadney niemają Eucharystyey dla niedostatku u nich prawdziwych Kapłanów, (Dzieł T. II.)

— Tegoż. Firmament prawdy trzema gwiazdami

Dyssydentów oświecający, to jest o używaniu świętych. 4. (Dziel T. III.)

1737. Tegoż. Kalendarz polityczny na rok Pań. 1737 przybyszowy po przestępnym piérwszy zawiérający w sobie Rewolucye roczne, Lunacye, zaćmienia słońca y Xiężycy, Concilia powszechne, Herezye, Zakony, Seriem Królów polskich, dzień narodzenia panów y inne rzeczy ciekawe do politycznych rozmów służące zebrane przez X. J. P. S. J. Theol. W Wil. Dr. Akad. 32. (Widziałem autografy tych Kalendarzy z lat kilku.)
- Opisanie dzienne pogrzebów JO. X. Anny z Mielskich Radziwiłłowej Wdziney Wil. i JOX. Hieronyma Radziwiłły Podkom. W. X. L. obchodzonych 1737 r. Czerwca 20 dnia.
 - Universitas Linguarum Lithvaniae in Principali ducatus ejusdem dialectos grammaticis legibus circumscripta 8. (G³) Viln. Acad. S. J.
 - Epistola Pastoralis ad Clerum Diocesis Samogitiensis ex Mandato Ill. Excell. ac Rnds. D. D. Josaph. Mich. Karp. D. et Ap. Sedis Gr. Ep. Samog. edita et impr. Viln. Typ. Ac. 4. 130 str. w polskich cyt. dr. gocki.
 - X. P. Skargi. Kazania o siedmiu sakramentach. Wil.
 - Scena post triste Deo et Angelis spectaculum ad excitatos amoris divini ignēs in adolescente Inpone in melius mutata, actu antecinerali

a Cels. Ill. Perill. Magnf. Oratoria Palaestra
Academ. et Univ. Viln. Soc. Jesu inter Thea-
trales ludos repraesentata. A. Dei personam
hominis in Theatro Orbis agentis 1737 d. 2
Martij fol. k. 1. (P. Wazgird). (*Wizerunki.*)

1737. Niewinność Matki Boskiej, przy Jey poczęciu
Oycu Przedwiecznemu podobna, Kazaniem u
WW. OO. Bernard. Wil. R. 1736 podczas
oktawy tegoż Niepok. Poczęcia komprobowa-
na a pod godnym Imieniem WJMP. Tom.
Straszewicza Woysk. Upitsk. Ssty Skrewińsk.
Poberlans. Deput. Kowieńsk. y Podskarb. JO.
Tryb. WXL. General-Adjutanta Woysk. W.
X. L. promulgowana p. X. Łukasza od Ś.
Franciszka Schol. Piar. Kazn. Katedr. Wil.
Roku od reparacyi niewinności pierworodney
przez Chrystusa 1737. Wil. Dr. Akad. Soc.
Jesu fol. (sign. D²).

— Honor praesuleus meritis, virtutibus et prosa-
piae Celsitudine Ill. et Rnd. D. D. Jos. Sa-
pieha Comit. in Zasław, Czereja Bychow, Da-
browa etc. Dei et Ap. Sed. Gratia Eppli Dio-
caesarien. Coadj. Suffragan. nec non praelati
Praep. Cathedr. Vilnen. Archi Diacon. Samo-
git. et Can. Varsav. Reffer. M.D.L. Corona-
tus eademque pontificia mitra coronans— Hu-
millima congratulatione in testimonium debitae
submissionis ab obligatiss. tanto homini Lithv.
Schol. Piar. Provincia Celebratus. Anno a quo

feliciter in terris apparuit Pontifex futurorum
bonorum 1737 die 1. Sept. fol. s.l. (Vilnae)
(sign. H.) —

1738. Kazania przygodne X. Piotra Skargi, z innemi
drobniejszemi pracami, czwarty raz wyd. Wil.
Dr. Ak. Wydanie Chreptowicza. fol. 358. 293.
218 str.
- Obrona Collegium Piiarskiego w Wilnie, bez-
imiennie wydana przeciw Jezuitom przez Stan.
Konarskiego. fol. ark. 6.
 - Jana Poszakowsk. S. J. Lilia między cierniami,
prawda między błędami o usprawiedliwieniu
grzesznika (Dzieł. T. IV.)
 - Tegoż. Kalend. polityczny y historyczny na
r. p. 1738. po przybyszowym pierwszy, po
przestępnym wtóry, zawierający Rewolucye
roczne, lunacye, zaciemienia słońca, Epheme-
rides, albo dzieje znaczniejsze które się tego
dnia trafiły, dzień narodzenia Xiążąt y PPanów
Chrześcianskich, porządek Senatorow y Dygnit.
Kor. Polsk. y W. X. Lit., zebr. przez X.
Poszakowskiego S. J. Rektora Coll. Słacen.
Wil. Dr. Akad. — Kalendarzyki X. Poszak.
niezawodnie są daleko lepsze od dzisiaj u nas
wydawanych, a na swój czas wyborne.
 - Rudominy Andrzeja. Fortuna państw y panu-
jących. 4.
 - Żyie Jezus. Drzewo żywota wiecznego Przenay-
świętsze Jezusa serce przez Zbawiciela Samego

w Instytucie S. Franciszka de Sales, pod tyt. Nawiedz. N. P. Zakonnice zasadzone, a od oycy Sw. Klemensa XI. w r. 1717 wielkimi odpustami temu Bractwu nadanemi, do Kaplicy pomienionych Zakonnice powagą pasterską introd. zaś roku dopiero 1737 do Kościoła erygującego się pod tyt. N. Serca Pana Jezusa osobliwą Bullą oycy Sw. Klemensa XII Konfirmowane, y przez też Zakonnice dla duchown. Wiernych pożytku do dr. pod. 8.

1738. Wierzbicki Casim. Vita P. P. Ludowici de Beswy S. J. 4.

- Officia divina propria Societatis Jesu recitanda ab ejusdem Sacerdotibus degentibus in Polonia. 8.
- Academia et Universitas Vilmensis Soc. Jesu privilegiis Constitutionibus Decretis erecta, aucta roborata in judicijs assessorialibus post curialibus S. R. Mstis nuper recognita, nunc in lucem publicam proposita. fol. 50 pp.
- Replika na dwoiaką Kategoryą przeciw skryptom pod tytułem Academia et Universitas Vilmensis wydanemu, podaną — str. 12. b. m. dr. (Wilno). Pod imieniem Stan. Burzyńskiego Instygatora W. X. L. przez XX. S. Jesu.
- Apologia Academiae et Universitatis Vilmensis adversus Scholas pias. fol. 3 ark. Pod imien. Stan. Burzyńskiego: (zapewne jedno z poprzedzającym).

1738. *Decisiones causarum inter Academiam Vilnensem et Scholas pias, factae a Seren. Augusto III. Poloniar. Rege. fol. 1½ ark. (przez Stan. Burzyńskiego).*

— *Responsiones ad supplicem libellum RR. Patrum Soc. Jesu ac rationes illi annexas (simul et adorationes typo expressas Varsaviae) ob quas dicunt PP. Scholarum Piarum non posse Vilnae in M. D. L. Metropoli domicilium figure, Scholasque ad docendum aperire fol. 4. ark.*

1739. *Tydzień rozmyślania o wieczności, tłumaczenie z łaciń. z Nadazjusza przez Jerzego Szpun-giańskiego S. J.*

— *Sen życia ludzkiego z łacinsk. Jakuba Balde. przez bezim. 8. podobno X. Atanaz. Kiersnickiego S. J.*

— *Termin szczęśliwy traktu niesmiertelności herbowną podkową naznaczonego J. W. JMP. P. Krystyny z Abramowiczów Ogińskiej, Wdz. Witebs. Borysowsk. Star. przy pogrzebowym akcie w Kość. Witebs. Soc. Jesu z Kaznodziejskiej ambony ogłoszony na usmięczenie rozrzuconych żalów JW. JMP. Marcjanowi z Kozielska Ogińskiemu w Witebsk. dla niewygasłej pamięci opisany R. P. 1739. w Wil. dr. Ak. fol. (G²).*

— *Kalendarz historyczny y polityczny na r. p. 1739 zawierający w sobie Rewolucye roczne*

słońca, księżycą, bieg planet histor. uniwersal. albo komput lat od stworz. świata, do narodz. Chrystusa rozłożony na aetates mundi 6 albo na sześć wieków duracij swiata, komput także lat monarchów y panów Europy teraz żyjących zebr. p. X. J. P. S. J. Rek. Coll. Sluc. Dr. Ak. Dedyk. Koadj. Bis. Wil. Joz. Sapiezie.

1739. Księga tajemnie Boskich pełna w extatyczney Janowey wizyi niegdyś siedmio pieczęciami dziś tyłaż pryncypalnieyszemi męki Zbawicielowey punktami znaczna pod tyt. W JP. Thomasza Mich. Czechowicza Podst. Sądowego Oszmiansk. etc. i WJP. Barbary z Sulistrowskich Czechowiczowey etc. otwarta w siedmiu quadragezymalnych Exhortach do czytania podana 4. Wil. Dr. Ak. 120 str. przez X. Jana Zrzelskiego S. J.

- Joan. Bapt. Ferrari Senensis. Novissima editio juxta exemplar impr. Coloniae, nunc reimpressa Vil. 18.
- Officia Sanctorum propria.
- Caroli Porée S. J. Ludovici M. Franciae et Navarrae Regis laudatio funebris 12.
- Wilkinowicz Ign. S. J. Tractatus Theologicus de Deo uno et trino, olim scholastica cura in usus discipulorum, privatos elaboratus nunc vero — in lucem datus. 4.
- Apologia pro Universitate Vilnensi adversus Clericos Regulares, qui a Scholis pijs denomi-

- nantur. Vilm. fol. 4 ark. (Autor bezimien. Jan Juraha. S. J.)
1739. *Summarium privilegiorum, Decretorum, Testimoniorum etc. concernentium fundationem Vilmensem Scholarum Piarum.* b. m. i r. fol. 10 ark. (autor. Stan. Konarski).
- *Bedenken, ob die Errichtung eines Collegii Nobilium zu Wilda, dem Aufnehmen der dasigen Universität, und dem Wachsthume der Künste, und Wissenschaften förderlich oder hinderlich sey.* po polsku b. m. i r. Przez Fran. Truchonowicza Rektora S. J. Coll. Nowogr.
1740. *Skarb nieoszacowany OO. Franciszkanów Litewskich etc.* przez X. Ant. Grzybowskię S. T. Dokt. Komm. Konw. Wil. Zakon. S. Franc. braci mniejszey. 8. min. z addytamentem 156 str. Przypis. Maciejowi Andruszkiewiczowi. 4. (patrz 1778 r.)
- *Prawda z orłem i strzałą nad Kacerskiemi błędami górująca, to iest nauka Katolicka w Kościele Chrystusowym z nauką protestantów Konfessij Ausburskiej w Xiegach ich symbolicznych zawarta, zniesiona we trzech traktatach, z których w pierwszym traktacie o samym Kościele, w drugim o głowie widomej Kościoła Chrystusowego, w trzecim i t. d.* przez X. J. Poszakowskiego S. J. (Tom V. dzieł) 4.
- *Kalendarz Jeznicki większy, na r. przestępny*

1740 S. J. Jubileuszowy, wtóry kończący dwieście lat od potwierdz. tegoż zakonu przez Pawła III. Pap. 4. Przez X. J. Poszakowskiego Soc. Jesu.

1740. Tegoż Kalendarz Jezuicki mniejszy prowincyi Litewsk. na r. 1740 przestępny, po przybyшовym pierwszy, wiek wtóry Soc. Jesu kończący, zawierający w sobie krom Rewolucyi słońca y Xiężycy 1. Dzień męczeństwa albo śmierci znaczniejszych Soc. J. mężów. 2. Seriem General. Kardyn. Biskup. e Soc. Jesu. 3. Regestr prowincyi Universae Soc. 4. Katalog Prowincjałow y Rektor. dawniejszych Koll. Pr. Litewsk. 5. Regestr fundatorów y dobrodzieiow Colleg. teyże prow. 6. Seriem Arcy Bisk. Biskup. Senator. y Dygnitarz, Koron. y W. X. Lit. zebrany przez X. J. Poszakowskiego Soc. Jesu Rekt. Coll. Nesvisen. Wil. Dr. Ak.

— Nauka dla poczynającego słuchać spowiedzi iako się ma zachować z pożytkiem około sakramentów pokuty napisany po włosku przez X. Pawła Segnery Soc. J. a p. X. Woye. Tylkowskiego S. J. na polski ięzyk przełożona teraz powtórnie p. JW. JX. Jerzego Hilzena Regent. Koron. Kancel. Diec. Wil. Prob. Katedr. Infant. ad usum Seminaristów i X. Dio Infl. cum perm. Sup. do dr. podano. Wil. Dr. Ak. Ed. 2. 8. 281 str.

1740. Bolesław albo Król boleści, Jezus Chrystus.

— Wierzbickiego Felixa. Bazylika cnot i honoru na pogrzebie Ign. Zawiszy. Raznodzieyską inwencyą remonstrowana.

— Thesauri Emmanuelis. Elogia patriarcharum sive Christi Genealogia 12.

— Hebdomadaria devotio ad S. Josephum nutritium D. Jesu, sponsum Mariae universalem in omnibus necessitatibus patronum 12.

— Eliae Michael. Mosiewicz. Decemdielis devotio ad Magnum patriarcham S. Prophetarum Principem S. patrem Eliam. Vil. 8.

1741. List pewnego Statysty zawierający w sobie niektóre przyczyny dla których z terazniejszych żydów ledwie który do wiary Sw. Katolickiej nawracan bywa. Także niektóre sposoby do nawracania narodu żydowskiego służące, dawniey w ięzyku cudzoziemskim pisany, a teraz pod protekcyą Najiaśn. Trybunału Gł. W. X. L. za dyrekeyi J. O. X. JM. Mich. Ant. Radziwiłła X. na Nieswieżu, Olyce, Słucku, Klecku, Kopylu, Birżach, y Dubinkach, Hra- bi na Mirze, Krożach, Szydłowcu, i Białey, Przemyskiego, Czuchowskiego, Krzyczowskiego etc. Starosty tegoż Gł. Tryb. Marsz. Wielk. po polsku do dr. podany przez Jana Krzysztofa Lewka z błędów żydowskich do wiary S. Katolick. nawróconego, powtórnie za dozwol. Starszych przedrukow. w Wil. w druk.

JKM. Akad. S. J. R. 1741. 4. 10 kart nielicz.
Nędza pisała i nędznie pisała! — Podpisał de-
dykacją Krzysztof Lewek Krakowczyk Rabi-
nowy syn.

1741. Kalendarz przeswietnych Dam na r. p. 1741.
 po przestępnym pierwszy, po przybyszowym
 wtóry, zawierający w sobie krom Rewolucyey
 Słońca y Xiężycy, dzień zeyścia z tego swiata
 zacnych y znacznych urodzeniem, swiętobli-
 wością y cudami Dam, jakie są swięte albo bło-
 gosławione Cesarzowe y Cesarzowne, Królowe y
 Królowne, Xiężne y Xiężnicz. Margraflowe i Mar-
 graffow. także Senatorsk. rodu Panie y Panny
 przeznaczym damom polskim do nasladowania
 za przykład Dobrodzieykom Kompaniey Jezu-
 sowey na oswiadczenie wdzięczności za Kolen-
 dę prezentowany przez X. Ja. Poszakovskiego
 S. J. Rekt. Coll. Nesv. Dr. Akad.

- Mowa Boska do serca Zakonnego przez Jerzego Szpungiańskiego na polski język przełożona 16.
- Compendium życia Mich. Giedroycia Kanonika.
- Scutum antiquitatis Carmelitanae. 4.
- Sebastiani ab Omnibus Sanctis Carmelitae dis-
 calceati. Exemplar vitae spiritualis et perfec-
 tionis, seu Exercitia huius vitae practica, pro
 Tyronibus Carmelitis discalceatis. 12. P. I.
 et II^a.

1742. Przywileie nayosobliwsze Nayświętszey Maryi
Pannie od Króla nad Królmi hojnie nadane

w niepokalanym Jey poczęciu, wniebowzięciu y
 naywyższy wiecznie nienaruszonego przy ma-
 cierzynstwie Boskim panieństwa prerogatywie,
 zawarte, po różnych ambonach promulgowane,
 teraz pod herbownym kluczem W.JM.P. Jana
 Jabłońskiego Cześn. Wdz. Nowogr. Gula Ad-
 iut. Buławy Poln. W. X. Lit. X^a zaś Nieswisk.
 Hrab. Mirsk. y Swierzańsk. Gubernatora. Y
 iak pod Kluczem pod Krzyżem w herbowney
 strzale W.JMP. Eleonory z Wańkowiezów Ja-
 błońskiej Cześn. Nowogr. Gula Adiut. Gubern.
 etc. etc. jako skarb wielki złożone hojnością
 tychże osobliwszych Dobródzieiów do druku po-
 dane p. X. Stan. Kmitę Soc. Jesu. Ordynar.
 w Xiążęcym Radziwill. Nieswis. Colleg. S. J.
 Metaph. y Ethices Profess. Wil. Dr. Ak. 4.
 (Trzy Kazania na Niepokal. Poczęcie, na Zwia-
 stów. y Wniebowz. Koronka z gwiazd dwuna-
 stu (około 70 str.)

1742. Mowy Raznodzieyskie albo Kazania na niedzie-
 le całego Roku ku czci y chwale Boskiej y o-
 raz pożytkowi dusz ludzkich p. X. Ant. Grzy-
 bowskiego. 4. str. 434.

— Speculum priscorum SS. Patrum monasticam
 posteritati representans vitam. 16.

1743. Barclai. Argenida z łacińsk. na wiersz polski
 przetłumacz. przez Waler. Wyszyńskiego. Wil.
 Nakład Mich. Sapięhy Podkanclerz. Lit. 8. 833.
 w Dr. Franciszk.

1743. **Compendium geographiae in versiculos dispositae, e priscis novisque scriptoribus depromptum, usui Juventutis in Alma Acad. et Univ. Viln. Soc. Jesu dedicatum a Casim. Aloysio Hołowka S. J. A. 1743. Vil. Typ. Acad. 8. str. 108. (*Styczyński. Katal. Bibl. Uniwers. Wil.*)**
- **Devotio ad S. Aloysium Gonzagam Soc. Jesu. Vil. 16.**
- **Thesaurus Orbis lechici in annulari orbita ad opes occidentalis Imperii devoluta; absconditus, Joannes Comes Skarbek ad Henricum Caesarem legatus, olim a Boleslao Krywousto talenta sapientiae, et auream magnanimitatem appretiante, gloriae, et honorum splendoribus indicatus; nunc demum ad theatrales ignes sub auspicijs inaestimabile nomen, cum sanguinis pretio de Majorum-suorum Gazophylacio ducentis; per ill. Mgn. D. Benedicti Skarbek Ważyński Capit. Tyrkszlensis, Vexillif. hastatae cohortes exhibitus, a perill. ill. ac nobiliss. Juventute Chodkiewicziano Ducalis Athenei Crosensis S. J. Anno Incarnationis Sapientiae, quam omnis thesaurus corporaliter inhabitat 1743. d. 31 Julij. Viln. Typ. S. R. M. Acad. fol. k. 4. (*Wizerunki.*)**
1744. **Piąte wydanie Statutu Litewskiego fol. Typ. Acad.**
- **Echo przy wolnych pienia odgłosach od herbo-**

- wnych xiążących Trąb swój walor biorące,
 przy pożądanej zaś prezencyi J. O. X. J. M.
 Jerzego Radziwiłła Marsz. Tryb. Gł. W. X.
 Lit. Ssty Luboszańs. w Łukiszkańskich staty-
 wach fundatorskiemu imieniowi applaudiujące.
 Roku od wydanego na świat przedwiecznego
 słowa, przy rozlicznych anielskich odgłosach
 1744. fol. Arkusz. Bywają gorsze panegyriki.
1744. Alex. Teod. Lacki. Mar. Curiae. Pobożne pra-
 gnienie etc. tłumacz. Jana Kościeszy Żaby.
 12. Vili. 8 kart. b. m.
- Sidus Julium avito Leone Illustris. D. D. An-
 tonij Dowoyna Sollohub Thesauridae M. D. L.
 Capit. Jezierzyscens. Clarum sub Augustos
 hymacnei soles augustae virgini Cels. Princip.
 Brigidae Radziwiłł Palatinid. Novogr. Socia-
 tum atque versa in Euclidis tubum oratoriâ
 pennâ observatum. Vilnae Typ. S. RM. Acad.
 fol. (O.)
- Aspekt orła Jasnie Osw. XX. Radziwiłłów na
 dniejący Luminarz we Lwie herbownym, praw-
 dziwszy z prawdzica płomieńczyk JJWW. Sol-
 lohubów przy hymeneusza pochodniach J.W.
 JMP. Ant. Sollohuba Podskarb. WXL. Star.
 Jezierzysk. y J. O. X. Brygidy z Radziwiłłów
 Wdzianki Nowogr. upatrzoney, a zrenicy państw
 wolnych sarmackiemu światu w Kastalijskich
 zrodlach na oko pokazany. fol. (wiersz) (C²).
- Mercorii Pisciani. De officijs studiosorum li-

bri III. nunc demum in Polonia, ex manuscriptis ipsius autoris tanquam specilegium collectis in lucem prodeunt. 12.

1744. Praxis de natura, motivis et mediis magisterii Grammatices, ad usum professorum classium S. J. denuo reimpresa. A. D. 1744. 12.

1745. X. Jana Poszakowskiego S. J. Historya Luterska o początkach i rozkrzewieniu się tej sekty. Wil. Dr. Ak. 4. 605 str. Zdaje się że z Maimburga?

— Messis aurea honoris pontificii aperiente primum ver praesulis violis Benedicto XV, panem benemerentium virtuti et Sapientiae in alimentum providens, sub tempus Augusti non mensium, sed Regnorum principis maturata, in Locrea domus plenae meritis Ill. Rev. D. D. Ant. Jos. Zołkowski Ep. Alaciensis. Suffr. Albae. Russ. Prael. Decani Cath. Vil. Illata, sub secundisimam pontificiarum primitianem oblationem ab addictissima cultui tanti praesulis minima Soc. Jesu praesentata Anno Mit-tentis Domini operarios in messem multam MDCCXLV. Vil. Typ. Ac. fol. (sign. H²).

1746. Kolęda Cesarska na r. 1746. po przybyszowym piérwszy po przestępnym wtóry zawieraiąca Seriem duodecim Caesarum albo 12 pierwszych Cesarzów Rzymskich ofiarowana szlachetney młodzi maiącey ochoty wiedzieć o starożytnych

dziciach od X. Jana Poszakowskiego. Soc. Jesu. Typ. Acad.

1746. Wielki Tydzień, to iest wszystkie nabożeństwo etc. Przedruk. w Wil. u XX. Pijar. 4. min. 277 str.

— Honor domesticus in Radiviliano nido natus et educatus; in quarto jam, ad Palatinos Novogr. fascis succedente Celssi. Ill. ac Excell. Georg. Radziwill. S. R. J. Princ. Duce in Ołyka et Nieswież, Comite in Mir, Kroże, Szydłowiec et Biała, Palat. Novogr. Luboszanen. etc. Cap. ad triumphalem ejus in Urbem ingressum, ab obsequentissimo fundatoris homini, et honori Collegio Novogr. S. J. Panegyrica Oratione cultus, anno domestici in Carne Verbi. 1746. Vil. Typ. Acad. (sign. M²).

1747. Walna Rada certuiących Bogiń w domu Honoru J. O. X. JM. Salomei z Sapiehów Radziwillowey Wdz. Nowogr. z punktu honoru nowo konferowanego formowana od wiecznie obligowanego Xiażęcemu fundatorskiemu imieniowi y honorowi Coll. Nowogr. S. J. panegyrycznym piórem opisana R. 1747. fol. (wiersz) (B. miejsca druku).

— Sarbievii M.C. Odae VII. quae in libro Lyricorum non habentur. Vil. 12. 24 str.

— Wiara prawosławna X. Aloiz. Kuleszy (Liczba kart taka jak w ed. 1704. naprowadza na myśl, że tylko tytułem odświeżono wydanie.)

1747. Sukcessya dalszych Imperatorów Rzymskich po dwunastu Cesarzach przeszłego Roku opisanym za Kolędę szlachetney młodzi na zachęcenie do czytania historyków ofiarowana na rok pański 1747. 32. przez X. J. Poszakowskiego S. J.

- X. Jana Korsaka S. J. Rok jako dzień krótki, co do wdzięczney pracy y dzień jak rok długi co do wieczney rekompensy. Dr. Ak. 8.
- X. Piotra Skargi, Żywoty SS. starego y nowego Zakonu. fol. Dr. Ak.
- Purpura Zbawienna, to iest męka Jezusowa na dni dziesięć rozdzielona i t. d. czytelnikowi w r. 1707. od X. Alex. Dowgiałły S. Th. D. Kaznodziei Wil. Ś. Ducha ofiarowana i t. d. staraniem X. Józefa Grzegorza Szymaka S. Th. Bakkalarza tegoż Zakonu przedrukowana w Wil. Dr. Akad. 4. str. 320 i XII. Regestru.
- Dziedzictwo wiekuiących honorów wieczystym starożytności prawem, wszystkich wieków przyznaniem na Oyczystey z Kozielska Ogińskich Bramie zapisane, przy tryumfalnym na Senatorską godność ascensie. J. W. JMP. Elżbiety Magd. z Ogińskich Puzyniney Kasztell. Mscisk. Trysk. Jodayniens. Star. szcudroblivey Suffraganii Inflants. fundatorki w paegyrycznym Rytmie publicznie światu p. oligow. Wielkiemu imieniowi JW. X. Aug. Korwina Pawlowskiego etc. Wil. Dr. Ak. (Ten

panegyryk służył Jejmości, a drugi był dla Jegomości po łacinie pòd tyt:)

1747. *Maiestas in Porta sublimium Eminentiarum, sedes quirinalium honorum, haeres a grandibus meritorum fastigiis, a cesissimis dignitatum subselliis, a splendore augustissimi nominis magnifica pridem et pervetustis saeculis Ducali Puzynarum Domui inquilina nuper sub auspaticissimum ad Castellatum Curalem ascensum Ill. ac Ex. D. D. Ant. Michael. in Kozielsk Puzyna Castell. Mscisl. Tricen. Jodaynen. Capit. fundatoris Suffragan. Livonien-sis munificentissimi ab obligatissimo ac devotissimo Magno Nomini et honori servo Ill. et Rnd. D. Jos. Aug. Corvino Pawłowski Proto-nothario Apostol. Praelato protunc domestico ad Aulam Ill. Ex. R. DD. Fr. Cas. Dowgiałło Zawisza Ep. Everien. Suffragan. Livonien. et Piltinensis panegyrico cultu adornata anno a descensu D. Immensae Majestatis 1747. Vil. Typ. Acad. 3½ ark.*

— Utarczka ostatnich sił dobywająca przy zgonie życia na placu śmierci WJP. Ludwika z Niegoszewa Pancerzyńskiego Sty Ozarzyck. Boskim wyrokiem determinowana oraz oyczystymi mieczami przy herbownym Xieźycu w okropnym zmroku na dzień szczęśliwej wieczności cnotą y męstwem doświadczona która w wiktoryzującym szczęściu na uspokojenie za-

łów y ulgę zranionego serca pozostały mał-
żonki WJP. Bogum. z Wolbeków Pancernyń-
skiej Star. Ozaczyck. na solennych exekwiach
w Kość. Słonim. OO. Bernard. Razaniem X.
Ludw. Bychowca Sekr. Praw Lit. tegoż Zako-
nu Obserwantów ogłoszona r. 1747 d. 6 Lip.
(B. miejsca dr. 20 kart (sign. K²) fol.

1748. Wesele polskiego y Litewskiego świata y sa-
mey ukoronowaney głowy przy maryażu J. W.
JM. Panny Jadwigi Żaluskiej Kuchmistrzowney
WXL. z J. W. JMP. Krzysztofem Skuminem
Tyszkiewiczem Sstą Retowskim etc. etc. w li-
czney skolligowanych imion assistencyi odpra-
wione. Poetyckich muz rezonem ogłoszone,
od obligowanego fundatorskiego Imieniowi Kon-
wentu Sieńskiego Ś. Franciszka Conventual.
R. 1748. D. mca. w Wil. Dr. Akad. S. J.
fol. wiersz. 2 ark. (A²).

— Orbis uterque polonus scilicet et palaemonicus
uno orbe connubiali clausus, isque in amplis-
simorum nominum conjunctione Ill. Mgn. D.
D. Christophori Skumin Tyszkiewicz Cap. Re-
tovien. etc. etc. cum Ill. Mgn. D. D. Hedviga
Żaluska Praefectide Chellinae M. D. L. uni-
versam pene Rempubicam Regnumque sarma-
tiae continens, pronubae Junoni Jovique Side-
rum avitorum Dno, in Regnum Serenss. con-
secratus ab addictissimo utrique Senatorio no-
mini conventu Siennensi Ord. Min. Convent.

Seraph. Patris S. Franc. A. D. 1748. Vilnae.
 Typ. Acad. Juno jovis conjunx. *Ravis. Lit.*
 (sign. G.)

1748. Dar Bogów etc. Tłumaczenie wiersza łacińsk.
 Ant. Ponińskiego Wdy Poznańs. zawierające-
 go opis ślubu Augusta III. przez Domin. Wollo-
 wicza Referend. Lit. fol.
- Relacya o straszliwym upadku stołecznego mia-
 sta Wileńskiego w W. X. Lit. oraz po pilney
 Rewizyi z rozkazania szlachetn. Magistratu
 krótkie spisanie Kościołów, Klasztorów, pała-
 ców, kamienie, domów, ludzi, etc. w szlachet-
 nych zagrzebanych ruinach tegoż stołecznego
 miasta Wilensk. J. K. M. od niewiernego ży-
 da Rubina, na Zarzeczcu za dworem JMP. Nar-
 buttą Łowczego Wileńsk. mieszkającego, z bro-
 waru jak z piekielney otchłani wybuchającym
 ogniem funditus spalone, w dzień wtorkowy
 koło godziny dziewiątej z rana d. 11 Junij R.
 P. 1748 przez Bazyl. Jachimowicza uczynio-
 na. fol.
- Summa historyi Uniwersalney na dwie części
 rozłożona albo Index Kalendarzyków seu ko-
 lend które w Wilnie corocznie się wydają.
 Część 1. od stworzenia świata do przyścia
 Chrystusowego zawiera lat cztery tysiące rów-
 no, które się dzielą na VI aetates mundi, we-
 dług Epoch, to jest znaczniejszych eventów

wyrażonych w piśmie S. od których mogą rachować się lata. Wil. Dr. Akad. 32.

1748. Kolenda trzecia Cesarska na rok przestępny 1748 zawierająca sukcesyą Imperatorów Chrześcijańskich zaczawszy od Konstantyna W. aż do Konstantyna XIII. abo według innych XV. za którego wzięty iest Konstantynopol przez Mahometa II. Sultana Tureckiego, ofiarowana szlachetney młodzi na zachęcenie do czytania historyków od X. Jana Poszakowskiego S. J. Vil. Typ. Acad. 32.

— Witwickiego Stanisł. Bisk. Łuck. Abrys do-
czesney szczęśliwości. 8.

— Tabulae Rhetoricae Cypriani Soarcz S. J. 8.

— Katechizm albo Nauka etc. p. X. T. Łuckiego
(patrz. 1733) 8. Wyd. 2. 531 str.

1749. Kniha Juzapa S. apey wisokias Bractwas be
pradzios iszspausta apey metus. (*Niezabitowski*).

— Światło okropne w przeraźliwym wszystkich
serca przeniknieniu przez zawzięty pożar, nie
nagrodzone kłeski y szkody M. Wileńskiego,
w powtórney relacyi objaśniające, pod wstecz-
nym Raka w miesiącu Junii obrotem w smut-
nym spectaculum Roku 1749 d. 8 Junii pa-
nującego Marsa upały z przeszłorocznych iskrzą-
ce się popiołów, zażarte z przedmieścia Su-
bocz zaczęte a z Rady szlachetnego Magistratu
Wileńskiego po pilney rewizyi przez Bazyl.
Jachimowicza ogłoszone, oraz Relacya pażaru

całego miasta tego stołecznego J. R. M. Wi-
leńskiego roku przeszłego uczyniona. fol.

1749. Woyny święte dla odzyskania ziemi świętej
z sukcesyą Królow Jerozolimskich Krótko ze-
brane z Kronikarzow na ten czas żyjących iako
to: Gwillelma Arcy B. Tyru, Otona Biskupa
Fryzyngieńskiego. Roberta Mnicha, Orderyka,
Sanuta, Suryty, Gilberta Ord. S. Franc. do
dr. podane na r. pański. 1749 Dr. Ak. 32.

— Rolenda Cesarska IV na r. 1749 zawierająca
1. Sukcesyą Królow Italii po upadku Imperii
Occidentalis w Romulu Augustulu roku 476. 2.
Seriem Imperatorów Zachodnich, poczynając
od Karola W. 3. Sukcesyą Imperatorów albo
Sultanów Tureckich, ofiarowana szlachetney
młodzi na zachęcenie do czytania historyków
od X. J. Poszakowskiego S. J. Vil. Typ. Acad.

— De laudibus Divi Josephi Calassantii a Matre
Dei CC. RR. Schol. Piar. fundatoris oratio.
Vilnae in Eccla. Cathedr. sub actum beatifi-
cationis ejusdem habita a. 1749. W Dedyk.
podpisany Georgius a S. Bernardo Sch. Piar.
(Jerzy Ciapiński) 4. 2½ arku. (*Moszyński.*)

— M. C. Sarbievii opera cura Kruszewski reimpres-
sa Vilnae 12. (*Tromler*).

— Fasciculus meditationum viae purgativae ad
usum praeceptum Sacerdotum a R. P. Nicolao
Ruggieri, Congreg. Piarum Operariorum Alum-
no collectus, jam quarta vice in Typographia

Florentina reimpressus, tandem ex Italico in latinum idioma translatus Brunopoli quinta vice typis demandatus, nunc denuo cum superior. permissu in publicam lucem datus. Vil. Typ. Acad. 12. pp. 2 et 313.

1749. Aristoteles in Alma Academia et Universitate Vilnensi, pro suprema AA. LL. et philosophiae laurea decertans 4.

— Głos wolny Jana sławą niesmiertelną słynącego, od łaski w imieniu brzmiącej, wdzięczney od dzielności y odwagi, w oyczystym Prawdzieu prezentującej się, nieprzyjaciółom straszny JWJP. Jana Michała Ursyna Dowoyny Sołłohuba Wdy Brzesk. Hrabi na Illi, Iwieńcu y Horohorkach okropnym śmierci odgłosem zata-mowany, przy walnym y generalnym smutnych spektatorów żalu żalobną remonstracyą pod akt pogrzebowy JW. JP. Jozefowi Ursynowi Dowoynie Sołłohubowi Kaszt. Witebsk. Sscie Sanick. y Eyszysk. y JW. JMP. Anton. Ursyn. Dowoynie Sołłohubowi Gnłowi Artyll. W. X. L. Sscie Jezierzysk. w Kaznodziejskim tonie wyrażony p. WJMX. Samuela Rodkiewicza S. T. D. Kanon. Wil. Probosz. Cimkow. y Zabrzesk. 1749 r. Wil. Dr. Akad. fol. (sign. H²).

1750. Pedelis miros Saldziausi medi Kriziaus J. P. Sawimp turis etc. Wil. Dedyk. A. D. Tyszkiewiczowi Bisk. Żmudz. (Niezabitowski).

1750. Inflanty w dawnych swych y wielorakich aż do wieku naszego dzieiach y rewolucyach z wywodem godności y starożytności szlachty tameczney, zebrane przez JW. Ja. Aug. Hylzena, Kaszt. Infl. Star. Sąd. Brasławsk. R. 1750 d. 2 Stycz. w Wil. Dr. Ak. 4. 414 i 57 str.

— **Kazania y mowy na walnym pogrzebowym akcie s. p. JOX. J. Anny z XX. Sanguszków Radziwiłłowej, tudzież krótkie tego aktu opisanie z wyrażeniem (na miedzi) Castri Doloris w Kościele Nieswiskim S. J. wspaniałą y misterną strukturą erygowanego r. 1747 na wieczną w potomne wieki pamięć do druku podane. Wilno Dr. Ak. 1750 Dwa Rysunki na miedzi X. Anny i Castri Doloris rytowane w Nieswieżu przez Lejbowicza.**

— **Jana Korsaka S. J. Niedziela prawdziwa od Boga dzieląca, do Boga y nabożeństwa ku niemu prowadząca, od grzechów od Boga nas dzielących odwodząca, albo historye, reflexy y różne dewocyę chwałę Trojcy Sw. promowujące na wszystkie całego roku Tygodnie rozłożona 8.**

— **Rok łaski, rok Janowy na każdy dzień jakiego S. albo błogosławionego, lub cnotami sławnego Jana remonstruiący, przez X. Jana Korsaka S. J. opisany. 8.**

— **Datum optimum et donum perfectum Cels. Ill. ac Rev. D. D. Adamus Ignatius in Komorow**

Romorowski Dei et Ap. Sedis gratia Archiep. Gnesnen. Legatus Natus R. P. M. D. L. Primas, Primusque Princeps, communi Poloniae felicitati datus a minima Soc. Jesu Prov. Litv. gratulatione celebratus A. MDCCL Typ. Acad. fol. 10 ark. (*Friese. Journal litt. de Pologne. 1754. 8. 250 p.*)

1750. Majestas augusta Serenissimi Poloniarum Regis Augusti III. vicaria in sereniss. illoque supremo M. D. L. Tribunali scilicet in Cels. Ill. et Exc. Principe Duce in Olyka, Nieswież, Kleck et SRJ. Principe in Szydłowiec, Mir, Kroża Comite Equite S. Huberti, Colonello Gravioris armaturae S. R. M. et Rph. DD. Albrichto Radziwiłł Capit. cum jurisdictione Districtus Rzeczyceusis ex eodem Districto ad Seren. Tribunal. Judice Deputato, nec non ejusdem Ser. Trib. Supr. Mareschalco, Integraque Celsissimorum ac Ill. e toto Palemonio orbe ad Ser. Trib. Indicum Deputator. Collegio observata atque Reverentiali pro Regia Mstate debite cultu, cum Theologicarum Thesium tributo nec non cabalisticis ad singula Ces. ac Ill. Ser. Arcopagi Judicum stemmata applausibus nomine totius provinciae Lithvaniae ordinis praedicatorum a studio formali Dereciensi inter augusti ferias solenniter adorata, anno quo Cels. Ducalis Radivilianae Domus

qVa ab eXCcLsIs

eXIerant aqVILae qVe MunDI IVra petebant.

Ille: Fascibus insignes et legum culmine fultae

53. 401. 290. 105. 262. 307. 332.

Concernere Domus annos hic jura Dabantque

428. 374. 215. 20. 290. 423.

Scilicet ubi lecti ex millibus Electi autem

239. 211. 137. 305. 320. 162. 336.

a Deo celebrare Tribunal

1 59. 201. 451.

Convenere Dnus, regni flos.

425. 302. 141. 166.

Każdy wiersz, wedle naznaczonego literom waloru składa rok 1750. Tym sposobem 21 str. fol. tego panegyryku, wierszem łacińskim ułożone, i każdy wiersz sumnę czyni 1750.— Na każdej stronie herb jednego z Deputatów na Trybunał. Na dedykacij tego arcy dzieła, podpisał się P. F. Hilarius Pomian S. Th. L. Ord. Praed. Prov. Litv.

1750. Istota mądrości Sędziowskiej Bojażn Boska Kazaniem na solenney Wotywie przy zaczęciu Tryb. Gł. W. X. L. w Kość. Katedr. Wil. mianym przez X. Jerzego a S. Bernardo S. Piar. Ordynar. Katedry Wil. Kaznodzieję wywiedziona R. 1750 d. 15 Kwietnia Wil. Dr. Akad. S. J. fol. Dedyk. X. Alb. Radziwiłłowi Marsz. Tryb. (sign. D).

1751. Pamiętka szczęśliwey śmierci niektórych zakonników S. J. Częścią męczeńską koroną częścią żywota świętobliwością znacznych (I. H. S.) w Wil. Dr. Ak. 4. 155. str. w obwodk. Uło-

żone sposobem Kalendarza, Martyrologu, do 13 Listop.

1751. Summa nabożeństwa Chrześcijańskiego, osobliwie dla płci białogłowskiej zebrana, z przydatkiem wielu pięknych nabożeństw podana 18.
- Trzy tragedye Cläusa S. J. tłomaczył J. S. Z. Ł. S. Z. W. M. (Ign. Stan. Łopaciński Surrog. Ziemiński Woi. Mścisl.)— Publiusza Korneljusza Scypiona, Stylikona i Temistoklesa Viln. Typ. Acad. 4. 72. 75. 77 pp.
 - Reguły Soc. Jesu z łacińsk. 16.
 - Literae executoriales trium conformium Sententiarum Romae latorum in causa inter AA. RR. DD. Parochos et universos, Regulares Diaecesis Vilnensis ab Anno MDCCXXIX agitata, et anno praesente MDCCCLI terminata occasione praetense portionis Canonicae 4. B. miejsca 68 str. (A. J.) Sprawa ta o czwartą część z dochodów pogrzebowych od Zakonników przez Proboszczów wyznaczoną, wynikła ze zwady między Dominikanami a proboszczem w Nowogródku Jozef. Ponikwickim w r. 1729 o pogrzeb Mich. Herbatowskiego etc.
 - Supellex latinitatis ex phraseologia Francisci Wagneri Soc. Jesu collect. 12.
 - Jerzego Ciapińskiego S. P. Kazanie na solennej woliwie przy zaczęciu powszechnego Jubileuszu miane r. 1751 str. 17. 4. Inne pisma tegoż w Wil. wydane wymienienia X. A. Moszyński.

1751. Oda łacińska do Ant. Przeździeckiego.
- Panegiryk Konst. Platera, Ssty Infant.
 - Oda do Mich. Hr. Brzostowskiego.
 - Methodus docendi pro Scholis pijs. .
 - Panegeryk łaciński X. Karola Radziwiłła fol. 32 pp.
 - Panegeryk X. Massalskiego Bisk. Wil.
 - Oda łacińsk. do Stan. Augusta, przekładana na polski język przez X. Ign. Czetwertyńskiego Piiara i Pawła Brzostowskiego Prałata Wil. Katedry.
1752. Balsas szirdzies pas P. Diewa, Dr. Ak.
- Opis Rosliń W. X. L. przez Jundzillą S. P. Dr. Akad. 8. 261. str.
 - Lipsiusza o stałości Xiąg dwoje, przelożył na polskie Janusz Piotrowicz. 8.
 - Rozmowy Kapelana, albo Teologa Nadwornego z oyczystym panem chrześcijańskim służące do zasiągnięcia wiadomości zbawiennej y do rezolucyi rzeczy do sumienia należących pożyteczne przez X. Marc. Kurzenieckiego S. J. 8.
 - Królewska droga do nieba i t. d. Życie S. Kazimierza Królew. Polsk. przez X. Ant. Tyszkiewicza Bisk. Żmudz. 4. B. miejsca dr.
 - Kazania na niedziele całego roku i święta przez X. J. Poszakowskiego S. J. Wilno Dr. Ak. I. II. III. 320 str. 412. 48. 4.
 - Katechizm Rzymski z Bellarmina przez X. J. Poszakowskiego Wil. Dr. Ak. 4. 70 str.

1752. **Josephi Juventii S. J. Institutiones poeticae et Rhetoricae. 8. Ad usum Gymnasij ejusd. So. J. Editio 1^a. in Litvania.**

— **Monita generalia de officijs confessarij. Vil. 8.**

— **Powinności życia domowego z francuzk. 8.**

— **Nauki z Ewangelii na Niedziele i Święta Kościoła greckiego w Unii z Kościołem Rzymskim zostającego p. X. Marc. Kurzenieckiego S. J. z przydatk. Katechizmu mniejszego i większego Wil. Dr. Akad. 4. 294. 144 i 126.**

— **Cicero tragoedia sub faustissimis auspicijs perillustris Reverendissimi D. D. Antonini Młodowski Ord. S. Basilij M. Abbatis polocensis Vicarij Generalis in spiritualibus totius Russiae, Acta a Perill. juventute Gymn. Basiliani Żyroviciensis ludis metagymnasticis. A. 1752. Viln. Typ. Fratr. Min Convent. 4. (Samuel Nowicki Bazyljan) *Wizerunki*.**

1753. **Żiwotas Pona ir Diawa musu Jezusa Chrystusa etc. Wil.**

— **Evangelia in Livonia lothavis praelegi solita versa, translata ac edita Vil. 12.**

— **Postać rzewna okropności, z bolesnym sercem wylana w płaczliwym Elegii threnie, nad dwakrotnym funditus zgorzeniem miasta J. Kr. M. Wileńskiego Raz z okazij niewiernego Żyda Rubina R. 1748 d. 11 Junij, z browaru, jak z otchłani piekielney wybuchniętym ogniem na Zarzeczcu. Drugi raz z przedmieścia Su-**

bocz z dworku JMP. Hrehorowicza r 1749 d. 5 Junij od skry z komina flagorem nadzwyczajnym zajętego i w perzynę obróconego, na waletę temuż miastu Wilnowi wydana powtórnie A. D. 1753. przez Bazyl. Bonif. Jachimowicza. fol.

1753. Rozmyślania duchowne y nabożne nad psalmem pięćdziesiątym przez W Bogu Wieleb. niegdyś sławnego we Florencij Kaznodzieję Xię. Hieronyma Ferreryusza, Zakonu Kaznodz. w ostatnich dniach jego wydane, aż dawno we Gdańsku drukowane potym w Krakowie przedruk. na resztę we Lwowie drukiem ponowione, teraz zaś przez pewnego lubo niegodnego, ale żebrzącego Boskiego miłosierdzia grzesznika, z łacińskiego języka na polski dla używania y zbawiennego pożytku nieumiejętnym łaciny przetłumaczone. R. 1753. do dr. podane Wil. Dr. Akad. 8. Ded. Bogu w Trójcy S. Jedynemu 7 kart i 96 str.

— Domowe wiadomości Polskie y W. X. Lit. do dr. podane R. P. 1753. Dr. Ak. 32.

— Marc. Smigleckiego S. J. O Lichwie wyderkach, arędach i t. d. z Krak. edycij 1621 przedrukow. ośmy raz 4. 166 str.

— Dekret oczywisty ex instantia W. JM.P. Mikołaja z Łopacina Łopacińskiego Instygat. W. X. L. w sprawie Akadem. Wileńsk. z Wieleb. XX. Pijarami Wileńskimi w Sądach Za-

dwornych Assessorskich JKM. r. 1753. m. Oktobra 8 dnia ferowany. fol. 2 ark.

1753. Kazania Niedzielne przez X. Adama Abramowicza S. J. Dr. Ak. 8. Tom I. 606 str. T. II. 536 str.

- Henryada Woltera y Drama Zaira tłum. Mich. Sapięhy Podkancl. Wil. u XX. Franciszk. (in nova Franciscanorum Typographia) 4.
- Kontynuacye Argienidy Barclaviusza przez Ludw. Gabr. Bugnoncjusza tłumacz. Waler. Wyszyńskiego u XX. Franciszk.
- Historya Rewolucij Portugalskich Wertota, tłum. Łopacińskiego. Dr. XX. Franciszkanów. 8. 18 ark.
- *Grecae linguae Institutiones aptiore methodo et auctiore concinnatae a Jamcario Sances de Luna e Soc. Jesu. Post primam Neapolit. edit. MDCCXI Vilnae Typ. Acad. S. J. recusae 8. 93. str.*
- *Idiotismi Polonici seu voces polonicae quae latine de verbo ad verbum reddi nequeunt sed periphrastice reddendae sunt, per Thesaurum Latinum Gregor. Cnapii sparsim positae. 12.*
- *Ratio studii Philosophici ab RR. P. nostro Ignatio, Vicecomite S. J. Generali in provincia nostra misso. Vil. (sed sine loco.)*
- *Compendium regularum generalium Cantus Ecclesiastici regularis, seu plani pro instructio-*

ne novitiorum secundum usum Fr. ordinis praedicatorum. 8.

1754. Dokument osobliwego miłosierdzia Boskiego, cudownie z Kalwińskiej sekty pewnego sługę y chwałcę swego do Kościoła Chrystusowego pociągający z wykładem niektórych Kontrowersyi zachodzących między nauką Kościoła powszechnego Katolickiego, a podaniem wymyślonym rozumem ludzkim Luterskiej, Kalwińskiej y innych w tej Księdze wyrażonych y wymienionych sekt, y z wspomnieniem o mniej znanych Państwa krainach w pogańskich błędach ieszcze zostających, dla duchownego pożytku ludzi w różnych sektach od iedności powszechnego Kościoła odpadłych, częścią z uporu, częścią z niewiadomości żyjących z druku pierwszy raz wychodzący. W Wil. Dr. WWXX. Franciszkanów 4, 393 str. Piérwszy rozdział opisujący życie i podróże autora ciekawy. Dedyk. AS. Ign. Komorowskiemu Arcyb. Gnieźn. przez Ludw. z Bończe Sienickiego.

— Antidotum contra Antidotum albo Zbawienna Przestroga że lekarstwo duszne przeciwko Apostacij przez Woyc. Węgierskiego niegdy Superintendenta Zborów Ewangel. sporządzone y wygotowane, teraz świeżo w Królewcu R. P. 1750 drukiem publikowane y ogłoszone iest wietrutną dusz trucizną, dana wszystkim w obec i i z osobna Boga kochającym y zbawienia wie-

cznego sobie życzącym od X. Jana Pęszakowskiego S. J. Theol. z szczérej miłości y gorliwości pozyskania Bogu y szczęśliwey wieczności, dusz naydroższą krwią Jezusową odkupionych, dla zbawiennego dusz ludzkich pożytku do druku podana. Wil. Dr. Ak. 4. w dwie kolumny. 283 str.

1754. Kazanie na solennej wotywie w Kościele Katedralnym Wileńskim przy zaczęciu Trybunału Gł. W. X. Lit. miane, temuż J. O. Tryb. pod dyrekeyą Marszałkowską JWJMP. Konst. de Broel Platera pisana WWXL. Infant. Dynebursk. et Ssty Marsz. koła W. przypisane p. X. Innocent. Bieniewskiego S. P. Ordynar. Katedr. Wil. Kaznodz. Wil. Dr. Ak. folio Herbów 26 (Kazanie o sprawiedliwości i obowiązkach Sędziów.)

- Eutropiusz Tragedya wierszem przez Tom. Bogusza S. J. Prof. poët. 4. 12 ark.
- Myśli albo reflexye chrześcijańskie z franc. P. Fran. Nepveu p. X. Perkowicza S. J. Przedruk. Wil. 8. 342. 356. 366. 370 str.
- Prawdy nieomyłne z pierwszego Tygodnia exercycyów S. Ignacego wyięte Wil. Dr. Ak. 4. 452 str.
- Pobożne żądania trzema xiegami zawarte 1. Jęczenia duszy pokutującej 2. Żądze duszy świętej. 3. Wzdychania duszy Boga kochającej, niegdy p. Wieleb. X. Herm. Hugona S. J. la-

cińsk. wierszem napisane Urbanowi VIII. Pap. przypisane, teraz zaś przez JW. Jana Koście-szę Żabę Ww. Mińsk. na polski język przelo-żone Wil. Dr. Ąk. 4. 142 str.

1754. Abrys doczesney szczęśliwości przez X. Stan. Witwickiego Bisk. Łuck. 4.

- Informacya o nabożeństwie do świętych gradu-sów, które zowią Scala Christi erygowanych w Wilnie przy Kościele XX. Bernardynów. 12.
- Series JMP. Sędziów z prześwieitnych Woie-wództw i Pwtów na Trybunał W. X. Lit. de-putowanych. (Herby)—Kazanie przez X. Ma-thiasa Romana. (*Trębicki*).
- M. T. Ciceronis Orationes selectae cum Com-mentariis ad usum Scholar. S. J. P. I. II. III. 8. 1754. 1755. 1756.
- Compendium Theologiae moralis una cum sum-mula dialecticae. 8. Francisci Przyłęcki.
- Kazanie na pogrzebie Teodory Hr. Krasickiej, przez X. Jerzego Ciapińskiego S. P.
- De honoribus academicis Oratio in recurrente annua studiorum instauratione habita Vilnae in Alma Academia et Universitate Soc. Jesu Calendis Septembris anno 1754 Viln. Typ. Acad. 4 $\frac{1}{2}$ ark. (author Mart. Bromirski Prae-cep. Rhetoricae.)
- Timon le Misantrophe Comedie representée l'an 1754 sous les auspices et la puissante protec-tion de S. Altesse Monseigneur le Duc et Prin-

ce Radziwill Palatin de Vilna. Grand General du Grand Duché de Litvanie par Messieurs les jeunes Cavaliers du Collège des Nobles à Vilna de la Compagnie de Jesu. (sic.)

1755. Wiosna niezwiędłych w niebie pociech, przed samą następującej zimy srogością, już ozdobnym Chwały Boskiej kwietniem już wesołym zbawienia wiekuistego majem, w herbowno Chłusowiczowskim Liliecie: zakwitaiąca; a zwiędłą światu, zakwitła Bogu J.W.J.MP. Eleonorą z Chłusowiczów Sliźniową Podkoniusz. W. X. L. uweselaiąca, potym zaś cierniem nieutulonego żalu zranionemu małżonkowi, na urekreowanie myśli serca y oczu, to jest: JWJMP. Mich. Sliźniowi Podkon. WXL. Pułkown. Chorąg. Usars. Buł. Pol. t. WXL. Star. Krewskiemu etc. p. X. Donata Szyszkę Bernardyna w Konwencie Nieswisk. S. T. Lekt. aktual. ofiarow. Roku którego kwiat Nazareński, wiosnę zbawienia ludziom prognostykuiący, w Betleemskim zakwitnął liliecie 1755 M. Stycz. Wil. Dr. Akad. fol. Na odwrocie pięknie cięty herb. (sign. I². 22 str.) (*Trębicki*).

— Prerogatywa Zakonu Kaznodziejskiego z Faworow łask y Dobrodzieystw, osobliwszych sobie od swej matki y opiekunki nieba y ziemi Królowey SS. Maryi Panny dotąd swiadczonych z Kronik domowych zebrana krótkim ich natrąceniem dla uwielbienia teyże SS. Matki Swia-

towi Sarmackiemu etc. obławiona Roku obławionego światowi przez Macierzyństwo Panny słowa przedwiecznego. 1755 Wil. Dr. XX. Franciszk. str. 541. (od 405 str. hist. cudownych obrazów — Aut. X. Grzegorz Szýmák P.SD. pism Apost. y natenczas Wileńsk. Konwen. SS. A. A. Filip y obu Jakubów Przeora, tegoż Zakonu Prow. Litewsk. (*Trębicki.*)

1755. Wielki obrońca upadły przed Bogiem grzeszników sprawy, albo gorliwy o zbawienie dusz ludzkich missyonarz Ś. Jan Franciszek Regis S. J. wyznawca, pod imieniem Anton. Borzęckiego życie swe do naśladowania y uwagi z niego, do wykonania wiernym podający. 4. Dr. Ak.

— Gratulatio Ill. Excell. D. D. Alexandro etc. Cmti Sapieha Palat Plocensi ex occasione primi ad suum palatinatum ingressus, a devictissima magno fundatricis domus Nomini Prov. Lit. Schol. Piar. facta anno 1755. Vil. Typ. Acad. 16 pp. fol. (*Trębicki.*) (sign. H²).

— Commentariolum Philosophiae-logicae scilicet Metaphysicae Physicae generalis et particularis a P. Antonio Skorulski S. J. AA. LL. et Phil. Doct. etc. collectae et publico in luce ultimo in certamine Philos. E. R. D. Mich. Kołyszko etc. Vil. Typ. Acad. 8. półark. i 235 str.

1755. *Ciceronis Orationes selectae cum commentariis.*
p. H^a.

- *Conclusiones Scholastico-Dogmaticae ex Universa Theologia selectae, iam vero Perill. et adindum R. D. Joan. Bernardo Szyszczowski Can. Regul. Lateran. Conven. Antecoll. ad Vilnam in studio ejusdem Ordinis theologico dedicatae.* Vil. Typ. S. Piar. 4.

1756. *Argienidy Część II^a tłumacz. X. Walery. Wy-
szyńskiego, do podziwienią światu (!) poda-
na do druku Wil. u XX. Franciszk. 8. Przy-
pis X^{nie} Alex. Sapieżyney od Typogr. Wil.
Fr. str. XII. i 715.*

- *Jana Piotra Pinamenti. Droga do nieba tłumacz. X. J. Poszakowskiego S. J. Dr. Ak.*
- *Theses Mathematicae ex Arithmetica, tam communi, quam speciosa, Geometria Plana et Geodoesia sub auspicijs Ill. ac Exc. DD. Georg. Dettlofin Borkłow Rozanka, Terespol etc. Comit. Fleming Notarij Terrestris et Thesaur. Sup. M. DL. Palat. Brzescianen. cum jurisdiction. Praefecti etc. Sereniss. Trib. M. D. L. Sum. Mareschal. ac Ill. DD. Clariss. Deputatorum Judicum ad idem Tribunal, publicae luci expositae atque a M. D. Fran. Wichert in Aula Almae Acad. et Univ. Viln. S. J. data omnibus praeter speciatim invitatos movendarum quaestionum facultate ad tuendum susceptae praeside R. P. Bened. Dobrzewicz S.*

J. AALL. et Philos. Doct. ac in eadem Alma Univ. Matheseos Profess. publica. A. D. MDCCLVI. Mense Julio die 29. fol. Herby Deputatów.

1756. *Idiotismi polonici seu voces polonicae quae latine de verbo ad verbum reddi nequeunt, sed periphrastice reddendae sunt.* Vil.

— *Commentarius in selectas M. T. Ciceronis orationes P. III. ad usum Scholar. S. J. post editiones germanicas in Litvania editio 1^a. 8.*

— *Experyment rocznego cwiczenia się w różnych umiejętnościach od Jasnie Wielm. i Wielm. młodzi szlacheckiey edukuiący się w Collegium Nobilium Akad. Wil. Soc. Jesu dany r. 1756. w mca maju. 4 str.*

1757. *Witwickiego Stanisł— Zbior powinności chrześciańskiej Duchownego y świeckiego stanu 8.*

— *Mat. Cas. Sarbiewski S. J. Poëmata ex vetustis manuscriptis et variis codicillis olim etc. quibus accedit oratio ab eodem habita in translatione corporis D. Casimiri. Item Epistolae ad Stan. Łubieński Ep. Plocens. Viln. Typ. Ac. 4. 169 str. ed. Ad. Naruszewicz.*

— *Institutiones Poeticae et Rhetoricae auctore RP. Josepho Juvencio Soc. J. ad usum Gymnasiorum ejusdem Societatis. Editio II. in Litv. Vil. Typ. Ac. 12. 431. pp.*

— *Sztafeta polska podróżnym do Korrespondencji*

uprojektowana przez X. J. M. R. Z. S. P. P.
w Wil. w Dr. XX. Franciszkanów. 8.

1757. *Supellex latinitatis ex phraseologia Francisci Wagneri Soc. Jesu. collectus.* 12.

— *De divinis Scripturis adversus Atheos, Naturalistas, Antiscripturarios, Enthusiastas, Phantasticos caeteraque eiusmodi haeresum monstra qui postquam propria systemata lueri posse spem abiecerant, aut omnem religionem eurrarunt, aut ut Orthodoxorum dogma de medio tollerent, securim ad radicem posuerunt, revelatae doctrinae necessitatem, praestantiam, certitudinem ausi impugnare contemnere, elevare, Theologicae historico-critico-dogmaticae propositiones quas sub finem theologici cursus triduo publice propugnandas susceperunt PP. S. Theol. Baccall. Ord. minor. S. P. Francisci Conven. Praeside ARP. Magistro Felice Towianski Definit. et Regente Studii Viln. ejusd. Ordin. Viln. 1757. diebus 21. 22. et 23 Junii. 4. 2½ ark. Dedyk. do Gabr. Wodzińskiego Kan. Wil. i J. Łopacińskiego Sekr. WXL.*

1758. *Odmiana po zawartym pokoju Akwisgrańskim w politycznym systema Państwa Niemieckiego zaszła, albo skrypt do historyi przyszley służący, z Niem. 8. Bez miejsca. 62 str.*

— *Jana Piotra Pinamenti. Ulga w Krzyżach albo*
Tom IV.

pobudki do cierpienia w siedmiu uwagach wyrażone. 12.

1758. *Codex diplomaticus Regni Poloniae et M. D. Litv. ed. Mich. Dogell. Vil. Ex Typ. Regia Schol. Piar. fol. 623 pp.*

— *Limites Regni Poloniae et M. D. Litv. Mat. Dogell. Vil. Typ. Schol. Piar. 4. 131 et 225 pp.* (W listach do Scypionów pisanych uskarżał się Dogell, na trudny odbyty tego pisma, i koszta jakie na wydrukowanie poniósł.

1759. *Spór rzeczy przeciwnych już to wistocie samey, już też w zdaniu swoim, od siebie wzajemnie różnych Oyczystym Rymem wyrażony przez X. Andrz. Bromirskiego Soc. Jesu R. 1759. Wil. Dr. Akad. 8. ark. 15 nieliczb. sign. (P²)*

Na odwrocie wiersz do książki. Dedykacja wychowawcowi Jozef. Brzezińskiemu Skarbnikowiczowi Brzesk. w której jego familij Genealogia. Oto treść 1. Spór Łaski z winą przy nieskażonym poczęciu N. Córki Joachima y Anny á wczasie Matki Boskiej Maryi. 2. Spór Śmierci z Życiem przy ostatnim zgonie N. Maryi Józefy z domu Austryack: Król. Polsk. 3. Spór woli z Rozumem o częste właściwey sobie wolności w swobodnych y za granice prawa wybiegających chęciach umiarkowanie. 4. Spór duszy z ciałem o prawe w doczesnym życiu szczęście. 5. Spór miłości z fortuną w Agryppinie jak weześnie tak niebacznie naywyższego honoru pragnącej dla Nerona. 6. Spór pokoju z wojną przy wszechtych z niemłym uszczerbkiem przedłużonych niesnaskach między znamienitemi w Europie dworami.

1759. Wiadomość o Xstwie Kurlandzkim y Semigalskim, przy uroczystym szczęśliwego przybycia do Wilna powinszowaniu Królewiczowi Karolowi X. Kurlandij y Semigalii od Akad. Wil. ofiarowane Wil. Dr. Akad. 8. 10 ark. Przez X. Fran. Paprockiego S. J.

— Job cierpiący przez Woy. Stan. Chrościńskiego Sekr. Królewicza Jakoba Sobieskiego, przedruk. Wil. Dr. XX. Francisz. 8. 146 str.

— Woyna duchowna, albo nauka do doskonałego zwycięztwa samego siebie prowadząca, z łaciń. 12.

— Pod czas solenney wotywy przy zaczęciu się Trybunału Gł. W. X. L. Kazanie w Kościele Katedr. Wileńskim miane przez X. Rajet. Kossobudzkiego S. P. ordynar. w tejże Katedrze Raznodzieię. Wil. Dr. XX. Piar. fol. 16 str.

— Koronka nie już ze dwunastu gwiazd swietnych, ale ze dni swiętych, honorowi Matki Boskiej dedykowanych, złożona albo historye, reflexye i przysługi na różne festa Maryi Panny służące przez Jana Korsaka S. J. 8.

— Codex diplomaticus Regni Poloniae et M. D. Litv. ed. M. Dogiell. S. P. ex Typo. Regia et Rpubl. Schol. Piar. Vil. 522 pp. fol. (Tom V.)

— De laudibus Divi Josephi Calassantii a Matre Dei CC. RR. Schol. Piar. fundatoris, Oratio Vilnae in Eccla. Cathedrali sub actum beatificationis ejusdem habita. Przez Jerzego od

- S. Bernarda Ciapińskiego Schol. Piar., (który żył od 1718 do 1768). 4. 2 $\frac{1}{2}$ ark. (Moszyński)
1759. Jacobi Naymanowicz S. J. Praelectiones Mathematicae ex Volfianis Elementis adornatae T. I. 1759. 61. 8.
- Antonii Bartoszewicz S. J. Orationes quatuor ex quibus duo, de causis exigui progressus in litteris antequam studia repeterentur, duae vero de Beata Catharina Virgine. 8. ark. 13.
1760. Franc. Paprockiego S. J. Domowe wiadomości o W. X. Lit. z przyłączeniem historyi tegoż narodu. 8.
- Zygm. Hilariona Piskowskiego Z. K. Żywoty SS. BB. i WW. Braci i Siostr Zakonu Kaznodziejskiego, na każdy dzień całego roku z Kronik domowych i różnych pisarzy poważnych zebrane. Wil. fol.
- X. Alex. Woyźbun'a S. J. Prof. Retoryki Kazanie pogrzebowe przy złożeniu ciała ś. p. W. JP. Tomasza Bulharyna Podczasze. Wwodz. Nowogr. w Kościele Wołkowysk. S. J. R. P. 1759 d. 20 Pazdz. miane, a na usilne żądanie WJP. Anny z Jelskich Bulharynowey Podczasze. Nowogr. pozostalej małżon. tudzież WJPana Pawła Koniuszego Wołkow. Regenta Skarbu W. X. L. Jozefa Ssty Bakuńskiego, Kazimiérza Porucznika Regim. Koron. Buł. Pol. WXL. Michała Podczaszcyców Nowogr. Bulharynów imienia oycowskiego dziedziców

do dr. podane y onymże ofiarowane p. X. Alex.
Woyźbuna S. J. Wil. Dr. Ak. fol. (H).

1760. Wschody do nieba dla wstępujących myślą do
Boga po stopniach rzeczy stworzonych przez
Cezarego Wyszomirskiego S. J. w polsk. ję-
zyku pokazane.

— Prawdy moralne theologiczne w Mińsku w ty-
godniowey Missyi Dominikanów dowiedzione 4.

— Stan. Witwickiego. Pacierz albo raczey kon-
trakt między Bogiem a człowiekiem.

— Alex. Woyźbun S. J. Kazanie przy poświęce-
niu na Biskupstwo Jana Szemiotha. 4.

— Crispi Sallustii Historici Clarissimi de Catilinae
Conjuratione et bello Jugurthino libri duo.
Adiectae sunt ad calcem operis perbreves
annotationes, in quibus non solum involutae
Salusti sententiae explanantur, sed etiam ur-
bium, provinciarum ac populorum nomina ori-
gines, fines breviter explicantur. Vil. Typ.
Ac. 8.

— Benedicti Dobszewicz. Placita recentiorum
philosophorum explanata 8.

— Liturgia Ecclesiae Romano—Orthodoxae edidit
J. A. Załuski. 4. Vil. Typ. PP. Schol. Piar.
63 pp.

1761. Kazanie pogrzebowe przy złożeniu ciała JW.
JM. P. Mich. Hrabi Sapiehy Podkancl. W.
X. Lit. miane u WW. OO. Kartuzów w Be-

rezie przez X. Mich. Fronckiewicza Schol. Piar.
Wil. Dr. Piar. fol. 16 str.

1761. Kazanie na pogrzebie JW. Mich. Hrabi Sapiehy
miane w Słonimie przez X. Szczepana Giedroycia
Kan. Katedr. Wil. Druk. XX. Piar. fol. 18 str.

— Akademia dziecinna albo zbiór nauk różnych
na świecie zwyczajnych każdemu do wiadomo-
ści potrzebnych i wielce pożytecznych, na o-
sobne szkoły podzielona.

— Majestas super omnes Coronas dignissima om-
ni coronis in augustissima Caelorum terrarum-
que imperatrice potentissima, omnium crea-
turarum Domina Peculiari titulo Sanctissima
Angelorum Regina, invictissima totius polo-
nae, Lithvanae, atque Roxolanae gentis prin-
cipe, universi Carmeli amantissima matre, de-
core, vernantissimo flore, infallibili Spe, at-
que Singularissima patrona et Advocata, om-
nium ad suam opem confugientium efficacissi-
ma protectrice totiusque boni desiderabilis et
vero, sano ac salutari amore digni summa vi-
delicet Gloriosissima Deipara Virgine Maria
in sua Białynicensi imagine vere Angelico o-
pere, Thaumaturga circa solemnam, suae Co-
ronationis pompam, inter triumphales ortho-
dorum populorum applausus, a Provincia
Lithvano Ruthena sui Ordinis a Divinissimo
Propheta Elia instituti, sub invocatione S.
Georgii Martyris noviter erecta suis Reginali-

bus obsequijs perpetuo mancipata, humali vestigalis Eloquentiae stylo cum profundissimo cultu adorata, anno ejusdem Virginis Matris sua carue Deum Coronantis et ab ipso viciscim coronatae 1761. Vil. Typ. Ac. fol. (sign. N²).

1761. Myśli człowieka z Wolą Boską złączonego ządnemi przypadkami nieumartwione wierszem polskim przez Wielm. JMP. Ignacego Gonsowskiego Horodn. Pttu Oszmiańskiego opisane w Wilnie w Druk. JKM. WWXX. Bazyl. R. P. 1761. 4. Dedyk. JW. Ant. Skarbkowi Ważyńskiemu Skarbn. Lit. Chorążemu Petyhorsk. Znaku Najjasn. Król. JM. August. Dobr. moj. osob. kart. jedna wierszy (G³).

— Bujalski. Binae dissertationes theologico-historico-critico-dogmaticae altera de invocatione et adoratione Sanctorum, altera vero de Symbolis Catholicae fidei. 4.

— Ascensus piae cogitationis ad supremum Caelestis Curiae Senatum olim in Soli loquiis a Ven. Thoma Kempensi, tot gradibus quot capitibus extractus.

— Praelectiones logicae ex probatis veterum recentiorumque placitis conscriptae, in usum Philosophiae auditorum. Auct. Bened. Dobaszewicz S. J. 577. 8.

— Naymanowicz Jacobi S. J. Praelectiones Mathematicae ex Volfianis Elementis adornatae. 8.

1761. *Collectanea e probatis latinae linguae scriptoribus ad usum scholasticae juventutis. P. I. pro Infima et media classe Grammatices Vil. Ap. PP. Schol. Piar. 8.*
- Szadurski Stan. *Principia rationandi varijs dialogis atque exercitationibus logicis contenta. 8. sine loco.*
- Szadurski Stan. *Scita philosophica ex Physica generali. 8.*
- Zbiór Bajek Ezopowych, słów, rozmów, przysłowia i wyroków, powitania, listów geografii i dzieiów krótkich dla pożytku szkół. Wil. Dr. Ak. *Recueil des fables d'Esopé etc. 8. (Jocher.)*
- *Methodus docendi pro Scholis Pijis Provinciae Lithvanæ. 8. 80 str. z odezwą do uczących pr. Gaspra Trzeszczowskiego Prow. Zgr. Piłar.*
1762. *Zwyczaie starożytnych Rzymian tak w sprawowaniu Rzptey, iako też w potocznych sprawach y obrzędach bałwochwalskich używane. Wil. u XX. Piłar. 8. W Dedyk. podpis. X. B. M. SS. P. (X. Bern. Mac. Siruć, Schol. Piar.) 99 str.*
- *Żal nieubłagany Oyca Śmiercią synowskiemu WJ.P. Mik. Sabby Daniłowicza Chrapowickiego Star. Pilwisk. Poruczn. Petyhors. Woysk. W. X. L. sercu zadany przy publicznym śmiertelnych zwłoków WJP. Anton. Marci. Daniłowicza Chrapowickiego Podkomorz. Wdz. Smoleńsk. Pułkown. Pttu Orszańsk. Porucz.*

Petyhors. Znak JW.J.P. Mniszha Marszał. Nadw. Koron. Reyment. Dywizij Białorusk. Woysk. W. X. Lit. w Rość. Wil. Wieleb. JM. Xięży Missyonarzów złożeniu przez W. JX. Jana z Dzierzgowa na Szumsku Szumskiego Archi Diak. Białorusk. Probosz. Obieleck. żalem z uwagą w kazaniu przełożonym uspokojony R. P. 1761. d. 12 Lut. Wil. Dr. Ak. fol. (H²).

1762. Katechizm Rzymski z dekretu S. Koncylium. Trydentskiego za rozkazem Piusa V. wydany po łacinie tłumacz. (podobno Kuczborskiego) u XX. Piiar. 4. 304 str.

— Na pogrzebie ciała ś. p. Barbary z XX. Radziwiłłów Solłohubowey Gnłowey Artyl. Głos jey ostatni z grobu do żywych (wierszem). b. m. i roku 4. ark.

— Krótkie zebranie Historyi starego i nowego Zakonu z franc. języka na polski przetłum. Wil. Dr. Piiar.

— Listy Jey Mość Pani Montris y Margrafiowey de *** jey córki w których znayduią się nauki wielce doskonałe służące osobliwie damom w stanie małżeńskim będącym z francuzkiego przez Bogu zeszlą JW.JMPannę Barbarę Solłohubównę Gnłównę Artyll. Wil. 1760. Dr. XX. Piiar. 8. do 200 str. Przypis JP. Jan. Ursynowi Dowoynie Solłohubowi Gen. Art. WXL. i Katarz. Solłohubównie etc.

1762. Władysława od Ś. Dyonizego Karmelity Bosgo—Korona całego Roku, tyłą drogiemi klejnotami, ile świętych pańskich przykładami, ozdobiona. Część I^a 8.

— Ad felicissimum auspicatissimumque Ill. Excell. et Rn. D.D. Ign. de Supremis Roxolanis Ducibus Massalski Eppli Viln. in suam dioecesanam urbem ingressum gratulatio nomine monasterii Basiliani Viln. exhibita. Vil. Typ. PP. Basil. fol. sign. (C²) ar. 3.

— Ant. Bonav. Bujalski. Dissertatio Theologico-critico-historico-dogmatica de existentia septem Novae legis sacramentorum.

— Ant. Bonav. Bujalski. Dissertatio de Indulgentijs. 4.

— Szadurski Stan. Scita philosophica 8.

— Jerzy Ciapiński S. J. Methodus docendi pro Scholis piis provinciae Lithvanæ. Typ. S. P. 8. 86 str.

— Oratio sub auspiciis magni nominis Perill. ac Rever. DD. Caroli Karp Canonici Eccl. Cathedral. etc. adversus iniquas studiosorum juvenum querelas et postulationes habita in Alma Academ. et Univers. Vilnensi S. J. Kalendis 7br. a. 1762. Vil. Typ. S. J. 4. 2½ ark.

— Porządek i ustawy Collegii Nobilium Akademii Wileńskiej Societatis Jesu dla informacyi tak JMM. Rodziców, iako też samychże

JMPP. Konwiktów do druku podane. Wil.
Dr. Ak. 4.

1763. Domowe wiadomości o Koronie Polskiej przedruk, w Wil. 22 str.

— Nauka o Krasomówstwie z Xiąg Cyserona przez
X. Jozefa Boreykę etc. W Wil. Dr. Ak. 208 str.

— Historia Polska z opisaniem Rządu i Urzędów
Polskich przez X. Wład. Łubieńskiego P.
W. R. W Wil. Dr. Akad. S. J. 8. 270 str.
Podzielona na IV. Części— Wydał X. Fran.
Paprocki. Jest to wyimek z *Świata przejrzanego*.

— Historya Polska Solignac'a tłum. Wil. 8. U
XX. Piar. Tomów I—V.

— Woyny znaczniejsze przed narodzeniem y po
narodzeniu Chrystusa Pana aż do ostatniego
pokoju Paryskiego i Haberstburskiego pokoju
R. 1760 między różnemi narodami miane,
z wyrażeniem przyczyn wojowania i zwycięż-
stwa, tudzież pożytku y straty z dołożeniem na
swych mieyscach imion polskich w rycerskich
działach znakomitych, napisane przez X. Fr.
Paprockiego S. J. 8.

— Kazania na niedziele całego roku i święta ru-
chome, dogmatyczno-moralne przeciw Kacér-
zom X. Maxym. od Nayśw. Panny M. Kar-
mелity Bosego Wil. Dr. XX. Schol. Piar. 8.
T. I. 514 str. T. II. 509 str.

— Theologia duchowna y ascetyczna przez X. Przy-

łęckiego Min. de Observ. Wil. Dr. Ak. 8.
538 str.

1763. Dyaryusz wjazdu Xcia JM. Karola Radziwiłła
Wdy Wileńskiego R. 1763. 4. str. 4. Cały
ten swistek tu umieszczamy:

„Dnia 14 Kwietnia w pół do osmey z rana
ruszył się JO. Xiąże JM. Wda Wil. z Nie-
mieczy w Karecie do miejsca zgromadzenia się
przyjaciół wyznaczonego małe pół mile od Wil-
na odległego w kompanii JM.PP. Chorąż. i
JOOXXJMM. Radziwiłłów Ordynata i Kray-
czyca W. X. L. gdzie znalazł JJWWJJMMPP.
Mscisławskiego, Brzeskiego Kasztell. JOX. Sta-
rosty Sądow. Rzeczyckiego JJWWJJMM. PP.
Pocieja Oboźnego Paca Pis. WXL. i tam na
koniu bogato przybranego wsiadłszy wjazd swoy
tym porządkiem zaczął: Stanowniczy J.OXJM.
prowadził łóźnych, za nim maszerowała Cho-
ragiew Tatarska stokonna, za nią piérwszy
szwadron Huzarów, za ktoremi nastąpiła Dra-
gonia, á za nią sześć Chorągwi piechoty, szły
za nią strzelców konnych szwadron i drugi szwa-
dron Huzarów, po milicij prowadzono dwana-
ście koni pod bogatemi siedzeniami i dywdy-
kami, ruszył się za niemi w liczney assysten-
cyi przyjaciół i dworu J.OX.JM. Wda Wi-
lenski za którym szło sześć karet paradnych
Xiążących, a za niemi Chorągiew Janczarska
z kapelią swoją maszerowała, skoro JOXM.
z gory zjachał, spotkało pod Chorągwią swo-
ją Wdztwo Wileńskie, witał *facundo ore*
WJM.P. Tyzenhauz Chorąży Wil. ktoremu
JOXM. w mowie swojej oświadczył podzięko-
wanie, otoczony JOX.JM. zebrany Woie-
wodztwem, gdy postąpił daley, od Pttu Osz-
mianskiego licznie zgromadzonego w pięknym

porządku stojącego był witany przez W.JM.P. Danilewicza Pułk. Oszm., któremu podziękowawszy i w pomnożoney z niemi kompanii ruszył się, był witany od powiatu Wilkomirskiego wyborną mową przez W. JMP. Dąbrowskiego Chorążego Wilkom. Powiaty zaś Lidzki i Brasławski do Generała Wileńskiego należące, że tak licznie jak drugie nie zgromadziły się, *pridie* złożyli swoje powitania i wiedzaiącemu assystowali. Za przedmieściem spotkały dwie kompanie konne kupieckie pód Chorągwią polska i niemiecka, oraz Cechy Mieyskie, u Bramy zaś Mieyskiej Tryumfalney, witał Magistrat, któremu JOX. JM. odpowiedziawszy wjechał w miasto, a dążący do Katedry od JMMXX. Karmelitów, Bazyłjanów, Jezuitów S. Kazimiérza i Akademii wszędzie przy odgłosach Kapeli był utrzymowany Mowami powitania i aż dopiéro przed godziną wtórą z południa stanął w Katedrze; w kruchcie Kościoła JWJM.X. Bisk. Wileński Pontificaliter ubrany *cum numeroso Clero* zaszedł drogę i wyborną mową powitał, któremu JO. Xiążę podziękowawszy, a przez tegoż JWJM.X. Biskupa wzięty za rękę i zaprowadzony przed W. Oltarz, gdzie JMX. Biskup, zaprosiwszy JO. Xięcia JM. *ad stalla*, sam intonował *Te Deum laudamus*, a po skończeniu Hymnu zaczął Wotywę, Kazanie miał na niey JMX. Piar Ordynaryusz, po skończoney Wotywie rozdawane były panegiryki, ruszył się JXiążę JM. na Zamek, i tam po złożeniu urzędu Podwoiewódtwa Wil. przez JMP. Abramowicza Starostę teraźniejszego Sądowego Starodubowskiego, Grod ufundował, Kredensowawszy JMP. Bohusza Pisarza Wilens. na Sędztwo, JM. P. Mikoszę Woysk Lit. na Pisarstwo JMP. Musnickiego Koniusz. Wil. z zamku po-

wracający, oddał wizytę JWJM. Xiędzu Bisk. Wileńskiemu a do siebie powróciwszy u kilku nastu stołów traktował zgromadzone wdztwa i powiaty. Artylerya własna JO.XJM. z Nieświża, sprowadzona na Górach za miastem rozłożona nieustannie z dział dawała ognia od zaczęcia wiazdu aż do skończenia Wotywy, co i podczas stołu powtórzyła przy spełnieniu zdrowia Najjasn. Króla JM. Senatu i Ministrów. Dla pospólstwa zaś koło Ratusza i w pałacu Xiążęcym woły pieczone, wina Beczkami rozstawione i Rynami puszczane były.

1763. Brzostowskiego Pawła Xawer. X. Pisarza W. X. Lit. Nauka dla nowych spowiedników. Część I. 8.

— Władysława od S. Dyonizego Karmel. Bos. Korona całego Roku, tyle drogiemi kleynotami, ile świętych pańskich przykładami ozdobiona. Część II^a i ostatnia.

— De laudibus immortalis memoriae Princ. Mich. Casimir. Radzivilij Palat. Viln. Supr. Exer. Litv. Ducis! Oratio. In solemn. maestis fundatoris sui in ferijs actis Nesvisii Decimo primo Kal. Jun. 1763. Nomine Provin. Masov. S. J. fol. 14. pp.

— Vitiorum et virtutum cognitio atque ut illorum curandorum remedia, ita harum comparandarum ars seu praxes, de extirpendis vitiis et virtutibus inserendis omnibus virtutum studio sis utilissima 8.

— Disputatio theologica-critico-historico-dogmatica de generalibus concilij 4. auth. Ant. Bon. Bujalski.

1763. Ant. Bonav. Bujalski. Dissertationes, altera de traditionibus, altera de Antichristo. 4. Typ. Franciscanor. Dedic. Eppo Horain.

— Panegyricus in solempni Vilnam ingressu Palatino Vlnensì Cesiss. Principi Carolo Radziwiłł Nesvisii et Olycae Duci fundatori suo factus, nomine Schol. Piar. Prov. Lithv. Vil. Typ. Schol. Piar. fol. 32 pp. Autor Jerzy Ciapiński.

— Felix auspiciū publicae felicitatis ex auspiciatissimo in Palatinatum ingressu Cels. Princ. D. Caroli Radziwiłł Palatin. Vilnen. publica gratulatione praemonstratum a Soc. Jesu Prov. Litv. Vil. Typ. Acad. str. 57. fol.

1764. Codex diplomaticus Regni Pol. et M. D. Litv. M. Dogell ex Typogr. S. R. Mst Rpublcae Schol. Piar. T. IV. 526 fol. maj.

— Kazania na uroczystość B. Joanny Franciszki Fremiot du Chantal piérwszey Przeświatn. Nawiedzenia N. P. M. Zakonu Matki w Kościele Wileńsk. Wielebnych JM. Panien tegoż Zakonu w roku 1764. przez XX. Bazylianów miane y dla pomnożenia czci teyże Błogosławioney matki do druku podane w Wil. Dr. Ak. 41 str. fol.

— P. Virgillii Maronis. Opera interpretatione et notis illustravit Carolus Ruaens ad usum Delphini 2 Edit. Vil. 4.

— Disputatio Theologica critico-dogmatica de rea-

- li Christi praesentia, sub Eucharisticis speciebus. 4. Aut. Bonav. Bujalski S. J.
1764. Emmanuelis Alvari e Soc. Jesu, de Institutione grammatica Libri III. 8.
- Ad Serenissimum Poloniarum Regem Oratio. (dedic. str. 2. 4. maj. 32 pp.) w końcu. Viln. ex Typogr. Regia et Rpubl. PP. Schol. Piar.
 - Psalterz Dawidów albo Nabożeństwo zamykający w sobie naydoskonalszy sposób wzywania Pana Boga. 8.
 - Propositiones theologicae menti Sancti Patris Augustini conformes a RR. Studentibus Ordinis Eremitarum S. P. Augustini in Conventu Vilnensi ad propugnandum publicae propositae. Vil. Typ. Basil. 4.
1765. Opisanie Królestwa Polskiego za czasów Zygmunta III. przez Symona Starowolskiego Kanon. Krak. w łacińskim języku, teraz zaś dla wiadomości wszystkich na oyczysty przełożone w Wil. Dr. XX. Schol. Piar. 4. W dedyk. Marciannie y Alex. z Tyzenhauzów Morykonim Pisar. W. X. L. podpisał się Winc. Fran. Gołębiowski. Re. Ro. 138 kart. Niedobre tłumaczenie.
- Giesmes ape Szwęciausy Panna Marya per strony wiena Kuniga N. W. Zokana Szwęta Dominika Kalwarios Ziemayciu Klasztoriaus, iszdrukawotas Wilniuy.
 - Człowiek uniwersalny Baltazara Gracyana z fran-

cuz. przełożony R. P. 1765 w Wil. W Dr. XX. Bazyljan. 8. min. 303 str. Dedyk. przez tłumacza X. Brzostowskiego Pis. WXL. Kannon. Wil. krewnemu swemu Jerzemu z Wandalinów Mniszechowi Marsz. Nadw. Koron. Gener. Wielkop. Kaw. Ord. Orła Biał. i S. Jędrzeja. Dzieli się na XXV. Rozdz.

1765. X. P. Brzostowskiego. Nauka dla nowych spowiedników.

- Artaxar tragedia oyczystym wierszem napisana i podczas licznego zgromadzenia w szkołach Witebskich Schol. Piar. reprezentowana R. 1765. Wilno Dr. XX. Pijar. 4. (X. J. Kuszel S. P.) k. 43. (*Wizerunki.*)

1766. Nauka dla nowych spowiedników z włoskiego języka na polski wytłumaczona p. X. Pawła Xawer. Brzostowskiego Pis. W. WXL. Kannon. Katedr. Wil. Dr. XX. Pijar. 404. 560. 8.

- Martini Poczubut. Calculus eclipsos lunaris quae accidit die 24 Febr. 1766. pro observatorio Acad. Vilmensi. 4. Dwa arkusze z ryciną, wyobrażającą zaćmienie.
- Uwagi o śmierci niechybney, wszystkim pospolitey wierszem wyrażone przez Xiędza Bakę S. J. Profess. Poëtyki, a sumptem JMP. Xawerego Stefaniego Obywatela miasta J. K. M. Wileńsk. do druku na pożytek duchowny podane w r. 1766.

— Loika, czyli rozważenia y rozsądzenia rzeczy
Tom IV. 20

- naukowych etc. przez X. Kazim. Narbutta Schol. Piar. 8.
- * 1766. Ant. Aloysii Vernev Equitis Torquati D. R. Logica libri sex, jussu Massalski Eppi Vilnen. ad usum Clericorum in Seminario Dioecesis Vilnensis. Viln. 4.
- M. T. Cyserona o powinnościach Xiąg Troje, tłumaczenie Stan. Koszutkiego przedruk z wyd. 1593 r. Wil. Dr. Akad. 4. 236 str. z dodaniem O starości tłum. B. Budnego (162 str.) wydał X. Kazimierz Narnszewicz S. J. i przypisał Adamowi Czartoryskiemu Gł. Ziem. Podolskich.
- Lexycon Geograficzny dla gruntownego pojęcia gazet y historyi z różnych autorów zebrany przetłumaczony i napisany p. X. Hilar. Karpińskiego 4.
- Geografia polskim wierszem ku łatwemu spamiętaniu zebrana, notami objaśniona. Wil. 8.
- Michała Karpowicza. Kazanie w uroczystość pamiątki szczęśliwey Koronacyey N. P. Króla Stanisł. Augusta.
- Bonav. Bujalski. Tractatus Theologicus historico-critico dogmaticus de Sacra scriptura utriusque Testamenti 4. Vol. I. et II. Typ. Franciscan. 458 pp.
- Tractatus de vera religione ad usum Seminariorum editus auct. RP. Petro Collet. reimpress. ap. An. 1766. Vil. Typ. Basil. 279 str. 8.

ark. rejestr. Przypis W. Jak. Massalskiemu
B. W.

1766. Tragedya pod zaszczytem imienia WW. JchM.
PP. Michała i Katarzyny z Tedwenów Mory-
konich pisarzów Ziemskich pttu Wilkomirsk.
od szlachetney młodzi Szkół pobożnych Wil-
komirskich poezymy uczącey się wyprawiona
R. P. 1766. M. Julii 6 dnia. Wiln. Dr. XX.
Piiar. 4. 64 str.

1767. O kunszcie dobrego kochania albo o miłości
Boskiej Xiegi Troje, z łacińskiego wiersza
Gaëtana Corazzi, Zak. Teatyń. na polski prze-
łumacz. Augustyn Nowosielski Zakon. S. Ba-
zyl. W. Sekr. Gulny. Opat Kobryński. 8. u
XX. Bazyl. 116 str.

— Gabryela Jurkowskiego. Morze litości i łaski
Bożej przepaściste, z różanego stoku wylane
etc. to jest obraz Bogarodzicy Maryi Dziewicy
w Kościele Różanostockim w przedziwne Boga
cuda od stu lat opływający 4.

— C. C. Saluscysza. O wojnach z Katyliną i
Jugurthą, przekład X. Dawida Pilchowskiego.
Wil. Dr. Ak. 8. 335 str.

— Missya domowa od iednego Missyonarza S. J.
ogłoszona. Wil.

1768. Życie Ś. Józefa Kalassantego, Zakonu Szkół
pobożnych fundatora, Wilno. 8.

— Zbiór nabożeństwa które S. Jozef Kalassanty
za życia swego ułożył i zalecał, tudzież które-
20

- go. we Włoszech używają do zjednania sobie przyczyny tego sługi Bożego, i t. d. Dr. XX. Pijar.
1768. Kazania przygodne X. Wawrzyńca Rydzewskiego S. J. Wil. Dr. Ak. 8. 291. str.
- Kazania świąteczne Xiedza Wawrzyńca Rydzewskiego S. J. Wil. Dr. Ak. S. J. 398 str.
- Kalendarz Benedyktyński przez Karola Andrzejowskiego. Dr. XX. Schol. Piar.
- Stan. Rostowski S. J. Lithvanicarum Soc. Jesu Historiarum provincialium Pars. I. Vilnae Typ. Acad. S. J. fol. 474 pp. (Do historii użyteczne dzieło.)
1769. Mowy wyborniejsze Kwintyliana (Sądowe) tłum. X. Sirucia. Wil. Dr. Piarów. T. I. str. 324.
- Kontrowersye z Kalwinem y uczniami jego o sprawiedliwości dobrych uczynków o pomocach łaski Chrystusowej. Niegdyś językiem łacińskim przez Wieleb. Xiedza Marcina Bekana S. J. napisane teraz na polski język przez X. Jozefa Tołoczkę S. J. przełożone Wil. Dr. Ak. Dwa pierwsze Tomy. 525. str. i 297 str. 8.
- Religia poczeiwego człowieka przez Margraffa Caraccioli po franc. napisane przez X. B. Sirucia wytłumacz. 8. Wil. 252. str.
- Zdanie o stanie politycznym państw Europejskich przez uczniów Coll. Nobil. Wil. Dr. XX. Piar. 8. 176 str.
- Niedziel dziesięć na honor Świętego Ignacego

z Lojoli, fundatora zgromadzenia Jezusowego, nabożeństwem poświęcone od tych, którzy pragną otrzymać u tego świętego opiekę jego i jaką szczególną łaskę 12. Wil. Dr. Ak.

1769. Jakóba Mackenzie. Sztuka utrzymania zdrowia i oney historya, przełożona z angielskiego przez Stan. Bohusza Siestrzeńcewicza Wil.

— Loika Kazimiérza Narbutta S. P. przedruk. z poprawą 8. 150 str.

1770. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. O poprawie Rzeczypospolitey Xiąg czworo, do ś. p. Monarchy Zygmunta Augusta tłumacz. z łacińsk. Cypriana Bazylika nakład Dominika Alexandrowicza—Przedruk u XX. Piiar. 8. 576 str.

— Justa Lipsiusza o stałości Xiąg dwoje tłum. Janusza Pietrowicza z ed. 1600 r. (kosztem Korsaka u J. Karcana) przedruk. 1770. Dr. Ak. S. J. 8. 192 str.

— Dzieło o rolnictwie P. Duhamel De Monceaux na polski język przetłumaczone p. X. Brzostowskiego. Z kopersztychem. Wil. u XX. Piiar. 8. T. I. 712. str.

— Kalendarz rolniczy gospodarski P. Bradley, tłum. Grzegorza Kniaziewicza Matematyka JWX. Bisk. Wileńsk. Dr. XX. Piiar. 4. 223 str.

— Folwark w którym grunta nie zostawiają się nigdy ugorem, przełożony na polski język p. X. Grzegorza Kniaziewicza Matem. JM. X. Bisk. Wil. 4. 225 str.

1770. Kontrowersye Bekana Część III^a (patrz rok. 1769.)

- Słownik polsko-lacińsko-francuzki X. Litwińskiego, zaczęty tylko w Druk. Akadem. ale nie wydany aż później (Sobolewski.)
- Unia od Ojców świętych greckich pochwalona.
- Odpowiedz na częste owo pytanie— Gdzie to napisano iest? etc. (v. 1700) 12.
- Macedoniusz Tragedia od JMściów Kawalerów uczących się w Akademii Wileńskiej na publiczney sali wyprawiona pod zaszczytem J.W. JMP. Dominika Alexandrowicza Marsz. W. Tryb. Gł. WXL. R. 1770. M. Lipca 4. n. 4.
- Kazanie powinna wdzięczność za hojne dobrodzieystwa najosobliwszemu fundatorowi głoszące w czasie solennego na Wdztwo Trockie wjazdu JW.J.P. Tadeusza na Kozielsku Ogińskiego Wdy Trockiego, na Hanucie, Łuczaju, Mołodeczney etc. Hrabi Retowskiego Bablińsk. etc. Starosty orderu Orła Białego Kawalera, w Kościele Trockim Dominikańsk. R. 1770. d. 2 Września miane przez Xiędza Woyciecha Kantego Bagińskiego S. T. Lektora ordynaryjnego niedzielnego wileńskiego u S. Duchu Kaznodzieję zakonu Kaznodzieyskiego. W Wilnie w Druk. JKM. y Rzpltey XX. Schol. Piar. fol.—(Przed Kazaniem pomieszczone są.)
- Radość JWJP. Jadwigi z Załuskich Ogińskiej

Wdziney Trockiey z postąpienia małżonka swego na Wdztwo Trockie.

1770. *Gaudia et plausus Illustrissimorum geminorum filiorum etc.*

— *Gaudia eorundem Ill. filiorum.*

— *Dominicus de Colonia. De arte Rhetorica Libri Quinque lectissimi veterum auctorum aetatis aureae perpetuisque exemplis illustratae. Vilnae.*

— *C. Crispi Sallustii. De Catilinae conjuratione et bello Jugurthino libri duo, adjectae sunt ad calcem operis perbreves annotationes. 8.*

— *Grammatyka łacińska i polska 8. Wilno.*

— *Mowy Cycerona za Sextem Rosciuszem Ameryńskim, za ustawą Manliusza, za Milonem, za Ligaryuszem i za Deiotarem, po pols. i po łacinie. Wil. Dr. XX, Piar. 8.*

1771. *Domowe wiadomości o Wielkiem Xięstwie Litewskiem, z przyłączeniem historyi tegoż narodu, przedrukowane R. P. 1771. Wil. Dr. Akad. S. J. 12. 46. str.*

— *Nauka żołnierska Króla Pruskiego etc. Wil. z XIII Tablic. 8. 187 str.*

— *Zbior różnych rytmow Samuela ze Skrzypney Twardowskiego Wil. Dr. Ak. 151 str. 8.*

— *Zdania o przyczynach upadku państw podczas licznego zgromadzenia wykładane przez JMM. PP. Kawalerów uczących się Krasomowskiej sztuki w Konwikcie szlacheckim XX. Scholar.*

Piar. 1771. Dr. XX. Piar. 8. 112 str. Dedyk. JM.P. Jozefowi Wahl Starościcowi Treydeńskiemu p. X. P. Chł. S. P. (X. Pawła Chlebowskiego).

1771. Zwyczaje starożytnych Rzymian, tak w sprawowaniu Rzppltey, jako też w potocznych sprawach etc. Z Edycij 1762. drugi raz w Wilnie 8. 108. u XX. Piiar. Dedyk. Reytenowi. (Czy nie jest to dzieło P. d'Arnay tłumacz. przez Łukasza Sokołowskiego? *Wł. Trębicki.*)

— Nieśczęśliwość troskliwych zawsze i nieukontentowanych osób i całą własney nieśczęśliwości przyczynę przypisuiących czasom lub zepsutemu podług ich mniemania światu, scenicznym sposobem wyrażona, w szkołach Łidzkich XX. Pijar. Wil. Dr. XX. Pijar. 22 str. Rodzay dialogu.

— Satyra o wysyłaniu do cudzych krajów.

— Cyrus z pierwu przezwany od poety Alexys Traiedia dwa imiona pod zaszczytem dwu wielkich imion JMPana Jozefa z Proszanki Proszyńskiego Marszał, Tryb. Głgo W. X. Lit. Podkom. Mińsk. i J. W. Michała Rokickiego Deputata tegoż Tryb. Regenta Mozyrskiego, p. JMPP, Akademików Akad. Wil. S. J. wyprawiona. 1771. (w V. Aktach, wierszem nie rymowym, druk drobny, 26 kart) przez Konst. Benisławskiego Prof. Poëtyki w Akad. Wil. Soc. Jesu, podpisanego w końcu prologu.

1771. Monologium Bazyljańskie, to iest Żywoty Świętych Pańskich oboiey płci z Zakonu Bazylego W. na 12 miesięcy rozłożone zebrane y napisane przez s. p. X. Ignac. Kulczyńskiego. fol. Tomy I. II.
- Plac polityki, albo szkoła obyczajności X. Marliani, przekład Pawła Zubowskiego. Wil. 4.
 - Kazania o męce pańskiej X. Maxyma od N. Panny M. Karmelity Bosego Dr. JKM. i Rzpt. Schol. Piar. 8. 293 str.
 - Mowy Cycerona tłumaczył X. Jul. Siemaszko z łac. z textem łacińś. 8.
 - Mowy wyborniejsze Kwintyljana, tłum. B. Si-rucia T. II. 330 str. Dr. XX. Piar.
 - Lucyusza Aennusza Seneki o krótkości życia, y inne iego pisma, tłum. X. Dawida Pilchowskiego S. J. Wil. Dr. Akad. 8. 407 str.
 - List pasterski Ign. Jakuba Massalskiego z sposobami od morowey zarazy. Wil. 4.
 - *Materia luctus, quo carissima mater patria, Illustriss. familia Pocieiana, Clarissima domus Potocciana, ac denique religio Dominicana, ingentia gaudia sua, in geminis quasi gemmis cum magna expectatione nuper Illus. scilicet Ludovico Pociey Excubiarum MD.L. Praefecto, ejusque consorte dignissima de domo Potocciorum Victoria reposita; nunc vero fatis crepta amaro corde tristisque apparatu in-exsolvendis justı Vilnae, apud PP. Praedicato-*

res Prov. Litva S. Angeli Custodis. Conventus S. Spiritus deplorant anno post Christum natum 1771. d. 16 Maii Viln. Typ. Basilian. fol. lac. i pols. ark. 7.

1771. Theologia dogmatico-speculativa in praelectionibus publicis tradita a patre Josepho Monschein S. J. 8. Tractatus. I.—VIII. Vol. I. VIII. 8.

— Apparatus Universae Theologiae moralis pro examine ad audiendos confessiones a tyronibus sustinendo, autore R. D. Thoma Francis. Notario Astensi Clerico Regulari S. Pauli Barnabita. Ad exemplar Venetum an. 1751. jussu Ill. et Rv. Dni Maximiliani Rylo Episc. Chelm. et Belzensis in gratiam et commodum Venerabilis Cleri suae dioecesis reimpressum Vilnae. Typ. S.RM. PP. Basilian. Pars I. III. 8. 605 et 433 pp.

— Processus judicarius inter Illustr. A. R. D. Stanislaum Ungier Curat. Leplen. ex una et Religiosas Moniales Monasterij Vilnen. Ord. S. Francisci de Paeniten. nuncupat. parte ex altera formatus A. D. 1771. die vero Veneris octava, mense Februario in Kublicze etc. fol. ark. 4½.

— Około tegoż czasu b. m. i roku: Ode cum Ign. Massalski, sedem Episcopatus ingrederetur etc.

— Ad Ign. Massalski, alloquium.

1772. Małdas Tamosziaus a Kempis. Przekład Lit.

przez J. K. Soc. Jesu, czwartej Xiegi Naśladowania Chrys. Pana.

1772. Nauka Matematyczna w Częściach Arytmetyki y Geometrii dla pożytku szkolney młodzieży uczącej się w szkołach Xieży Scholarum Piarum, zebrana przez X. Jozefa Marquarta. S. P. w Wil. w Druk. JKM. y Rzpety XX. Schol. Piar. R. 1772. kart 136 i 14. prócz przedmów, Spisu. Zawiera Arytmetykę inclusive do reguł praktycznych, arytmetykę liczbąską, i przydatek Chronologiczny o podziale czasu—Geometrja (Części III) zawiera inclusive do rozmiaru płaszczyzn i pełności (brył), z niektórymi zastosowaniami.
- Przewodnik do oycyzny niebieskiej etc. na trzy części podzielony 8.
 - Antoniego Wolnego Barona Sterka Medycyna Systematyczno-Praktyczna tłum. Dargusza Wilno XX. Pijar. dr. 8. 2ª Tomy 715 str. 4.
 - Początki Jeometrii przez Clairaut tłum. Poczo butta w Wil. Dr. Ak. S. J. 8, maj. 219 str.
 - Rzecz o dobrodziejstwach z Seneki, Xiąg siedmioro, tłum. Łukasza Górnickiego wydanie Dawida Pilchowskiego Wil. Dr. Akad. S. J.
 - Czytania pobożne na każdy dzień miesiąca przez X. Łopacińskiego Roadj. Scholast. Wil. Rannon. Żmudz. Wil. Dr. JKM. Rzpety XX. Schol. Piar. 8. 270 str.

- 1772. Kazanie na uroczystość S. Stanisława Biskupa miane przez X. Kniaziewicza. 4.**
- **Przyjaciół w życiu ludzkim najprawdziwszy, to jest Kazanie o świętym Aniele stróżu r. 1663 w Medyolanie miane z Włoskiego przez X. Jana Mickiewicza. 8.**
 - **Uwagi nad historią Kościelną, z franc. na polski język przełożone. 8.**
 - **Zdania o przyczynach upadku państw z dr. Schol. Piar. 8. 112 str.**
 - **Responsum ad amicū philosophū de Melancholia, mania et plica polonica suscitantem. Odpowiedź dana przyjacielowi filozofowi na pytanie względem melancholii, manii i kółtuna. Wil. przez Dokt. Bisio**
 - **Orationum seu Exercitationum Oratoriarum R. P. Porphyrii Skarbek Ważyński Hieromonachi Basiliani. Vil. Typ. S. R. M. Basilianis. 8. Pars I^a Orationes sacras complectens (263 pp. omyłką 443).**
 - **Horatii carmina expurgata, adnotationibus ac perpetua interpretatione illustravit Josephus de Jouvancy S. J. T. I. Vil. 8.**
 - **Krótką nauka o rozmyślaniu, którego Zakon Soc. Jesu, zażywa wedle nauki S. Ignacego Patryarchy swojego. 12. Wil.**
 - **Objaśnienie o bractwie albo Kongregacyi nazwaney Doctrinae Christianae czyli Nauki Chrześcijańskiej pod tytułem familij Świętej to jest**

Jezusa Maluczkiego, Maryi i Józefa S. w Kościele Kathedralnym dyecezyi Żmudzkiej R. 1630 założoney a potym wielu Kościołom parafialnym teyże Dyecezyi, przez aggregacyą udzieloney; w którym wykłada się tak koniecznie postanowienia tey kongregacyi, jako też powinności onego, porządek nabożeństwa arcy pożytecznego, oraz łaski i odpusty od stolicy apostolskiej teyże kongregacyi udzielone, z przydaniem zebraney krótko Nauki Katechizmowej i różnych modlitew, oraz piosnek parafialnym Kościołom służących, z woli Jasn. W. J.X. Jana Dominika z Łopacina Łopacińskiego Biskupa Żmudzkiego ku wiedzy potrzebney Kościołom tym bractwem zaszczyconym a dla pożytku wiernych Chrystusowych wydrukowane w Wilnie, w Druk. J. K. M. i Rzpptej Akad. Soc. Jesu. R. P. 1772. Dedyk. Łopacińskiemu, przez X. Tade. Jozef. Bukatego Kan. Smoleńsk. Proboszcza Szydłowsk. Spraw Zadowol. Audytora K. 2. przywileje bractwu dane przez Pawła V. i Klemensa VIII. etc. etc. str. 251. 8.

1773. Knigiale apraszanti bractwa pamoksla Krikszczioniszka po wardu families—szwentos tay ira Jezusa Mazutele, Marios yr Jozupa 8. Wyd. z Rozka. X. Bisk. Żmudz. Łopacińskiego.

— Wiersz na siedém psalmów pokutnych przez Wacława Rzewuskiego Wodę Krak. Hetm.

Poln. Koron. w Kałudze pisany, teraz z dozwoleniem Zwierzchności przedrukowany Wil. Dr. JKM. Rzp. Akad. S. J. 1773. 4. Wiersz do Hetmana kart 2^{ie} reszty (sign. E). Wiersze parafrazy wcale dobre. Dodane są pieśni.

1773. Woyny greckie z Portą Ottomańską, dzielnością Jerzego Kastryota Xiążęcia Albańskiego przezwanego Skanderberk wślawione Wil. 1773 8. u XX. Piiar. 103 str. przez Fulgent. Kamińskiego.

— Stephani Bisio. Epistola medico-anatomica de methodo adhibita in curatione febris, malignae, malignorum refellens obstrectationes ad rationales philosophiae et medicinae professores. Vil.

— Dzieło o rolnictwie przez P. Duhamel du Monceau Towarzysza wielu Akademii y Towarzystw rolniczych naywyższego we Francii Sędziego Portowego, po francuzku napisane, na polski przetłumaczone, T. II. 549 str.

— Skarb pobożnych affektów i żalów serdecznych w zupełnym Psalterzu Dawida świętego ząkpany a JW. JPani Alex. z Tyzenhauzow Morrykoni Pisarzowej Skarb. WXL. i t. d. ofiarowany. Wil. Dr. Ak. 4.

— Cwiczenia duchowne S. Oyca Ignacego na ośm dni rozłożone przez X. J. Dewina, na oyczysty ięzyk przelożone.

1773. Cwiczenia duchowne X. Bourdaloue przekład
X. J. Dewina. 4.

— Abecadło niemieckie. Dr. Akad.

— Maxymiliana od Najśw. Maryi Panny Karmelity Bosego Kazania Niedzielne dogmatyczno-moralne Część II^a. Wil. 8.

— Tegoż. — Kazania na niedziele y święta Rucho-me. Cz. I. i II. Tomy 2^a 8. 514 i 509.

— Upomnienia duchowne oziębłego zakonnika przez nabożne uwagi i króciuchne nauki do powinney doskonałości zagrzewające przez X. Ludwika Hryniewiczza. 8. Wil.

— Catulli, Tibulli, Propertii Selecta casta Carmina. Venetijs 1755. Vilnae 1773. 8.

— Emman. Alvari e Soc. Jesu de Institutione Grammatica Libri III. Editio nova correctior. Viln. Typ. Acad. S. J. A. 1773. 8.

— Gratulatio Ill. ac Rev. Dno. D. Heraclio Lisański Designato Archieppo Smolens. ord. S. Basil. M. Congr. Ruthenorum olim proto archimandritae in praesens superiore Prov. Lithv. et perpetuo Monasterij S. Onophri ad Mscislaviam Abbati, quum primum coenobium Zyroviciense sacris Abatialibus inauguratus adisset ab eodem deditissimo sibi monasterio et collegio facta Ineunte anno Aere Christianae 1773. Viln. Typ. Basil. fol. 16 kart. Herb Lisańskich.

1774. Napomnienia na piśmie dane od oycy synowi

- z pism C. Gellerta. w Wil. Dr. Akad. S. J. 8. 4 ark. tłum. Ign. Witoszyński.
1774. Mowy o kształcie y własnościach różnych krajowych rządów przez JmPanów Kawalerów zostających in Coll. Nobil. Vilnensi S. Piar. miane w Wilnie u XX. Pijar. 8. str. 71. W dedykacyi podpisany X. Antoni Mikucki, który żył od 1749 do 1811 r.
- Jegomość Xiędzu Adamowi Naruszewiczowi wysokich w Rzptej literackiej talentów y zasług mężowi, Rymotwórcy uwieńczonemu, trzy żaloszne pasterki D.D.O. Wierny wiekopomnego imienia szacownik X. Marcin Eysymont S. P.— 8. maj. 2 ark. b. m.
- Jędrzeja Puczyńskiego S. Piar. Historya powszechna dzieie polityczne dawnych y nowych państw zawierająca. 8. Dr. XX. Schol. Piar.
- Salutatio Illustr. Rever. atque Excell. Dni. Dni Stanisłai Bohusz Siestrzencewicz Dei et Apost. Sedis Gratia Episcopi Albae Russiae sub tempus pastoralis Visitationis Ecclesiae Parochialis Schloviensis FF. Praedicatorum Provinciae Russiae Sancti Hyacinthi ab addictissimis suae Ill. Excell. eisdem fratribus Schloviae in plausus oblata. anno Salut. 1774. fol. 4. ark. łac. i pols.
- Kazanie X. Mich. Karpowicza na pogrzebie Franciszki z Chaleckich Pocieiowej.
- Jana Hieronyma Nerezyusza. Kazanie o prze-

naydostoinieyszey Matce Boskiey Maryi Pan-
nie. 8.

1774. Institutiones logicae. Benislawski Joan.

— Pierre Gatéy. Catéchisme critique moral et po-
litique a l'usage des jeunes seigneurs polonais,
qui apprennent la langue française. 8.

— Fredra Augusta Cesarza wyzwolenca Baiek Xiąg
pięć z łacińsk. na polski ięzyk z przydatkiem
not potrzebnych, przez X. Ignac. Chodźki S.
Theol. Dokt. Coll. Żodzińskiego Rekt. prze-
tłumacz. a Nayjasn. Kommissyi Edukacyi Na-
rodowey dla pożytku uczącey się młodzi we
trzech ięzykach ofiarowane. Wil. Dr. Akad.
4. 261. str. i 4.

1775. Chrześcianin zabawny w oddaleniu się y zam-
knięciu na dziesięć dni dla odprawienia du-
chownych rekolekcyi według przepisów ustaw
y obrządków nayprzedniejszych Bogomyślno-
ści nauczycielów y Mistrzów S. Augustyna, S.
Franciszka Saleczjusza, S. Bonawentury, S. I-
gnacego z Lojoli. Wieleb. Tomasza a Rem-
pis. Wil. Dr. JKM. XX. Schol. Piar. 1775.
4. 445 i 377 str. przez X. Anton. Bonawent.
Bujalskiego Franciszkana S. T. D. Exprow.
Lit. Pr. natenczas Gwardiana Olkinickiego
Konwentu..

— Domowe wiadomości o W. X. Litewskiem.
przedruk powiększony Wil. 8. 270 str. (po-
przedzające wydanie ma tylko str. 40.)

1775. Wstęp do historyi powszechney mianowicie Kościelney. 8.

— Paprockiego Franciszka. Europa z części świata nayprzednieysza, przed tym od W. X. Fran. Paprockiego S. J. co do przednieyszych okoliczności z dołożeniem 3. Tablic uniwersalnych Azji, Afryki, Ameryki y rozłożystym polskiej podziałem opisana, teraz dla większey uczących się wygody w nowy sposób przedrukowana. 12.

— Ludwika Kornari. Nauka zdrowia, to iest skuteczny sposób, którym się zdrowie dobre a przytym zmysłów (?) rozumu y pamięci całość aż do ostatney starości dochować może. Traktatów dwa etc. przełożył Fr. Leśniewski. Wil.

— Mowa X. Kalińskiego, miana przy rozpoczęciu nauk w Głównem Seminarium Diecezji Wileńskiej. k. 8.

— Proszkowskiego Dominika. Kazanie na pogrzebie JO. X. Teodory Sapieżyney Wil. 8.

— Tegoż bez roku. Kazanie na pogrzebie Józefa Ogińskiego 8.

— Luc. Aen. Seneki o łaskawości Xiąg dwoje, o gniewie Xiąg trzy, tłum. X. Dawida Pilchowskiego Wil. Dr. Ak. S. J. 8.

— Collectanea e probatis latinae linguae scriptoribus. Pars II. pro suprema Classe grammatices. Editio 3^a 8. 86 pp. i 194. (X. Bernarda Sirucia Schol. Piar.)

1775. Tegoż wydane bez daty pisma:

- Stary Galateusz czyli powszechnie przestrogi o-byczayności i t. d. Wil. 8. str. 90.
- Nauka dobrego pisania w języku polskim. Wil.
- O naśladowaniu Nayśw. Panny z łacińskiego. 12. Wil. (X. *Antoni Moszyński.*)
- Theologia dogmatico-speculativa in praelectionibus publicis tradita a P. Josepho Monschein. S. J. Tract. I.—VIII. Viln. Typ. Acad.

1776. Zbiór rzeczy potrzebnieyszych do wydoskona-lenia się w oyczystym języku służących przez X. Michała Dudzińskiego profesora poëtyki w Szkołach Narodowych Mińskich do druku podany R. 1776. Wil. Dr. Akad. J.R.M.

To pisemko z 75 str. 8. złożone, podzielone na XXI paragrafów; mianowicie gdzie mowa o starćj polszczyźnie, dość wypracowane. Małeńkie dodane Glossarium nie jest też bez zalet i u-żyteczności. Inne paragrafy objaśniają mianowi-cie te części językowćj nauki, które tego albo dla złego zwyczaju, albo dla braku reguł najpil-niej wymagały.

- Konstancyi z Ryków Benisławskiej Stołniko-wey X. Inflantskiego, pieśni sobie śpiewane, a za naleganiem przyjaciół z cienia wieyskie-go na łaśnią wydane. Wil. Dr. Ak. 8. 11 ark.
- Zabawki poëtyckie allegoryczne przez X. Pio-tra Santela po łacinie, tłumacz. X. Ad. Toło-czki Schol. Piar. Wil. Dr. Piar. 8. 183 str.
- Krótkie zebranie Geografii naturalney politycz-

- ney y historyczney. Wil. Dr. XX. Schol. Piar. 8. 301. str. przez X. Mikuckiego.
1776. *Historya Indyi Wschodnich skrócona*. Wil. u XX. Bazylianów. 12. 104 str.
- *Grammatyka Francuzka dla pożytku szlache-
tney młodzi uczący się in Coll. Nobil. Schol.*
Piar. W Wil. Dr. XX. Piar. 8. str. 83. au-
tor X. Paweł Chlebowski Piar.
- *Wiadomości Genealogiczne o domie Brzostow-
skich od weyścia z Polski do Litwy do r. 1776*
8. 7 ark. b. m. (Drukowano jeszcze po łaci-
nie w r. 1796, w języku franc. 1797 w Rzy-
mie i w Wilnie 1811.
- *Katechizm krytyczny, moralny y polityczny z X.*
*Gatey z franc. tłumacz. p. Gutakowskę Pod-
czaszanę Witebską. Wilno Dr. XX. Piar.*
8. 273. str. z textem franc.
- *Kazanie Gwillelma Kalińskiego C. M. miane*
*podczas Jubileuszu 1776 r. z rozkazu X. Maś-
salskiego wydrukowane w Wil. Dr. JKM. 8.*
234. str.
- *Mowy za prawem Chrystusowém przez X. Franc.*
Borowskiego Wil. Dr. JKM. Ak. 8. 115 str.
- *Posiłek ranny w każdym momencie gotowy dla*
zglodnialey grzeszników duszy. Wil. Dr. Sch.
P. 8. 422. Przedruk.
- *Kazanie o zepsuciu obyczajów, miane w Wil-*
nie w dzień S. Ignacego wyznawcy w Koście-
le Seminaryjnym tegoż S. w Wil. Dr. JKM.

Ak. 8. 10 str. Przez X. Gwilhel. Kalińskiego.
 1776. Mikołaja Kausino. Dzieło osobliwe wszechmo-
 cney prawicy Boskiey, to iest cudowne nawró-
 cenie wielkiego Doktora S. Aureliusza Augu-
 styna, po fran. napisane przez X. Mik. Kau-
 sino S. J. na ięzyk włoski przetłumaczone przez
 P. Života, a z włoskiego zaś na polski przez
 X. Jana Mackiewicza. 8.

— Jubileuszowa Książka na dyecezyą Wileńską
 z rozkazu JOX. Pastérza wydrukowana.

— Malinowskiego Antoniego. Nauka o Jubileuszu
 z przydatkiem różnych modlitw. etc. 8.

— Sanctissimi Dni Nostri Pii Divina Providentia
 Papae VI. allocutio habita in Consistorio Se-
 creto die 13 Novem. 1775. de pretiosa mor-
 te Hyaciuthi Castaneda Hispani et Vincentii
 a Pace Tonquinensis ord. praed. Missionarior.
 Apostolicor. in Regno Tonquini adjuncta pro-
 motione Emmi et Rmi D. S. R. E. Presb.
 Card. Joannis Thomae de Boxadors Domini-
 cani Ord. Mgstri Gnlis. A declaratione duo-
 rum S. R. E. Cardinal. Emmi et Rmi D. Presb.
 Cardinalis Francisci Mariae Banditi Archiep.
 Beneventani ac Emmi et Rmi Dni Diaconi Car-
 dinal. Ignatii Boncompagni in Consistorio Se-
 creto habito die 4 Julij ejusdem anni erectum.
 Impr. Romae Typ. Rever. Camerae Apostol.
 1775. Reimpr. Vilnae Typ. S. RM. et Rpb.
 Schol. Piar. A. 1776. fol. (sign. B²).

1776. Fedra Augusta Cesarza wyzwolenca Bajek Xiąg pięć z łacińsk. na polski język z przydatkiem not potrzebnych przez X. Ignac. Chodźki S. Theol. Dokt. Coll. Żodzińskiego Rektora przetłumaczone a Nayiasnieyszey Kommissyi Edukacyi Narodowey dla pożytku uczącey się młodzi we trzech językach ofiarowane. Wil. Dr. Akad. 4.

1777. Zbiór Rytmów polskich Łopacińskiego. Wil. Dr. XX. Piiar. 14. ark.

— Rozrywki uciészne y dowcipne z przydatkiem niektórych nowych w tej trzeciej edycyi historyiek y wierszów. Wil. przez X. Franc. Bohomolca S. J. 8. 279 str.

— Martin Poczobutt. Cahier des observations astronomiques faites à l'observatoire Royal de Vilna en 1773. présentés au Roy par l'abbé Poczobutt Astronome. etc. Vilna.

— Wiadomość ciekawa każdemu wielce pożyteczna, o skutkach y mocy zbóż wszelkich, jarzyn i ziół, przedruk. Wil. Dr. Ak. 301 str. 8.

— Prawdziwy przyjaciel dzieci (z Berquina) przez X. Jakuba Petrusewicza. Dr. XX. Piiar. 8. 215 str.

— Mowa do JM Panów Kawalerów Konwiktu Szlacheckiego XX. Piiar. miana d. 23 Stycznia. r. 1777 Wil. Dr. JKM. XX. Piiar. 8. str. 18. przez X. Gwilh. Kalińskiego.

— Mowa o prawdziwey y fałszywey chwale miana

- tamże na dzień S. Jozefa Kalasantego. Wil.
Dr. JKM. Rzp. XX. Piar. 8. 49 str. przez
X. Gwilh. Kalińskiego.
1777. Piotr Jozef Henry. Nauki dogmatyczne y mo-
ralne o czterech częściach Katechizmu Chrze-
ściańskiego, z franc. na polski przez X. Tom.
Dom. Waluszkiewicza. Wil. T. I. II. III. IV.
- Kazania Michała Karpowicza 8. Tom I. II.
- Mowy Cycerona tłum. X. Jul. Siemiaszki z tex-
tem łacińskim. Nakład JOX. JM. Alex. Sapiehy
Wdy Połock. przedruk z ed. 1770 r. 292 str.
- Synodus provincialis Ruthenorum habita, in
Civitate Zamosci MDCCXX. Benedicto PP.
XIII. dicata Romae MDCCXXIV edita, reim-
pressa Vilnae a MDCCLXXVII.
- Emmanuelis Alvari e Soc. Jesu de Institutione
Grammatica Libri III. 8. Editio nova correc-
tior. Viln. (Obacz ciekawą obronę Alwara pod
tyt: Pro Institutione Grammatica Em. Alvari
oratio. Calissi p. Joh. Bielski So. Jesu. 1746.
4. 26 str.)
- Andrż. Max. Fredra, Kasztel. Lwowskiego Przy-
słowia mów potocznych albo przestrogi oby-
czajowe radne wojenne, przedrukowane w Wil.
Dr. Ak. 12. 96 str. 3 karty przedmowy, 3
kart rejestru. Przysłowiów 744. Od str. 71.
Dokład ludzkich rozumów, od str. 77. Przy-
datek przysłowiów Max. Fr. z starego Ręko-
pisma (200) ogółem 944

1777. X. B. Siruć. S. P. Dzień zakonny albo sposób bogoboynego wszystkich godzin w zakonie trawienia z franc. Wil. 12. str. 110.
- X. B. Siruć. S. P. Arytmetyka prostacka, czyli nowy sposób czynienia rachunków, którego nieumieiających czytać nawet łatwo nauczyć można—wynaleziona przez X. B. S. S. P. 8. 31 str.
1778. Псалтирь. Въ Вильнѣ. 1778. (*Sopikow.*)
- Altorius duchaunas Kwepancia swilkima przisz Majestota Diewa etc. Wilniuy. Dr. Akad. (Xiążka do nabożeństwa).
- Skarb nieoszacowany Oyców Franciszkanów Litewskich w roli Chrystusowey zataiony, którego ciała oyczynna na wypłacenie zaciagnionego długu sprawiedliwości Boskiej użyć może, z pewnych dokumentów Konwentu Wileńskiego Oyców Franciszkanów y z niektórych historików wydaiący się—to iest Ciała męczenników Franciszkanów, na potrzebny (w czas kary Boskiej) na sukurs pod ziemią zachowane w którym by były mieyscu y iako pomęczone, różnemi dowodami komprobowane, przy wielu innych relacyach przez X. Anton. Grzybowskię. S. T. D. na tenczas Kommissarza Konwentu Wil. Franc. w Wil. Dr. JKM. XX. Franciszk. 1778. 8. Rozdz. XVII. kart 124.
- Dzieie pretendentów do Korony Angielskiej zebrane przez X. Franc. Paprockiego S. J. Ed. II^a Wil. Dr. Ak. 8. 4 $\frac{1}{2}$ ark.

1778. Mowy Cycerona tłum. p. X. Adama Tołoczke
z text. łacińsk. Dr. Pijar. T. I.
- Kazania niedzielne X. Jozefa Pazowskiego Bibl.
Ak. Wil. Wil. Dr. JKM. Akad. 8. Tomy II^a
496. 530 str.
 - Zbiór mów w czasie Seymu ostatniego sześć
niedzielnego mianych 8. Wil. Dr. JKM. str.
nieliczb.
 - WJ. Pan Wybicki Wizytator Akademii Wi-
leńskiej uczyniwszy oświadczenie przytomnym
Panom i Professorom w czasie rozpoczęty ie-
go publiczney wizyty taką do Akademików Wi-
leńskich uczynił mowę b. r. 4. 1 ark.
 - Mowa do WJP. Wybickiego Podwoiewodzego
Poznańskiego na początku wizyty Szkoły trze-
cioletniej miana przez JP. Ignacego Malczew-
skiego w Akad. Wil. 1778. d. 2 Lipca.
 - Kazanie na pogrzebie Mik. Łopacińskiego Wdy
Brzeskiego Wil. d. 24 Lut. miane u XX. Pi-
iar. 8. kart 21. przez X. Gwil. Kalińskiego.
 - Kazania, Exorty y Mowy w czasie pogrzebu
Łopacińskiego Bisk. Żmudzkiego r. 1778. d.
15 Lut. miane 8. 21 str.
 - Kazanie na pogrzebie JW. Jozefy z Pláterów
Burzyńskiej Woiew. Mińskiej w Rośc. XX.
Missyonarzy, w Wil. 1778. d. 9-Marca Dr.
JKM. 8. k. 16. X. Gwilh. Kalińskiego.
 - Dictionarium latino polonicum ad usum publi-
carum in Regno Pol. Scholarum. Vil. 8.

1778. Placyda Nowickiego. Kazanie powinna wdzięczność JJWW. JP. Wincentemu Antoniemu y Helenie z Siesickich Pakoszom etc. w czasie prowincjonalnych obrad w Hubinie odprawiające się imieniem całego zakonu Franciszkańskiego, a w szczególności Konwentu Hubińskiego. Wil. Dr. JKM. XX. Fran. fol. str. 9.

— Augustissimae, Invictissimae ac Potentissimae Dominae Dominae Catharinae II. Imperatrici totius Rossiae etc. etc. etc. Dominae suae Clementissimae, carmen heroicum occasione legum acquissimarum suae Imperatoriae Majestatis promulgatarum Polociae religiosi Basiliani suo imperio intra Albam Rossiam subditi. D. D. D. Anno 1778. fol. lat. (*sign. Hjjj*) 16 pp.

— Splendido Ecclesiae Lumini totius Orbis glorioso thaumaturgo ordinis minorum sancti patris Francisci conventualium speciali patrono, ac protectori obplenissimam divinarum scientiarum peritiam seraphicae scholae primo regi, ac moderatori provinciae Lithvaniae, albae Russiae, Samogitiae, hujusque, conventus generalis ac custodialis Vilnensis Intento conservatori divo Antonio Padvano, cujus gratia ac patrocinio cum jam ad mentem venerandi desflinatorij Scholasticum cursum meum compleverim quae ergo Te duce adiutore didici Haec nunc gloriosissimo nomine tuo illu-

strata prostratus cum humillima ac profundissima veneratione primitus... tibi consecro ac dedico, demum te permittente, veniamque dante, honoris, scientiae ac sapientiae tuae enixis, atque continuis cultoribus idque R. P. M. Antonio Karega S. Th. D. Exprov. Guard. ac Patri hujus Conventus Custod. ac Gener. Vil. singularissimo tutori ac benefactori, studiorum nostrorum, tum ad verbo divino tum a rationibus, tum denique a juris naturalis scientia repetitis eruditissimo praefecto ac consolidatori nec non A. R. P. M. Cleto Bohusz S. T. D. Exprov. Guard. ac Patri Conv. Gielvanens. Praestantiss. viro rerum gestarum gloria, dignitate, dexteritate constantia benevolentia celeberrimo A. R. P. M. Victori Steparewicz S. T. Perp. Definitori Prov. Secret. ac Assistenti ejusd. natura ingenio, morum integritate, scientia atque humilitate ornatissimo. A. R. M. Ludovico Skoczyński S. T. D. Patri Conv. Lzejbakpoliensis in jure divino Ecclstico, Canonico atque morali viro peritissimo olim professoribus meis meritissimis patribus dignissimis omniique disciplinarum studijs patriae ac Ecclesiae optimis pro maximis in me collatis gratijs ac beneficijs inque perenne obsequij ac venerationis monumentum, exercitationem hanc Theologicam publice in Eccl. S. Mariae in Arenis Vilnae habitam o-

bijcientibus AA. RR. PP. MM. Sanctiss. Ordinis Praedicat. regentibus ac professoribus sapientissimis Frater Placidus Nowicki in Ordine Minor. S. Patr. Franc. Conventualium S. Th. Maister ejusdemque Regens, ac defensor Vilnen. cum suo alumno, objectis satisfaciente. R. P. Baccalaureo Placido Jaszezult anno MDCCLXVIII. mense Junio die DDD.

1778. Wolant z okoliczności podpisania pułkownictwa pierwszey straży od Naiasnieyszego Stanisława Augusta Kr. Pol. JW. J.P. Jozefowi Jeleńskiemu Kasztel. Nowogr. Sęd. Ziemsk. Woiew. Trockiego Staroscie Jakimowieckiemu a teraz nowo Pułkownikowi 1ey straży Woysk. W. X. Lit. w Wilnie r. 1778 napisany, a w dobrach Skorbucinach tegoż r. dnia 15 Grud. ofiarowany. (7 str. 4.) wiersz. W końcu podpis, Powietnik i sługa nayniższy X. Podlecki Geometra J. K. M.—(*Wł. Trębicki.*)

1779. Na pogrzebie Antoniego Tyszkiewicza Kazanie Michała Karpowicza. Wil. Dr. Akad. 8.

— Dowód z początków prawa przyrodzonego dany językiem francuzkim a na oyczysty język przełożony od Tadeusza Młockiego. Wil. 8. (z 1. edycij 1766. Warsz.)

— Mowa X. Gwil. Kabińskiego o prawdziwey obyczayności, miana do JM. PP. Kawalerów edukuiących się w Konwikcie Szlacheckim XX. Piłarów. 8. Wil.

1779. Dowód Rocznege postępu w Algebrze y Fizyce, który przez stwierdzanie propozycyi dawanych y ułatwianie zadań okazali WWJJPP. Jozef Plater Woyskowiez Infant. Stan. Wołłowicz Sta Purwiński. Jozef Kociell Stt. Oszmiań. Tadeusz Podbereski Skarb. Wil. Ign. Gorecki Czesznik. Nurski uczący się Filoz. y Matemat. w Koll. Nobil. Sch. Piar. w Wil. Typ. XX. Piar. 4. 5 ark.

1780. Myśli wybrane z francuzkiego oraz pieśni z SARBIEWSKIEGO, przekładania Tadeusza Platara. Wil. 8.

— Rozrywki ucieszne dowcipne y pożyteczne.

— Pienia cało dzienne y cało nocne na przybycie do krajów Biało-Rossyjskich Nay. Katarzyny II. Cesarzowey Stworzycielki, prawodawczyzny y matki całej Rossyi, od poddaństwa prowincyi Dzwieńskiey przez X. Konstantego Benislawskiego jednego z nayspoddannieyszych poddanych, wierszem Królewskim złożone. Wil. Dr. Ak. 4. 19 ark.

— In auspiciatissimo adventu Serenissimae Potentissimae Invictissimae, ac Augustissimae Catharinae II. totius Rossiae Imperatricis Dominae Dominae suae Clementissimae Polocensi Archiepiscopo plaudente ac praceunte ad contestanda omnium in alba Rossia Graecocatholicorum gaudia monachi Bāsiliiani Suae Majestatis Imperio intra Albam Russiam sub-

diti Encomiasticon. DDD. fol.— po franc. po włosk. po łac. (sign. G²).

W wierszu łac. Chronostycznym r. 1780.

Piękne wydanie.

1780. Żywoty Świętych Pańskich, Piotra Skargi wydane raz dziewiąty, fol. T. II^a.

— Zbiór mów różnych w czasie Seymu sześć niedzielnego mianych 8. pierwsze Tomy.

— Zbior mow w czasie Seymu mianych. 8.

— Kazania przy wprowadzeniu do Kościoła parafialnego S. Jana w Wilnie Ciała Sw. Teofila Męczennika od Oycy Sw. Piusa VI. przez Kardynała Albaniego Protektora Królestwa Polskiego, u stolicy Świętej. JW. Taddeuszowi Ogińskiemu W. Trockiemu łaskawie ofiarowanego, nakładem tegoż JW. Wdy z Rzymu sprowadzonego y przy tymże Kościele w Kaplicy Bożego Ciała od siebie erygowaney ulokowanego, miane r. 1780. W Wil. Dr. Król. przy Akad. 8. 74. str.

— Hasło zbawienne nauki Apostolskiej złożone i zgromadzone z rozmaitych rozmów, z Teologii dogmatycznej, moralney, spekulatywy historyczney, z Kanonów, z Katechizmu i z nauki ascetyczney wyjęte z poważnych autorów y na pożytek dusz chrześcijańskich, a osobliwie w stanie duchownym żyjących ułożone przez W. X. Tymoteusza Szczurowskiego Zakonu S. Bazylego. W. S. Teologii Doktora Proto

Notaryusza S. Ap. y za dozwoleńiem zwierzchności do druku podane R. P. 1780. Wilnie. Dr. XX. Bazyl. 4. T. I. str. 236.

1780. *Tractatus de Incarnatione verbi Divini* Adalberti Kreczman Ord. Praed.

— Adalb. Kreczman. *Tractatus de fide Theologica ejusque regulis spe et Charitate.* 8.

— *Horae diurnae breviarii Romani ex decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restituti S. Pii V. pontificis Maximi jussu editi. Clementis VIII et Urbani VIII. auctoritate recogniti cum officijs sanctorum novissimae concessis.* 18. Vilnae.

— *Processus judiciarius czyli sposób prawowania się w Trybunale y wszystkich WX. Lit. etc. Krótko zebrany y dla informacyi obywatelów do druku podany.* 12. Wil. Dr. XX. S. Piar. 299 str.

1781. Andrż. Max. Fredra Kasztell. *Lwowskiego przestrogi polityczno-obyczajowe* — z łacins. na polski język przetłumacz. przez X. Jana Ign. Jankowskiego. Wil. Dr. Król. przy Akad. 1781. 12. 151. (sign. A. G.) 8½ ark.

— *Rymy miłey y przystoyney zabawie służące,* wydanie piąte. Wil. Dr. Ak. 12. 186 str.

— *Historya Państwa Rossyjskiego Nestesuranoja* tłum. Bern. Sirucia. Wil. Dr. JKM. Schol. Piar. 1781. 8. Tomy I. V. 379. 419. 472. 465. 364 str.

1781. Dwa wielkie światła na horyzoncie Połockim z Cieniów zakonnych powstające czyli żywoty SS. Panien y matek Eufrozyny y Parascewii Zakonnice y Hegumenii, pod ustawą S. Oyca Bazylego W. w Monastyrze S. Spasa za Połockiem żyjących z Chronologią y przydatkiem niektórych służących do tego wiadomości i t. d. p. W. X. Ignacego Stebelskiego Zakonu S. Bazylego W. Prow. Litewsk. do dr. podane R. P. 1781. W Wilnie w Dr. XX. Bazyl. 8. Tomy 3.

— Luc. Aen. Seneki listy do Luciliusza tłumacz. X. Dawida Pilchowskiego S. J. Wil. 1781. 8. T. I. i II.

— Kazanie o miłości Ojczyzny na reassumpcyi Trybunału Głłgo W. X. Lit. kadencyi Litewsk. 15 9br. miane r. 1781 w Wil. przez X. Michała Karpowicza. 8.

— Kazanie na ekzekwiach za duszę s. p. Michała Frąckiewicza Exprowincyała Rek. Coll. Snipskiego i Konw. Wil. Schol. Piar. w Kaplicy tegoż Konwiktu miane w Wilnie r. 1781. d. 30 Stycznia 8. kart 12. przez X. Gwillh. Kałińskiego.

— Damascena Rymaszewskiego. Kazanie w dzień uroczystego wystawienia ku powszechney czci dwóch ciał męczeńskich Adaukta y Wiktoryi w Kościele Wil. Wizytek miane. 8.

— Hasło zbawienne nauki apostolskiej etc. p. X.

Tym. Szczurrowskiego Z. S. B. T. II. 215 str.

1781. Obowiązki człowieka chrześcianina y obywatela na Boskiej Religii y prawie przyrodzoném ugruntowane przez X. Jozefa Legowicza 8. Wil.

— Adalb. Kreczman. Ord. Praed. Tractatus Theologicus Dogmatico-Scholasticus de religione revelata, ejusque regulis, nempe Sacra scriptura et traditionibus, juxta mentem S. Thomae Angelici et Ecclesiae Doctoris.

— Adalb. Kreczman. Tractatus Theologicus Dogmatico historico-critico-scholasticus de re Sacramentaria in communi et in particulari juxta mentem Sancti Thomae Angelici Doctoris repraesentatus.

— Indagatores Naturae in Lithuania seu opuscula varii argumenti authore et redactore Joan. Emman. Gilibert. Anno 1781. Vil. Typ. S. R. M. penes Academiam. 8. 128 str.

— Universitas et Academia Vilmensis olim a Valeriano Protasewicz Vilmensium Antistite condita; a Gregorio XIII. P. M. a Stephano Bathoreo aliisque Poloniae Regibus atque ab Universis Regni Ordinibus probata et confirmata, nunc ab amplissimo Collegio praefectum Institutioni publicae instaurata, ac nomine Scholae Principis insignita. A. D. 1781. Viln. Typ. S. R. M. penes Acad. fol. 13 ark.

1782. Z powodu kończącego się Trybunału Głłgo W.
Tom IV.

X. L. Oda od pewnego w Wilnie. R. P. 1782. m. Kwietnia 7 dnia. W Druk. J.KM. przy Akad. 4. ark. ozdobny.

1782. Zabawki poëtyckie młodzi szkół Mińskich w Wilnie. Dr. Akad. 8. 40 str. wydał Mich. Duziński. Prof. Poëtyki.

— Oblężenie miasta Kale, wiadomość historyczna z franc. Wil. 8. 268 str.

— Loika (Kazim. Narbutta) bezimiennie wyd. 118 str. 8.

— Dykeyonarz Filozoficzny Religii w którym gruntuia się wszystkie wiary Stey artykuły lżone od niewiernych i odpowiada się na wszystkie ich zarzuty wydany w franc. języku od J.X. Nonnota pomnożony od tegoż y poprawiony, a teraz na pols. język p. J.X. Tadeusza Brzozowskiego Prof. w szkołach mińskich wytłum. z epigr.

Rationabile obsequium vestrum

ad Rom. v. 12.

Tomy I—IV. 8. Załączony tytuł drugi Nowy dykcjonarz anti-filozoficzny.

— Luc. Aen. Seneki listy do Lucyliusza tłum. X. Dawida Pilchowskiego. S. J. (Reszta dzieła, patrz. r. 1781.)

— Luc. Aen. Seneki o łaskawości Xiąg dwie o gniewie Xiąg trzy, tłum. X. Dawida Pilchowskiego S. J. 8. 411 str.

— Zbiór mów różnych, w czasie Seymu sześć niedzielnego mianych. 8. (Reszta tomów).

1782. **Compaing.** O Świątobliwości y obowiązках Kapłanów Xiąg dwoie z włoskiego na polski od iednego Bazyljana przetłumaczone 8.

— O świątobliwości i obowiązках Kapłanów Księga trzecia w rzeczy stosowanej do nich, na-przód przez dwa Kazania X. J. d'Avila y prze-strogi jego zbawienne, powtórę przez porzą-dek życia po kapłańsku zachować się mające-go, potrzebie przez Naukę z mszy świętej i o pacierzach kapłańskich, zebrane T. III. (*Ka-talog Zawadzkich.*)

— Nabożeństwo domowe na każdy dzień całego tygodnia rozłożone, bogoboynym gospodarzom dla domowej czeladzi na pożytek duchowny ofiarowane. 8. (*Kat. Zawadzkiego.*)

— Hasło Zbawienne etc. X. T. Szczurowskiego T. III. str. 216. (patrz 1780. 1781.)

— Geografia krótko na lekcyę podzielona dla nau-ki młodzi, z franc. P. Lenglet du Fresnoy tłum. Kajet. Nagurski 8. 317 str.

— Stanisława Czernieckiego. Stół obojętny to iest pański a oraz y chudopacholski albo sposób gotowania rozmaitych potraw. 8.

— Joan. Emman. Gilibert. Flora Lithvanica in-choata, seu Enumeratio Plantarum quas cir-ca Grodnam collegit et determinavit. J. E. Gilibert etc. Collectio 4ª Vil. Typ. S. R. M. penes Academiam. 8. 117 pp.

— Joan. Emman. Gilibert. Exercitium Botanicum

- in Schola Principe Universitatis Vilmensis habendum 1. Enumeratio methodica plantarum 4. Typ. Acad.
1782. Compendium Institutionum oratorium e probatis Rhetoribus excerptarum ad usum iuventutis Vil. Typ. PP. Schol. Piar. 8. 88 pp. Jest to skrócenie z Konarskiego De arte cogitandi. Autor X. Mich. Charkiewicz. Pijar. (um. 1801 r.)
1783. Pamiętka stoletnia zwycięstwa pod Wiedniem przez Jana III. Król. Pols. nad Turkami o-
trzymanego. R. 1683. d. 11. y 12 Pazdz.
Wil. 8.
- Zabawki oratorskie (przez X. Fran. Bohemolca).
 - Zegar Monarchów z życia Marka Aureliusza Cesarza Rzymskiego przez JWX. Antoniego Guevara Biskupa Accitańskiego Karola V. Cesarza Chrześcijańsk. Spowiedn. Kaznodz. y dzieiopisa r. 1524 złożony w r. 1611 z hiszpańskiego języka na łaciński przełożony a przez urodzonego Ant. Felixa Roszkowskiego pols. niegdyś tłumaczony językiem, przedrukow. w Wil. Dr. XX. Bazyl. 8. 681 str.
 - O naśladowaniu Chrystusa Pana Xiążki IV. Tomasza a Kempis. 4.
 - Massylliona mowy postne miane przed Delfinem. 8.
 - Hasło zbawienne X. T. Szczurowskiego T. IV. str. 307.

1783. Życia y zdania sławnych wieku XVIII pisarzów z francuzkiego przełożone.

— Simon'a Lhuillier. Arytmetyka dla szkół narodowych przełożona z franc. przez X. Gawrońskiego. Wyd. 3^e Wil. 8.

— X. Mich. Karpowicza. Mowa przy zaczęciu lekcij dogmatyczney Teologii w Akad. Wil. fol.

— X. Mich. Karpowicza. Kazania na rozpoczęcie Trybunału Gł. W. X. Lit. w r. 1782. d. 18 Maja miane w Grodnie, pierwsze o szlachetności chęci do usług publicznych, drugie o ciężarach i pociechach osób na urzędzie y godności będących. Wil. 8.

— X. Mich. Karpowicza. Kazanie w dzień S. Katarzyny w Kościele Akademickim Wil. miane.

— Piotra Jozefa Henry. Nauki dogmatyczne y moralne o 4. Częściach Katechizmu Chrześcijańskiego z franc. na polski przez X. Tom. Dom. Waluszkiewicza. Wyd. 2^{ie} T. I. II. III. IV.

— Ignatii Wilczek. Casus peculiaris. Historia. Vln. 8.

— Emman. Alvari e Soc. Jesu. de Institutione Grammatica Libri 3^e Ed. nova. 8.

— Przypisy do historyi powszechney dla szkół narodowych na Klasę III. Ed. druga. Wilno. 8.

— Nauka o Krasomowstwie z Xiąg Cycerona w Druk. Akad. 192 str.

1784. Dzieło Teatralne w dzień uroczystości w szkołach w r. 1783 z okazji wieku skończonego

- po zwycięstwie pod Wiedniem, w jednym Akcie, w Wil. Dr. Ak. 1784. 8. Bezimienne.
1784. Satyry wszystkie Horacyusza wierszem polskim przez jednego z obywatelów litewskich wyłożone, w Wil. Dr. XX. Schol. Piar. 8. 263 str. i Przemowa etc. (Tłumacz, Marcin Matuszewicz Kasztel, Brzeski.)
- Mowy wybrane po większej części z starożytnych mowców y dzieiopisów. Wil. 8. T. I. II.
- Mowy wybrane po większej części z późniejszych mowców y rękopismów zebrane. Dr. Ak. 8. 2 Tomy. 425. i 432 str.
- Mowa Cyclerona za Marcellem miana w Senacie Rzymskim, przełożona na język oyczysty przez uczniów literatury w Szkole Glow. W. X. Lit. Wil. Dr. Akad. 8.
- Emm. Alvari e Soc. Jesu—de Institutione Grammatica Libri III. 8.
- Mowa zawièraiąca uwagi nad pierwiastkowemi dziedzicami świata, nad dawnym Egypcem, Assyryą, Medami y Persami, przez Mik. Wolskiego.
- Zbiór mów różnych w czasie Seymu sześć niedzielnego mianych w Grodnie.
- Nauka o Krasomówstwie z Xiąg Cyclerona przez X. Jozefa Boreykę etc. Wilno. Dr. Ak. Wydan. 2ie (patrz 1763.)
- Prospectus lectionum in Alma Univers. et. Acad. Viln. ex anno 1783 in annum 1784. fol.

1784. O domowém cwiczeniu dzieci z Rollina, przez Tołoczkę. Wil. u XX. Pijar. 8. 159 str.

— Zbiór krótki o obrządkach mszy S. ofiary Benedykta XIV de sacrificijs Missae.

— Uwagi Chrześcijańskie w każdy dzień miesiąca. 18. Wil.

— Katechizum filozoficzny X. Fléchier de Reval tłum. Walsuszewicza Dr. Akad. 8. T. I. II. 288. i 376.

— Compendium Theologiae moralis universae Vilnae. T. I. et II.

— Institutiones Theologiae Scholasticae quas ad usum Seminariorum e propriis suis praelectionibus contraxit Petrus Collet Presbyter Congr. Miss. T. I. II. Ed. nova Vil. Typ. Acad. 8.

— Kazanie w uroczystość Imienin Najiaśń. Stan. Augusta do Trybunału Głł. W. X. L. w Grodnie miane przez X. Mich. Karpowicza. 8.

— Dowód rocznego postępu, przez uczniów klasy pierwszej i drugiej w Szkołach podwydziałowych. Wileń. 4.

1785. Brama atwerta ing wiecznasti. Wilniuy.

— Nauka prawa Hieron. Stroynowskiego. Dr. Akad.

— Synod Ruski w Zamościu odprawiony r. 1720. Przedruk XX. Bazyljanów. 8.

— Cosmo-teologiczne uwagi o nayważniejszych cudach boskich y o prawdach, które się w państwie natury y łaski nayduią, ku większey czci

y chwale Boga y Stworcy naszego, ku zawsty-
dzeniu niewiernych, ku powszechnemu zbudo-
waniu, z objawienia y z rozumu dowiedzione
przez Jana Walpurger z franc. przetłumacz.
na język polski. Wil. Dr. Aka. 8. 324.

1785. Kazanie na uroczystość SS. Piotra y Pawła A-
postolów miane w obecności Xiążęcia Biskupa
Massalskiego 8. Wil.

— Prospectus lectionum in Alma Univers. et A-
cad. Viln. ex anno 1784 in an. 1785 fol.

1786. Filozof bez Religii uważany w towarzystwie przez
Xdza X. B. P. K. W. P. W. T. S. G. W.
X. L. S. T. i O. P. D. (Bohusza) Wil. Dr.
J. K. M. Ak. T. I i II 239—268 str.

— Statut W. X. Lit. Typ. Acad. fol.

— O Elektryczności sztuczney y naturalney Xię-
gi dwie z włoskiego X. Jana Beccaria tłum. X.
Bonif. Jundzilla. Dr. Schol. Piar. 8. 509 str.

— Berquina. Przyjaciel dzieci, z franc. przez An-
nę Narbuttównę przełożone dzieło. T. I. 8.

— Filip. Neryusza Golańskiego, O wymowie y
Poëzyi. 8.

— Karola Massini Congreg. Orat. Zbiór dwojaki
żywołów SS. Pańskich od baiecznych i wąpli-
wych powieści przeczyszczony, z przydatnym
żywotem Zbawiciela Pana naszego y Najśw.
Maryi Panny z włosk. ięzyka, na polski przez
X. Porfirego Skarbka Ważyńskiego przetłu-
maczony. Wil. T. I.—XIII. 8.

1786. Kazanie o zgodzie y jedności obywatelów, przez X. Michała Karpowicza, w uroczystość Imienia Najiaśn. P. N. M. Stan. Augusta Króla miane d. 8 Maja. 8.

— Kazania Jubileuszowe przez X. Zygmunta Łastowskiego miane 8.

— Akty y pieśni, których XX. Missyonarze S. J. podczas zwyczajnych Missyi używają, razem zebrane y dla pomnożenia większey chwały Boskiey w prawowiernych Chrześcianach wydane. Wil. Dr. Ak.

— Institutiones Christianae pietatis, seu parvus Catechismus Catholicorum, auctore R. P. Petro Canisio S. J. 8. (z textem pol.)

— Prospectus lectionum in alma Universitate et Acad. Vil. ex an. 1785 in annum 1786. fol.

— Альфа и Омега, то есть, начапокъ и конецъ, избранныя ошъ божеспвенныхъ писаній. Евангельской и проповѣди. Апостольскихъ ученій и ошъ правилъ Св. Ошець и пр. переводъ съ Греческаго. 4. (Wydanie Raskolników) Sopików.

1787. Botanika dla Szkół Narodowych. Wydanie drugie. 8. Przez X. Krzysztofa Kluka. (1^{sze} wyd. r. 1785. Warsz.)

— Ruth. Sielanka tehliwa, która w r. 1784 nagrodę poëzyi w Akadem. Francuzkiey odnio-

śla. Przekładania Ant. Ożarowskiego. s. l. a. 1787 8.

1787. Ewangelie na niedziele y wszystkie święta, które w Kościele Katolickim według Rzymskiego obrządku przez cały rok czytane bywają. Z przydatkiem nowym na niektóre Święta Królestwa Polskiego i W. X. L. przez W. X. Jakuba Wuyka S. J. przełożone. Wil.

— Kazania Skargi o siedmiu Sakramentach przedruk w Wil. fol. Typ. Acad. (patrz 1737.)

— Process sądowy czyli sposób prawowania się w Trybunale y wszystkich subseliach W. X. L. poprawiony y znacznie pomnożony przydatkiem supplementu, w którym się zawiera zbiór Konst. *Novellae legis*, od początku panowania Najiasn. Stanisława Augusta do ostatniego Seymu r. 1786, tudzież Series Marszałków W. Trybunału Głt. W. X. L. z wyjaśnieniem znaczniejszych niektórych przypadków do Trybunału stosujących się. Wydanie ósme. 8. 301 str.

— O porządném nabożeństwie chrześcian dzieło wydane w języku włoskim przez X. Ludwika Antoniego Muratori, po polsku przełożone przez jednego z XX. Scholarum Piarum, prowincij Litewskiej w Wilnie, w Druk. J. K. M. y Rzpłey u XX. Piiarów R. 1787. Przypisane Ignac. Jak. Massalskiemu Bisk. Wil. (przez X. M. Tukallę) 588 str. i Spis.

1787. Prospectus lectionum in Alma Univers. et Academia Vilmensi ex anno 1786 in an. 1787. fol.

— Prospectus lectionum in Alma Academia et Universitate Viln. ad instaurationem studiorum ex anno 1787 in annum 1788 propositus. Viln. penes Academiam. fol.

— Ad Excell. et Rndiss. Ferdinandum Mariam Saluzzo de ducibus Carigliano Archieppo Carthag. Nuntium Apostol. in Regno Polo. et M. D. L. cum Celsiss. Princip. Ignatij Massalski Vilmens. antistitis anniversariam natalis diem Vilnae sua praesentia cohonestaret die 31 Julii A. 1787. A. RR. Schol. Piar. (forma jedna.)

1788. Mahomet Prorok Tragedya Woltera w pięciu aktach, przekład Kapitana Debouhr, który się podpis. w dedykacj. 8.

— Filippa Neryusza Golańskiego, O wymowie y poëzyi. Wil. Dr. XX. Piar. 8. 487 str.

— Tegoż. Listy memoryały y suppliki, przez autora o Wymowie y poëzyi. 8. Dr. JKM. XX. Schol. Piar. 8. 366 str.

— Clarissimi viris Lucae Gornicki Rerum polonicarum scriptoris, actio adversus Demetrium, et pro Demetrio, latine versa per Casimirum Rogowski — Sławnego męża Łukasza Górnickiego dzieciopisa polskiego, sprawa przeciw Dymitrowi y za Dymitrem, po łacinie przełożona, a ku pożytkowi młodzi oboiey mowy y wymo-

wy uczącej się wydana r. 1788. Wil. 4. str. 114. w dwie kolumny obok. Szczególny przykład dla młodzieży!!!

1788. Zbiór mów y pism niektórych w czasie Seymu stanów skonfederowanych. Wil. T. I.—XII—Druk. Akad.

— Antoniego Popławskiego. Moralna Nauka dla szkół narodowych, na trzy klasy, drugi raz wydana. Wil. 8. (z Ed. Krak. 1785. r.)

— Grammatyka francuzka dla dam y Kawalerów uczących się ięzyka francuzkiego, przedrukowana. Wil. 12. (v. 1791).

— Emmanueli Alvari Institutiones Grammaticae. 8.

— Zbiór praw y przywileiów miastu stołecznemu W. X. L. Wilnowi nadanych na żądanie wielu miast Koronnych, jako też Wielkiego Xięstwa Litewskiego ułożony y wydany przez Piotra Dubińskiego Burmistrza Wileńskiego R. 1788. W Wileńcu w Druk. JKM. przy Akademii. fol. Przypis Stan. Augustowi. jedna karta, reszty 312 str. i Spis.

Jedyny zbiór do historij miasta Wilna, ale ani dość starannie, ani umiejętnie zebrany, wieleby złąd wyrzucić, a więcej jeszcze dodać można. Może być że popalone i powynoszone Archiwa nie dozwoliły lepiej zrobić, może nie umiał, wszakże—*si desint vires, tamen laudanda voluntas*. Inne miasta, ile nam wiadomo, podobne monumenta tylko w Rękopismach posiadają, lub świeżo wydrukowane: dzięki Dubińskiemu główniejsze przynajmniej dla historij Wilna zebrane zo-

stały. Wiele tu można skrytykować; ale nikt jednak i tego gdzieindziej nie zrobił.

1788. Kazanie na dzień ŚŚ. Piotra y Pawła, przez Mięch. Karpowicza Wil. 8.

— Kazanie z wyznaczoney materyi od zwierzchności, do duchowieństwa na kongregacyą zgromadzonego w Woiewodztwie Mińskiem r. 1788 miane przez X. Jozefa J. K. Rawicza Rusieckiego. Wil. 8.

— Prospectus lectionum in Alma Academia et Universitate Vilnensi ad instaurationem studiorum ex anno 1788 in an. 1789 propositus. Vil. penes Academiam. fol.

1789. X. Para du Fancias. Początki zdrowey filozofii zgodzone z początkami religii, dzieło wydane w ięzyku francuzkim, na polski przełożone przez X. M. T. S. P. (przez X. M. Tukallę S. P. u Bentk. II. 51. błędnie X. M. F. S. D.) Tom I. 491. II. 533 str.

— Jana Czenpińskiego. Na rozpoczęcie repetycyi lekcyi filozofij w polskim ięzyku mowa. Wilno.

— Pilchewskiego. X. Dawida. Odpowiedź na pytanie jeśli nie czułość w wyższych wiekach ku poddanym tak była opanowała serca Polaków, iż uczeni nią nawet zarażeni zostali, czyli dodatek do xięgi o poddanych polskich. 8.

— Apteczka domowa zawieraiąca zbiór lekarstw po większey części prostych Wil. 1789. 8. T. I. 189. T. II. 135. Przez X. Mac. Tukallę S. P.

1789. Nauka położnicza przez pytania y odpowiedzi po francuzku napisana, a teraz wyłożona po polsku przez Jozefa Berger de Longchamps. Wil. Dr. JKM. 8. 253 str.

— Historia z autorów y dyplomatów domu XXąt Massalskich. 4.

— Wiadomości o funduszu y dochodach Szpitala y probostwa S. Troycy. Wil.

— Krótki y prosty sposób rozporządzenia życia codziennego podług upodobania Boskiego z wielkiem duszy pożytkiem y zasługą, dla każdego stanu ludzi podany 18. Wil,

— X. Ignacy a S. Maria de Mercede. Trynitarz. Odpowiedź Bezimiennemu autorowi Xiążeczki z tytułem, Co jest Papięż? wierszem łacińskim przez J. Sz. drukowaney, teraz polskim wierszem przy łacińskich przedrukowanych, z dodatkiem okazującym pierwiastkowe dostojenstwo Papięża, za Papiestwa Piusa VI. Wil. XX. Bazyljan. 4.

— Kazanie o potrzebie pocziwości y religii w obywatelach y urzędach X. Mich. Karpowicza. 8.

— X. Jan Nepom. Kossakowskiego. Kazanie o miłości oyczyzny. 8.

— Prospectus lectionum in Alma Universitate et Acad. Viln. ex anno 1789 in an. 1790. fol.

— Dowód rocznego postępu w Matematyce y Logice przez uczniów czterech klass wyższych w szkołach Podwydziałowych Wilensk. okaza-

ny pod dozorem Tomasza Życkiego Fil. Dok.
tychże Nauk Profess. R. 1789. mc. Lipca 18
d. 4. $\frac{1}{2}$ ark.

1790. Spasabas giedojma, nabażnay Miszias szwietas
su isz pasininu galibes Diewo. Wilniuy. Dr.
Akad.

- Mokślas diel mażu wajku. Wilniuy.
- Życia Sapiebów y listy do Monarchów Książąt
y różnych panujących do tychże pisane. T. I.
Wil. Dr. Ak. JKM. 4. 393. (Drugi Tom
w Warsz. 1791. 320 i 24 str.
- X. Juljusza Flora, o początku y dziejach naro-
du Rzymskiego powieści Ksiąg IV abo histo-
rya tego narodu, tlómaczenie X. G. Falissow-
skiego Wil. Przedruk XX. Bazyljan. 8. 278
str. (294).
- Albert nowy czyli terażnieyszy albo sekreta no-
we r. 1790. Wil. Dr. JKM. Rzpt. XX. Pi-
iar. 8. 240 str.
- Zbiór mów y pism niektórych w czasie Seymu
Stanów skonfederowanych. Wil. Dr. Ak. T.
XI. XII. 8.
- Porządek nabożeństwa w Kościele S. Jana na
dzień szósty miesiąca Czerwca od Administra-
cyi Duchowney Wileńskiej naznaczonego na
podziękowanie Panu Bogu za obronienie naro-
du od buntowniczych zamachów. Wil. 8.
- X. Jan. Nep. Kossakowskiego. Kazanie o za-
chowaniu praw narodowych, w dzień S. Stani-

ślawa Bisk. Męczen. etc. W Kościele S. Jana Akademickim. 8.

1790. X. Filippa Neryusza Golańskiego. Razanie na dzień S. Razimiérza w Katedrze Wileńskiemiane. d. 4 Marca. 1790. 8.

— Razanie o władzy Kościoła przez X. Michała Karpowicza r. 1790. 8.

— Razanie z okoliczności nabożeństwa..... miane przez X. Stef. Łopacińskiego. 8.

— Emmanueli Alvari S. J. De Institutione Grammaticae Libri tres Editio nova correctior, cum licentia Superiorum et privilegio S. R. M. 8.

— Directorium horarum Canonicarum et missarum in annum Domini MDCCXC. pro diocesi Vilnen. autoritate et mandato Cels. ac Rnds. Princ. Massalski Typ. S. R. M. penes Academ. 8.

— Konst. Bogusławskiego. Rozprawa o potrzebie uczenia się Teologii (dum Cathedram Theologiae moralis in Academia Vilnensi conscenderet publicamque lectionem inchoaret). 4. Typ. Acad.

— Prospectus lectionum in Alma Universitate et Acad. Viln. ex anno 1790 in an. 1791. fol.

— Dowód rocznego postępu w Matematyce y Logice przez uczniów czterech Klass wyższych w Szk. Podwydz. Wil. okazany pod dozorem T. Życkiego Fil. D. 1790 r. 4.

— Dowód rocznego postępu przez uczniów Klas-

sy drugiej w naukach przepisanych pod dozorem X. Fran. Skarzyńskiego N. Wyzw. i Fil. Dokt. etc. 1790. d. 26 Lip. 4 $\frac{1}{2}$ ark.

1790. Dowod i t. d. w prawie, historii i nauki moralney przez uczn. czterech Klass wyższych w Szk. Podwydz. Wil. okazany pod dozorem X. J. L. Wicherta S. T. D. 4.

— Katalog uczniów w Szkołach Narodowych W. X. L. którzy zdaniem Rektorów Prorektorów, Prefektów y Professorów dawszy największe dowody pilności y postępu w naukach mają honor odbierać wyznaczone sobie nagrody od N. Pana w medalach złotych y srebrnych prezentujących z jednej strony imie Stan. Augusta Kr. z drugiej zaś napis *Diligentiae*. 4.

— Nauka Chrześciana krótko zebrana z woli Klementa VIII Pap. przez X. Rober. Bellarmina Wil. Dr. Ak. 12. 24 str.

1791. Opisanie roślin w prowincyi W. X. L. przez Jundzillę S. P. Wil. Dr. Ak. 8.

— Gospodarstwo domowe przez Hermana z Neydenburku. Przedruk. Wil. XX. Bazyl. 8. 76 str.

— Zbiór niektórych obserwacyi do zachowania czystości zdrowia z angielskiego Wilhelma Buchan. 1791. Wil. XX. Piar. 8. 186 str.

— Hieron. Stroynowskiego. Nauka prawa przyrodzonego politycznego i t. d. Wilno.

— Loika czyli rozważania y rozsądzania rzeczy nauka. Kazim. Narbutta. Wyd. IVe 8. 114 str.

1791. Marewicza Winc. Do Elżbiety z Chodkiewiczów Radziwiłłowej. s. 1. 8.

— Grammatyka francuzka dla dam y Kawalerów uczących się ięzyka francuzkiego przedrukowana 12.

— Żyć Jezus! Drzewo żywota Wiecznego przeynayswiętsze Jezusa Serce etc. etc. (vid. 1738.) Przedr. z wyd. 1738 Wil. 8. za approbatą Piotra Toczyłłowsk. Bisk. Bellineńsk. 1790. r. 7 Xbra.

— Fil. Leszczyńskiego. Kazanie na pogrzebie JMP. Ludwika z Uniechowskich Daszkiewiczowej miane r. 1790. 8.

— Conclusiones Theologicae ex tractatibus de Deo incarnato, meditatione Christi sanctorum invocatione etc. etc. menti D. Joannis Duns-Scoti conformes publicis disputationibus expositae 8. 1 ark. (Propugnantur publice in Conv. Custod. Viln. Ord. Min. 1791).

— Prospectus lectionum in Alma Universitate et Acad. Viln. ex anno 1791 in annum 1792. fol.

— Dowód rocznego postępu w Szkołach Podwydziału Wil. w sześciu Klassach. R. 1791 d. 17 Julii. 4.

— Definicje różne przez pytania y odpowiedzi dla Korpusu Katedów, oraz dla edukuiący się młodzi kraiovej. 8. (X. Ad. Czartoryskiego. G. Z. P.)

1792. Winc. Ign. Marewicza. Mowa po ukończonym

obiorze Urzędników drugiego Cyrkułu Wileńskiego r. 1792. 8.

1792. Winc. Ign. Marewicz. b. r. i m. Wiersz Satyra zamiast wdzięczności. 8.

— Początki nauki moralney dla użytku młodzieży krótko zebrane, z włoskiego ięzyka przez J. X. M. przetłumacz. Wil. Dr. JKM. przy Akad. 8. 85 str.

— Luc. Aen. Seneki, o krótkości życia tłum. X. Dawida Pilchowskiego 8.

— Wymowa y Poëzya dla szkół narodowych przez X. Grzegorza Piramowicza. Wil. 16. (Tęgoż roku w Krak. 16. I. Część 403 str.

— Zbiór konfederacyi terazniejszey w r. 1792. Część I. VI. 8.

— Antoniego wolnego Barona Sterka Medycyna Systematyczno-praktyczna tłum. Dargusza. T. I. i II.

— Czytania bractwa miłosierdzia na każdą niedzielę roku iedno, z pisma S. drugie z doktorów SS. trzecie z przykładów historyi SS. z pewnych y poważnych ludzi doktorów kościelnych zebrane przez X. Piotra Skargę S. J. z woli Xięcia Massalskiego Bisk. Wil. dla pożytku swey Dyecezyi kosztem iego przedrukowane 8.

— Kazania na post X^{dza} de la Roche z franc. na polski język przetłum. przez X. Kon. Szyrmę T. I—III. 8.

— Kazanie o prawdziwey wielkości y chwale czło-

- wieka w dzień uroczystości Kazimiérza S. przez X. J. N. Kossakowskiego miane. 8. Wil.
1792. *Gnomae orationis gemmae sive sententiae variae variis ex authoribus sacris et profanis, graecis et latinis, veteribus et recentioribus collectae, ac per diversas materias latinas, quae plerumque sunt prima sententiarum vocabula, secundum ordinem alphabeti digestae, denique sensu auctorum in Rhythmum vernaculum verso, scholarum iuventuti utriusque linguae et eloquentiae studiosae ad legendum scribendum discendumque propositae.* 8.
- *Prospectus lectionum in Alma Universitate et Academ. Viln. ex anno 1792 in annum 1793.* fol.
1793. *Życie Józefa Balsamo znanego pod imieniem Hrabiego Cagliostro z processu Rzymskiego w R. 1790. przeciw mu prowadzonego wyjęte, wytłumaczone i notami objaśnione do wyrozumienia sekt Massońskich przez J. G. K. R.* 1793. W Wilnie Dr. XX. Bazyl. 4. Z przedm. tłum. polsk. k. 5. aut. włosk. k. 2. str. 246.
- *Wiek Ludwika XIV z franc. Woltera tłumacz. przez X. Ferdynanda Serafinowicza S. P.* Wil. Dr. S. P. 4. T. I. 193. T. II. 209 str.
- *Wzywanie do pokuty przez X. P. Skargę przedruk z wyd. 1715 r.* 8.
- *X. P. Skargi. Kazania na niedzielę y święta całego roku.* T. I.—VI. 8.

1793. Droga do życia wiecznego, po prawdziwym do-
 cześnie uszczęśliwieniu człowieka 8.
- Emman. Alvaris S. J. De Institutione Gram-
 maticae Lib. III. Editio correctior 8.
- Prospectus lectionum in Alma Universitate et
 Academia Vilnen. ex anno 1793 in an. 1794.
 fol.
- Dowód rocznego postępu w Fizyce i Hist. Na-
 tural. przez uczniów Klass wyższych w Szko-
 łach Podwydz. Wil. okazany pod dozorem X.
 Mich. Chodasewicza. S. T. D. 1793 Lipca.
 4. $\frac{1}{2}$ ark.
1794. Razonius Kuniga Mikola Karpowicias Wisku-
 pa Wilniaus, ant gailinga, at prowijma pa-
 graba. etc. Wilniuy Bazniczoy S. Jona Saki-
 tas d. 20. Karwela. 1794.
- Kazanie na żałobnym obchodzie etc. w Koście-
 le S. Jana miane w Wil. d. 20 Maja 8.
- Geografia czasów teraźniejszych albo opisanie
 naturalne y polityczne Królestw, państw, sta-
 nów wszelakich, ich rządu, praw, przez K.
 Wyrwieza S. J. Rek. Coll. Nob. Warsz. wy-
 dana a teraz nowo przedrukowana. Wil. Dr.
 Akad. 8. XII. i 609 str.
- Życia y zdania sławnych XVIII wieku pisa-
 rzów. Wil. 8.
1795. Wszystko się skończyło na proieckie Komed.
 we dwóch aktach. Wil. Przez Winc. Ign.
 Marewicza.

- 1795, *Żona opuszczona na bezludney wyspie* Drama w 1. akcie z włoskiego przez Winc. Ign. Mawarewicza, 8.
- *Pieśni nabożne* Fr. Karpińskiego, Wil. Dr. Akad. 16. 72 str.
- *X. Augustyna Tomaszewskiego* Kazania na uroczystość SSS. Trójcy, a dzień S. Razimierz—O odpustach, 8.
- *X. Aug. Tomaszewskiego*, Dyssertacya o skutku y korzyściach objawionej od Boga ludziom nauki na publiczném posiedzeniu Akademii Wileńskiej czytana w r. 1795 8.
- *X. Aug. Tomaszewskiego*, Kazanie o odpustach (osobno) 8.
- *Koronka o Trójcy Przenajświętszey* 18.
- *Philosophia naturalis Theologiae naturalis revelatae preambula ex gravissimis authoribus collecta ad usum Seminariorum impressa* 8.
- *Rzecz w krótkości zebrana o fundamentach Boskiej Chrześcijańskiej Religij do druku podana*, Wil. Dr. Ak. 8. 158 str.
- 1796, *Mokślas skaytima raszta Letuwiszka dieł mažu wayku Kuriemi padieta ira wysoki mokślay Krikścionisz kay, tey pogi yr trumpas nabożeństwas kožnos dienos wirams yr mote rymśsłużijentes, idant mokidamise skaytiti, isz mokitū pradžios mokśla Krikścioniszka, yr nabożeństvos kožnos dienos, naujey perdrukawotas Wilniuy, Druk. Akad. metusy, 8. str. 32.*

1796. Miłość wszystkich porównywa. Komedia w pięciu Aktach przedrukowana. Wilno. przez Ign. Winc. Marewicza.
- Anegdoty czyli znamiona charakteru y przymioty Fryderyka II. Króla Pruskiego. 8. I. X. Części.
 - Człowiek wewnętrzny czyli nauka o namiętnościach człowieka, każdemu pożyteczna, w krótkości zebrana y na użytek chrześcijańskiej powszechności do druku podana. 8.
 - Genealogia Brzostovscianae domus. 8.
1797. Szczęście w nieszczęściu. Drama oryginalne we czterech aktach. Wil. u XX. Piiar. przez Ign. Winc. Marewicza.
- Grammatica ad usum iuventutis Scholarum Piarum. editio emendatior. Wil. 8.
 - Nauka o chorobach zębów y dziąseł. przez J. Plenck tłumacz. Łopacińskiego Wil. Dr. Akad. 8. 116. str.
 - Prospectus lectionum in Alma Universitate et Acad. Vilnensi ex anno 1797 in an. 1798. fol.
1798. Dwóch pastorów Drama w pięciu aktach. Wil. u XX. Piiar. 8. Aut. Mich. Bończa Tomaszewski.
- Wiersze przez Ign. Bykowskiego Porucznika W Woysk Rossyis. napis. Wil. Dr. XX. Piiar. 8. min. 22 str.
- Tegoż autora przed rokiem 1799 wyszły tu:
- Wieczory wiejskie:

- Noc wiewskie, wierszem.
 - Pukiel Belindzie ustrzyżony y porwany, Poëma.
 - Kwestya podana do rozwiązania czyli dusza barziej bywa wzruszona przez smutek czyli też przez rozkosz?
 - Mściśław. Tragedya.
 - Dwie Sultanki. Powieść Turecka.
 - Kokietka, czyli przypadki Irysy.
 - Ema y Lemosow. Powieść Rossyjska.
 - Bathmendi. Powieść Perska.
1798. Maxymy człowiekowi w społeczności żyjącemu służące. (Józefa Snarskiego. 8.
- Kapłan sługa Boży i pastérz duszy, czyli list X. Plebana, do Xdza brata swojego, zamykający w krótkim zebraniu obowiązki Kapłańskie y pastérza dusz. 8. Wilno.
 - Prospectus lectionum in Alma Universitate et Academia Vilnen. ex anno 1798 in annum 1799. fol.
 - Dowód rocznego postępu przez Uczniów edukujących się w Szkołach powiatowych Wil. dany r. 1798 d. 25 Lipca, z Nauki moralney, z prawa przyrodzonego i polityczn., z Hist. dzieiow ludzkich, z Fizyki i hist. nat., z Arytm. wyższej i niższej, Geom. teoryczney i praktyczney etc. etc. 4.
1799. Brama atwerła ing wiecznasti par atminima paskultiniu dayktu, su spasabays dysponawoy-me mirsztančiu, ant ściesliwa smiercia yr ra-

•towoima duściu cisciuy Kientanciu par Mikola Olszewski. 18. Wilniuy, przez X. Mich. Olszewskiego Teol. Absoluta Kan. Regul. B. B. M. M. de paeniten. z dodatk. medytacyi. U Bazyliańów.

1799. Giesmies ape Szwęciausy Panna Marya, par storony wiena Kuniga N. W. Zakona Szwentata Dominika Kalwaryjos Ziamayciu Klasztoriaus 12. Wilniuy. 1799.

— Fonroz y Adelaida, powieść Sabaudzka przez Ign. Bykowskiego. U XX. Pijar. 8. 43 str.

— Nanina czyli uprzedzenie zwyciężone. Komedya we trzech Aktach przez Ign. Bykowskiego Porucz. W. R. Wil. Dr. Dyecezalna. 8.

— Nelson y P. Blanford, Powieść Angielska przez Ign. Bykowskiego Porucz. W. Ross. Wil. Dr. XX. Pijar. 8. min. 77 str.

— Kościół sławy, poëma przez Ign. Bykowskiego Por. W. Ross. wierszem polskim ułożone. W Wil. Dr. XX. Pijar. 8. min. 68 str.

Dodat. Życie Zoroastra czyli początek Gwebrów str. 34. Uwagi nad chwałą czyli sławą str. 17. Uciniek myśli nad wielkością 6 str. razem 125.

— Ign. Bykowskiego około tegoż czasu następne wyszły ramoty: Gustaw Waza, Powieść Szwedzka.

— Sydney y Wolsan, Powieść Angielska.

— Rozmyślenia wieśniacze. Dr. XX. Pijar. 8. 70 str.

- Przepisy dla moich dzieci.
- Belizar. Powieść z Marmontela na polski język przełożona.
- Sposób pewny sądzenia o guście.
- 1799. Gaichiès. Przepisy dla Kaznodzieiów z franc. przez X. Aug. Tomaszewskiego przetłomaczone. (Wyd. pod imien. Massiliona).
- Kazanie Michała Karpowicza na pogrzebie ś. p. Antoniego na Łohoysku y Berdyczowie Hrabi Tyszkiewicza miane 22 Marca 1779.
- Wailly. Abregé de la Grammaire française. Krótki zbiór grammatyki francuzkiej P. Wailly przez X. Kajet. Kamińskiego. 8.
- Grammatyka łacińska.
- Elementarz. 8.
- Botanika stosowana, czyli wiadomości o własnościach y użyciu roślin w handlu, Ekonomie, Rękodzielach, o ich oyczyźnie, mnożeniu, utrzymywaniu, według układu Linneusza p. X. B. S. Jundzilla Hist. Natural. Vice-Profess. Wil. Dr. Dyecczał. 8. 496 i Spis.
- T. Morawski, Krótki wstęp do sztuki faierwerkowej dla tych którzy sami sobie mały faierwerk chcą zrobić etc. na dwie części podzielony. Wil. (b. r.)
- Felice Bartolozzi. Rime. Vilna. 4.
- Teologia dogmatyczna z autorów w.... o Bogu y rzeczach boskich w umiejętności dobrze zasłużonych wyjęta przez X. Ambroż. Kyrintha Z.

S. B. W. Kapłana w Semin. Dyecez. Brzeskim na polskim dyalekcie dawana. Wil, Dr. XX. Bazylan. 4. 467 str.

1799. Dowód rocznego postępu uczniów Klass I. i II. w Szkół. Ptowych Wil, dany etc. 4.
- Dowód i t. d. przez uczniów Klass wyższych w Szkołach Pttow. Wil, dany, etc. 4.
- Nauka Chrześcijańska krótko zebrana z woli Klemensa VIII. Pap. p. X. Rober. Bellarmina. Wil, 12. 47 str.

Dzieła z XVIII w. bez oznaczenia roku wydane.

- Reflexyi albo myśli Chrześcijańskich Części I^a aż do IV^{ci} z fran. przez X. Perkowicza Tom I. i II. 8. Około 1799.
- J. Toczyłowski. Pierwiastki mey muzy. b. r. Wilno. 8.
- Józefa Mickiewicza. Opis pieca pół iaykowego. Wil, b. r.
- Ethica. 8. Vilnae.
- Devotio ad S. Aloysium Gonzaga, S. J. 12. Vil.
- Iter gloriae Oginsciana. (Niesiecki).
- Dyaryusz drogi z Wilna do Petersburga JW. JMP. Sapiehi Ssty Bobruysk. a teraz Felt-Marsz. W. Ross. y kontynuacyi audyencyj w Petersburgu. fol. s. l.

(Ciekawe, bo autor wystawując jak sam mó-

wi *deboszujących* podróźnych, nie chwali ich, a drwi z nich raczěj. Do historij obyczajów bardziej niż kraju).

- Na starożytny Herb Bramy J. W. z Kozielska Ogińskich. fol. wiersze ark. 2. Podpis. X. Ant. Korcezan (sic) Szpakowski S. T. D. Pr. Bobr.
- M. T. Ciceronis. Oratio pro Murena et pro domo sua. Viln. typ. Acad. 8.
- Praedri fabularum Aesopicarum fabulae selectae, pro inferiore ordine infimae Classis Grammaticae. 8.
- M. T. Ciceronis. Epistolae ad familiares pro Superiore Ordine infimae Classis Grammaticae Viln. 8. 33 str. z przypisami polsk.
- Dares Phrygius de bello Troiano, ex graeco versus per Cornelium Nepotem Vil. Typ. Univ. S. J. 8.
- M. T. Ciceronis. Oratio pro Milone. Typ. Ac. S. J. 8.
- Celsiss. Principi Duci in Kozielsk Comiti in Molodeczna Xaverio Ogiński Praefecto Culin. MDL, etc. Thaddaei Palat. Trocen. filio studium Theologicum Vilnense Ord. SSS. Trinitatis. Redempt. Captiv. 4.
- Verbum divinum annuali cursu theologico expositum nomini ac dignitati Perill. Rever. DD. Laur. Jos. Flor. Chmielecki S. Theol. Doct. Canon. Regul. Lateran. per Min. Pol. et M. D. L. praepos. Gnlis a studio sui Ordinis Theol.

in Conv. Antocoll. ad Vilnam inscriptum. Vil.
Typ. S. P. 4.

- **Palma Victoriae** ex quadriennali cursus theologi-
logici labore neportata Ven. nomini Perill.
Rev. D. Cantii Stanislai Donatiani Dobrzański
S. Theol. D. Canonicor. Regular. Praepo.
Gnls subiecta. Vil. Typ. S. P. 4.
 - **Conclusiones Theologicae publicae disputatio-**
ni expositae ex tractatibus de Deo Uno, Tri-
no et Incarnatione Verbi, de Sacra Scriptura,
Ecclesia. Summo Pontifice et Concilijs. Vil.
Typ. Basil. 4.
-

D O D A T K I.

I.

H o z j u s z e.

Pospolicie we wszystkich biografjach Stanisława Hozjusza Kardynała, słusznie sławnego męża XVI w. znajdujemy, iż się urodził w Krakowie; gdy najdowodniej wiadomo jest z własnych jego listów, że przyszedł na świat w Wilnie.

Był on synem Ulryka, Horodniczego Wileńskiego, Dczorcy Mennicy Wil. a bratem Jana, który po ojcu w Wilnie odziedziczył zarząd pomienionych zakładów, Mennicy, Młynów Królewskich, Mostu Wielkiego i t. d. Ulryk ojciec Kardynała, zbudował z rozkazu Zygmunta I. most na rzece Wilij kosztem swoim, a z dochodów jego wybrawszy nakład, wystawił z nich potém Szpital S. Trójcy; także młyn królewski pobudował, jako przedsiębiorca. Falszywie o nim i o tych budowach w życiu Kardynała, Stanisław Reszka (*Stan. Hosij S. R. E. Cardinalis Maioris Poenitenti et Episcopi Varmiensis Vita authore Stan. Rescio Protonothario et Referendario Apostolico. Romae Imp. Jacobi Tornerii Ap. Zannettum et Ruffinellum MD.LXXX.VII. 8 min. 2. et 3*); amplifikując nadmienia: „Aedifica-

Tom IV. 24

vit (Ulricus Hosius) enim in eadem Civitate Vilmensi Xenodochium recipiendis fovendisque pauperibus accommodatum, quos omnibus Christianae pietatis officijs vitaeque praesidijs tanta Charitate sublevabat, ut pater pauperum, pes claudorum, caecorum oculus, pupillorum adjutor, viduarum consolatio, re et veritate probaretur. Aliud quoque extruxit Monasterium in quo fratres suo Regula S. Patris Dominici Christo, servientes collocavit, quos praecipuo quodam cultu et studio prosequabatur, eorumque domestica consuetudine familiarissimo Utebatur semper Ecclesiam ipsem et omne orationis tempus sollicitissima cura et pietate tanta frequentabat nullam ut publicis muneribus curam nullam domesticis rationibus operam impendere videretur etc."

O ojcu swym tak się sam Kardynał odzywa w liście do Augustyna Rotunda (76. 3).

„Nieznales ojca mego, ale sława jego trwa u was, bo wieleż to on pracował i starał się o ozdobienie Wilna, Zamków Królewskich Klasztorów, Szpitalów poprawując, wznosząc nowe. Wiele go to kosztowało, nie tajno. Co on zaczął, to brat mój Jan dokończył."

Urodził się Stanisław w Wilnie (nie w Krakowie, jak i Rescius pisze fałszywie C. II) 1504 r. Dowód na to w liście jego do Biskupa Krakowskiego Myszkowskiego (Rostowski f. 66). „Fatebor autem peccatum meum, quod ei civitati non nihil invideo felicitatem hanc quandoquidem, in qua primum lucem hanc asperi etc."

Na naukę do Włoch wysłany, uczył się w Padwie pod Lazarem Bonamici, potem w Bononij (Rescius C. III), wróciwszy zostawał u Biskupa Tomickiego. Mianowany Kanonikiem Krakowskim, potem Biskupem Chełmskim. Posłował do Karola V. i Ferdynanda Króla Rzymskiego, wreszcie Biskupem Warmińskim uczyniony. Wysłany od Papieża z Rzymu do Wiednia i pod niebytność mianowany Kardynałem,

legatem był na Koncylium Trydentskim, gdzie przeżydował na kilku-Sessjach. Fra Paolo Sarpi historyk niechętny Koncylium, wymawia mu że nie dość okazał przebiegłości i energij, na ważném swém stanowisku. Hozjusz jak każdy znakomity człowiek, który się podniósł zasługą, miał nieprzyjaciół z początku uwłaczających mu zdolności, którzy przekonani inaczej, z gniewu potem nań sarkali (Cf. *Pallavicini Hist. Conc. Trident. Lib. XX. C. VI. Num. 6.* (gdzie go broni) i *Cassauboni in Baronium exercit I. C. XXXIII. p. m. 134.*

Powróciwszy do kraju gorliwie przeciw reformie stawiał; on wprowadził Jezuitów do Brunsbergi, a ztamtąd za jego radą i dozwoleństwem osadzeni w Wilnie. Wysłany był znowu do Rzymu, i uczyniony od Grzegorza XIII. w siedemdziesiątym roku życia Wielkim Penitencjarjuszem. Żył lat 76. Umarł w okolicach Rzymu. Rodzina jego pochodzić miała (Rescius) z Marchij Badeńskiej. Byli też Hozjusze w Hiszpanij (Cf. *Nomina et effigies Jesuitar. Neo Pragae 1685.* gdzie wymieniony Jakub Hozjus umęczony w Padwie 1538 r.) — O Hozjuszu patrz *Życie jego przez Resciusza, Tomasza Treittera pochwała wierszem, Simon. Starov. Scriptorum Polonorum. Exatortas Franc. 1625. 8. Theatrum Virtutum D. Stanislai Hosij S. R. E. Card. Majoris Poenit. Et Episc. Varm. Romae MDLXXXVIII. III. men. Maj. 100 p.*

Pochowany w Rzymie u N. Panny za Tybrem, nagrobek jego tamże. Drugi nagrobek inny (zapewne Krakowski) znaleźliśmy wypisany w *Rymie X. Kołodziekiego* pod tyt: *Connotata niektóre opoczątku Monarchów a. 1733 taki:*

Stanislaus Hosius Cracoviae civis poloniae Senator Ecclesiae Columna, Cardinalium Phoenix, Orbis miraculum, Poloniens Patriarcha. Religionis Atlas, altera Pauli manus, interpretes Dei, Tuba Christi, moderator Concilij Tridentini, aetatis suae 78. Romae moritur a. 1572.

Z dzieł jego, bezimiennie wydane: *Judicium et Censura de Judicio et Censura Ministrorum Tigurinorum et Heidelbergensium de dogmate contra adorandam Trinitatem in Polonia nuper sparso* — najwięcej narobiło wrzawy. Zbijał je Bullinger (*Bayle Dict. crit.* w przedmowie traktatu Jozeasza Simler. *de aeterno Dei filio. cit. Bayle. Hottinger in Pentade. Dissert. Misc. p. 214.*

Inne dzieła Hozjusza, wyszły zebrane razem w Kolonij apud Maternum Cholinum 1584. w dwóch Tomach in folio. Drugi Tom z całkiem niewydanych pism złożył Rescius, który to wydanie przypisał Stefanowi Batoremu z Rzymu 1. Sept. 1582. — Inne wydanie dzieł jego w Antwerpij 1566 r. — i w Wenecyj (dedyk. przez autora Grzegorzowi XIII. 15. Sierp. 1573). — Oddzielne traktaty drukowane w Rzymie u Manuccich (*Confessio Catholicae fidei Christianae.*) w Dillingen etc. (Cf. *Bayle. Dict. critique.*)

II.

Medycy, Apteki.

Okolo r. 1510, Zygmunt I. nabył plac Zawiszyński, na założenie Apteki na nim, za 606 kop groszy.

Z Kanoników Kapituły, w XVI wieku kilku jest Medyków, inni są też na urzędach miejskich. Przed r. 1555 wspomniani w Kapitole Marcin z Dusznik, potem Semerman Doktor Nadworny Wojewody Wileńskiego: ślad Apteki i wymieniony *Socius Apothecarius honestus Nicolaus (Acta Cap. Viln. 1555. d. Febr. 8. f. 195).* Zygmunt August w liście swym do Wilna pisanym, wspomina że Barbara bezpieczniejszą by tu była, mogąc znaleźć Apteki i Doktorów. (*Pam. Niemcewicza.*)

Dowiadujemy się z Akt miejskich, że w XVII w. nauka aptekarska, wymagała sześciu lat nauki i terminowania. (*Akta Burm. 1657. f. 118. N. III.*)

W XVIII w. liczni w Wilnie medycy Włosi jako Onostrio Bonfigli, Revello Giuseppe Maria, Bergonzoni, Magnini, Bisio, Sartoris, Pajola, Verderamo. (*Ciampi Notizie di medici maestri di musica e cantori, pittori architetti. Lucca. 1830. 3.*)

III.

Malarze, rzeźbiarze.

Oprócz Danckersa, o którym podali wiadomości P. T. Narbutt i inni, Delbene Włocha, który malował al fresco pałac Sapichów na Antokollu i Collegium Ś. Ignacego, znajomi są jeszcze malarze, którzy przebywali w Wileńcu:

Za Zygmunta Augusta, sprowadzeni przez niego, dla ozdobienia Zamku Wileńskiego: Marcin Ostrowski, Wojciech Chelmiński z Inowrocławia, Stanisław Ratka z Poznania. Rzeźbiarze Jan Marja i Jan de Senis wzniesli tu marmurowe nagrobki, żonom Augusta Elżbiecie i Barbarze.

W późniejszym czasie, od 1676, do 1697 przebywał tu malarz Jan Gothard Berchboff (Bärkoff) którego ręki są w Kościele Katedralnym obrazy Wszystkich Świętych SS. Stanisława i Kazimiérza. O nim w Aktach Kapitułnych (*A. V. C. Viln. 1697. 2 8br. f. 594*) wzmianka, iż nagrody za swe roboty otrzymał tylko sześćset złotych. (Patrz o nim *Wizerunki. Poczci Nowy XIV. str. 22. Athenacum. T. III. 138.*)

IV.

N a p i s y.

Napis nadedrzwiemi głównemi Palacu Sapiieżyńskiego w Wilnie na Antokollu (Wizerunki T. 56, k. 132.)

Antecollis
Magnorum ab antiquo
Heroum quies
cruderibus in molem
assurgens
Fessum armis
Tranquilla pace tuetur
Anno Dni. 1691.

Napis nad drzwiami głównemi palacu Słuszków na Antokollu. (Wizerunki. T. 56, 132.)

Montes depuli
Aguas Viliae edomui
Acea, absqu; suggestu collium superavi
Victrix elementorum,
Facta sum Domus Quietis,
Socia Antecollensis Heroum augustalis
Hic
Sub luna amica quieti, Dea pacis, togam,
Sub armis Ostioias Bellona sagum
Ad tranquillitatem componito.

Nagrobek Teodory Chrystyny Sapiieżyněj u Ś. Michała (opuszczony w Tomie II^{im} z Wizerunków. T. 56, 133.)

D. O. M.

Theodora Christina
Joachimi a Tarnow Comitiss
Honorum in republ; meritorum contemptu
Actis de se ipso, Triumphis
In ipsa Asceterii umbra,
Clarissimi herois,
Et Annae de Dombrovica Firleiae
Dignissima Filia
Genus illustre, avitas, ceras,
Coniugii ac fortunae splendorem
Ad has mortalitatis metas deposuit.

At intulit aeternitati
 Parentelam, obsequio Dei, quacsitam
 Coniugij animam, concordiam,
 Demissionem Celsitudine illaesam,
 Vires pietati impensas,
 Opes in egenos ac superos sparsas,
 Templi Groduac erecti, pretium
 Virtutem, ante annos, absolutam,
 Aetat: suae XXVII. Chri. MDC.LII. Octobr. die XXVIII.
 Terris erepta, caelis reddita.
 Carissimae conjugis Exuvijs
 Casimirus Leo Sapieha M. D. L. procane:
 Orszen. Wolpen; Luboszan. Bresten: etc. Gubernat.
 Hoc amoris dolorisque sui posuit
 Monumentum
 Tu adde pro pijs manibus, pium suspirium.

Pomnik za Bramą Trocką, murowany, dwu pię-
 trowy, z statuą drewnianą i napisem na kamieniu na
 wpół rozbitym; poświęcony Ś. Jackowi — Ś. Jacek
 (*Kwiatkiewicz. Roczn. Dz.*) wstąpił do Zakonu S. Do-
 minik. około 1218 r. będąc już wówczas Kanon. Krak.,
 w czasie pobytu swego w Rzymie z Iwonem Bisk.
 Krak. krewnym swoim. Nawracał na Rusi około 1232.
 z Bł. Witem, umarł 1257. Kanonizowany za Klemen-
 sa VIII. r. 1594. za staraniem wysłanego do Rzy-
 mu przez Zygmunta III. Stanisława Mińskiego Wdy
 Łęczyckiego.

Oto co pozostało z napisu.

Ch. będ Poch.—
 Jezus Chrs. na w.—
 Pamiątka —
 danego Bogu sł—
 Na wieczną w dobrym stałość, 45,000 sł—
 Kазnodziejskiey M.—
 w Kościele S. Ducha Jagiellovskim od—
 Poświęcenia na Biskupstwo Wileńskie
 Ignacego Jakuba z WWXX. Ruskich—
 do 24 w Czerwcu dnia SS. Piotra y Pawła Ew—
 Przez sprzysiężone na dziedziczną duszom służbę syny po—
 S. Dominika Patryar. całą Litwę, Ruś etc. z sł—
 Na przeżegnanie nominowanego Pasterza—
 Rodzica JWJMP. Michala Kasztellana Wilensk—

Syna JWJP, Jana Poczaszgo y Marsz. Tryb. WXL. WW.
X. Żł. R. M.

Tym Kolossem z nakładu missyjnych dewotow pam—
Zasłużonym od wieków pólszosta Missionarz—
S. Jackowi wyzna—

B. Witowi pierwsz, całej Litwy Biskupowi zranione
BB. Gabryelowi Mikołajowi Aniołowi MM.—
Felixowi od r, 1...32 d. 1 Kwietnia R. 1554 d. 22
Kwiet. Cypryan

Do R. 1604 d. 24 Biskupm Meton. Suffrgn. Wilen,
Y innym za ich Apostolskie w oyczynie prace—
sporządzo—

Przez dni wymienione—
Roku od wstąpienia na Arcykapłań—
Missyonarz— z niebios słowa prz—
1762.

Czytelniku

Słowa Stworecy dotrzymuy byś z Lotow—
Nie stał się słupem, tak Bóg za niesłowność karz—
Dobrodziom nagrody, a grzesznym—
Proś Pana Anielskie trojąc pozdrowienie.

Wyżej błacha z napisem, wyrażającym że ten napis położyli Bracia i Siostry Ś. Jackowi z Odrowążów Polakowi. Pod nim modlitewka czwórwerszowa, Błacha położona r. 1818—Słup cały, figura Ś. Jacka nadbita, —

V.

Wojewodowie i Kasztellanowie Wileńscy.

(z *Niesieckiego*; dodani z dopisków *Naruszewicza*
na naszym exemplarzu.)

- I. Kezgayło, razem i Starosta Żmudzki. (z Metryk W.
X. L. *Naruszewicz*.)
- II. Monwid, herbu Leliwa 1413 um.
- III. Jan Gastold h. Abdank, 1429.
- IV. Monwid h. Leliwa—1432.
- V. Dolgerd h. Łabęć—1443.

- VI. Jan Gastold h. Abdank—1460.
- VII. Jan Monwid h. Leliwa 1469.
- VIII. Jan Gastold h. Abdank—1479.
- IX. Olechno Sydyмонтowicz—1490 (Naruszewicz.)
- X. Mikołaj Radziwiłł h. Trąby—1508.
- XI. Mik. Radziwiłł h. Trąby—1522.
- XII. Wejciech Gastold h. Abdank—od 1522 do 1539.
- XIII. Jan Hlebowicz b. Leliwa—od 1542—1549.
- XIV. Mik. Radziwiłł.—1565.
- XV. Mik. Radziwiłł—1588.
- XVI. Krzysztof Radziwiłł—1603.
- XVII. Mik. Radziwiłł—1616.
- XVIII. J. Karol Chodkiewicz h. Kościeszka—1621.
- XIX. Lew Sapieha—Lis—1633.
- XX. Krzysztof Radziwiłł, Trąby, 1640.
- XXI. Janusz Tyszkiewicz h. Leliwa—1642.
- XXII. Krzysztof Chodkiewicz—1650.
- XXIII. Jan. Radziwiłł—1655.
- XXIV. Paweł Sapieha—1666.
- XXV. Mich. Radziwiłł wziął pieczęć mniejszą—1678.
- XXVI. Jerzy Karol Hlebowicz.
- XXVII. Mich. Kazm. Pac. Gozdawa um. 1682.
- XXVIII. Kazm. Sapieha—1720.
- XXIX. Ludw. Pociąg—h. Waga—1730.
- XXX. Kazm. Ogiński. H. Brama 1733.
- XXXI. Mich. Xże Wisniowiecki.

Kasztellanowie.

- I. Minigajło-Rawicz, 1413.
- II. Grzegorz Ostyk. trąby—1440.
- III. Mikołaj Kieżgajłło—1441.
- IV. Wierszul Ostykowicz. Trąby. 1453.
- V. Hier. Chodkiewicz—Kościeszka—1480.
- VI. Alex. Zabrzeziński. Leliwa—1494.
- VII. Alex. Xże Olszańskie Centaurus. 1507.
- VIII. Jerzy Radziwiłł. 1541.
- IX. Piotr Stan. Kiszka. Dąbrowa, 1544.

- X. Grzeg. Wierszul Ostykowicz. 1544—1547.
 XI. Hieron. Chodkiewicz—1562.
 XII. Grzegorz (Jerzy) Chodkiewicz—1569.
 XIII. Jan Chodkiewicz — 1579.
 XIV. Ostaphi Wollowicz, Bogerja — 1584.
 XV. Krzysztof Radziwiłł, na Wdz. Wil. 1588.
 XVI. Jan Kiszka Dąbrowa,
 XVII. Jan Radziwiłł. 1595.
 XVIII. Hieronym. Chodkiewicz—1616.
 XIX. Mik. Hlebowicz—1633.
 XX. Wojciech Radziwiłł. 1636
 XXI. Krzysztof Chodkiewicz na Wd, Wil, 1642.
 XXII. Mik. Sapieha—1644.
 XXIII. Jędrzej Sapieha—1651.
 XXIV. Jan Chodkiewicz—1661.
 XXV. Mich. Radziwiłł — Wd, Wil. 1666.
 XXVI. Mich. Pac,—1670.
 XXVII. Stef. Mik. Pac—Bisk. Wil, 1672.
 XXVIII. Krzysztof Zawisza Łabęć—1674.
 XXIX. Jędrzej Rotowicz, Korczak — 1676.
 XXX. Ernest Denhoff—1683.
 XXXI. Jozef Bogusł, Słuska, Ostoja 1701.
 XXXII. Ludw. Pocij Wd, Wil, 1722.
 XXXIII. Fryder. X. Czartoryskie — wziął pieczęć
 mniejszą—1724.
 XXXIV. Kaźm. X. Czartoryskie—1741.
 XXXV. Mich. Xze Radziwiłł.
-

VI.

Groby u Ś. Jana.

(*Naram. L. I. C. III. XXXVI. 97—103.*)

Gdy Kościół Ś. Jana, obejmowali Jezuici, całkiem go oczyszcili na nowo. Przyszło do grobów, które od kilkuset lat zarzucone były niesłychaną ilością trupów.

Te także wyrzucić chciano, odnawiając Kościół, ale jak się wziąć do tego? Cześć zmarłych rozciągająca się słusznie do ciał ich nawet, nie dozwalała bez przyczyny wyrugować dawnych mieszkańców, Ś. Jańskich grobów. Oto jaką znaleziono przyczynę.

W r. 1600 zmarł jakiś mieszczanin Wileński, którego ciało na noc w Kaplicy Zwiastowania N. Panny złożono. Ci, którzy we dnie zmarłego pilnowali i przy nim siedzieli w domu, spostrzegłszy na palcu kosztowne pierścienie, umyślili je odkraść, wszakże nie sami, bo się lękali. Złapawszy tedy na ulicy młodego chłopca, na którego wówczas straż Kościoła Kaplicy tej przypadła i którego się był tylko na chwilę oddalił, pogrozili mu mocno, jeśli by im natychmiast nie przyniósł zdjętego z palca zmarłego pierścienia. Jakóż podsadzili go sami do okna, w którym kraty nie było (?) a sami usiedli na niém i czekali zachęcając chłopca, aby szedł do otwartej trumny. Ten podszedł drżący i przełękły, wziął za palec, ale umarły jakby czył, cofnął rękę, zaszamotał się, chwycił chłopca i zawołał głośno.

— Bracia potępieńcy, ratujcie mnie —

Na te słowa Kościół cały zabrział, zatrząsł się hukiem, rykiem, stukotem, zaczęły się odwiierać sarkofagi i groby, rozłamywać kamienie nagrobne — Wojska, tłumy potępionych, wyszły z nich z wrzawą. Szkielety i pół zgniłe ciała podniosły się, i biegły gromząc. Złodzieje siedzący na oknie puciekali zaraz, a chłopiec sam się zostawszy przeciw tyłu, wpadł omacawszy kolumnę, na niezamknięty chór, z chóru do ławek, które bogatsi mieszczanie stawili dla siebie w Kościele — W jednej z nich bez duszy prawie przypadł i zamknął się. Ale tuż w ślady za uciekającym dążyli umarli, gonili go, ścigali — Włazł nareście wysoko nieszczęśliwy, aby go nie dostali, lecz potępieńcy poznosili swoje kamienie grobowe, posadzkę kościelną, co tylko napadli i ustawując jedno na drugim, do niego leźli. W największym przestachu, widząc

się już prawie w ich rękę, a nie wiedząc co począć, krzyknął — Jezus Marja, przeżegnał — I z wysokości, na którą się wdrapali, runęli wszyscy potępiency, zwalili się, popadali, groby poustawiane obwały się — Tym sposobem ocalony, chłopiec żegnał a żegnał potępieńców, póki dzień świtać nie zaczął i Rogut nie zapiał.

Lecz gdy z rana otwarto Kościół, okropny swąd zgnilizny dał się czuć wchodzącym — podłogę znaleziono zarzuconą trupami bez ładu, w takich postawach, w jakich ich śpiew Roguta zastał — groby były porozwalane. Chłopiec ledwie żywy siedział na chórze, opowiedział on całe zdarzenie, i tegoż tygodnia umarł z gorączki.

Natychmiast zamknięto Kościół, aż do oczyszczenia go z trupów, co dwa tygodnie trwało, póki ich nie przewieziono za Rudnicką Bramę i Kościół Ś. Stefana. Trumny w sklepach znaleziono próżnemi wszystkie, prócz kilku Ojców Jezuitów, pisze Naramowski. Z resztą mało całych i spokojnie leżących. Oczewiście okazało się, że wszyscy byli potępieni!

Takim to sposobem Jezuici oczyścili groby Ś. Jańskie, aby je na nowo zapelnąć dobrodziejami Zakonu, którzy odtąd bardzo się spokojnie zachowali.

Charakterystyczna gadka X. Naramowskiego, małuje wiek i Zakon, któren potrafił z niego korzystać.

VII.

Szwedzi u Ostrój Bramy.

Gdy w r. 1702 Szwedzkie wojska zajęły Wilno, bramy wszystkie żołnierze obsadzili, w tych liczbie i Ostrą, której ciężkie wrota zatarassowawszy, rozłożyli ogień, siedzieli przy nim śpiewając nieprzystojne pieśni, szydząc z nabożnych mieszczan, i niedozwalając odprawiać nabożeństwa.

Dnia czternastego Kwietnia z Wielkiego Piątku na Sobotę rano, grzało się ich czterech u ogniska rozłożonego; nagle wstrzęsły się wrota ogromne, z zawias wychyliły i upadły na nich—Dwóch zabiły na miejscu, dwóch rannych, odwiezionych do obozu za Wilją, wkrótce umarło.

We dwa dni potem Antoni Nowosielski Oboźny W. X. L. z kilkunastą żołnierzami tylko, westchnawszy do N. Panny, wpadł tą Bramą z przedmieścia do miasta i w ulicy obozujących nieprzyjaciół, usłał trupem, a sam cały uszedł z ich rąk. Świadczy o tém wotum srebne w Ostrój Bramie.

VIII.

Niektóre anegdotyczne szczegóły, stosujące się do Wilna, a nie mogące się tu dla różnych przyczyn, pomieścić, znajdzie Czytelnik w dziełku X. Naramowskiego. *Facies rerum Sarmaticarum. L. I. C. V. 147* (o poczwarze osobliwej)—O przygodzie dwóch przyjaciół (*Facies L. I. C. II. XXXVIII. 57*)—O Tatarach wychowujących się u Jezuitów (*L. I. C. II. XLII. 59*)—O wisielcu (*L. I. C. III. XXVI. 89*) o Widmie na smętarzu Bazyljańskim (*L. I. C. IV. XXVIII. p. 125. 127*)—O pijanicy, (*L. I. C. IV. XXXI. 129. Ex annal. Coll. Viln.*) O Xiędzu zbójcy (*L. I. C. IV. XXXVI. 135 138*)—O dwóch chłopach (*L. I. C. XVII. III. 303*) O Błuzniercy (*L. I. C. XVII. IV. 304.*) U Rzączyńskiego czytać o Bazyliszku w Wilnie zjawionym (*Tylkowski, Rzączyński, Tract. IX. s. 1. p. 248. Naramowski. C. V. 145. L. I.*) Tych powiastek nie przywodzim tu, jako po większej części nie zasługujących na to; ciekawi jednak z przesądów wieku, poznać jego charakter; zajrzą do wielkiego zbieracza mirabiliów, X. Naramowskiego, w którym je z zupełną wiarą w prawdziwość wypadków i przyzwoitym sensem moralnym, opowiedziane znajdują.

I.

**Stefan Bożęju Miłostiu Korol Pol-
skij Welikiy Książ Litowskiy, Ru-
skiy, Pruskij, Żomoytskij, Mazo-
weckij, Liflandskij etc. etc.**

(Z Metryk Litewskich).

Oznaymuiem sim Listom Naszim, iż dla welikich i pilnych potrzeb reczi pospolitoie Państwa Naszoho Welikoho Książestwa Litowskoho na roznyie i mnohije otprawy Zemskie pilno potrzebujeczi pieniądze używali jeśmo w tom Woyta Burmistrow Radcew i wseho pospolstwa mesta naszoho Wilenskoho izby Nam do Skarbu Zemskoho Welikoho Książestwa Litowskoho pewnoie summy pieniędzy sposobiwszy meży soboju Nam uzyczyli choteczi im pewnoie uiszczenie o zapłaty toie summy pieniędzy ktoruju by do Skarbu Naszoho dali udelati, Jde oni jako zwykli w mnogich rzeczach neli-
tujeczi utrat na majetnosc i swoiey iako wiernym poddannym Naszim należyt — Korolem Ich miłosti i Welikim Kniazem Litowskim Prodkom Naszim powolnoie poddaństwo swoje okazywati tak i na tot czas bez żadnoje powinności odno stoieź zwykloie chuti wiery i

miłości swojeje protiwo Nam Hospodarui i dla łaski Naszoje to okazali iż z majątnostej swoich pewnuju sumu pieniędzy ośm tysieczey kop hroszej liezby Litowskoj liczaczi w hrosz po desiaty pieniędzy helych oby-
czaiem pożyczonym Nam i do Skarbu Naszoho Zemskoho W. K. L. dali żedajuczui toho iżbychmo Im na mytach Komory Wilenskoie starych i nowych prerez-
czonuju sumu pieniędzy ktoruju ku potrebam reczi pospolitoe dali wybrati pozwolili, kotoryie myta acz-
kolwek perwej byli Woiewode Menskomu Panu Miko-
łaju Sopcze, a teper Podskarbemui Zemskomu i Pisa-
ru Welikoho Rniażestwa Litowskoho Staroste Pinsko-
mu Derżawcy Olitskomu Panu Ławrinui Woynie pe-
wnuju arendoju zawedeny i takowych arend Nam ni-
czim otmeniatysia nehodilo, a wiedze użyli jėsmo
w tom Pana Podskarbieho Zemskoho iżby w czasie a-
rendy swojeje toho Burmistrom Radcam i tym Kup-
com mesta Wilenskoho kotoryie teper ku toj potre-
be reczi pospolitoy toje summy pieniędzy osmi tysie-
czej kop hroszej dali, na Komore Wileńskoy wyder-
żywali a tuju summu stocho szto za prerezczonoje arendy do Skarbu Naszoho płatiti powinien wytruczali po-
zwolił zaczim My Hospodar ot nich jako wernych słuh
i poddanych naszych zawdjaczno i łaskawe priniawszi
tuju pomenennuju summu pieniędzy do Skarbu Naszo-
ho pożyczonoju ośm tysieczey kop hroszej tymże to
poddanym Naszim wsemu wradu naszoho mestskomu
i pospolstwu toboż mesta Naszoho Wileńskoho za we-
domostiu i pozwoleniem jch miłości Panow Rad Na-
szych natoczias pri Nas buduczich w zapłatu jm toje
summy pieniędzy wskazali jėsmo i zaweli jakoż i upe-
wniajem i Im zaraz postupaem i w moc jm podaiem
Komoru Naszu Wilenskuju Mytnuju i Poborowuju ta-
kowym obyčaiem iż Wrad Mestskij Wilenskij i vse
pospolstwo tohoż mesta naszoho Wilenskoho s Pisa-
rom od Pana Podskarbieho Zemskoho nato ustanowlen-
nym, tuju Komoru Naszu mytnuju i poborowuju Wi-
lenskuju majut od daty seho Listu Naszoho w mocy

wsprawowaniu w rukach swoich meti i derżati do czasu wybrania sobe w zapłatu toje summy pieniędzy wsich spólna ośmi tysieczey kop hroszey Litowskich do skarbu Naszoho pożyczonych a do wybierania i otprawowania tych myt Wriad Mestskij Wilenskiej i pospolityi Czelowek, tohoż mesta naszoho Wilenskoho sposrodku sebe wybrawszy odnoho zrady a druho ho spospolstwa ludej dobrych osietych wery hodnych na toj Komore Wilenskiej mytnej i poborow wespół s Pisarem ot Pana Podskarbieho Zemskoho ku sprawowaniu tych spraw mytnych i poborowych wyrażonym i ku otbiraniu sobe toje summy pieniędzy w Skarb Nasz pożyczonoje ktoruju tyie sprawcy mytnie ot mesta postanowlennye do wyderżiwania sumy pieniędzy do Skarbu Zemskoho pożyczonoje do ruk swoich wybirati także komu szto z mieszczan Wilenskich towarow wypustiat tohdy to w summu pieniędzy pożyczonuju wytruczati mająt, a gdy Kupcow na komore otprawowati budut tohdy takowym Kupcom towary policzywszy i menowitie jako w registra tak i na kwity zhodne s Pisarem Pana Podskarbieho Zemskoho spisawszi otprawowati mająt, kotoryie kwity peczatiu mytnoju peczатовati i rukoju Pisara ot Pana Podskarbieho Zemskoho i odnoho stych Sprawcy ot mesta ustanowlennaho podpisuwany byti mająt dla czeho i peczati mytnie zakliuczamj tych Sprawcy mestskich i Pisara Pana Podskarbieho chowany mająt byti i hde chto z ludej Kupeckich mieszczan Wilenskich stowarmi u Wilni popisaannymi i w kwite Wilenskoie Komory menowitie oznaczennymi do inszoie komory priidet tam wzo towarow neperehljadajuczi i takowym Kupcom żadnoho zatrudnienia i omeszkania uczynyczi i wezde dobrowolne propuskany byti mająt a pieniądze kotoryie z mytu pomenennych na Komore Wilenskiej przychoditi budut, To Sprawcy mestskie do ruk swoich otbirati i za swoimi kluczami w skrince mytnoy meti i ich rozdawali tym ot koho oni teper na tot czas dla toje potreby Naszoje Hospodarskoje i Zem-

skoie sposobili i pożyczyli, A szto koli sumy pinięży do skrinki na wypłaczenie tych dołhow brati budut stoho Pisara Pana Podskarbieho jako z hotowych pinięży kwitowati i tyie kwity do toje skrynki hde peczati za kluczem jch y Pisara Pana Podskarbe chowajut w mesto hotowych pinięży klasti majut j tyież sprawcy mestskie ot jch na toy Komore Wilenskoj zasazonie społem s Pisarom Pana Podskarbieho towary wszelakie wodłuh ustawy mytnoie i poborowoje szacowati i wsich Kupcow Wilenskich hdebý odno chto z nich potrebowal wodle poradku wysze opisannaho otprawowati majut ot kotorych kwitow sprawcam miestnym i Pisaru Pana Podskarbieho niezoho dawano byti nie majet ot tych, kotoryjesia na tuju pożyczku składali do toho czasu pokulisia taja summa pinięży ot nich pożyczonaja jm wypłatit, à khdysie summa pinięży prerezonaja wyderzit na on czas ot kwitow mytnych wodle zwykłoho obyczaju płatiti majut a iżby tym pospieszniey sumu pinięży ot nich danuju ośm tysieczey kop hroszey obywateli mesta Wilenskoho sobe wybrali, tohdy tak postanowlajem j tak meti chozczem iż wsi meszczane Wilenskie Naszi Hospodarskie itez poddanyie Kniazja Biskupa Wilenskoho i Zamkowyie i Kapitulnyie, i Kupcy wszelakie kotoryie w mestie Wilenskom meszkajut i handlujut Towary swoi wsiakie jakimżekolwiek nazwiskom nazwanyie khdy z Wilna khdeż kolwek zahranicu tak wodoju jako y suchim putem to jest do Polskij, do Nemec, do Moskwy, do Ryhi, do Pruss, do Khdanska y do Krolewca prowaditi budut, tohdy ot tych wsiakich towarow swoich myto staroie i pobor tut na Komore Wilenskoj do ruk sprawec mestskich i Pisaria Pana Podskarbieho Zemskoho płatiti i otdawati majut, tak też wszelakie Kupcy i meszczane Wileńskie kotoryie khdy z zahranieźja to jest z Polski z Nemec z Moskwy z Ryhi s Pruss z Khdanska i s Krolewca i ot kolże kolwek słowarami swoimi do Wilna jechati abo Towary swoi na furmanech tak też i wodoju prowaditi budut tohdy

na wsich Komorach i prikomorkach pohranicznych to jest khdy poiedut s Polski, tohdy na Komore Beresteyskoy, albo Mstibohowskoy, albo i Horodenskoy i na wsich Prikomorkach do tych Komor należaczich, a khdy poiedut z Moskwy, tohdy na Komore Orszańskoy abo Witebskoy, abo Mińskoy i Borysowskoy i na wsech prikomorkach do tych Komor należaczich, a khdy poiedut z Ryhi tohdy na Komore Bowskoy i na prikomorkach wsich do toje Komory należaczich i na wsich inych Komorach i prikomorkach mytnych, a khdy poiedut z Khdanska i s Korolewca tohdy na Komore Kowenskoy i na prikomorkach do toje Komory należaczich wszelakie towary swoi kotoryie Wilnowey do Wilni prowaditi budut tak sol seledy sukna i reczi korennyye i jedwabnyie i wszelakie jakim kolwek jmenem abo nazwiskom nazwanyie towary odno opowedawszy wodłuh Regestru swojeho i na kwit spisati i popeczatowati majut, i zatymiz peczaťmi mytnymi tyie swoi wszelakie towary aż do mesta Wilenskoho priprowaditi i myto i pobor sztosia ot nich pridet wodle ustawy mytnoie i poborowoie tut w mestie Wilenskom na Komore Wilenskoy do ruk Sprawec mestskich i Pisaria Pana Podskarbieho Zemskoho płatiti i dawati majut, a Sprawcy mytnyye i poborowyie na wsich inszych pomenennych Komorach i prikomorkach mytnych postanowlennyye tak też i nichto inyi jakohoż kolwek stanu w tom meszczanom i Kupeam Wilenskim nikotoroie trudnosti i zabawki czyniti ku szkode im ne majut pod winami i zarukami naszymi Hospodarskimi s Kancelaryi naszymi Hospodarskoie ku obwarowaniu i ubespeczeniu tym poddanym Naszim Meszczanom mesta Naszoho Wilenskoho na osobliwych listach Naszych wydanymi i wynesennymi. Także ot towarow tych kotoryie z mest Ruskich pohranicznych a menowitie: ot Wosku, Łoju, Skor i ot Konopli i ot inych wszelakich towarow kotoryie do Wilna proważony budut, tohdy na Komorach hranicznych i na prikomorkach ot tych towarow myto i pobor ne majet byti brano ale

wolno do Wilna propuskany byti mająt a u Wilni myto i pobor wodłuh ustawy płatiti powinni budut, a wszakże tam dolho tuju Komoru Wilenskuju zo wsiakimi pozytkami myta staroho i nowoho wodłuh ustawy mytnoje wybiraicuzi derżati mająt aż sia wsia summa pieniędzy ośm tysieczey kop hroszey Litowskich w Skarb nasz Zemskij na potrebu reczi pospolitoe pożyczonaja stoie Komory Wilenskoie wyberet i wypolnit a tym sprawcam kotoryie natom Myte ot mesta postanowieni budut i Pisaru Pana Podskarbieho i słubam jeh mytnym na wyżywienie i za pracu im stychże pozytkow mytnych wodle uważenia osob i postanowienia Pana Podskarbieho Zemskoho mająt byti płaczono, a khdysia wodłuh Reiestrow tych sprawec mestskich mytnych to okazał że sie taja summa pieniędzy ośm tysiecz kop hroszey Litowskich meszczanom Wilenskim na myte Komory Wileńskoie wypłatiti albo towarmi wodłuh szacunku wypustit, tohdy wrad mestskij Wilenskiy i vse pospolstwo tohoż mesta naszoho Wilenskogo tuju Komoru Wilenskuju zowsim na vse Panu Podskarbiemu Zemskomu zdati i liczbu stoho wybirania uczyniti powinni budut, a taja summa pieniędzy ośm tysiecz kop hroszey Panu Podskarbiemu Zemskomu wodle osobliwoho prawa jeho ot nas danoho z arendy jeho Miłosti wytruczona i ot nas Hospodara pri niata byti mająt, i to też wradu Naszemu mestskomu Wilenskomu i pospolstwu tohoż mesta Naszoho Wilenskoho warujem i tym Listom Naszim upewniam i ubespeczajem ldeby oni do dnia nowaho leta kotoroie swiato budeť na poczatku roku przyszłoho 1580 Summy pieniędzy do Skarbu Naszoho pożyczonoie tych ośmi tysiacz, kop hroszey Litowskich z myt starych i nowych stoie Komory Wilenskoj wodłuh seho listu Naszoho newybrali tohdy tuju summu pieniędzy z myta staroho u Welikom Kniażestwie Litowskom zwykloho i z woskowniczoho Wilenskoho wybrati mająt, szto mająt byti im na potom od nas osobliwym listom Naszim na skonczeniu roku teper iduczoho 79 obwaro-

wano i zawedeno, jakoż dla lepszoho upewnienia dali jeśmo wradu Naszomu Wilenskomu i pospolstwu tohoż mesta naszoho Wilenskocho seś nasz List s podpisom ruki Naszoje Hospodarskoie do ktoroho i peczat Naszu Hospodarskuju pritisnuti jesmo roskazali. Pisanu w Wilni. Leta Bożeho narożenia 1579 miesiaca Apr. 28 dnia.

II.

(Z *Metryk Litewskich*).

Oznaymuujemy tym Listem naszym Komu to wiedzieć należy. Przelożono Nam jest imieniem Wielebnego Xiędza Woyciecha Dąbrowskiego Proboszcza przy Kościele Świętej Marij i Magdaleny w mieście Naszym w Wilnie będącego, iż Pułaxamitnicy robotę swą tak jaką y Tkacze z nici robiąc y bez cechu zostaiąc powinności zarówno z Tkaczami Wilenskiemi w cechu będącemi do Kościoła Świętej Mariey Magdaleny na potrzeby Kościelne niepełnią y niedbają, podniesiona iest Nam imieniem tegoż Wielebnego Xdza Dąbrowskiego Prośba abyśmy pomienionych Pułaxamitników bez cechu zostaiących do cechu Tkackiego Wileńskiego przyłączywszy takoweż powinności iakowe i Tkacze do Kościoła Stej Marij Magdaleny pełnią na potrzeby Kościelne pełnić y oddawać i do cechu się ich stosować roskazali. My tedy do Prośby jmieniem onego do Nas wniesioney łaskawie się skłoniwszy, a niemniej na ubogą przy tym Kościele Prowizyą onego respektuiąc pomienionych Pułaxamitników do cechu Tkackiego Wileńskiego przyłączamy, i takoweż powinności iakowe y Tkacze Cechowi Wileńscy pełnią stosując się we wszystkim do cechu jeń na potrzeby Kościelne pełnić y oddawać roskazujemy. Co do wiadomości starszych y wszystkiego cechu Tkackiego Wileńskiego przywodziąc chcemy mieć aby pomienio-

nych Pułaxamitników Wileńskich do cechu Tkackiego przyjąwszy za równą z sobą do takowychże na potrzeby Kościoła Stej Marij Magdaleny powinności pociągali y iezeliby onych niepełnili za rekwizycją Wielbego Xdza Dąbrowskiego y po nim innych następujących skuteczną z onych sprawiedliwość czynili. Na co dla lepszey wiary Ręką się Naszą podpisawszy pieczęć W. X. L. przycisnąć rokazaliśmy. Dan w Warszawie d. 3 Lutego Roku Pańskiego 1654. Panowania Krolestw Naszych Polskiego y Szwedzkiego VI. roku.

Jan Kazimierz Król.

Jan Dowgiąło Zawisza Referendarz y Pisarz W. X. L.

III.

Prochownia pod Wilnem Jure Colonorum cum onere od dawania Prochow do Rusznic Króla JE ML. qvotannis y do Skarbu WXL. Krystyanowi Brachfeltowi.

(Z Metryk Litewskich.)

Jan Kazimierz z łaski Bożej Król Polski etc.

Oznaymujemy tym Listem Naszym komuby o tem wiedzieć należało. Iżśmy na przyczynę PP. Rad y Urzędników Dworu Naszego od których zalecona Nam jest biegłość y w Rzemieśle Prochowniczym umiejętność sławetnego Krystyana Endrysowicza Brachfelta, umyślili przy tey Prochowni y Młynie z blechem tam będącym na zarzecz pod Wilnem leżący, którą niegdy sławetny Jonas Brachwelt, a po nim małżonka onego niedawno zmarła trzymała zachować, y one jure colonorum onemu konferować, iakoż y niniejszym Listem Naszym zachowujemy y konferujemy. Ma pomieniony Krystyan

Brachfelt Prochownik Nasz z małżonką y potomkami
 swemi w Rzemieśle prochowniczym umiejętnymi takow-
 łą Prochownię ze wszystkimi budynkami, gruntami
 łakami y innemi wszelakimi przynależnościami nie
 z nich niewyimuiąc, ani na kogo innego zostawuiąc
 na się obiąwszy Jure colonorum trzymać i używać.
 A Nam y do Skarbu Naszego nie inszą powinność,
 jeno taką pełniąc. To iest gdyby się Woyna przeciw
 nieprzyjacielowj Rzeczypospolitey przydała, tedy po-
 mieniony Krystyan Brachfelt, małżonka y potomko-
 wie jego w Rzemieśle Prochowniczym biegli, i onego
 wiadomi, z materyi Naszey podług potrzeby sobie da-
 ney powinni będą Prochy ku potrzebie naszey robić y
 do Skarbu W. X. L. oddawać, a za to im za każdy
 Cetnar z Skarbu WXL. ma być płacono po złotych
 cztery. Przytym na każdy rok nakładem swym wła-
 snym Prochu po trzy kamienie do Rusznice naszych do
 rąk tego u kogo one w zawiadywaniu będą, dawać
 powinni będą— aże Auctio względem roboty Pro-
 chow na każdym Cetnarze urosła, tedy Jurgieltu y
 Sukna upominać się ani brać s Skarbu WXL. nie ma-
 ią podług dawney Ordinathey y Przywilejow. Obie-
 cujemy nadto Naszym y Nayiaśnieyszych Sukcessorow
 Naszych juieniem, że jesliby kiedy, ta Prochownia
 z słusznych przyczyn do Szafunku Nayiaśnieyszych
 Sukcessorow Naszych przypaść miała, tedy nie pier-
 wey Potomkowie (albo komu by de jure competierit)
 pomienionego Krystyiana Brachfelta od dzierżenia y
 używania tej Prochowni oddaleni tam in toto quam et
 parte bydź mają aż im budynek tam dawniey przez
 Jonasa Brachfelta a potym przez teraznieyszego Dona-
 tariusza Krystyana Brachfelta albo Potomkow ich wy-
 stawiony z słuszney Taxy Skarbowey albo Komissar-
 skiey zapłacony będzie. Na co dla lepszey wiary Rę-
 ką się Naszą podpisawszy Pieczęć WXL. przycisnąć
 roskazaliśmy. Dan w Warszawie d. 10. Marca Roku
 Pańskiego 1654. Panowania Naszego Polskiego y
 Szwedzkiego VI. Roku, *Jan Kazimierz Król,*

IV.

List dannyi Żydom Krakowskim Simonu Doktorowiczu a Izraelu Ezofowiczu, pozwolenie im w Mestie Wilenskom towarami ich torhowati domy i sklepy na towary namowati także penięzy na zastawy fant dawati, i położeneje roku wykupna.

(Z Metryk Litewskich).

Żygimont Bożeju Miłostiu etc. etc.

Czinim jawno sim Naszim Listom — Powedili pered Nami Żidowe Naszi Krakowskie — Simon Doktorowicz a Izrael Jezofowicz. Iż Burmistry y Radey i i inyie mieszczane mesta Naszoho Wileńskoho niedozwolajut i zaboroniajut im w tom mestie Naszom za jch własnyie penięzy domow i szklepow ku złożeniu towarow i rzeczy ich naymowati im samym i słuham jch torhowati nedopuskajut, I bili Nam Czołom abychno w tom jm Poddanym Naszym Łasku Naszu uczynili im samym i słuham jch w tom meste naszom Wilenskom iako hostiem towarmi i kuplami swoimi torhowati i domy i sklepy za penięzy ich ku złożeniu rzeczy i towarow ich naymowati dozwolili. My baczeczi na to iż Turkowe Tatarowe Ormianowe Moskwi-
czy i inszyie hosti prieżzie wtom mestie Naszom Wilenskom wsiakimi kuplami i towarami swoimi dobrowolne torhujut domy i sklepy ku złożeniu rzeczy i towarow swoich naymujut i czerez takowe naymowanie i torhowlu ich niwczom na prawa i wolnosti toho mesta Naszoho Wileńskoho i meszczan Wileńskich nenaruszajut w tom też jeśmo i tym Zydom Naszim Simonu Doktorowiczu Izraeliu Ezofowiczu jako poddanym Naszim Korunnym Łasku Naszu uczynili i dozwolili jeśmo im a w nebytnost ich jno słuham jno wsiakimi rzeczmi towarmi

torhowati Domy i Sklepy naymowati jako hosti majut oni w tom mestie Naszom Wilenskom wsiakimi kuplami i towarmi swoimi jako inszyje hosti prieżzie dobrowolne torhowati kupowati i prodawati Domy Komory i Sklepy ku złożeniu towarow i rzeczy swoich za pieniądze swoi także dobrowolne naymowati — a Woyty i Burmistry i Radey i Meszczane Wilenskie toho im zaboroniat i nikolorye trudnosti wtom jm zadawati i perekazy czyniti nemajut pritom też tyież Żidowe nasi Krakowskie Simon Doktorowicz a Izrael Ezofowicz bili Nam czolom abychmo dozwolili im w sem Panstwie Naszom Welikom Kniażestwie Litowskom na zastawu rzeczy ruchomych na fanty pieniędzy dawati i ot toho wodle obyczaju Ich i wedla umowy lichwu brati, a ku wykupieniu tych fantow zastawnych abychmo wodle Praw Żydowskich rok pewnyi do ktorohoby meli tyie fanty ot nich wykupleny byti — zložili. My zachowywaiuczi ich wodle praw Żydowskich i wodle toho obyczaju jakosia to w mestie naszom Krakowskom zachowywaiet składajem tym wsim kotoryiebykolwek fanty swoi w nich zastawowali rok pewnyi to iest hod calki do ktorohoż roku majet każdyi zastawu swoju ot nich okupiti a chtoby w hod im pieńięzey neoddał i fantow swoich neokupił tohdy tyie Żydowe potom roku jako hod wyidet majut tuju zastawu opowediti wradu Zamku Naszoho Wilenskoho i opowedawszy majut wziati List i wiża toho wrada Zamkowoho i majut obosłati i wpomenuti tych zastawnikow aby otom wedali iż wżo tym ich zastawam hod minuł aby ich okupowali a jeśliby po onom obosłani wradowom tyie zastawniki fantow swoich zastawnych za szest niediel u nich nieokupili tohdy po tych rokoch to jest po hodu i po szesti niedielach wolno budet tym Żydom Simonu a Izraelu onye fanty zaśtawnynie oddati prodati i hde chotia ku swoim pożytkam obernuti — wodle woli swoiey tyie tolko zastawy kotoryieby w dwadcati kopcach broszey abo i w menszoy summe byli zastawowany a pakliżby — w bolszoy summe niż w dwadcati ko-

pach meł kto im szto zastawowati tot majet na tuju summu kotorajaby przewyszała dwadecať kop hroszey list swoy zastawny — tym Żydom dati i roku wykupienia toje zastawy swojeje opisati na kotoryi majet inyie zastawy okupiti — tohdy wże oni okolo takowoc zastawy majutsia sprawowati wodle onoho listu zastawnoho ot kotorychże zastaw wolno im budet wodle umowy lichwu brati też kotoryieby fanty ieszcze pered tych byli im zastawowany a roki by wże onym zastawom wyszli tohdy tymże obyczajem majut tyie Żydowe wradu Zamkowomu Wilenskomu to opowiedati i także wziawszi list i wiza majut onych zastawnikow upomenuti i jeśliby za onym upominaniem i obosłaniem uradowym zastaw swoich w szesti nedielach neokupili tohdy wże oni takowujuż budet meł moszcz onyie zastawy odati prodati i ku swoim pożytkom obernuti pod tymże obyczajem, jako wysze wsem naszym listie iest opisano, jeśliby też menił kotoryi zastawnik iż rok zastawy ieszcze ne przisoł alboby też powedił iż ne w tak welikoy summe zastawił jako tyie Żydowe meniat a oni by listu zastawnoho ot tych zastawnikow nemeli tohdy onyie Żydowe i roku wykupienia onyje Zastawy i sumy pienezey zastawnoho blizszye budet prisiahoju swojeju dowoditi i dla toho tyie Żidowe na potom unikajuezi takowych prisiab majut brati ot zastawnikow listy ich pod świadomom Łudey dobrych i na summu pienezey wczom szto zastaweno budet i też na rok na kotoryi zastaweno zatym tyież Żidowe Naszi Simon a Izrael bili Nam czołom, iż iesliby chto ich pered wrad Zamkowyi abo też Mestskiy w sem Panstwe Naszom Welikom Kniażestwe o jakuju kolwek rzecz bud o małuju bud o welikuju ich samych abo słuh jeh Zakonu Żidowskoho kupli i towarow jeh pilnujueziech w prawo pozwał tohdy wrad Nasz lubo Zamkowyi lubo Mestskiy nemajet jeh samych i słuh jeh Żidow inszim Prawom suditi odno tym prawom jako to jest w priwilejach Żidowskich danych ot predkow Naszich Welikich Kniazey i ot nas samych wsim Ży-

dom w Państwie Naszem Welikom Kniażestwie Litowskom meszkajuczi opisano ni w czom ot onych Priwilejew neotstupajuczi i niezoho toho pered sebe ne beruczi iż oni suť s Państwa Naszoho Korunnoho bo to wse suť Naszi poddanyie tak w Welikom Kniażestwie (Litowskom), jako i w korune wse zarowne — i na to dali esmo tym Zidom Naszim Simonu Doktorowiczu a Izraelu Ezołowiczu seś Nasz List z naszoju peczatiu — Pisan u Wilni leta Bożeho Narożenja Tysiacza Piatset Piatdesiat perwoho hodu meseca Awhusta dwadecat wtoroho dnja.

Stanisław Komorowski Pisar.

V.

Priznanje pered Korolem Eho Miłostiu, Kscendza Pawła Biskupa Wileńskoho i Wojewody Trockoho Pana Mikołaja Jurjewicza Radiwiła, zameny meżi nimi uczynenoje Kamenicoju i Dworom Pana Wojewody Trockoho u Wilni na Dwór Kniazi i Biskupow na Peredmesti na Łukach na wiecznost'.

(Z Metryk Litewskich).

Żygimont Bożeu Miłostiu Korol Polski Welikij Kniaż Litowski, Ruskij, Pruskij, Żomojtskij, Mazowieckij, i inych.

Oznaymuiem sim Naszim Listom — przedszy pered Nas obliczne Knjaz Paweł Biskup Wileński a Wojewoda Trockij Derżawca Lidskij, Wasiliszkij, Belickij i Samiliszkij, Pan Mikołaj Jurjewicz Radi-

wił, opowiedili i wyznali, iż wczynili menu meżi so-
 boju na Dwor swój w meste Wileńskom, Knjaź Bi-
 skup wziął ot Pana Wojewody Trockoho Kamenicu i
 uwęś dwor kotoryi jemu dostalsia po Kniazie Jakubu
 Jurjewiczu Dabrowickom Wojewode Trockom, leża-
 czi w meste Wilenskom w uliczce iduczoy z weliko-
 je Zamkowoje ulicy do Klasztora Bernardinskoho na le-
 we — A za to dał i promenał jeho Milosti swój Dwor
 na predmesti na Łukach z odnoje storony Pana Wo-
 jewody Trockoho Dworu prilehlyi pri Rece Weli, wed-
 że tak sia zhodili że i Kniaź Biskup Wilenskiy tot
 Dwor i Kamenicu wżo ot tobo czasu krukam swojm
 wziali i prawom wiecznym derżati majet' a do żiwota
 swojeho budut użiwati i derżati inyi Dwor na Łukach
 za dobrowolnym pozwolenjem i wpuszczeniem w użi-
 wanie i w ruki jeho toho Dwora ot Pana Wojewody
 Trockoho u pożiwote Kniazia Biskupa Wilenskoho Pan
 Wojewoda Trockij tot Dwor na Łukach wozmet k ru-
 kam swoim jako własniny swoy i wolność w nem me-
 ti budet, derżanja i używania prawa wiecznogo, tak
 jako Kniaź Biskup sam derżał, a zato że onyi Dwor
 zapisan był i pryiti meł na sestrencow Kniazja Bisku-
 pich synow Wojewody Podlaskoho Pana Mikołaja Pa-
 ca, tohdy Panowe Pacowiczi ożmut' i wjedut' w tu-
 ju Kamenicu i u weś Dwor ot Pana Wojewody Troc-
 koho menoju danyi i postuplenyi Kniazju Biskupu Wi-
 lenskomu jako wyszey o nej napisano bde a na koto-
 rom mestu leżył' i na onże czas Pan Wojewoda Troc-
 kij, Listy i vse prawo zaczy sam tuju kamenicu der-
 żał, Panom Pacowiczom oddaś i oniteż prawo swoje i
 wsi Listy kotoryie majut' na Dwor tot szto na Łukach
 Panu Wojewode Trockomu, ot Kniazia Biskupa Wi-
 lenskoho promienienyi wiernuti i odati budut powin-
 ni Panu Woiewodie Trockomu, ktorojeż soznanie i
 objawienie czerez nich ohejch storon oczewiste pered
 Nami uczynenoje kazawszi do knih Naszich zapisati
 Kniaziu Pawłu Biskupu Wileńskomu toho soznania seś
 Nasz List pod peczatju Naszoju a wtojeż słowo druhiy

List Panu Wojewode Trockomu także pod peczatu Naszoju dali—Pisan u Wilni Leta Bożoho Narożenia—1552.

Ostafij Wołowicz Pisar Derżawca Mednickij.

VI.

Zygmunt III. z łaski Bożey Król Polski etc. etc. etc.

(Z Metryk Litewskich.)

Oznaymujemy tym listem Naszym, mając my o tem wiadomość iż w tych czasiech z dopuszczenia Bożego Ceygwart Zamku Naszego Wileńskiego Barnabasz Frież śmiercią z tego świata zszedł, przeto postrzegając tego, jakoby się za niedozorem bez Ceygwarta dział y inszey armaty w Cechhauzie Zamku Wileńskiego złożoney szkoda jaka niedziała, za zaleceniem i przyczyną Podskarbiego Naszego Ziemskiego Wielkiego Xięstwa Litewskiego Pana Teodora Skumina z łaski Naszey daliśmy i tym listem Naszym dajemy w moc we władzę i opatrzenie ten Cekhaws Nasz Wileński ze wszystką armatą w nim będącą poruczamy Słosarzowi Naszemu Marcinowi Rohutowi do żywota iego—ma przerzeczony Marcin Rohut, ten Cekhaws Nasz dzierżać, dział y inszey armaty i prochów doglądać y opatrować i wszelakiey władze jako y bywszy Ceygwart zazywać, a iż pierwszemu Ceygwartowi Barnabaszowi na tę służbę Ceygwartowską pewny jurgielt to jest, za Adamaszek i za sukna po szesciudziesiąt i posiedniu kop po trzynastu groszy i popięciu pieniędzy w każdy rok płacon bywał, przeto my z łaski naszey mając łaskawy wzgląd na służby przez rzeczonego Marcina Rohuta, które on przodkom Naszym Królom Ich Miłości pokazawał, tenże Jurgielt to iest za Adamaszek y su-

kno summa kop szeszedziesiąt siedm groszy trzynaście pieniędzy pięć, jako bywшему Ceygwartowi płacon był, przerzeczonemu Marcinowi postępujemy, i dajemy który jurgielt pomieniony, w każdy rok z Skarbu Naszego płacon mu być ma, na co daliśmy Marcinowi Kohutowi Ceygwartowi Naszemu ten List Nasz spodpisem ręki naszej do którego i pieczęć Naszą przycisnąć iesmy roskazali. Datt z Grodna dnia trzynastego Jenuarij Roku Pańskiego Tysiąc pięćset ośmdziesiąt dziewiątego.—Podpis ręki Królewskiej.

VII.

Władysław IV. Krol Polski etc. etc. etc.

(Z Metryk Litewskich.)

Oznaymuujemy tym Listem Naszym komu to wiedzieć należy, za wniesieniem do nas przez niektórych PP. Rad y Urzędników Naszych Dwornych przy boku Naszym na ten czas będących prośby pozwoliliśmy y tym listem Naszym pozwalamy Gusceynowi Ozazowiczowi Tatarzynowi w Wielkim Xięstwie Litewskim we Wsi Łukiszkach mieszkającemu na własnym gruncie Oycyzny iego w pomienioney wsi Łukiszkach nad rzeką Wilią, dla wybielenia płocien różnych ludzi względem przystoynego pożywienia i pożytku iego blech zbudować i pożytki z niego przychodzące na siebie obracać—którego to blechu on sam małżonka Chawa Achmieczowna potomkowie, y każde te Oycyzne po nim dzierżący za ninieyszym Przywilejem Naszym ma spokojnie zazywać y pożytki z niego przychodzące na siebie obracać, krom żadney od wszelakich osob przeszkody turbacyi y uciążenia wiecznemi czasy. Na co dla lepszey wiary Pieczęć Wielkiego Xięstwa przyci-

snąć roskazaliśmy. Dan w Warszawie dnia dwudziestego pierwszego miesiąca Sierpnia Roku Pańskiego Tysiąc sześćset czterdziestego pierwszego, Panowania Naszego Polskiego iX. a Szwedzkiego X. roku.

Vladislaus Rex.

VIII.

(Z Metryk Litewskich.)

Leta Bożobo Narodzenia 1557 mca Aprila 8 d. — Peredomnoju Janom Andrejewiczom Nowickim Namieśnikom Wileńskim postanowiwszysia oczywisto Zemenin Hospodarskiy Wasiliy Michayłowicz Zweha, dobrowolne i jawne to peredomnoiu soznał, sztoż on ku swoiey pilnoy à velikoy potrebe, sprzedał Zemeninu Hospodarskomu Iwanu Stepanowiczu Roboże, plac swoy bez budowania u meste Wileńskom za Weżoju Rudnickoju za piatnadeat kop broszey na wiecznost, naszto iemu list swoy wyznanyi dał, i peredomnoju eho opowiedajuczi pokazował, kotoryi słowo ot słowa tak se wsobe mająt', Ja Wasilij Michayłowicz Zweha, wyznawaju sim moim listom nyniesznim i napotom buduczim, sprzedał i eśmij dworyszczu swoje własnoie nikomu niczym ne pennoie, plac bez budowania w meste Wileńskom za Wezoju Rudnickoju po lewoj stronie, podle Ziwotynskoho torhu między doroh to jest między poczowsze ot dwora Andreja Poloczanina ot uhła izby tohoż Andreja podle dorohi do wezi Rudnickoe w kameń welikiy, ot tobo kamienia w drubiy kameń, kotoryi kameń leżit na dorodze, kotoraja idet podle muru borkanowoho, a podle toie dorohi u horod, tohoż Andreja, podle ochoroda w tuiuz izbu Andrejewu, kotoroie dworyszczu mnie u dełu ot brata mojeho rożonoho Pana Hrihoria Michayłowicza dostala się, o hel' wieczno i neporuszno sam ot sebe i ot brati mojeie, i ot wsich bliższych i ot prirożonych moich Panu Iwanu Stepanowiczu Rażoże, i jebo detem, za pewnuu sum-

mu penięzey to iest za petnadcat kop broszey Litowskoie liczby i monety liczeczy podeseti penięzej bielych u brosz, jakożem toie Dworyszczo Panu Iwanu zawel i wmoce jemu podal—a taja summa picięzey wsia spolna pnatnadcat' kop broszey do moich ruk mene doszlo, i wzoja stocho dworyszcza wecznesja wyrekaiu i wliwaniu vse prawo moie prirozononie na Pana Iwana, i na wsę potomki jeho, i wzo Pan Iwan wolen iest toie dworyszczo, odati prodati i na Cerkow zapisati, i ku swoiemu lepszomu a wzitocznomu kudy ehotia obernuti, tak jako se nalepsze budet' iemu widet', i wzo ja sam żona i deti moi, i bratia moi, i wsi bliższe moi i prirozonie nikotorymi kolwek przicinami u toie dworyszczo weczne ustupowatisia nemajem, pod winoiu Hospodaria desiat'ma kopami broszey, a na jeho Miłosti Pana Woiewodu Wileńskoho pnat'ma kopami broszey, a P. Iwanu gwałt i wsi szkody i nakłady, na prireczenie słowa jeho, bez żadnoho dowodu i prisiabi eho zapłatiti maiem, neberuczi żadnych przczyn sobe na pomocz, protiuku Pana Iwana, i na to eśmi Panu Iwanu dał seś moy list, z mojeiu peczatiu, i tuju moju prodażu i seś list moy wyznanyi objawilem Ich Miłostiam Panom Sudiam Wileńskim Panu Pawłu Kasporowiczu Ostroweckomu Chorunżemu Oszmenskemu, a Panu Janu Andrejewiczu Nowickomu Namestniku Wileńskomu, i do Knih wradowych toje soznanie moje zapisati dał naszto i wypis sknih Pan Iwan toho soznania mojeho sobe pod peczat'mi Panow Sudey Ich Miłosti wziął, a pritom byli ludi dobryie i toho dobre swedomi, Pan Stepan Juchnowicz Wańkiewicza, a Pan Fedor Furs, a Pan Matfey Dmitrowicz Ilia, i na twerdost seho mojeho lista ich Miłosti Panowe werchu pisanyie za prozboju mojeiu, i peczati swoi prilożyli ksemu mojemu wyznanommu listu, Pisan u Wilni—Leta Bożoho Narożenia, Tysiacza Piatset pnatdesiat semoho, miesiaca Marca dwadcati tretoho dnia, a tak ja Namestnik Wileński toho dobrowolnoho soznania, i listu wyznaannoho wysłuchawszy kazał zapisati.

IX.

(Z *Metryk Litewskich.*)

Czinim znamienito sim Naszim listom chto na neho posmotrit abo cztuczi jeho wslyszit nyniesznim i potom buduczim komu budet potreb toho wedati, bil nam czolom Meszczanin mesta Naszoho Wilenskoho Petr Ławrynowicz i powedił przed nami, iż Wojewodina Trockaja Pani Petrowaja Stanisławowicza Hanna prodała jemu na wiecznost' Dworyszczo swoje u Wilni na Antokolui zo dwema ohorody i zemlu swoju szto ona ot Meszczanki Wileńskoie Stanisławowoje Malborety u Peniazach swoich mela spolmi pasznymi i horami i blinami i dolinami, i sosnekom kotoryi na toy zemli iest i skustowjem i dowodami i sowsim jak sia taja Zemla w hranicach swoich majet' i jak sama Pani Petrowoja k rukam swoim jeie derżała, za piatdesiat kop broszey moneti welikoho Kniażestwa Litowskoho, kotorajaż zemla leżit poczow ot senożati Sezonowskoie czerez dorohu z zemleju tohoż Petra Ławrynowicza, i podle staroho horodiszcza po welikij row, a z druhoje storony podle hory meża też sumeż z Hrinewoju zemleju i inszych Antokolcow, a treteie i czetwertoje storony z inszymi Mestskimi Zemlami i Bojarskimi, i list swoy Pani Petrowaja na parhamenie pisany pod peczatiu swojeju i inszych pieczatmi zawesistymi na to jemu dała, w kotorem wolności jemu opisała toie Dworyszczo na Antokolui z obema ohorody i onuju zemlu komu chotia otdati prodati darowati, promeniti, i k pożytku swoiemu wodle wali swojeie obernuti, k tomu poddanyi Nasz Jurij Sidorowicz Donat prodał jemu takżo na wiecznost za nieskolko kop broszey czast zemli swoieje Malborety za rekoju podle plitnicy rezmusowy po lewoj storone z mesta Wilenskoho jeduezi bystryckoju dorohoju, so wsim kak sam to k rukam swoim derżał, pritom kupił on u meszczanina Mesta Wilenskoho brata swojeho rożonoho Jana Ławrinowicza czasti zemli, jeho materystoie i za-

stawnoje na Zareczy, khde kolwek budet z senożatmi i sosnekami lasy s kustowjem wodami łuhami borami hlinoju jak sam on k rukam swoim to derżał za piat kop hroszey litowskoie monety na wecznost i też promieniał druhiy brat jeho rożonyi Szczepan Ławrynowicz czasti materystyi zeml swoich na Zareczy kotoryie na neho byli przszli i stym szto było zakupleno i lesy kustowjem łohami hormi wodami senożatmi hlinoju i so wsim jak predki jeho to derżali, na dwor i dom jeho pod minenju horoju na wecznost, y kтым czastem swoim na onyi dom z nim meniajuenzi prydał jemu czotyry kopy hroszey, a brat jeho Szczepan Ławrynowicz z żenoju i potomki swoimi z onych czastey swoich materystych wżosia wyrek, i nemalet nieżoho, ktomu meti, zatym prodał jemu Matey Jurjewicz Kallitnik Wileńskiý zemlu swoju własnuju nikomu nieczim ne pennuju na Zareczy z odnoje storony ot konca Burmistra mesta Wilenskoho Jermoly Słotowicza a z druhoje storony ot dorohi Antokolskoje, a ot Pani Michayłowoie Zenowiewicza, za try kopy hroszey Litowskich na wecznost, jakoż na wsiu tuju kuplu wyszey menenuju i menu swoju listy prodawec swoich i tych kotoryie menu z nim meli Petr Ławrynowicz pered nami pokładał, a ktomu wkazywał on pered nami wypis sknih mesta Naszoho Wileńskoho pod peczatiu mestskoju w ktorom stoit wyobrażeno, iż oni Petr Ławrynowicz, z dopuszczenia i dozwolenia Burmistrow i radec mesta Naszoho Wilenskoho zapłacił piat kop hroszey meszczaninu Wileńskomu Charytonu Chacutyczu za tyie dwie niwy zemli, kotoryie on ot Jana Weszewicza w zastawe meł, a Charyton tych dwoch niw pered posłancy mestskimi jémusia postupil i list zapisnyi jemu też wernuł, pritom druhiy wypis takzo pod peczatiu Mesta Wilenskoho pered nami on pokładał, hde stoit wypisano iż stawszy obliczne pered prawem tamosznim Stepanowaj, Dorota doczka Michayłowa Winnika z dozwozeniem muża swoieho Stepana jawne soznała, sztoż ona, prodała torhom wecznym o-

nomu Petru Ławrynowiczu, dolu swoiu materystoiu z hai i kopaniem hliny i sowsimi pozytki jak sama derżała na peredmesti Wilenskom z odnoje storony poczow od plitnicy Rozmusa Zołotora aż do dorohi kotoraja dorokontiszom idet, za dwadcat kop hroszey liczby Welikoho Kniażestwa, i na on żo czas pered prawom objawiła, iż wżo jeie zupołnaja zapłata ot Petra w tom doszła, a tak onyi Petr Ławrynowicz bił nam czołom, abychmo na wsi tyi reczy dali jemu Nasz list i onyi kupli i meny potwerdili jemu listom Naszim na wiecznost, ino my tych listow jeho kupeczych jmenownych i wypisow sknih Mesta Naszoho Wileńskoho ohledawszi z łaski Naszoie na czołom bitie jeho to wse szto kolwe jest wyszey w sim Naszim liste opisano potwerżajem tym Naszim listom wieczno i na weki neporuszno samomu Petru Ławrynowiczu i jeho żone i detem i na potom buduczim ich szczadkom so wsimi zemlami polmi rolami senożatmi bay łohami horami bory hlinoju rekami i wodami, i so wsim stym jak sia onyi zemli prerezeczeni sami w sobe i w hranicach i obychodech swoich majut i ż tokolwe inym prysluchaieć, majet on i jeho žena i deti i potomki ich toie use derżati, i spokojne toho wżywati wodle kupli swojeje i listów kupczich, jmenownych i wypisow sknih wradu mesta Wileńskoho, i wolni oni otdati prodati darowati zapisati i kak sobe rozumejucz i przybawiti, i kswoiemu lepszomu i wżytecznomu obernuti jak sami nalepej rozumejucz, a na twerdost toho i peczat Naszu kazali jeśmo priwesiti ksemu Naszomu listu. Pisan w Petrkowe podle leta Bożoho Narodzenia 1538 h. Henwaria 25 d. Indykta II.

Sigismundus Rex.

Michailo Pisar.

NOWE DZIEŁA

*Nakładem i drukiem Księgarni pod firmą **Józefa Zawadzkiego** w Wilnie wydane.*

—o—

OBRAZ BIBLIOGRAFICZNO-HISTORYCZNY LITERATURY I NAUK W POLSCE, od wprowadzenia do niej druku po rok 1830 włącznie, z pism Janockiego, Ben'kowskiego, Ludwika Sobolewskiego, Ossolińskiego, Juszyńskiego, Jana Winc. i Jerzego Samuela Bandtkow, wystawiony przez **A. Jochera**,

Tom Iszy już ukończony, na pięknym papierze, we wspaniałej okładce ozdobiony jest ryciną, wyobrażającą, odcisk obustronny, na oprawie Klasyków starożytnych przez Zygmunta Augusta, Bibliotece Akad. Wileń. S. J. darowanych, — Zawiera on: 1. Przemowę Wydawców, w której skreślony rys usiłowań i trudów ś. p. Józefa Zawadzkiego, około wydania niniejszego dzieła podjętych, 2. Przemowę Redaktora: w niej wykazuje on plan, i rozkład całego dzieła, wymienia pomoce jakich używał, i daje rzut oka na pożytki, jakie z tak ważnego przedsięwzięcia dla Literatury Krajowej wyniknąć mogą. — 3. Oddział pierwszy: LITE-

RATURE I FILOLOGJĄ STAROŻYTNA; który według przyjętego w tém dziele planu, trzy oddzielne zawiera części: a) *Część historyczno-krytyczną* traktującą o historii tychże nauk w dawnej Polsce, ich rozgałęzieniu, kolejach jakich doznały, tudzież ocenienie krytyczne znakomitszych dzieł w tym oddziale. b) *Część Bibliograficzną*, w której jak największą liczbę tytułów ksiąg w tej gałęzi nauk w Polsce wydanych według pewnego naukowego systematu, pomieszczono. c) *Noty* zawierające ważniejsze i ciekawsze wyjątki z dzieł w poprzedniej części przytoczonych i bardziej interessujące szczegóły o życiu celniejszych autorów.—W końcu dodano zajmującą wiadomość o sławnym Professorze Literatury Starożytnej w b. Uniwersytecie Wileńskim, ERNEŚCIE GRODKU, 4, Oddział 2gi; **NAUKI RAZEM WZIĘTE, ZBIORY, POLYGRAFIE**, z takichże samych trzech części się składający: z części historyczno-krytycznej, która rzut oka na zbiory encyklopedyczne, ich ocenienie, wiadomość o szkołach, Akademjach, Krakowskiej i Wileńskiej, jako też historją pism perjodycznych w Polsce od najdawniejszych czasów, zawiera. *Część Bibliograficzna i Noty*, znowu tytuły dzieł do tych nauk odnoszących się i wiadomości ciekawsze o nich obejmują, z przydatkiem na końcu krótkich ogólnych uwag o szkołach polskich.

Tom 2gi zawiera, Oddział Nauk Teologicznych, jeden z najbogatszych naszej dawnej Literatury. Wydane już cztery zeszyty tego Tomu, mieszczą w sobie A) **WSTĘPNE WIADOMOŚCI, Historję Literatury, Krytykę.** B) **ZRÓDŁA I POWAGA, Pismo święte etc.** C) **INSTITUCJA, Teologię Dogmatyczną, Moralną, Pastoralną, Raznodziejską i Panegiryczną wszystkich wyznań i Panegiryki Kościelne**, wszystko jako pododdziały, Oddziału nauk Teologicznych. Umieszczono tu wyliczenie Bibliograficzne, jak największej liczby tytułów do pomienionych części Teologji odnoszących się i wielce ciekawe *Noty*, w których szczególnie nader ważne Wiadomości o Bibliach starych, i Raznodziejach Pol-

skich się znajdują. Zeszyt piąty i ostatni Tomu 2go, a 10ty całego dzieła; już jest pod prassą, zamknie on dalszy ciąg Not do C) INSTITUCJA, Przedmowę autora i tytuły do Tomu 2go; doda się też i ozdobna okładka. Zeszyt I Tomu 2go, ozdobiony jest *fac simile* tytułu pierwszej Biblii Słowiańskiej w Ostrogu drukowanej, a zeszyt 5ty tegoż Tomu ryciną przerysowaną z dzieła Marcina Kromera, o *Wierze i Nauce Luterskiej, Rozmowa Dworzanina z Mnichem 1551* w Krakowie.

SŁOWNIK ŁACIŃSKO-POLSKI, na wzór najcelniejszych Europejskich Słowników, a mianowicie nowego wydania sławnego Forcelini, Freundta, Schellera, Pasowa, i t. d. przez Xiędza Florjana Bobrowskiego ułożony, z dodaniem wyrazów do nauk medycznych służących, przez Profesora F. Rymkiewicza.

Wydanie drugie zupełnie przerobione, i znacznie powiększone we dwóch Tomach in 8vo górá sto arkuszy ścisłego i pięknego druku, w wielkim formacie zawierać mających. Tom I-szy który wyszedł we 3 Częściach zupełnie już ukończony, zawiera litery **A—K** i 1020 stronice, w ozdobnej okładce; Tom II-gi jest pod prassą, i jako zamykający litery już w pierwszej edycji lepiej wypracowane, daleko prędzej na świat wyjdzie i Szanownym Prenumeratorom wręczony zostanie.

Nie potrzebujemy nadmieniać ile Słownik ten, jedyny prawie i najkompletniejszy w naszym języku, jest potrzebny i użyteczny dla nauki języka Rzymian; każdy łatwo się o tém przekona, przejrząwszy Tom I-szy już wydany Słownika tak wybornie wypracowanego i tak nieskończenie nad pierwsze wydanie powiększonego.

STUDJA LITERACKIE I Tom in 8vo na pięknym welinowym papierze, 18 arkuszy druku, zawiera następne Rozdziały. I. Życie Umysłowe. II. Nowa Literatura. III. Formy—Język. IV. Pierwiastek Narodowy w Literaturze dawnej. V. Archaizmy.

VI. Pisarze i Czytelnicy. VII. O sławie Pisarskiej. VIII. Podania Gminu. IX. Historja. X. Poezja. XI. Przeszłość i Przyszłość Romansu. XII. Dramat. XIII. Literatura Perjodyczna. XIV. Krytyka. XV. Życie Domowe kilku pisarzy Polskich.

W wyliczonych tu 15tu rozdziałach, traktuje genialny nasz autor, kwestje najmocniej obecnie Literaturę obchodzące, rzuca wiele pomysłów nowych i trafnych, już to wystawując całą roszkosh i pożytek życia umysłowego, już dając zbawienne rady młodym pisarzom w nowej *Literaturze* pracującym, zastanawia się nad wielkością powołania pisarza, przymiotami i powinnością Historyka, prostuje przesadzone wyobrażenia o sławie pisarskiej, jedném słowem dotyka wszelkich przedmiotów najżywotniej tak *diletantów* Literatury, jako i samych Literatów z professyi interesować mogących.

SZKICE OBYCZAJOWE I HISTORYCZNE. — Pod tym tytułem zamierzył wydawać J. I. Kraszewski, najcelniejsze romantyczne utwory swoje, jużto historycznej, już obyczajowej treści, następne, wyszły z pod prassy:

Powieść 1sza. *Całe Życie Biedna* wydanie drugie poprawne I Tom in 8vo min.

Powieść 2ga. *Mistrz Twardowski* z podań gminnych 2 Tomy in 8vo min.

Powieść 3cia. *Pan Karol* Szkic fantastyczny I Tom.

Powieść 4ta. *Historja o Błędnej Bziewczyńce z pod Ostrój Brany* I Tom.

Szkic 5ty. *Stańczykowa Kronika od r. 1500—1503.* Tom I.

Powieść 6ta. *Cztery Wesela* z dodatkiem Improvizacji fantastycznój *Było nas Dwoje* 2 Tomy, ozdobione 3ma rycinami.

Powieść 7ma. *Poeta i Świat*, wydanie drugie poprawne i powiększone 2 Tomy in 8vo.

Powieść 8ma. *Ostatnia z Xiążąt Sluckich.* Kronika z czasów Zygmunta III-go. Powieść ta ozdobiona

3ma rycinami na papierze Chińskim odbitemi; rysunek i kompozycya samego autora, przedstawiają one trafnie celniejsze sceny powieści, odbite zostały bardzo dokładnie na kamieniu w znakomitym zakładzie Litograficznym P. Oziębłowskiego. 3 Tomy in 12 w bardzo gustownej okładce.

OBRAZY Z ŻYCIA I PODRÓŻY 2 T. in 8vo ozdobione rycinami.

OBRAZY LITEWSKIE Sceny z życia potocznego przez IGNACEGO CHODZKĘ 2 Tomy in 12mo na dobrym papierze zawierające następne powieści: *Domek Mojego Dziadka—Boruny—Śmierć Mojego Dziadka—Ostatnia Sessja Exdywizji—Samowar—Powrót Dziedzica.*

O UKSZTAŁCENIU DUSZY CZYLI WYCHOWANIU MORALNEM przez MICHAŁA CHOROSZEWSKIEGO.

Pismo to pełne najzdrowszych i najzbawienniejszych uwag, dąży głównie do ukształcenia umysłu, duszy i serca kobiet i wskazuje cel świetny, jakiego one w życiu dostąpić powinny.

Wydanie ozdobne in 12mo na welinowym papierze.

POJATA CÓRKA LEZDEJKI ALBO LITWINI W XIV WIEKU, romans historyczny przez F. BERNATOWICZA 3cie poprawne wydanie we 4rech Tomach in 12mo.

RYS DZIEJÓW WIEKÓW ŚREDNICH, przez FRYDERYKA RÜHSA przełożył z niemieckiego JAN LEON SIENKIEWICZ, 2 Tomy in 8vo góra 60 arkuszy druku zawierające.

WSPOMNIENIA GUSTAWA OLIZARA. Zeszyt 1szy i 2gi, wydanie na welinowym papierze.

Dwa te poszyty zawierają:

Życie—Nadzieja—Strumyk—Ślub—Płynęliśmy—Do Syua—Miłość—Cmentarz w Bajdar—Grobowiec (tamże)—Uśmiech—Rościół—Zaręczyny—Mangub—Nocena.

PLAN MIASTA WILNA

Po Roku 1840

1 Pałac Cesarski

2 Al. Zimna

3 Al. Zimna

4 Al. Zimna

5 Al. Zimna

6 Al. Zimna, u cment. Łyckich

7 Al. Zimna

8 Al. Zimna (w Łyckich)

9 Al. Zimna (na Grobie Antokoł.)

10 Al. Zimna (w Pałacu Po Sapieży)

11 Al. Zimna (w Pałacu Po Sapieży)

12 Al. Zimna

50 Al. Zimna (w gruzach)

51 Al. Zimna

52 Al. Zimna

53 Al. Zimna i Cmentarz

Al. Zimna

54 Al. Zimna

55 Al. Zimna (w Pałacu Po Sapieży)

56 Al. Zimna i Kierwinski

57 Al. Zimna (od Roku 1832)

58 Al. Zimna

59 Al. Zimna

60 Al. Zimna

PLAN MIASTA WILNA

Po Roku 1840

1 Pałac Cesarski

2 Al. Gen. ...

3 Al. Gen. ...

4 Obwady przy zegarkach

5 Kierary: Ste Kierimiera

6 — Ste Ignacego

7 — Garnizonu, w domu Zagłowskiego

8 Arsenal

9 Kierary (w Cytadeli)

10 Kierogarda (na drodze Antokel)

11 Szpital wojskowy (w Pałacu P. Sapieży)

12 Magazyny prochowe

13 Kommissaryat

14 Turma miejska

15 Dom dla przedwornich Etapow

Wioscily i klasztery Greko-Rossyjskie:

16 Klasztor Ste Ducha

17 — Ste Trójcy

18 Ste Ste Mikolaja

19 Kieriel Ste Mikolaja

20 — Ste Trójcy

Klasztery i Kieriel Rymsko-Katolickie:

21 Bernardynow parafija

22 Rybnik byty, f. Dzierżawski Instytut

23 Dominikanow Ste Ducha

24 Dominikanow na Łukiszczach Ste Jakuba par.

25 Franciszkanow

26 ...

50 Kieriel Ste Teresy (w gawrach)

51 Ostrabrama

52 Szkoła Żydowska

53 Mezel Tatarski i Cmentarz

Mogily

54 Greko-Rossyjska

55 Rymsko-Katolickie: Bernardynow Ste Piotra i Choleryczne z 1831

56 Luterska i Reutwiniska

57 Żydowska (od Roku 1832)

58 Kiermarczystwo

59 Dom Pały

60 — Gierminy

61 Religia

62 Cabinet Anatomiczny i Zoologiczny

63 Kiermika

64 Dom Giermynego Gubernatora (D. Sapieży)

65 Kiermiera Poxtona

66 Szpital Ste Jakuba

67 — Panien Miesierowia i Kieriel

68 — Benifratorow

69 Dom Dzieciatka JEZUS

70 Kierary Inwalidow Kiermicy

71 Dom Dobroczynnosci

72 Teatr

73 Ratusz

74 Cmentarz dla Wileńskich Jurysdykcy

75 Magazyn dla Magazynow Bożych

Allegory na Wilence

- 27 Anglikanów białych paraf. / S. Bartł./ 26 Włyn Tyjskiewiczowski
 28 Karmelitów białych 27 — po Cynskim
 29 Karmelitów czarnej reguły paraf. / W. S. S. / 28 — Biskupi
 30 Misjonarzy paraf. / Góry Zławiciele / 29 — Iwleński
 31 Benipatrów

32 Karmelitów regularnych paraf. / S. Piotra /

33 Trynitarów / P. Jezusa /

34 Bernardyński zarządcy

35 Bernardyński S. Michałskich

36 Benedyktynów / S. Katarzyny /

37 Bazylikański

38 Karmelitów białych

39 Marjanowski S. Stefana

40 S. Józefa Seminarium Dyce.

41 Wzrostek / Serca Jezusowego /

42 Księża Karmelitów S. Stanisława

43 — S. Rafała paraf.

44 — S. Jona paraf.

45 — S. Anny par. Niemieckich katech.

46 — S. Mikołaja XX. Franciszkański

47 — Luterski (Przy mogile)

48 Luterska Kościół

49 Księża Reformowanych

Ulice Główniejsze:

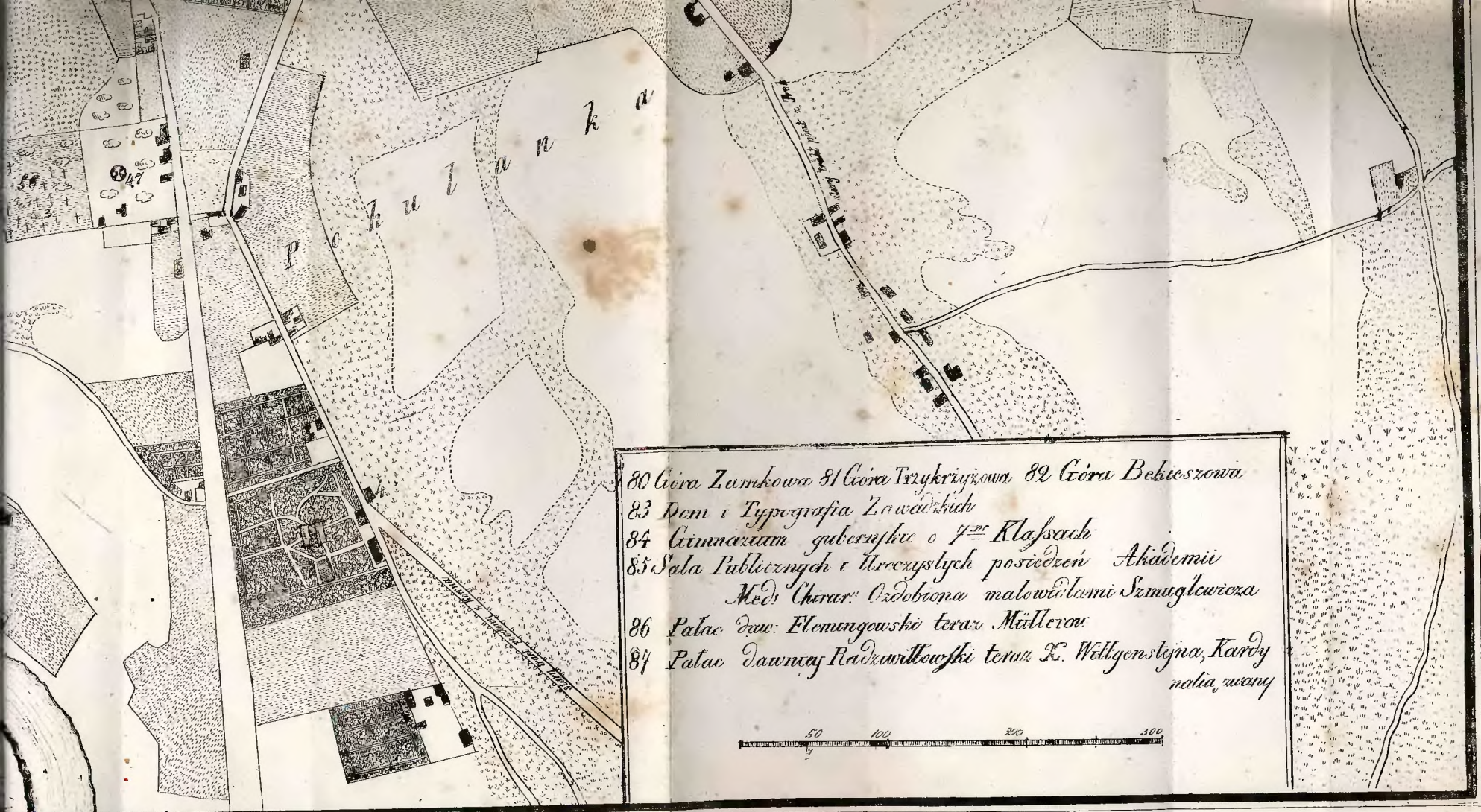
I Zamkowa	VIII Wielka
II Czerwona	IX Niemiecka
III Wileńska	X Tatarska
IV Dworcowa	XI S. Józefa
V Dominikańska	XII Trocka
VI Równa	XIII Subocz
VII Sawicz	XIV Zarzeczna

Ogrody Główniejsze:

A Botaniczny
B Strumielny
C Różany
D Korwela
E Sapieżyński
F w Tworli Korwela
G Dworcowy
H Na Pohulance Malinowskiego.

- 80 Góra Zamkowa 81 Góra Trykryżowa 82 Góra Bekieszowa
83 Dom i Typografia Zawadzkich
84 Gimnazjum gubernskie o 7me Klasach
85 Sala Publicznych i Urzędowych posiedzeń Akademii
Med. Chirur. Ozdobiona malowidłami Szmulcwicka
86 Pałac Daw. Flemingowski teraz Müllerów
87 Pałac Dawny Radziwiłłowski teraz K. Wittgenstejna, Karody
nalia, zwany

10, -

10, -

Miejska Biblioteka Publiczna
w Dąbrowie Górniczej

105 0 0001236 4